

DET KGL. GARNISONSBIBLIOTEK
HÆRENS HOVEDBIBLIOTEK
H. C. ANDERSENS BOULEVARD 20 KBH. V.
MINERVA 26 04. PALÆ 25 27

Den dansk-tydske Krig

i Aarene 1848—50.

Udarbejdet paa Grundlag af officielle Documenter
og med Krigsministeriets Tilladelse

udgivet af

Generalstaben.

2den Del. Krigen i 1849.

Nyborg.

Boghandler V. Schønmans Forlag.

1873.

HÅNDBIBLIOTEKE

Første Afsnit.

Vaabenstilstandsperioden.

2den September 1848—2den April 1849.

Dette Afsnit er udarbejdet i Generalstabens taktiske Afdeling af Oberst C. M. W. Tvermoes af Generalstaben med Understøttelse af Captain J. C. Pingel af Fodfolket.

Indhold.

Side.

Foranstaltninger og Bestemmelser hovedsagelig af militair Natur i Anledning af Vaabenstilstanden. — Vanskeligheder ved Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden; — forgjæves Forsøg paa at fjerne disse.	
Militaire Foranstaltninger i Anledning af Vaabenstilstanden	1.
Armeebefaling af 4de September 1848	5.
Krigsministeriets Planer med Hensyn til en ny Ordning af Hæren	11.
Foranstaltninger fra dansk Side til Opfyldelse af Vaabenstilstandsbetingelserne	17.
Foranstaltninger til det svenske Hjelpecorps's Hjemmarche	19.
Taksigelsesskrivelse fra General Löwenhjelm til Fyens Indvaanere	20.
Anerkjendelsesskrivelse fra Krigsministeren til General Löwenhjelm	21.
De ved Armeebefalingen af 4de September paabudte Foranstaltninger stilles foreløbigt i Bero	22.
De svenske Troppers Hjemmarche forsinkes	22.
Vanskeligheder fra tysk Side med Hensyn til Opfyldelsen af Vaabenstilstandsbetingelserne. — Gjæring i Hertugdømmerne	25.

De tyske Troppers Hjemmarche. — Bestemmelser om Forholdene ved samme under Vaabenstilstanden.....	29.
General Bonin aflæser Prindsen af Noer i Commandoen over den slesvig-holstenske Hær.....	30.
Den slesvig-holstenske Landsforsamlings Beslutning med Hensyn til den afsluttede Vaabenstilstandsconvention.	31.
Den slesvig-holstenske Statsgrundlov vedtages.....	32.
Demonstrationer mod Grev Moltke; forgjæves Forsøg paa at faae den nye Regjering installeret.....	33.
Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden møder Modstand i Frankfurt ¹	37.
Forhandlinger mellem Kammerherre Reedtz og Generalerne Wrangel, Below og Bonin.....	39.
Hs. Majestæt Kongens Rejse til Als.....	49.
Udnævnelsen af 2 nye Regjeringsmedlemmer for Slesvig.	51.
Raadslagninger i Sønderborg. — Yderligere Forhandlinger med de preussiske Generaler.....	51.
Kammerherre Reedtz's Sendelse til Berlin.....	61.
Forsøg paa at installere en ny Regjeringscommission for Hertugdømmerne.....	64.
Immediatcommissionen træder i Virksomhed.....	66.
General Bonins og den provisoriske Regjerings Optræden ligeoverfor Immediatcommissionen.....	71.

Forhandlingerne i Frankfurt angaaende Vedtagelsen af Vaabenstilstanden. — Diplomatiske Forhandlinger angaaende Tilvejebringelsen af en ny Fællesregjering for Hertugdømmerne; — den nye Regjerings Installation.

Forholdenes Udvikling i Tydskland; Vedtagelsen i Frankfurt af Vaabenstilstandsconventionen, dog med Modificationer, hvormod Forventningen var vakt ved en mangelfuld Meddelelse fra den preussiske Ministers Side.....	73.
Ministerkrise i Preussen.....	76.
Den provisoriske Regjering nægter sin Medvirkning til Udførelsen af Vaabenstilstanden, naar denne ikke billiges af Centralmagten.....	77.

	Side.
Forhandlingerne i Frankfurt om Vaabenstilstanden fremkalde Uro hos det preussiske og det danske Cabinet; forskellige Udtalelser i denne Anledning.....	79.
Situationen i Berlin ved Kammerherre Reedtz's Ankomst dertil	82.
Reconstructionen af Rigsministeriet i Frankfurt. Forskjellige Skridt for at opnaae en directe Indflydelse paa Forhandlingerne med Danmark.....	83.
Den nye, preussiske Udenrigsminister forhandler med Hr. Schleiden om Tilvejebringelsen af en Fællesregjering for Hertugdømmerne.....	85.
Forhandlinger med Kammerherre Reedtz.....	86.
Sammenkomst mellem Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz hos Lord Westmoreland	88.
Erklæring angaaende en Forandring i Bestemmelserne om Fællesregjeringen vedtages mellem Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz	89.
Den Anskuelse bliver almindelig, at Danmark bør træde i directe Forhandling med Centralmagten.....	90.
Det danske Cabinets Anskuelser angaaende den af Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz vedtagne Erklæring.	91.
Forhandlinger med den provisoriske Regjering i Anledning af den vedtagne Erklæring	93.
Forhandlinger med de udsete Regjeringsmedlemmer....	94.
Erklæring fra de udsete Regjeringsmedlemmer angaaende Betingelserne, hvorunder de ville overtage Regjeringen.	95.
Regjeringsmedlemmernes Erklæring kommer Grev Dönhoff meget ubejlejligh	96.
De udsete Regjeringsmedlemmer bevæges til at forandre deres tidligere afgivne Erklærings Form	97.
Forhandlinger mellem Grev Dönhoff og Hr. Schleiden angaaende de nye Regjeringsmedlemmer.....	98.
Kammerherre Reedtz erholder Meddelelse om den afgivne Erklæring; hans Betæneligheder derved og hans Betingelser for overhovedet at inlade sig med den nye Regjering.....	99.
Aftale om, at Rigscommissairen Hr. Stedmann, skulde begive sig til Slesvig for at bevirke Opløsningen af den provisoriske Regjering og af Landsforsamlingen,	

	Side.
og at Kammerherre Reedtz skulde afgaae til Als for at afvente disse Foranstaltninger	99.
Protocol af 12te October angaaende den nye Regjerings Installation, undertegnet af Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz.....	100.
Rigsgesandten Hr. Banks ankommer til Kjøbenhavn; de med ham førte Forhandlinger.....	102.
Situationen i Hertugdømmerne ved Efterretningen om Dannelsen af den nye Regjering.....	103.
Rigscommissairens Ankomst og Forhandlinger med den provisoriske Regjering.....	104.
Den provisoriske Regjering nedlægger sin Myndighed i de nye Regjeringsmedlemmers Hænder.....	105.
Kammerherre Reedtz afrejser til Falkenberg ved Slesvig.	106.
Installationen af den nye Regjering paa Gottorp den 22de October.....	106.
Im mediatcommissionens Stilling under de i Berlin førte Forhandlinger.....	107.
Afslutning af Immediatcommissionens Virksomhed.....	112.

Begivenheder og Forhold ved den danske Hær i Maaenederne September og October indtil Armeeorpsets Opløsning.

Kongens Ophold paa Als. — Revue over Tropperne paa Kettinge Mark.....	112.
Als evacueres af de Tropper, som ifølge Vaabenstilstandsconventionen skulde forlade Oen.....	113.
Situationen ved den i Nørrejylland værende Del af Armeeorpset. — Kongens Ankomst til Fredericia. Revuen paa Lerbæk Mark. Inspectionen af Forskandsningerne paa Helgenæs.....	115.
Kongen retournerer til Kjøbenhavn.....	116.
Hovedkvarteret forlægges til Horsens. Tropperne indtage udvidede Cantonnements.....	116.
Armeeorpsets Stilling ligeoverfor Slesvigs dansksindede Befolkning.....	119.
Foranstaltninger mod Choleraens Indtrængen.....	121.
Forskjellige Foranstaltninger fra Ministeriets Side, fremkaldte ved de forandrede Forhold.....	122.

	Side.
Overvejelser med Hensyn til Planen for Operationerne ved en eventuel Gjenoptagelse af Fjendlighederne. Correspondance derom mellem Ministeren og Oberstlieutenant Læsee.....	125.
Afdelingerne beordres til at indtage de ved Armeebefalingen af 4de September anviste Cantonnements, dog med forskellige Modificationer.....	127.
Kort Standsning af Afdelingernes Marche.....	129.

De politiske Forhold efter Installationen af Fællesregjeringen. — Den danske Regjeringens Skridt i Anledning af Fællesregjeringens Optræden og med Hensyn til de forestaaende Fredsunderhandlinger. Vaabenstilstandens Opsigelse. Fredsunderhandlingerne i London. Fjendlighedernes Gjenudbrud.

Fællesregjeringens Optræden.....	130.
De 2 Regjeringscommissairers Protest mod Fællesregjeringens Bekjendtgjørelse angaaende de ældre Loves Ikrafttræden.....	132.
Kammerherre Reedtz trækker sig tilbage fra Posten som Regjeringscommissair. Major, Kammerherre Bülow overtager foreløbigt hans Post.....	133.
Virkning af de 2 Regjeringscommissairers Protest. — Regjeringens Svar derpaa.....	135.
Major Bülow's Conferencer med Regjeringsmedlemmerne i Slesvig.....	136.
Den danske Commissair forlader Hertugdømmerne. Regjeringen erklæres af det danske Cabinet for insurrectionel.....	140.
Udtalelser fra det danske Cabinet til Preussen, Centralmagten og de venskabelige Magter angaaende Fællesregjeringens Optræden.....	141.
Det engelske Cabinets Udtalelser i Frankfurt om Fællesregjeringens Optræden.....	143.
Tidligere Forsøg paa at tilvejebringe en collectiv Declaration angaaende Slesvigs uopløselige Forbindelse med Danmark og en directe Deltagelse af Repræsen-	

	Side.
tanter fra de venskabelige Magter i Fredsunderhandlingerne.....	145.
Udtalelse fra det danske Cabinets Side om Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni.....	148.
Det danske Cabinets Stilling ligeoverfor Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni, yderligere pointeret ved Udkastet til den nye, tyske Statsgrundlov.....	151.
Grev Reventlow, der er udseet til Danmarks Befuldmyndigede ved Fredsforhandlingerne, kaldes til Kjøbenhavn. Mulig Basis for de nævnte Forhandlinger....	151.
Grev Knuths Udkast til en Instruction for Grev Reventlow.....	152.
Udkastet til Instructionen moder meget delte Anskuelser i Statsraadet, det approberes, men med en Modification, der medfører Ministeriets Afgang.....	158.
Reconstructionen af Ministeriet.....	158.
Forhandlinger med Rigsforsamlingen.....	159.
Det nye Ministeriums Henvendelse til det engelske Cabinet med Hensyn til Fredsunderhandlingerne.....	160.
Baron Dirckinck Holmfeld fortsætter sine Forhandlinger med Centralmagten. — Den danske Regjerings Optræden ligeoverfor Centralmagtens Forlangende om, at Administrationen over Als og Æro skal overgives til Fællesregjeringen.....	161.
General Oxholm afgaaer til London for at deltage i Fredsunderhandlingerne.....	162.
Grev Reventlow og Conferentsraad Treschow bestemmes til at deltage i Fredsunderhandlingerne. Instructioner for Underhandlerne; deres Afrejse til London ...	164.
General Oxholm rejser midlertidigt tilbage til Kjøbenhavn.....	165.
Centralmagten anmoder den preussiske Regjering om, at Hr. Bunsen maa overtage Ledelsen af Underhandlingerne i London paa dens Vegne.....	165.
Den danske Regjerings Stilling ligeoverfor Fællesregjeringen i Hertugdømmerne. — Forstærkning af Besætningen paa Als. Proclamationen af 15de December.	167.
De venskabelige Magters Stilling ligeoverfor de af den danske Regjering trufne Foranstaltninger.....	168.
Foreløbige Forhandlinger mellem Hr. Bunsen og de	

	Side.
venskabelige Magters Gesandter i London.....	169.
Hr. Bunsen kaldes til Berlin og Frankfurt for at modtage Instructioner	170.
De danske Befuldmægtigede meddele de venskabelige Magters Gesandter i London den dem for Underhandlingerne givne Instruction.....	170.
Det danske Cabinet søger at nærme sig det østerrigske. Baron Pechlins Sendelse.....	171.
Klagerne fra den slesvigske Befolkning. Protest mod Slesvigs Indlemmelse i Tydskland. Sammenstødet ved Brønæs i Anledning af Skatteinddrivningen. — Den danske Regjerings Skridt i Anledning heraf....	173.
Den danske Regjering beslutter at opsigte Vaabenstilstanden.....	175.
Uro hos de forskjellige Hoffer i Anledning af den forventede Opsigelse af Vaabenstilstanden.....	176.
Fællesregjeringen i Hertugdømmerne giver sig Mine af at nære forsonlige Hensigter, — Oberstlieutenant Schlegels Sendelse til Hertugdømmerne. — Grev Reventlow-Farves Sendelse til Kjøbenhavn.....	178.
Den danske Regjerings Declaration angaaende Vaabenstilstandens Opsigelse. — Dens Forsikkringer om, at den nærer fredelige Hensigter.....	180.
Fortsættelse af de foreløbige Forhandlinger i London. Lord Palmerston gjør den 23de Februar Forslag til Vedtagelsen af en Protocol, hvorved Vaabenstilstanden forlænges 3 Maaneder.	184.
Hr. Bunsens Stilling til Lord Palmerstons Forslag....	188.
De danske Befuldmægtigede forkaste Lord Palmerstons Forslag	189.
General Oxholm ankommer atter til London. — Lord Palmerstons Vrede over Opsigelsen af Vaabenstilstanden	189.
Fornyeede Forsøg fra Lord Palmerstons Side paa at bevæge de danske Underhandlere til at gaae ind paa en Forlængelse af Vaabenstilstanden.....	190.
Vaabenstilstandens Opsigelse forandrer ikke Noget i den Fredsunderhandlerne givne Instruction. — Yderligere Tilføjelser til denne.....	192.

	Side.
De danske Underhandleres Optræden ligeoverfor Hr. Bunsens Memoire om Arvefølgen.....	194.
De forskjellige Cabinetters Tilkjendegivelser i Anledning af den danske Regjerings Beslutning om at ville opsigte Vaabenstilstanden	195.
Nyt Forslag af Lord Palmerston om Forlængelse af Vaabenstilstanden.....	198.
Lord Palmerston forelægger den 13de Marts for de Befuldmægtigede et nyt Udkast til en Protocol. — Forhandlinger angaaende dette.....	199.
Det danske Cabinets Modforslag til Lord Palmerstons Forslag af 13de Marts	201.
Preussens og Centralmagtens Stilling til Lord Palmerstons Forslag	205.
En ny Redaction af Lord Palmerstons Forslag forkastes af de danske Befuldmægtigede.....	206.
Et sidste Forsøg paa at forhale Fjendlighedernes Gjenudbrud ..	207.
Krigsministeren afrejser til Als med Bemyndigelse til at lade Hæren rykke ind i Slesvig, hvis de tyske Troppers Marche mod Hertugdømmerne ikke standses.	208.
Endelig Beslutning om, at Vaabenhvilen skal ophøre. og Blokaden af de tyske Havne begynde den 3die April	210.
Centralmagtens Gesandt i Kjøbenhavn forlanger sit Pas.	210.

Begivenheder og Forhold ved den danske Hær i Tidsrummet fra Armcecorpsets Opløsning til Fjendlighedernes Gjenudbrud.

Hærens Fordeling efter Armcecorpsets Opløsning til 3 Generalcommandoer og til Commandoen paa Als. — Choleracordon paa Sydgrændsen af Nørrejylland.....	212.
Bestræbelser fra Regjeringens Side for at yde den dansk-sindede Befolkning i Nordslesvig saa megen moralsk Støtte som muligt.....	214.
Foranstaltninger til hurtigt at kunne samle Hæren ...	215.
Forholdene ved Besætningen i Ribe. — Rygter om, at Fællesregjeringen vil drage en Militaircordon langs Grændsen. — Forholdsregler for dette Tilfælde.....	216.

	Side.
Foranstaltninger ved Generalcommandoen i Nørrejylland for eventuelt at komme Als til Undsætning og for at forhindre Strejferier ind paa jydsk Grund.....	218.
Paatænkt Hovedinddeling af Hæren m. m. ved Vaabenstilstandens Udlob	223.
Forskjellige Forhandlinger af mindre Betydning mellem Commandoen paa Als og General Bonin samt Hr. Stedmann under Vaabenstilstanden.....	223.
Foranstaltninger for trods Hjempermitteringen at holde Besætningen paa Als paa dens conventionsmæssige Styrke	227.
Særlige Foranstaltninger til Sikkring af Als.....	228.
Overvejelser med Hensyn til Sikkringen af Ærø.....	245.
Foranstaltninger med Hensyn til Hærens Forstærkning under Vaabenstilstanden saavel med Menige som Befalingsmænd	247.
De frivillige Corpser opløses.....	251.
Spørgsmaal om Folkevæbning og Borgervæbning. — Ministeriet ønsker ikke saadanne oprettede og kan i hvert Fald ingen Befalingsmænd eller Vaaben give dertil	252.
Grundtrækkene for Hærens Inddeling og for Infanteriets og Cavaleriets Formation	253.
Overvejelser angaaende Infanteriets Formation	259.
Forskjellige Forandringer i Cavaleriets Organisation... ..	262.
Organisationen af Artilleriet.....	264.
Organisationen af Ingenieurstyrken ved den active Hær.	265.
Sammensætning af de større Stabe ved Hæren.....	267.
Overvejelser angaaende Befæstningsarbejder ved Lille Belt	269.
Betænkning fra Generalcommandoen i Nørrejylland angaaende de projecterede Befæstningsanlæg.....	273.
Raadslagningerne i Kjøbenhavn med Oberstlieutenant Lunding føre til Beslutning om at forstærke Fredericias Befæstning	275.
Forholdsregler for, at Befæstningsarbejderne kunne komme igang.....	276.
Helgenæs gives atter fast Besætning og Commando ...	278.
Overvejelser med Hensyn til Ledelsen af de eventuelle	

	Side.
Operationer. -- Ministerens og General Kroghs Anskuelser i saa Henseende.....	278.
Oberstlieutenant Læssøe afgaaer til Kjøbenhavn for at conferere med Ministeren om Operationsplanen og samtidigt at berøre flere Punkter, Hærens Ordning vedrørende.....	290.
Forholdsregler med Hensyn til Concentrationen af Hæren.....	292.
Forhandlinger angaaende de 2 Armeecorpsers tjenstlige Stilling til hinanden.....	293.
Als sættes atter i sin tidligere Forsvarsstand. Bygning af Barakker paa Ulkebol Halvø.....	295.
Foranstaltninger til Forberedelse af mulige, offensive Operationer fra Als.....	296.
Forslag om Anlæg af fortificatoriske Arbejder i Sundevad.....	297.
Foranstaltninger for at hindre enhver hemmelig Forbindelse mellem Fjenden og Als.....	298.
Dislocationen af de paa Als værende Tropper.....	300.
Forhandlinger angaaende Operationsplanen for den danske Hær ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse, tildels foranledigede ved General Fabviers Ankomst til Kjøbenhavn.....	301.
Instruction fra Marineministeren til Chefen for Østerse- Escadren.....	302.
General Fabviers Indflydelse paa Operationsplanen....	307.
Ordre til Concentration af Hæren; — foreløbig Standsning i samme....	309.
General Krogh udnævnes til Overgeneral over hele den active Hær. Oberst Astrup overtager Generalcommandoen i Nørrejylland.....	310.
Forberedelser ved det nørrejydske Armeecorps til at møde et muligt Angreb ved Udløbet af den oprindelige Frist for Vaabenstilstanden.....	310.
Hovedkvarteret forlægges til Assens. — Instruction for General Rye.....	311.
Conference i Assens mellem Krigsministeren og Overcommandoen om Operationsplanen.....	312.
Troppernes Overskibning til Als. — Hovedkvarterets Forlæggelse sammesteds.....	314.

	Side.
Fornyct Drøftelse i Sønderborg af Operationsplanen.	
Overcommandoens Tanker i saa Henseende blive paa det Nærmeste antagne som Grundlag for samme	315.
Oversigt over Formationen og Inddelingen af den active Hær	316.
Ny Ordning af Krigsministeriet	321.
Hærens Bevæbning og Udrustning	322.
Hærens Forsyning med Heste	325.
Hærens Depotvæsen	326.
Retsplejen i Hæren	327.
Sundhedstjenesten i Hæren	328.
Veterinærtjenesten i Hæren	331.
Intendanturforholdene i Hæren	332.
Hærens Park- og Trainvæsen	333.
Politi- og Efterretningsvæsenet ved Hæren	336.
Feltpostvæsenet	337.
Ansættelse af Feltpræster	339.

Begivenheder og Forhold ved den danske Marine under Vaabenstilstanden.

Bestemmelser om Skibenes Stationering under Vaabenstilstanden; — Udrustninger i Anledning af dennes Opsigelse	340.
Udviklingen af Transportvæsenet	343.
Escadren paa Østkysten af Hertugdømmerne. — Foreløbig Fordeling af Marinens øvrige Skibe	345.
Forholdene ved Escadrillen paa Vestkysten	348.

De politiske og militaire Forhold i Hertugdømmerne i den senere Del af Vaabenstilstandsperioden.

Fællesregjeringens Optræden ligeoverfor den kongelige Proclamation af 15de December	354.
Gjæringen i Hertugdømmerne voxer ved Efterretningen om den paatænkte Basis for Freden	354.
Forhandlinger om Indsættelse af et Statholderskab i Hertugdømmerne	356.

	Side.
Hr. Stedmauns Bestræbelser for om muligt at forhindre et Gjenudbrud af Fjendlighederne.....	358.
Fællesregjeringen fratræder; Statholderskabet indsættes.	359.
Forholdene ved den slesvig-holstenske Hær; — dennes Reorganisation, Formation og Styrke.....	359.
Den slesvig-holstenske Marine.....	364.
Fortificatoriske Arbejder til Dækning af Havnene.....	365.
Beslutning om at lade Hæren rykke ind i Slesvig....	366.
Ordre de bataille for den General Bonin underlagte Styrke.....	366.
General Bonin forlægger sit Hovedkvarter til Flensborg; Hærens Dislocation den 21de Marts.....	367.
General Prittwitz overtager Overcommandoen over de for Operationerne i Hertugdømmerne bestemte, tyske Tropper. — Rigstroppernes Formation og Styrke....	369.
General Bonins Dispositioner med Hensyn til den forventede Gjenoptagelse af Fjendlighederne.....	374.
De General Bonin underlagte Troppers Dislocation den 2den April.....	376.
Concentrationen af Rigstropperne; disses Dislocation den 2den April.....	377.

Den af Generalerne Krogh og Wrangel i For-
ventning om den afsluttede Vaabenstilstands Ratification Militaire Foran-
staltninger i An-
ledning af Vaabenstilstanden.
vedtagne Vaabenhvile fremkaldte ingen Forandring i
Dislocationen af den i Nørrejyland værende Del af det
danske Armeecorps; derimod foranledigede den, saaledes
som allerede i dette Værks 1ste Del antydet, saavel
her som paa Als en Indskrækning i Bevogtningstjene-
sten. Paa den i Jylland staaende Del af Hærens venstre
Fløj indquarteredes Forpostafdelingerne i Kolding, kun
holdende en let Observation langs Grænsen, ligesom og-
saa deres Styrke formindskedes med den til 5te Infanteri-
Brigade hørende Deling af de frivillige, beredne Jægere
fra Øerne, der den 2den September afgik til Brigadens
Cantonnement. Ved Indskrækning af Bevogtnings-
tjenesten paa højre Fløj blev det unødvendigt at afløse
de 2 dertil af Cavaleri-Brigaden afgivne Escadroner.
Dette Commando, der, som det vil erindres, var stillet
under Befaling af Major Amsinck, forøgedes dog med
det Jagdske Patrouillecorps, der erholdt Ordre til at del-
tage i Forposttjenesten. Den officielle Meddelelse om
Vaabenstilstandens Ratification, der af Kammerherre
Reedtz afsendtes til Generalerne Krogh og Hansen,
modtoges af disse den 3die September; Forbindelsen
med Slesvig frigaves atter, og den 6te udgik der for
Tropperne i Jyllands Vedkommende Ordre til Cavaleri-
Brigaden og Ritmester Hegermann-Lindencrone om at

hæve Forposttjenesten og at lade Tropperne afgaae til deres respective Cantonnements den 8de September. Med Hensyn til Als da havde General Hansen samme Dag, som Ratificationen meddeltes ham, befalet alle Kystvægter inddragne med Undtagelse af Vagten i Brohovedet, den paa Slottet samt de til Batteriernes Bevogtning fornødne Poster. Den 3die September sendte General Wrangel General Krogh en Meddelelse om, at han havde modtaget Underretning om Ratificationen af Vaabenstilstanden, og at de tydske Tropper vilde begynde Udmarchen den 5te September, ligesom han ogsaa oversendte et Kaart, hvorpaa Demarcationslinien var trukken. Paa dette Kaart, der efter Bemyndigelse af de 2 Generaler undertegnedes henholdsvis af Ritmester Hegermann-Lindencrone og Storhertugen af Hessens Fløjadjutant, Prinds Wittgenstein, fulgte Demarcationslinien Grænsen mellem Jylland og Slesvig og i Sundeved en Linie fra Adsbøl over Borup til Varnæs. Ratificationen, hvorom Krigsministeriet allerede den 1ste September havde modtaget Underretning fra Udenrigsministeriet, gav naturligvis Signalet til en Række Foranstaltninger fra førstnævntes Side, sigtende til Omordningen af Forholdene ved Hæren for den Tid, Fjendlighederne vare bestemte at skulle hvile, ligesom ogsaa til Udviklingen og Forbedringen af forskjellige, til Hæren knyttede Institutioner for det Tilfælde, at Krigen atter skulde udbryde; i sidstnævnte Henseende var det navnlig Sundhedstjenesten og Forsyningstjenesten, hvorpaa Opmærksomheden var henvendt. Under 1ste September blev det saaledes paalagt Stabslægen at indrette Hospitalsvæsenet paa en saa lidet byrdefuld Maade som muligt, idet det blev ham meddelt, at Tropperne vilde blive henlagte i deres respective Udskrivningsdistricter og tildels hjempermitterede, samt at Kjøbenhavns Garnison og Als's Besætning vilde komme til at udgjøre hver c. 2000 Mand. —

Denne Befaling fremkaldte et Forslag fra Stabslægen til snarest muligt at hæve Lazaretherne paa Harritslevgaard og Lundbjerggaard, i Bogense, Faaborg, Vejle, Horsens og Sønderborg samt paa Valdemar Slot, men foruden Hospitalerne i Kjøbenhavn at bevare det paa Augustenborg samt indtil videre dem i Nyborg og Odense og endelig til paany at tage det ubenyttede Garnisonshospital i Fredericia i Brug. Med Hensyn til Lægefordelingen, der iøvrigt maatte fastsættes efter Troppernes Dislocation, lød Forslaget paa, at Corpsstabslægen skulde vedblive at føre Tilsyn med Sundhedstjenesten ved Tropperne i Jylland og paa Fyen, og at Brigadelæge van Deurs skulde have lignende Function paa Als. Stabslægen mente paa denne Maade meget snart at kunne demittere alle civile Læger, hvorimod han fraraadede at afskedige nogen af de militaire, før man var paa det Rene med den fremtidige Organisation af Hærens Medicinalvæsen.

Corpsstabslægen erholdt Ordre til at tage Bolig i Odense og til i Forening med Corpsintendanten at stræbe hen til at uddanne Felthospitalsvæsenet. Corpsintendanten, der, saasnart Armecorpset opløstes, og Overcommandoen gik over til at være Generalcommando i Nørrejylland, skulde vedblive at føre Overtilsynet med Intendanturen, blev beordret til at tage Hovedsæde i Vejle og at have sin Opmærksomhed henvendt paa Udviklingen og Forbedringen af det hele Intendanturvæsen; Proviant-, Intendantur- og Hospitalstrain skulde samles i Fredericia og underkastes en Reorganisation, hvorved man skulde gaae ud fra, at der efter Krigen vilde blive beholdt nogle Intendantur- og Hospitalstropper, formerede i en Train-, en Haandværker- og en Sygevogterafdeling. Bestyrelsen af Intendanturforretningerne ved Generalcommandoen i Nørrejylland skulde overgaae til den derværende Intendant, Overauditeur Nielsen; sam-

tidigt antoges det, da Styrken paa Als blev formindsket, for unødvendigt der at bibeholde en større Intendantur, hvorfor det fastsattes, at Intendanten, Major Munck, skulde afgaae fra sin Post, og denne overtages af Hjelpeintendant Looft, hvem det blev paalagt at gjøre Forslag til mulige Indskrænkninger.

Med Hensyn til selve Troppeafdelingerne, da var det naturligt, at man ønskede disses Styrke saa hurtigt som muligt formindsket ved Hjemsendelse; dog blev Permittering ikke strax befalet udført i større Maalestok, idet Ministeriet indskrænkede sig til under 3die September at bemyndige General Krogh til, saasnart han fik Vished for, at de fjendlige Tropper i større Masser gik Syd paa, at permittere af Mandskabet indtil 20 Mand pr. Compagni for Reserve-Bataillonernes og indtil 10 Mand pr. Compagni for Linie-Bataillonernes Vedkommende. Denne Ordre fulgtes den følgende Dag af en anden, hvorved Generalen bemyndigedes til at afskedige alle Frivillige, som maatte ønske det, ligesom det ogsaa blev tilkjendegivet ham, at Officerer af Krigsreserven vilde kunde forvente at blive permitterede uden Gage indtil 1ste Marts 1849, naar de derom indsendte Andragende til Ministeriet. — For Cavalariets Vedkommende bestemtes det under 5te September, at Regimenterne, naar de gik tilbage til deres Standquarterer, skulde drage Depoter og Skoler til sig, inddrage saamange Ordonnantser som kun muligt, reclamere de udlaante Heste og hjemsende Districtshestene indtil 1ste Marts 1849. — Artilleri-Brigaden tilgik der under samme Dato Ordre til, at de faste Batterier skulde sættes paa Fredsfod, at alt ældre Mandskab skulde permitteres, og kun den til Bevogtning hojst fornødne Styrke forblive tilbage; det samme skulde skee ved Feltbatterierne saavel paa Als som i Jylland, hvorved der dog for de førstnævntes Vedkommende blev specielt at tage

Hensyn til Bevogtningen af Brohovedet; Districtshestene skulde hjemsendes, dog for de i Jylland værende Batteriers Vedkommende kun de, der henhørte til de jyske Districter. — Til Ingenieurcorpset udgik der den 6te September Ordre til Permittering af 1ste Ingenieurcompagnis Reservemandskab og saa meget af det øvrige Mandskab, som kunde undværes ved de forehavende Arbejder. Alle Officerer, som ikke bleve anvendte ved Depoterne eller ved Projecteringsarbejderne ved Snoghøj eller paa Helgenæs, skulde tilbagekaldes.

Fordelingen af Armeecorpsets Afdelinger under Vaabenstilstanden bestemtes ved en Armeebefaling af 4de September. Foruden Dislocationen af Tropperne indeholdt denne Befaling tillige flere tildels af de nys omtalte Skrivelser til de forskjellige Autoriteter bekendte, organisatoriske Bestemmelser, fremdeles forskjellige Paalæg med Hensyn til hvad der skulde foretages, efterat Afdelingerne vare ankomne i deres Standquarterer, og endelig endel Regler angaaende Styrkelisternes Førelse. Den første Afdeling af denne Armeebefaling, der her alene kan have nogen Interesse, lød saaledes:

Armeebefaling.

Efterat Vaabenstilstands-Ratificationerne nu ere udvexlede, befales herved som følger:

Armeebefaling
af 4de Septem-
ber 1848.

1. Generalmajor Krogh overtager Generalcommandoen i Nørrejylland med Hovedkvarter i Viborg. Oberstlieutenant Baggesen afgaaer fra denne Generalcommando og retournerer til Kjøbenhavn.

2. Besætningen paa Als udgjør, saalænge Vaabenstilstanden varer, en særskilt Commando.

3. Det i Felten staaende Armeecorps opløses som saadant, og de respective Troppeafdelinger fordeles saavidt muligt i Udskrivningsdistricterne.

4. Livgarden til Fods afgaaer til Kjøbenhavn,

hvorhos 1 Compagni af samme vexelvis forlægges til Hillerød for at forrette Vagttjeneste hos Hs. Majestæt Kongen paa Frederiksborg Slot.

Den 1ste Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Kjøbenhavns, Roeskilde og Frederiksborg Amter, afgaaer til Kjøbenhavn for dersteds foreløbigt at garnisonere.

Den 2den Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Frederiksborg og Holbæk Amter, skal garnisonere med 3 Compagnier i Holbæk og 1 i Frederikssund.

Den 3die Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Sorø og Præstø Amter, skal garnisonere med 3 Compagnier i Sorø og 1 Compagni i Ringsted.

Den 4de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Præstø og Maribo Amter, skal garnisonere med 1 Compagni i Vordingborg og med 3 Compagnier i Nykjøbing paa Falster.

Den 1ste Reserve-Bataillon anvises som Stabsquarter Kjøbenhavn.

Den 2den Reserve-Bataillon anvises Stabsquarter i Præstø.

Den 5te Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Svendborg og Odense Amter, skal garnisonere med 2 Compagnier i Odense og 2 i Svendborg.

Den 6te Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Ribe og Vejle Amter, skal garnisonere med 2 Compagnier i Varde og 2 i Fredericia.

Den 3die Reserve-Bataillon skal have Stabsquarter i Svendborg.

Den 7de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres af Vejle, Aarhus og Skanderborg Amter, skal garnisonere med 2 Compagnier i Aarhus og 2 i Skanderborg.

Den 8de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruteres i Randers og Ringkjøbing Amter, skal garnisonere med

2 Compagnier i Randers, 1 Compagni i Ringkjøbing og 1 i Holstebro.

Den 4de Reserve-Bataillon gives Stabsqvarter i Fredericia.

Den 9de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruterer af Ringkjøbing, Thisted og Viborg Amter, skal garnisonere med 3 Compagnier i Viborg og 1 i Thisted.

Den 11te Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruterer af Aalborg og Hjørring Amter, skal garnisonere med 3 Compagnier i Aalborg og 1 i Hjørring.

Den 5te Reserve-Bataillon erhoder Stabsqvarter i Thisted.

Den 10de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruterer af Haderslev, Aabenraa, Tønder og Nordborg Amter samt af Ærø, forlægges til Als.

Den 12te Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruterer af Aabenraa, Løgumkloster, Tønder og Flensborg Amter m. v., skal garnisonere i Ribe.

Den 13de Linie-Infanteri-Bataillon, som rekruterer af Bredsted, Husum, Ejdersted og Hütten Amter m. v., forlægges til Als.

Det 1ste Jægercorps, som rekruterer i Ribe, Vejle, Aarhus, Skanderborg, Randers, Ringkjøbing og Thisted Amter, skal garnisonere i Horsens.

Det 2det Jægercorps, som rekruterer i 1ste og 2det sjællandske District, skal garnisonere i Helsingør.

Det 1ste Reserve-Jægercorps erhoder Stabsqvarter i Kjøbenhavn, hvor ogsaa Reserven for 2det Jægercorps erhoder Allarmplads. Reserven for 1ste Jægercorps erhoder derimod Allarmplads i Fredericia.

Det 3die Jægercorps, som rekruterer i fynske District, skal garnisonere i Nyborg.

Det 3die Reserve-Jægercorps skal have Stabsqvarter i Assens.

5. Naar Bataillonerne ere ankomne i Standqvartererne, beholdes under Vaaben:

- A. de, som aspirere til Forfremmelse,
- B. de, som ikke ønske at hjemforloves,
- C. de af Mandskabet, som have vist mindre Dygtighed og mindre god Opførsel, og
- D. saa mange af det yngste og senest tilkomne Mandskab, som behøves for at beholde 40 à 50 Mand pr. Compagni.

Det øvrige Mandskab hjemforloves*) indtil 1ste Marts eller til den Tid, det muligen tidligere maatte blive indkaldt.

Reserve-Bataillonernes Mandskab hjemforloves ligeledes med Undtagelse af det, som maatte befinde sig i Kategorierne A. og B.

De frivillige Corpser hjemforloves, forsaavidt de ønske det, men afgaa iøvrigt til deres Hjemsted, hvor de slutte sig til de der cantonnerende Tropper.

6. Ingenieurtropperne ville gennem Corpset erholde nærmere Bestemmelse.

7. Artilleriet og Espingolbatteriet i Jylland forlægges i Cantonnements mellem Skanderborg, Aarhus og Randers med Train, Reservestald m. v. henimod Grenaa og Ebeltoft.

8. Cavaleriet skal garnisonere som følger:

Det 3die Dragon-Regiment i Aarhus,

*) Det blev særligt under 6te September af Krigsministeriet bestemt, at det Mandskab, som ikke var i Besiddelse af egne Klæder, kunde hjemforloves med militair Paaklædning, nemlig Treje, Benklæder og Felthue, mod at Undermunderingsgodtgørelsen foreløbigt tilbageholdtes. Det blev endog, naar Mandskabets Hjemstavn maatte ligge i betydelig Afstand fra Troppeafdelingens Standqvarter, tilladt dette at beholde disse Munderingssager til Opbevarelse indtil senere Indkaldelse.

det 4de Dragon-Regiment, 1 Escadron i Vejle;
 hvad der er paa Als af dette Regiment, for-
 bliver der;

det 5te Dragon-Regiment i Randers,

» 6te — i Odense,

Gardehusar-Divisionen, 3 Escadroner, i Horsens
 og Omegn.

Mandskabet permitteres efter samme Regler som
 ved Infanteriet, dog kun saamange, at det til Hestevart-
 ning fornødne Mandskab beholdes til Tjeneste. Garde-
 husarernes Linie-Escadroner beholde samtlige Mand-
 skaber til Tjeneste.

Livgarde-Escadronen afgaaer til Hillerød for at
 overtage Vagttjenesten hos Hs. Majestæt Kongen paa
 Frederiksborg Slot.

9. I hver Provinds træde Tropperne under den
 der bestaaende Generalcommando.

10. Brigadecommandeurerne fordeles med Bri-
 gaderne, inspicere dem flittigt og søge at forberede
 Alt til et nyt Felttog.

Brigadeinddelingen bliver som følger:

1ste Brigade.

Hs. Durchlauchtighed Generalmajor Prindsen af
 Wittgenstein: de til Kjøbenhavns Garnison henhørende
 Troppeafdelinger.

2den Brigade.

Oberst Rye: 2det Jægercorps, 2den, 3die og 4de
 Linie-Infanteri-Bataillon og 3die Reserve-Bataillon.

3die Brigade.

Generalmajor Schleppegrell: 5te Linie-Infanteri-
 Bataillon, 3die Reserve-Bataillon og 3die Jægercorps.

4de Brigade.

Generalmajor Bülow: 8de, 9de og 11te Linie-
 Infanteri-Bataillon og 5te Reserve-Bataillon.

5te Brigade.

Generalmajor Moltke: 6te og 7de Linie-Infanteri-Bataillon, 4de Reserve-Bataillon, 12te Linie-Infanteri-Bataillon, 1ste Jægercorps og Réserven fra 1ste Jægercorps.

11. Flankecorpset opløses som saadant, og dets Stab reorganiseres som Brigadestab. Major Caroc re-tournerer til Kjøbenhavn.

12. Intendanturen faaer sit Hovedsæde i Vejle.

13. Corpsstabslæggen tager Ophold i Odense og besørger derfra sit Hverv, som bestaaer i Tilsyn med samtlige Felthospitaler. Han sætter sig i Forbindelse med Intendant v. Schmidten, for at forbedre og ud-danne Felthospitalsvæsenet til næste Felttog.

14. Proviandtrain, Intendanturtrain, Hospitals-train o. s. v. samles, forsaavidt som det ikke har nogen særlig Anvendelse, i Fredericia. Der tages For-holdsregler og gjøres Forslag til dets Reorganisation.

15. Corpsauditoriatet forlægges til Viborg for at opgjøre resterende Retssager og forberede et Armeeauditoriat til næste Udrykning. Herved maa tages Hensyn til Bevogtning og Transport af Arrestanter, til de Vanskeligheder, som Erfaring har vist at være for-bundne med Udøvelsen af visse Straffe m. v.

16. Tropperne træffe først Foranstaltninger for at udbedre Vaaben og Munderinger, opgjøre Regnskaber osv. De tage tillige Forholdsregler for at uddanne og øve Underofficerer og Mandskab og danne nye Under-officerer. De antage alt det brugbare Mandskab, som møder frivilligt, det være Værnepligtige eller Saadanne, som tage Tjeneste for Krigstid.

17. Hver Bataillon medtager sit Trainvæsen og sørger for, at det kommer i god Stand.

18. Paa nærmere Ordre beordrer den comman-derende General Reserve-Bataillonerne til at afgaae til

deres respective Stabsквартиere og derefter successivt Linieafdelingerne til deres Garnisonssteder.

19. I Forening med de borgerlige Myndigheder vil blive taget de fornødne Bestemmelser, for at der sognevis kan blive forfattet Lister over alt værnepligtigt Mandskab, fastsat maanedlige Inspectionsmøder og indkaldt til Øvelse paa passende Steder alt uøvet og forlagt Mandskab indenfor Grændsen af den Alder, som ved Lovgivningen er fastsat for Forstærkningen.

20. Saasomt Bataillonerne have vundet Oversigt over Mandskabsfordelingen i Districterne, indsendes derover Lister til Brigaderne med Vedtegning om borgerlig Stilling, legemlig Beskaffenhed, Vaabendygtighed og Stilling i Hæren.

21. Ifølge disse Lister gjøre Brigaderne Fordelingen i de nye Bataillonsdistricter efter de Regler, som senere skulle vorde opgivne.

22. Da Hs. Majestæt agter at tage Armeecorpsene i Øjesyn forinden deres Opløsning, ville de her befalede Troppedislocationer først træde i Kraft paa nærmere Ordre.

Tscherning.

Det vil af denne Armeebefaling fremgaae, at Ministeriet samtidigt med, at det af Sparsommelighedshensyn bragte Afdelingerne tilbage næsten paa Fredsfod, ikke hengav sig til noget sikkert Haab om, at den afsluttede Vaabenstilstand skulde afløses af en endelig Fred, men at det tvertimod ansaa det for nødvendigt i enhver Henseende at arbejde hen til at udvikle Alt ved Hæren saaledes, at man ved Fjendlighedernes mulige Gjenoptagelse kunde staae saa kraftigt rustet som muligt. Bestemmelserne i Befalingens §§ 13, 14 og 15 tyde tilstrækkeligt hen herpaa, ligesom ogsaa § 16 viser en Bestræbelse efter at uddanne Underbefalingsmændene og

Krigsministeriets
Planer med Hensyn
til en ny
Ordning af
Hæren.

forøge deres Antal. Lignende Bestræbelser i sidstnævnte Retning spores i en Skrivelse fra Ministeriet af 3die September til Overcommandoen, hvori denne beordres til at sende de Individer i Afdelingerne, som formentes at egne sig til Officerer og Underofficerer, til Kjøbenhavn, hvor de skulde gennemgaae en Commandoskole, som agtedes etableret i Slutningen af September. Endelig pege §§ 19, 20 og 21 hen paa Planer med Hensyn til en Forøgelse af Hæren, begrundet paa Indførelsen af den almindelige Værnepligt — med Hensyn til hvilket Spørgsmaal der paa dette Tidspunkt blev nedsat en Commission, bestaaende af Generalprocureur Ussing, Contoirchef Lund samt Capitainerne Müllen og Diedrichsen — og en dertil knyttet Omændring af hele Hærens Ordning og Uddannelsesmaade. Planer i denne Retning havde alt i længere Tid været nærere af Krigsministeren og vare ikke blevne holdte alene indenfor Overvejelsernes Omraade; de havde antaget en bestemt Form, der endog havde erholdt kongelig Sanction, men den tilstedeværende Krigstilstand havde indtil nu forhindret deres Gjennemførelse; det er ogsaa derfor, at man har opsat Omtalen deraf indtil dette Tidspunkt, hvor de første Skridt kunde gjøres og bleve gjorte til Realisationen af den i dem indeholdte Tanke.

Ved de Krigsbegivenheder, som vare forefaldne i den forløbne Periode, havde de fjendlige Stridskræfter gennemgaaende været vore betydeligt overlegne. Den danske Soldat havde overalt kjæmpet med Hæder, og Førelsen af Tropperne havde paa enkelte Undtagelser nær maattet anerkjendes at være saa god, som man overhovedet turde vente af et ukrigsvant Befalingspersonale. Man havde i Løbet af Krigen søgt at forøge Hærens Styrke dels ved Mobilgjørelsen af de alt ved Hærordningen af 1842 fastsatte Reserve-Batailloner, dels ved Oprettelsen af enkelte Corpser af Frivillige, men dette

Forsøg havde tilfulde vist, hvilke Vanskeligheder der ere forbundne med en slig, organiserende Virksomhed under en Krig, og Foranstaltningen var ogsaa kun bleven gennemført derved, at endel tidligere af Hæren udtraadte Befalingsmænd atter meldte sig til Tjeneste. Det kan ikke være undgaaet Ministeriets Opmærksomhed, hvad der ogsaa fremgaaer af flere af dets egne Udtalelser, at mange af disse Afdelinger manglede tilstrækkelig Fasthed, ligesom ogsaa Vanskeligheden ved i kort Tid at uddanne saavel Soldater som Befalingsmænd ikke kunde Andet end være indlysende. Den Lethed, hvormed Krigsbestyrelsen troede at kunne behandle alle de store Vanskeligheder, som Erfaringen har godtgjort at være knyttede til Spørgsmaalet om Soldatens Uddannelse, at kunne bryde bestaaende Baand og skabe nye, og den mod den gjorte Erfaring saa mærkeligt stridende Sikkerhed med Hensyn til Formaalets Opnaaelse vil bedst fremgaae af selve den Forestilling til Hs. Majestæt Kongen, som Krigsministeren i den Anledning under 15de Juni nedlagde, og som derfor her skal meddeles in extenso.

Til Kongen!

Da det er af Vigtighed betimeligt at kjende Grundsaetningerne for den fremtidige Organisation af den militaire Magt i Danmark, for at man ved alle Foranstaltninger stadigt kan stræbe henimod dette Maal, har jeg troet allerunderdanigst at burde forelægge Deres Majestæt følgende Grundtræk til allerhøjeste Overvejelse og Approbation for derpaa senere at bygge en mere fuldstændig Fremstilling af samme Gjenstand, der vel maatte begrundes paa en Lov, men, indtil denne kan udgaae, maa komme til at beroe paa midlertidige Foranstaltninger.

Den simple Betragtning af Landets geographiske

Forhold, af dets for Krigsfare fra forskjellige Sider udsatte Beliggenhed og dets ringe Kræfter synes at gøre en Almenvæbning til den eneste brugelige. — Erfaringen fra de sidste Krigsbegivenheder har tilfulde bekræftet denne Anskuelse; thi den har vist, at den Hær, som Landet med store Anstrængelser har kunnet rejse, ved de Midler, der hidtil ere blevne anvendte, er utilstrækkelig, og at den i den saa lidet krigskyndige Befolkning kun finder ringe Hjælpekilder til at bøde paa Tab.

Det har ogsaa vist sig, at netop den Vaabenart, som lettest kan udvikles ved en Almenbevæbning, et taaleligt Infanteri, er den, hvortil der trænges mest.

Ledet af disse Betragtninger, vover jeg at forelægge Deres Majestæt følgende sammentrængte Grundlag for en ny Ordning af Væbningsvæsenet til Lands, hvorved Infanteriet gjordes til Grundlag for den hele Væbningsindretning.

Landet skulde nemlig deles i Bataillonsdistricter, og for strax at have gode Kjærner, hvorom den nye Væbning kunde danne sig, skulde foreløbigt dannes saa mange Districter, som der haves halve Batailloner i Linien. Hver Halvbataillon skulde være Kjærne for en ny Heelbataillon; Jægercorpserne skulde ved denne Inddeling regnes som Batailloner, saa at hver Bataillon ved at gaae over til fredelige Forhold strax rykkede ind i Udskrivningskredsen. I Provindsen Danmark vilde paa denne Maade blive omtrent 29 Bataillonskredse. I hver Kreds skulde man begynde med at danne een Bataillon paa 1200 Mand, nemlig 800 Mand Infanteri, 150 Mand Jægere og 250 Mand Artilleri, Cavaleri, Ingenieurtropper, Trainkudske, Reservemandskab.

Man fik saaledes en Hær, sammensat omtrent som følger:

Infanteri	23200	Mand,
Jægere	4350	—
Cavaleri	2320	—
Artilleri og Train	2680	—
Ingenieurer	800	—
Reserve	1450	—

34800 Mand.

Ved Hjælp af Hæren i dens nærværende Stand vilde denne Hærstyrke være formeret og i fortrinlig kampdygtig Stand i 3 Maaneder. De i Districterne cantonnerende Kadre kunne derpaa med Lethed benyttes til at indøve og danne en lignende Bataillon i hvert District, hvoraf dog ikke skulde afgives til Cavaleriet, men kun til Infanteri, Jægere, Artilleri, Train og Reserver, nemlig:

29 Batailloner Infanteri	23200	Mand,
29 Compagnier Jægere à 150	4350	—
Artilleri, Train, Sygevogtere etc.	4350	—
R eserve	2900	—

34800 Mand.

Denne Styrke vilde kunne være færdig til Udrykning inden 6 Maaneder derefter. I et Aar vil den hele Indretning endog være i temmelig god Orden.

Den danske Hær vilde da udgjøre omtrent

70000 Mand,

hvoraf paa den sjællandske Øgruppe henved 26000 —
i Jylland og paa den fynske Øgruppe . 44000 —

Garnisoneringerne skulle bruges som Skoler for Befalingsmænd, og dertil tages ad Gangen 100 Mand pr. Bataillonsdistrict eller 2900 Mand, samlede i Marchecompagnier og Batailloner, der afløses halvaarlig.

Efter første Aars Forløb kunde man allerede henvende Opmærksomheden paa Opdragelsen fra Barn af til Krigstjeneste, og inden 8 Aar vilde man være saa

vidt, at det store Flertal var voxet op til Vaabendygtighed.

Ved foreløbigt at beholde nærværende Officers- og Underofficers Kadre vilde man være i Stand til at give disse Folkevæbningsafdelinger en ikke ringe Fasthed. Alt som Krigskyndighed blev Almeneje, kunde Antallet formindskes,

Det er en Selvfølge, at Indretningen skulde gøres saaledes, at Bataillonerne ved Udrykningen fra Districterne kunde medføre deres eget Trainvæsen, Lægevæsen, Forplejningsvæsen etc.

Landet skulde inddeles i Militairprovincer og Brigadeinspektioner. Til Øvelse skulde med passende Mellemrum holdes Troppesamlinger paa Krigsfod.*)

Kjøbenhavn, i Krigsministeriet, den 15de Juni 1848,
 allerunderdanigst
 Tscherning.

Som det vil sees, var den i Armeebefalingen af 4de September paabudte Fordeling af Bataillonerne til Udskrivningskredsene en Forberedelse til Iværksættelsen af de vidtgaaende Planer, som ovenstaaende Forestilling indeholder. Under de nærværende Forhold kunde der imidlertid, navnlig som disse stillede sig kort efter Vaabenstilstandens Ratification, ikke være Tale om en yderligere Forfølgning af Sagen, men paa den anden Side maatte netop disse Forholds Natur indeholde en

*) Til hvilken Yderlighed Ministeriet forfulgte Tanken om det Gjældige i Opløsningen af Afdelinger og de enkelte Deles Sammenstilling i nye Afdelinger, fremgaaer af en Skrivelse til Justitsministeriet af 31te August om denne Sag, hvori det omtales, at Krigsministeriet tænker sig, at $\frac{1}{4}$ af Styrken i hvert Bataillons-District skulde holdes marchefærdig, og at man af 4 saadanne Fjerdedele kunde sammensætte Marchebatailloner.

meget stærk Opfordring til paa anden Maade at søge Hæren bragt op til en anselig Størrelse ved Uddannelse af Mandskab og Befalingsmænd, og at man allerede paa dette Tidspunkt har været sig denne Opgave bevidst og underkastet den en Drøftelse ikke blot i Krigsministeriet, men ogsaa i Statsraadet, derom bære flere foreliggende Actstykker Vidnesbyrd, hvori det omtales, at Vaabenstilstanden skulde benyttes til at forøge Hæren saaledes, at den ved et Gjenudbrud af Krigen kunde være sat paa en „formidabel“ Fod, hvorved man forstod dens Udvidelse til c. 60000 Mand. Da man ved Vaabenstilstandens Afslutning havde henimod 40000 Mand i Forplejning, var det en Tilvæxt af 20000 Mand, man stillede sig som Opgave at naae, og for hvis Forsyning med de fornødne Udrustningsgjenstande Krigsministeriet ogsaa allerede i Begyndelsen af September gjorde indledende Skridt hos Finantsministeriet.

Den ved ovennævnte Armeebefaling paataenkte Forberedelse til Overgangen til en ny Ordning af Hærfordholdene blev imidlertid forhalet ved de Vanskeligheder, der rejste sig for Vaabenstilstandens Gjennemførelse, hvortil Fremstillingen nu skal vende sig.

Vaabenstilstandens Artikel 4 fordrede Frigivelsen af alle Krigsfanger og politiske Fanger; som Følge heraf bestemte Krigsministeriet allerede under 2den September, at de i Kjøbenhavn værende Fanger den 4de eller 5te September skulde afsendes til Ekernförde, hvor General Hansen anmodedes om at sørge for, at de kunde blive modtagne. Generalen tilstillede den 5te September General Wrangel en Meddelelse om, at Fangerne vilde indtræffe i Ekernförde den paafølgende Dag. I sidstnævnte By, hvorhen Oberst Lønborg og de andre Officerer, hvem Bevogtningen af Fangerne havde paahvilet, beordredes at ledsage disse, fandt Udvekslingen med vore Fanger Sted

Foranstaltninger
fra dansk Side
til Opfyldelse af
Vaabenstil-
standsbestemmel-
serne.

den 7de September, hvornæst disse sidste overfortes dels til Als, dels til Fyen for at dirigeres til deres Afdelinger. De fjendlige Fangers Antal udgjorde ved Udvexlingen c. 1100, vore Fangers Antal var c. 900, hvoriblandt 40 Officerer; 33 Fanger vare efterladte paa Lazarether i Hertugdømmerne, og 54 vare døde under Fangenskab. Foruden de her nævnte vare i Felttogets Løb paa speciel Foranledning enkelte Fanger paa begge Sider blevne udvexlede.*)

Med Hensyn til Artikel 5 i Vaabenstilstandsconventionen, der omhandlede Frigivelsen af de opbragte eller under Beslag lagte Skibe og Ladninger, da blev denne Frigivelse ved den danske Regjerings Foranstaltning strax paabegyndt.

Hvad endelig angaaer Artikel 6 i Vaabenstilstandsconventionen om Formindsnelsen af Besætningen paa Als, da var der ved den i Armeebefalingen af 4de Sep-

*) Spørgsmaalet med Hensyn til Fangernes Behandling og Udvexling havde i Løbet af Felttoget givet Anledning til forskellige Reclamationer og Forslag fra begge Sider; flere af dem ere alt i det Foregaaende omtalte, og skal det som Supplement hertil anføres, at General Wrangel under 13de August besværede sig hos den danske Krigsminister over, at de Tydske i dansk Fangenskab erholdt ringere Løn end de Danske i tydsk Fangenskab, hvorfor han opfordrede ham til at udbetale førstnævnte Differentien, da han i modsat Fald vilde see sig nødsaget til ikke alene fremtidigt at give de danske Fanger ringere Lønning, men ogsaa til at lade dem tilbagebetale det for meget Oppebaarne. Først den 7de September besværede Krigsministeren Generalens Skrivelse og oplyste ham om, at naar der toges Hensyn til, at Udgifterne til de tydske Fangers Beklædning, Renlighed o. s. v. afholdtes af den danske Statskasse, vilde man see, at de tydske Fanger hos os havde erholdt fuldt saa Meget som Vore i tydsk Fangenskab.

tember angivne Dislocation af Tropperne allerede taget det fornødne Hensyn dertil

Ligesom man saaledes fra dansk Side traf alle Forberedelser til Opfyldelse af de for Vaabenstilstanden fastsatte Betingelser, saaledes traf det svenske Cabinet strax efter dennes Afslutning Foranstaltninger til det til Fyen overskibede Corps's Tilbagegang til Sverig. Man havde fra dansk Side som Følge af den trufne Overenskomst søgt at tilvejebringe det for det svenske Hjælpecorps bestemte Train; Modtagelsen af dette fandt dog ikke Sted, da General Löwenhjelms samtidigt erholdt sikre Efterretninger fra Kong Oscar om, at Udvexlingen af den ratificerede Vaabenstilstandstractat vilde skee i de første Dage af September, hvortil der blev knyttet den Meddelelse, at 2 svenske og 2 norske Dampskibe vilde ankomme til Faaborg den 5te for at afhente Garde-Bataillonerne. De øvrige Afdelinger af det svenske Hjælpecorps, hvis Overførelse til Sverig skulde skee, saasnart de Transportfartøjer, man havde forlangt af den danske Regjering, bleve stillede til Raadighed, forlagdes foreløbigt til Egnen mellem Faaborg og Svendborg. Garde-Bataillonerne indskibedes den 6te og 7de og overførtes foruden ved de ovennævnte Skibe tillige ved 2 danske Dampskibe. Den 7de September erholdt Generalcommandoen paa Fyen Meddelelse om den Plan, hvorefter Ministeriet havde tænkt sig Overførelsen af de øvrige, svenske Tropper effectueret, og som gik ud paa, at Indskibningen for Infanteriets og Artilleriets Vedkommende skulde skee den 12te September i Nyborg og Svendborg, og de dertil bestemte Skibe samles ud for Nyborg for under Commandeurcapitain Fiskers Commando at afgaae til Gøtheborg; Cavaleriet skulde den 9de overføres fra Nyborg til Korsør og derfra marchere til Helsingør, hvorfra Overskibningen skulde finde Sted til Helsing-

Foranstaltninger
til det svenske
Hjælpecorps's
Hjemmarche.

borg. Den 6te September havde General Lowenhjelm fra Hvidkilde, hvor han havde sit Hovedkvarter, tilstillet Generalcommandoen paa Fyen følgende Taksigelsesskrivelse til Fyens Indvaanere for deres Gjæstfrihed under Troppernes Ophold paa Oen:

Till

Taksigelsesskrivelse fra General Lowenhjelm til Fyens Indvaanere.

Commenderande Generalen på Fühnen och Langeland,
General-Majoren Baron Wedell.

Den svenska Armée Corps, som, för ett möjligen behöfligt försvar af Danska Arfländerna, denna sommar varit förlagd på Fühnen, återvänder nu till fäderneslandet, sedan dess närvaro här, af båda höga Magterna, icke anses erforderlig.

Men jag och de krigare, jag haft den äran att anförä, skola till det kära hemlandet medföra varaktiga minnen af all den välvilja, hvarmed det vänliga Fühnens innevånare af alla Classer omfattat oss. Våra hjertan känna behovet och pligten af, att, med nordiskt alfvare och upprigtighet, uttala vår tacksamhet, och det är i hela Fördelningens namn, och på dess vägnar, jag vänder mig till Eder Excellence med den anhöllan, att vår erkänsla för all oss här visad gästvänlighet och vänskap, måtte, på lämpligaste sätt blifva Fühnens innevånare allmänt bekantgjord.

Våra välönskningar för det sköna Fühnens lugn, trefnad och välstånd, äro ärliga och sanna som vår tacksamhet för innevånarnes broderliga handlingssätt mot oss.

Fördelnings Quarteret Hvidkilde 6te September 1848.

Lowenhjelm

Fördelnings Befälhafvare.

Denne Skrivelse blev meddelt Amtmændene paa Oen, ligesom den ogsaa med Krigsministeriets Tilladelse indrykkedes i de 2 i Odense udkommende, offentlige Blade. Den 9de September udtalte Ministeriet for

General Løwenhjelm sin Anerkjendelse af de svenske Troppers Optræden paa Fyen i følgende Skrivelse:

Da de svenske Tropper nu efter 3 Maaneders Op- hold forlade Danmark, kan jeg ikke undlade at udtale for Deres Excellence den Glæde, jeg føler ved at yde de svenske Tropper den fortjente Anerkjendelse af det Forhold, de have udvist. Er den danske Befolkning imødekommet sine svenske Brødre med Gjæstfrihedens Velvillie, da have disse i Sandhed gjengjældt dette Sindelag. Medens Forholdenes Magt have hindret dem fra i Kamp for Nordens retfærdige Sag at styrke Sam- drægtighedens Baand mellem de nordiske Nationer, have de med bramfri Selvfornægtelse stræbt at gjøre det uop- løseligt. Deres Excellence vilde derfor Selv og paa de svenske Officerers og Troppers Vegne herved foreløbigen modtage min hjertelige Tak for den fortræffelige Disci- plin, der uafbrudt har hersket mellem Tropperne, og den Interesse for Landet og dets Befolkning, der fra de Befalendes og navnlig fra Deres Excellences Side er lagt for Dagen; idet jeg tilføjer, at jeg for min aller- naadigste Konge herom pligtskyldigt har nedlagt aller- underdanigst Indberetning.

Jeg beder endnu kun Deres Excellence om Tilla- delse til atter at forsikkre om den udmærkede Højag- telse, hvormed jeg forbliver

Deres Excellences

ærbødigste

Tscherning.

Samtidigt med at de fleste af de foranførte For- anstaltninger forberedtes og tildels udførtes af Ministe- riet, bragte de fra flere Sider indløbende Efterretninger om, hvorledes Vaabenstilstandens Afslutning blev opta- gen i Frankfurt og i Hertugdømmerne den danske Re- gjering til den Overbevisning, at Gjennemførelsen af

Anerkjendelses- skrivelse fra Krigsministeren til General Lø- wenhjelm.

sammes Betingelser fra tysk Side atter vilde støde paa store, maaske uovervindelige Vanskeligheder, og at Situationen var en saadan, at man maatte være forberedt paa en muligt øjeblikkelig Gjenoptagelse af Fjendlighederne med forøget Kraft. Herved faldt altsaa Tanken om al Permittering og Dislocation i Udskrivningsdistricterne foreløbigt bort, og en Ordre i saa Henseende udgik den 7de September til General Krogh, hvem der endvidere paalagdes stor Aarvaagenhed, for at han ikke skulde blive overrasket ved en pludselig Tilbagestrømmen af Fjenden. Dette Paalæg indskjærpedes yderligere ved en Skrivelse af 8de September, hvori Generalen opfordredes til at tage sine Forholdsregler, som om Krigen meget snart skulde begynde igjen, idet der dog tilføjedes, at Alt, hvad Vaabenstilstandsbetingelserne foreskrev, paa det Nøjeste skulde efterkommes. General Hansen, gennem hvem Størstedelen af de fra Hertugdømmerne indløbende Efterretninger var naaet til Ministeriet, erholdt vel under 10de September Ordre til, hvis ikke uforudsete Begivenheder indtraf, da at træffe Foranstaltninger til, at de Tropper, der for at reducere Styrken paa Als til det stipulerede Antal af 2000 Mand skulde forlade Øen, kunde være indskibede til den 16de September, men det henstilledes samtidigt til ham, om han fandt det fornødent, at holde disse Tropper i Nærheden uden at landsætte dem f. Ex. under Ærø; fremdes udtalte Ministeren under 12te September den Anskuelse, at Krigsskibe burde forblive ved Als, og at Broen burde afbrydes.

De svenske Troppers Hjem-marche forsinkes.

Under disse Forhold, hvor det naturligvis var til at forudsee, at der vilde blive lagt Beslag paa de forhaanden værende Krigs- og Transportfartøjer, maatte man nære Betæneligheder ved at holde fast ved den Plan for Overskibningen af de svenske Tropper, der, som ovenanført, var bleven meddelt Gene-

De ved Armeebefalingen af 4de September paabudte Foranstaltninger stilles foreløbigt i Bero.

ralcommandoen paa Fyen. Samme Dag, som Skrivelsen til General Løwenhjelm udfærdigedes, nemlig den 9de September, blev derfor den det svenske Corps attachederede Major Bülow anmodet om at forberede General Løwenhjelm paa, at man paa Grund af de foreliggende, uforudsete Omstændigheder sandsynligvis vilde see sig nødsaget til at opsætte den berammede Overførelse af hans Tropper. Efter en Skrivelse af 10de September ligeledes til Major Bülow synes der dog kun at have været Tale om nogle faa Dages Opsættelse, idet Ministeren deri udtalte, at Fartøjerne sandsynligvis kunde stilles til Generalens Raadighed den 15de eller 16de. General Løwenhjelm var, som det fremgaaer af en Skrivelse fra Major Bülow til Ministeriet, meget tilbøjelig til at erkjende, at de politiske Forhold fortjente Regjeringens Opmærksomhed fremfor hans Troppers Indskibning, men troede dog samtidigt at maatte gjøre opmærksom paa, at enhver Forsinkelse af Troppernes Indskibning efter den conventionsmæssigt fastsatte Termin vilde paadrage hans Regjering betydelige Udgifter ved Afdelingernes Forbliven paa Feltfod, hvilket vilde kunne give Anledning til Reclamationer. Den 11te og 12te September overfortes de 2 Husar-Escadroner fra Nyborg til Korsør, og den 17de September fastsattes endeligt som den Dag, paa hvilken Indskibningen af den øvrige Styrke skulde finde Sted. Imidlertid ankom der den 15de om Eftermiddagen en svensk Courer til General Løwenhjelm med Ordre til, at foreløbigt kun de 2 af Infanteri-Regimenterne skulde indskibes, og at Resten af Tropperne indtil videre skulde blive tilbage paa Fyen under Commando af General Dahlstrøm. Da General Løwenhjelm imidlertid samtidigt fra den svenske Minister i Kjøbenhavn, Baron Lagerheim, blev underrettet om, at en Forandring, der var indtruffen i de politiske Forhold, men som først var ble-

ven bekjendt, efterat Bestemmelsen om nogle af Trop-
pernes Tilbagebliven var tagen, sandsynligvis snart vilde
gjøre denne Bestemmelse overflødig, besluttedes det ikke at
kalde Husar-Escadronerne tilbage til Fyen, men at lade
dem forblive i det Cantonnement, hvortil de vare naaede,
nemlig i Omegnen af Slagelse. Den 17de indskibede Gene-
ral Löwenhjelm sig i Nyborg tillige med de 2 til Afgang
bestemte Regimenter, Skaraborg og Vestgethadal. For-
uden Major Bülow var den commanderende General paa
Fyen, General Wedell, tilstede ved Afrejsen, ved hvil-
ken han overrakte General Löwenhjelm en anerkjen-
dende Skrivelse fra Hs. Majestæt Kongen.*) General
Dahlström, der tóg sit Hovedkvarter paa Broholm, gav
i Betragtning af det Sandsynlige i om ganske kort Tid
atkomme til at følge efter de øvrige, svenske Tropper
de ham underlagte Afdelinger Ordre til at holde sig
marchefærdige. Under 20de September erholdt han
fra den svenske Gesandt i Kjøbenhavn Meddelelse om,
at de Betingelser, under hvilke en Del af de svenske
Tropper skulde forblive paa Fyen, nu ikke mere vare
tilstede, og at Hjemrejsen derfor snarest burde tiltrædes.
Generalen gav i den Anledning Artilleriet Ordre til at
begynde Materiellets Indskibning og Husar-Divisionen
til at fortsætte sin Marche. Den 24de September for-
lode de sidste, svenske Tropper Nyborg.

Det var, som ovenfor alt antydet, de Vanskelig-

*) Det blev fra Krigsministeriet meddelt den svenske Com-
missair, Oberst Söderberg, at Hs. Majestæt Kongen som et
yderligere Tegn paa sin Tilfredshed med de svenske Trop-
pers Forhold havde tilstaaet Hjelpecorpsets Officerer og de
med dem i Klasse Staaende fri Fourage for medhavende
Tjenstheste og Underofficererne og de med dem i Klasse
Staaende samt Officersoppasserne frit Underhold i Qvarte-
rerne.

heder med Hensyn til Vaabenstilstandsbetingelsernes Opfyldelse, der opstode fra tysk Side, som bevirkede de i det nærmest Foregaaende omtalte Svingninger i de paabudte Foranstaltninger saavel fra det danske som fra det svenske Cabinets Side, hvis Fremstilling man for sidstnævntes Vedkommende har ført noget længere frem i Tiden for ikke at behøve senere at komme tilbage dertil. Fremstillingen maa nu vende sig til en nøjere Betragtning af de Aarsager, hvoraf Virkningerne for den ene Parts Vedkommende alt ovenfor ere sporede.

Vanskeligheder
fra tysk Side
med Hensyn til
Opfyldelsen af
Vaabenstil-
standsbetingel-
serne. — Gjæring
i Hertugdøm-
merne.

Som allerede tidligere omtalt, havde Kongen af Preussen den 30te August ratificeret den den 26de afsluttede Vaabenstilstandstractat, og først den paafølgende Dag blev dennes Indhold meddelt den provisoriske Regjerings Gesandt i Berlin, Justitsraad Schleiden, hvem der samtidigt tilstilledes en Skrivelse fra den preussiske Regjeringspræsident, Hr. Auerswald, til den provisoriske Regjering. Med begge disse Actstykker afrejste Hr. Schleiden den 1ste September til Rendsborg. I den omhandlede Skrivelse til den provisoriske Regjering erkjendte den preussiske Ministerpræsident vel, at der ikke ved Vaabenstilstandsbetingelserne var opnaaet Alt, hvad man kunde ønske, men han udtalte samtidigt sin Regjerings Overbevisning om, at der ved dem var tilvejebragt en Tilstand, hvorved man kunde haabe paa en endelig Løsning af Spørgsmaalet i den gunstigst mulige Retning. Han henpegede paa, at der i Forbundstroppernes Forbliven i Slesvig og i Opretholdelsen af den slesvig-holstenske Hær i dens nuhavende Størrelse vilde være en Borgen for Beskyttelsen af de tyske Elementer i Hertugdømmerne, ligesom han ogsaa bemærkede, at Retstilstanden sammesteds vilde kunne opretholdes paa sin nuhavende Basis uden Forstyrrelse, da man havde opnaaet den store

Concession, at alle de fra Kongen af Danmarks Side efter den 17de Marts udstedte Forordninger, Hertugdømmerne vedrørende, vare blevne tilbagekaldte; den nye Regjering vilde gjøre det til sin første Opgave strax ved sin Tiltrædelse at opretholde alle de nu bestaaende Anordninger, som ikke vare af rent forbigaaende Natur eller strede mod selve Principerne i den afsluttede Vaabenstilstandstractat. Ministerpræsidenten anerkjendte fremdeles det store Offer, som den provisoriske Regjering vilde bringe ved sin Fratræden, men udtalte samtidigt, at han ikke noget Øjeblik tvivlede om, at den i Fædrelandets Interesse var beredt til at bringe dette Offer og tillige at gjøre Alt, hvad den formaaede, for at Overgangen kunde skee saa let som muligt, og Roligheden og Ordenen opretholdes. Han sluttede sin Skrivelse med et Løfte om, at den preussiske Regjering ved de Underhandlinger angaaende den definitive Fred, der snarest muligt vilde blive indledede under engelsk Mægling, paa det Kraftigste vilde optræde til Fordel for Hertugdømmernes Interesser og deres af Regjeringen anerkjendte Rettigheder.

Det var imidlertid langt fra, at de saaledes udtalte Forhaabninger skulde gaae i Opfyldelse, idet de første Efterretninger om Vaabenstilstandsbetingelsernes Indhold, som allerede den 30te vare naaede til Hertugdømmerne, dersteds fremkaldte en meget stærk Gjæring, paa hvilken det saa meget mindre kunde være i den provisoriske Regjeringens Interesse at lægge Baand, som den maatte antage, at disse Betingelser ogsaa i Frankfurt vilde vække ikke ringe Betæneligheder. Medens derfor den provisoriske Regjering lod Bevægelsen i selve Hertugdømmernes Befolkning have frit Lob, henvendte den fortrinsvis sin Opmærksomhed paa den Fare, der ved Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden laa nærmest for Haanden og

havde størst øjeblikkelig Betydning, nemlig Forbunds-
 hærens Tilbagegang fra Hertugdømmet Slesvig, og ansaa
 det derfor for rigtigst strax at meddele General Wrangel,
 at den ikke kunde ansee den af det preussiske Cabinet
 afsluttede, mod den tyske Centralmagts udtrykkeligt
 udtalte Villie stridende Vaabenstilstand for bindende for
 sig, forinden den fra Frankfurt havde modtaget de for-
 nødne Befalinger i saa Henseende. I sin Skrivelse til
 Generalen om denne Sag, der afsendtes fra Rendsborg
 den 26de September, og hvormed Hensigten kun kunde
 være den, at gjøre Generalen i hans Egenskab af For-
 bundsgeneral betænkelig ved at udføre de ham med
 Hensyn til Rømningen fra det preussiske Cabinet til-
 gaaede Befalinger, begrundede den provisoriske Regje-
 ring sin Opfattelse paa, at de fastsatte Vaabenstilstands-
 betingelser i væsenlige Punkter afvege fra den Instruc-
 tion, som Centralmagten havde givet med Hensyn til
 Afslutningen. Den gjorde i saa Henseende opmærksom
 paa, at den nye Regjerings frugtbringende Virksomhed
 ikke kunde erkjendes at være sikkert ved Vaabenstil-
 standstractatens Artikel 7, efter hvilken der i den
 nye Regjering kunde optages Personer, der endog efter
 de tidligere foreslaaede Betingelser havde været ude-
 lukkede, og at der var valgt Personer, af hvilke der
 kun var at vente en Virksomhed i dansk Interesse, og
 som efter deres tidligere Optræden aldrig vilde kunne
 regne paa at skaffe sig Lydighed i Hertugdømmerne.
 Fremdeles blev det bemærket, at medens Instructionen
 fordrede en Bestaaen af alle Love og Forordninger, der
 vare udgaaede inden Afslutningen af Vaabenstilstanden,
 saa fastsatte den afsluttede Tractat, at alle efter den
 17de Marts udgaaede Love, Forordninger og Forvalt-
 ningsforholdsregler skulde ophæves. Endelig henleddes
 Opmærksomheden paa, at medens Instructionen for-
 drede, at de i Hertugdømmerne tilbageblivende Tropper

santlige skulde forblive staaende under den tyske Højestcommanderendes Befaling, saa bestemte Tractaten, at de slesvig-holstenske Tropper skulde stilles til den nye Regjerings Raadighed, at de i Hæren tjenende Slesvigere skulde skilles fra Holstenerne, formeres i særegne Afdelinger og stationeres i Hertugdømmet Slesvig, ved hvilken sidste Foranstaltning en delvis Op- løsning af nogle af Hærens Afdelinger vilde være uundgaaelig. — Denne Henvendelse blev dog uden Indvirkning paa General Wrangels Forholdsregler, idet Denne den 3die September underrettede Regjerin- gen om, at han fra det preussiske Cabinet havde mod- taget Efterretning om den endelige Afslutning af Vaa- benstilstanden, og at han i Overensstemmelse med de til denne Meddelelse knyttede Befalinger agtede at lade den ham underlagte Hær med Undtagelse af den conventionsmæssigt tilbageblivende Styrke tiltræde Til- bagemarchen den 5te September. Generalen sluttede med en Beklagelse over, at Regjeringen foreløbigt ikke var i Stand til at anerkjende Vaabenstilstanden, og ud- talte samtidigt det Haab, at den i denne skjæbne- svangre Tid vilde opbyde alle Kræfter for at opretholde Roligheden i Landet, hvad der efter hans Formening vilde være til dettes eget Bedste.

Samtidigt med at General Wrangel, saaledes som det paa et tidligere Punkt af denne Fremstilling er seet, den 30te August meddelte de højere Comman- derende ved den ham underlagte Hær, at en Vaaben- stilstand vel var afsluttet, men endnu ikke ratificeret, lod han udgaae forskjellige Bestemmelser med Hensyn til en Omdislocation af en Del af Tropperne, saaledes at den forestaaende Tilbagemarche efter den derfor lagte Plan kunde tage sin Begyndelse den 4de September. Den 31te August bleve alle Forposter inddragne som Følge af den Dagen før med General Krogh afsluttede

Vaabenhvile; den 3die September blev bestemt til Hviledag for hele Hæren. Modtagelsen af den tidligere omtalte Skrivelse af 2den September fra den provisoriske Regjering bevirkede en øjeblikkelig Beslutning af Generalen om foreløbigt at standse Hærens Tilbage-marche, og de fornødne Ordre i saa Henseende bleve ogsaa udstedte, men da Generalen strax efter sandsynligvis gjennem General Below modtog officiel Underretning om Vaabenstilstandens Ratification, bleve de givne Standsningsordre atter tilbagekaldte; Hjemmarchen blev derved forsinket 1 Dag og paabegyndtes saaledes den 5te September, hvorom Generalen ogsaa, som ovenfor er seet, underrettede den provisoriske Regjering. Med Hensyn til Hærens Forhold under den afsluttede Vaabenstilstand gav General Wrangel de ham underlagte Tropper den fornødne Meddelelse i en Armeebefaling af 4de September, hvilken findes meddelt i Bilag Nr. 1. Ifølge denne Befaling skulde Hæren under Vaabenstilstanden ikke betragtes som opløst, men saavel de preussiske som de andre Forbundstropper, der vendte tilbage til deres respective Hjemstavn, holdes saaledes i Beredskab, at de inden Udløbet af den fastsatte Opsigelsesfrist for Vaabenstilstanden atter kunde indtage deres nuhavende Stillinger i Slesvig, ligesom de ogsaa skulde vedblive at staae i stadig, tjenstlig Forbindelse med Overcommandoen, hvis Stabskvarter skulde forlægges til Stettin. Commandoen over de Forbundstropper, ialt 2000 Mand, der i Henhold til Conventionen skulde blive tilbage i Slesvig og Holsten, blev overdragen til General Bonin, som directe blev underlagt General Wrangel. Disse Tropper, der bestode af 1 Bataillon württembergsk og 1 Bataillon badensisk Infanteri, den hanseatiske Dragon-Division og 1 hessen-darmstadtisk Batteri, fordeltes som Garnisoner til Byerne Haderslev, Aabenraa, Tønder, Flensborg, Sles-

De tydske Troppers Hjemmarche. — Bestemmelser om Forholdene ved samme under Vaabenstilstanden

vig, Rendsborg og Altona, hvor der tillige blev oprettet Pladscommandantskaber. Det blev paalagt disse sidste at drage Omsorg for, at alle fortificatoriske Anlæg i Overensstemmelse med Vaabenstilstandsconventionen, bleve vedligeholdte; Kystbatterierne befalede desarmerede, og Skytset transporteret til Rendsborg. Den 5te agtede General Wrangel at forlægge sit Hovedkvarter til Slesvig og den 8de til Rendsborg.

En medvirkende Grund til, at General Bonin blev udseet til Højstcommanderende for Forbundstropperne i Hertugdømmerne, var det Forhold, hvori Generalen paa dette Tidspunkt stod ifærd med at træde til den slesvig-holstenske Hær. At Prindsen af Noer ifølge sine Anskuelser snart maatte komme i Modstrid med de andre Medlemmer af den provisoriske Regjering, var til at forudsee; der udviklede sig efterhaanden et spændt Forhold, der affødte gjensidige Chikanerier, og som endte med, at de andre Medlemmer af den provisoriske Regjering, endnu før Vaabenstilstanden afsluttedes, fattede den Beslutning at søge Prindsen remplaceret i Commandoen over Hæren. Man kastede sine Øjne paa General Bonin og førte nu tildels bag Prindsens Ryg Forhandlinger med Generalen og med den preussiske Regjering, der endte med, at denne sidste gav Generalen Tilladelse til dog kun som preussisk General at overtage den ham tilbudte Commando; dette havde til Følge, at Prindsen af Noer forlangte sin Afsked som commanderende General, hvilken under 8de September bevilligedes ham, og tillige trak sig tilbage fra den provisoriske Regjering. General Bonin overtog derpaa hans Post, og der opstod derved det i Vaabenstilstandsconventionen ikke forudsete Tilfælde, at den højstcommanderende Officer for de 2000 Mand, der skulde efterlades i Hertugdømmerne, tillige blev Chef for den slesvig-holstenske Hær.

General Bonin
afser Prindsen
af Noer i Com-
mandoen over
den slesvig-hol-
stenske Hær.

Medens den provisoriske Regjering efter den ovenfor omtalte Skrivelse fra General Wrangel af 3die September maatte opgive Haabet om fra denne Side at finde en Hjælp, hvortil den kunde støtte sig, udviklede der sig ved Gjæringen i selve Befolkningen en saa stærk Modstand dels af activ, dels af passiv Natur mod den ved Vaabenstilstanden tilsigtede, provisoriske Tilstand, at dennes Gjennemførelse i dens oprindelige Form snart viste sig ugjærlig.

Som det vil erindres, havde den slesvig-holstenske Landsforsamling, da den i sit Møde Natten mellem den 17de og 18de August i Henhold til den fra Rigsministeriet modtagne Opfordring besluttede at opsætte sine Møder, bestemt, at dens Bureau skulde forblive tilstede med Bemyndigelse til atter at sammenkalde Forsamlingen, naar dette maatte skjønnes hensigtsmæssigt. Ved den første Efterretning, der naaede til Hertugdømmerne om Vaabenstilstandens Afslutning, indkaldte Bureauet i Henhold til denne Bemyndigelse Forsamlingens Medlemmer til at møde den 4de September. Efterat Forsamlingen den nævnte Dag var sammentraadt, forelagde den provisoriske Regjering de Actstykker med Hensyn til Vaabenstilstandens Afslutning, som vare komne til dens Kundskab, hvornæst Landfoged Jensen gjorde Forslag til følgende Udtalelse, som blev vedtagen enstemmigt, og som det blev bestemt at meddele saavel den provisoriske Regjering som Centralmagten i Frankfurt og den tyske Nationalforsamling:

I Betragtning af dens Pligt, at vaage over det slesvig-holstenske Folks uantastelige Rettigheder, og ligeoverfor Begivenhederne at skjærme Landet mod truende Anarchi, beslutter Landsforsamlingen:

1. Den constituerende Landsforsamling kan imod dens egen Villie hverken blive opløst eller prorogeret.

Den slesvig-holstenske Landsforsamlings Beslutning med Hensyn til den afsluttede Vaabenstilstands-convention.

2. Enhver Forandring i den bestaaende Landsregjering fordrer Landsforsamlingens Samtykke.

3. Alle siden den 24de Marts 1848 af den slesvig-holstenske, provisoriske Regjering udstedte Love kunne kun med Landsforsamlingens Samtykke forandres eller ophæves.

4. Uden Landsforsamlingens Samtykke kunne ingen nye Love blive udstedte, og ingen nye Skatter blive paalagte.

5. Alle bestaaende Skatter og Afgifter ligesom andre Statsintægter skulle indtil den 31te December 1848 hæves af den af Landsforsamlingen anerkjendte Landsregjering.

Indholdet af denne Beslutning viser tilstrækkeligt, paa hvilket Standpunkt Landsforsamlingen stillede sig med Hensyn til Vaabenstilstanden, og hvor lidet Haab der kunde næres om en rolig Gjennemførelse af dens Betingelser. Man blev imidlertid ikke staaende herved, man vedtog samme Dag paa Forslag af Hr. Ols-hausen at henvende sig til den tyske Centralmagt og Nationalforsamlingen med Andragende om, at Vaabenstilstanden ikke maatte blive anerkjendt fra deres Side, idet man søgte at fremsætte de Grunde, hvorfor Udførelsen af dens Betingelser forekom Landsforsamlingen at være en Umulighed. Hvad der endelig syntes at ligge Forsamlingen meget paa Hjerte, og som for en Del beskjæftigede den i dens første Møder, var Spørgsmaalet med Hensyn til det tidligere omtalte Udkast til en Statsgrundlov for Hertugdømmerne, hvis Behandling man ønskede paa-skyndet saa meget, at den provisoriske Regjering i ethvert Fald endnu for den ved Vaabenstilstandsbe-tingelserne fastsatte Termin for Ophøret af dens Virksom-

hed kunde stadfæste samme. Man slog derfor en Streg over endel af de stillede Ændringsforslag, hvis Behandling man henviste til den Tid, da den tydske Rigsforfatning kunde blive vedtaget, idet da en Revision af Hertugdømmernes Forfatning maatte foretages i Overensstemmelse med samme. Man naaede derved saa vidt, at Forsamlingen allerede den 8de September kunde tilstille den provisoriske Regjering Udkastet til Vedtagelse. Efterat nogle af Regjeringen forlangte Modificationer i Forsamlingens Møde den 9de September vare blevne vedtagne, erholdt Forfatningsforslaget samme Dag den provisoriske Regjering's Stadfæstelse. Dette Actstykke findes meddelt i Bilag Nr. 2.

Den Stemning, der saaledes gav sig Luft i Landsforsamlingen, var kun et Udtryk for hvad der rørte sig i en større Del af Befolkningen; dette gav sig navnlig tilkjende ved Ankomsten af den nye Regjeringspræsident dels ved Demonstrationer imod ham personlig og dels ved den passive Modstand af de til Indtrædelse i Regjeringen udsete Personligheder, som gjorde det til en Umulighed at faae samme installeret. Grev Moltke havde, som det vil erindres, tilligemed Kammerherre Reedtz, der af Hs. Majestæt Kongen var udnævnt til dansk Regjeringscommissair i Hertugdømmerne under Vaabenstilstanden, begivet sig til Lübek for at afvente Udvekslingen af Ratificationerne. Den preussiske Regjeringscommissair, Major Wildenbruch, der ligeledes var ankommen til Lübek, medbragte Udnævnelsen fra preussisk Side af de forskjellige Regjeringsmedlemmer; i sidste Øjeblik maa imidlertid Betæneligheder være blevne vakte hos det preussiske Cabinet med Hensyn til Grev Moltkes Præsidentur, thi for Præsidentens Vedkommende var Navnet i Udnævnelssdocumentet ladet in blanco, og ved Sammenkomsten i Lübek begyndte Major Wildenbruch at rejse forskjellige Vanskeligheder med

Demonstrationer
mod Grev Moltke;
forjæves For-
søg paa at faae
den nye Regje-
ring installeret.

Hensyn til dette Spørgsmaal. Hans Forsøg paa at tilvejebringe en Forandring strandede imidlertid paa Kammerherre Reedtz's og Grev Moltkes bestemte Modstand, og Major Wildenbruch blev saaledes nødt til med sin egen Haand at indføre Grev Moltkes Navn i Udnævnelsen. Hvad der ved denne Lejlighed navnlig gjorde Virkning, var den Erklæring fra Grev Moltke, at han ansaa Udnævnelsen fra Preussens Side for fuldstændigt overflodig, da Regjeringen i Hertugdømmerne skulde føres i Hs. Majestæt Kongen af Danmarks Navn, saaledes at han i den preussiske Udnævnelse kun kunde see en yderligere Tilkjendegivelse af denne Regjerings Tilslutning til den af samme ratificerede Vaabenstilstandsconvention. Greven begav sig efter under 2den September fra Lübek at have tilskrevet de til Indtrædelse i Regjeringen lesignerede Personer tilligemed Kammerherre Reedtz til Heiligenstedten i Nærheden af Itzehoe, hvor han ankom den 3die, og hvor Major Wildenbruch indtraf den paafølgende Dag. Samme Dags Morgen havde Ejeren af Heiligenstedten, Grev Blome, erholdt Meddelelse fra Itzehoe om, at hans Gjæsters og navnlig Kammerherre Reedtz's Nærværelse dersteds kavde vakt stærkt Røre i Byen, og at Befolkningen truede med Demonstrationer imod dem. Denne Efterretning bekræftedes senere først af den til Indtrædelse i Regjeringen bestemte Etatsraad Prehn, som indfandt sig paa Heiligenstedten for personlig at overbringe Grev Moltke sin Vægning ved at følge den til ham rettede Opfordring, og senere af Major Wildenbruch, af hvem man erfarede, at Kammerherrens og Grevens Secretairer i Itzehoe vare blevne arresterede af Pöbelen, og at man paa Posthuset havde lagt Beslag paa de der til Grev Moltke ankomne Breve. For ikke at paafore deres Vært Ubehageligheder tog Kammerherren og Greven den Beslutning, endnu samme Dag at begive sig til General

Wrangels Hovedkvarter, og Kammerherre Reedtz forlangte af Major Wildenbruch, at han skulde skaffe dem den fornødne, militaire Bedækning. Da det imidlertid efter Majorens Udtalelse paa Grund af de preussiske Troppers Dislocation ikke var muligt i Hast at skaffe preussisk Militair tilveje, og man nærede Tvivl om de nærmest liggende, sydtyske Troppers Holdning, naar et slikt Hverv blev dem paalagt, blev det, da desuden Amtmanden fra Itzehoe ankom til Heiligenstedten for at formaae dem til uopholdeligt at forlade dette Sted og erklærede, at Vejen Nord efter og navnlig Passagen gjennem Rendsborg vilde være aldeles usikker for dem, besluttet, at de strax skulde afrejse til Hamborg, hvor de indtraf den 4de om Aftenen. Major Wildenbruch, der lovede at sørge for de 2 Secretairers Sikkerhed, synes allerede ved sin Ankomst til Heiligenstedten at have næret Tvivl med Hensyn til Muligheden af at føre Beslutningen om Indførelsen af en Regjering med Grev Moltke som Præsident igjennem, idet han var kommen til den Overbevisning, at hverken de udnævnte Regjeringsmedlemmer eller deres Suppleanter vilde modtage det paa dem faldne Valg. Denne Anskuelse viste sig at være rigtig, da de 2 Secretairer den 5te ankom fra Itzehoe til Hamborg og medbragte de paa førstnævnte Sted for Grev Moltke indtrufne Breve, hvoriblandt Svarkrivelser fra Baron Heintze og Dhrr. Boysen og Preusser, der alle indeholdt Afslag paa den af ham til dem stillede Opfordring. Disse Afslag udtalte alle uforbeholdent, at en Regjering under Grev Moltkes Præsidium paa Grund af den mod ham i Hertugdømmerne herskende Animositet vilde være en Umulighed. Fra Hamborg begav Kammerherre Reedtz sig, ledsaget af Major Wildenbruch, der var indtruffen dersteds den 6te, den 7de om Morgenen til Slesvig, hvor General Wrangel havde sit Hovedkvarter, og

hvor tillige Generalerne Below og Bonin befandt sig. Grev Moltke tilstillede strax efter sin Ankomst til Hamborg Kammerjunker Warnstedt, der var betegnet som den første Suppleant, en Opfordring til Indtrædelse i Regjeringen istedetfor Etatsraad Prehn, og efter at have modtaget Afslaget ogsaa fra Baron Heintze, Landfoged Boysen og Etatsraad Preusser rettede han den 6te lignende Opfordringer til de 3 andre Suppleanter, Grev Reventlow, Kammerherre Moltke og Justitsraad Callisen. Af de allerede gjorte Erfaringer maatte han imidlertid formode, at der ogsaa fra Disse vilde indløbe lignende Svar, og i en Skrivelse til Udenrigsministeren, Grev Knuth, af 5te udtalte han, at han i dette højest sandsynlige Tilfælde og navnlig, fordi hans Ud-nævnelse til Præsident af alle de Vedkommende fremhævedes som Hovedgrunden til deres Vægning, ansaa det for sin Pligt atter at nedlægge det ham af Hs. Majestæt betroede Embede i Dennes Hænder. Den 6te modtog Greven fra Kammerjunker Warnstedt det ventede Afslag, og da derved selv for det højest usandsynlige Tilfælde, at de 3 andre Suppleanter modtog det paa dem faldne Valg, den hele Combination maatte ansees for bristet, maatte han, indtil en ny blev vedtagen, ansee sin Nærværelse i Hertugdømmerne for unyttig, men mente dog efter Conference med Kammerherre Reedtz, at han ikke vilde være beføjet til at vende tilbage til Kjøbenhavn, forinden han af Udenrigsministeren erholdt Moddelelse om, at Kongen havde modtaget hans Demission. Han tilbød Kammerherre Reedtz at ledsage ham til det preussiske Hovedkvarter, hvad Denne dog ikke ansaa for rigtigt, og det blev efter nogen Overvejelse besluttet, at Greven skulde begive sig til Lübek, hvorhen Kammerherre Reedtz ved en Henvendelse til General Hansen lovede at bevirke afsendt et Dampskib, der kunde overføre ham til Sonder-

borg, hvor han, uden at hans personlige Sikkerhed var udsat, kunde opholde sig, indtil nærmere Ordre indtraf fra Kjøbenhavn. Den 7de afrejste Grev Moltke fra Hamborg til Lübek og derfra paa Dampskibet Gejser, der paa Kammerherre Reedtz's Opfordring den 9de afsendtes til Travemünde, til Sønderborg, hvor han ankom den 10de om Aftenen. I Lübek modtog Greven fra Kammerherre Moltke et afslaaende Svar paa den til Denne rettede Opfordring.

Det samme Røre, som Efterretningen om den afsluttede Vaabenstilstand vakte i Hertugdømmerne, gav sig ogsaa tilkjende i Frankfurt, hvor man den 30te August vel erfarede, at en Vaabenstilstand var afsluttet i Malmø, men dog uden at kjende de nærmere Betingelser for den. Da imidlertid Hr. v. Gagern pludseligt den 1ste September vendte tilbage fra Rendsborg, og man af hans Beretning kunde gjøre sig en Idee om Indholdet af Vaabenstilstandsbetingelserne, saa sendte Rigsudenrigsministeren, der endnu savnede enhver officiel Meddelelse, en Skrivelse til den preussiske Udenrigsminister, hvori han meget alvorligt forlangte nærmere Oplysning om det Passerede. Den paafølgende Dag erholdt han imidlertid allerede af den preussiske Gesandt i Frankfurt, Hr. Camphausen, meddelt en Afskrift af den afsluttede Convention, hvis Betingelser Gesandten først mundligt og senere skriftligt søgte at stille i et saa gunstigt Lys som muligt, idet han anvendte omtrent de samme Argumenter, som den preussiske Ministerpræsident havde brugt i sin tidligere omtalte Skrivelse til den provisoriske Regjering. I Nationalforsamlingens Møde den 4de September fremkaldte Forelæggelsen af disse forskjellige Actstykker en overordenlig stor Bevægelse, der gav sig Luft i lidenskabelige Taler og forskjellige, yderligt gaaende Forslag. Blandt disse sidste maatte navnlig et, hvorefter Tilbagegangen

Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden møder Modstand i Frankfurt.

af Tropperne i Hertugdømmerne skulde standses, tiltrække sig almindelig Opmærksomhed. Det blev imidlertid forkastet strax at tage Beslutning derom og bestemt, at man skulde paalægge et allerede nedsat Udvalg at drøfte Sagen og inden 24 Timer udtale sig med Hensyn til Forslagets Hensigtsmæssighed. Udvalgets Flertal kom til det Resultat, at tilraade Standsningen af de til Udførelsen af Vaabenstilstanden tagne, militaire og ikke militaire Forholdsregler, og dette blev meddelt Forsamlingen i dens Møde den 5te September. Ligeoverfor dette Forslag stillede et Mindretal i Udvalget et andet, nemlig at man først skulde afstemme om Sisteringen, før man tog Beslutning med Hensyn til selve Vaabenstilstanden. Forinden Afstemningen fandt Sted, afgav Rigsministeriet den Erklæring, at det efter den nøjeste Overvejelse af alle Forhold var kommet til Erkjendelse om ikke at burde gaae ind paa Forslag om Vaabenstilstandens Forkastelse. Ministeriets Standpunkt præciseredes yderligere ved en Udtalelse af Rigsminister Schmerling, som erklærede, at Ministeriet kun kunde modtage Minoritetens Forslag, og at en Afstemning, der gik dette imod, vilde bevirke dets Fratræden. Ikke desto mindre forkastede Forsamlingen Minoritetens og antog Majoritetens Forslag. Rigsministeriets Medlemmer indgave som Følge heraf strax deres Demission, og Rigsforstanderen overdrog den Deputerede, Dahlmann, der havde været den Ledende ved Forsamlingens sidste Skridt, at danne et nyt Ministerium. De Forsøg, Denne gjorde i saa Henseende, blev imidlertid uden Resultat; det samme var Tilfælde med lignende Forsøg, der paa Rigsforstanderens Opfordring skete af Forsamlingens Vicepræsident, Hermann, og de hidtil værende Mini- stre vedbleve derfor midlertidigt at føre Forretningerne, dog selvfølgelig uden at gjøre Skridt til at gennemføre den af Nationalforsamlingen tagne Beslut-

ning. Efterretningen om denne Beslutnings Vedtagelse naaede imidlertid den provisoriske Regjering den 8de September om Morgenen og vakte hos samme Haabet om, at dette Skridt muligen endnu kunde indvirke modificerende paa General Wrangels Beslutning om i Henhold til Vaabenstilstandsbetingelserne at forlade Hertugdømmerne med den største Del af sin Hær. Regjeringspræsident Beseler afrejste derfor strax til Generalens Hovedkvarter, der endnu var i Slesvig, hvor der imidlertid alt var indledet Forhandlinger mellem Generalen, Kammerherre Reedtz og General Below, hvilke Forhandlinger foranledigede, at General Wrangel kom til at opholde sig i denne By nogle Dage længere end oprindeligt bestemt.

Forhandlinger
mellem Kam-
merherre Reedtz
og Generalerne
Wrangel, Below
og Bonin.

Den urolige Situation i Hertugdømmerne i Forbindelse med hvad der havde tildraget sig i Itzehoe, hvorhen iøvrigt General Below fra Rendsborg havde foranlediget sendt 2 Compagnier til Ordenens Opretholdelse, havde atter bevirket en dog kun ganske øjeblikkelig Standsning i Troppernes Tilbagemarche, idet der var blevet givet Ordre til, at de Tropper af det 10de Armeecorps, der ikke alt havde passeret Elben, foreløbigt ikke skulde overføres, men lægges i Cantonnement i Omegnen af Altona, ligesom ogsaa General Halkett havde erholdt Befaling til indtil videre at beholde sit Hovedkvarter i Slesvig. Disse Befalinger bleve dog, da det viste sig, at Ophidselsen efter Grev Moltkes Afrejse fra Itzehoe atter lagde sig, hurtigt tagne tilbage, saaledes at Overskibningen over Elben allerede gjenoptoges den 7de September, og General Halkett erholdt Tilladelse til at afgaae til Altona den 9de.

Da Kammerherre Reedtz afrejste til General Wrangels Hovedkvarter, var han allerede, efter hvad der ovenfor er berørt, af den bestemte Formening, at Tilvejebringelsen af en Regjering med Grev Moltke som

Præsident var en Umulighed. Ligesom det imidlertid laa ganske udenfor hans Competence at føre Forhandlinger om en ny Combination, der efter de foreliggende Forhold nærmest maatte ventes at ville komme til at gaae ud paa af de designerede Medlemmer at danne en Fællesregjering under en anden Præsident, saaledes kunde der selvfølgelig overhovedet ikke være Tale om nogen Forhandling om dette Punkt, forinden den danske Regjering havde fjernet Grev Moltke fra den ham tildelte Stilling, og den preussiske Regjering paa sin Side i Gjærningen havde vist, at det var dens Villie trods Modstanden i Hertugdømmerne at gennemføre de Betingelser, som den ved Vaabenstilstandsconventionen var gaaet ind paa. Det var navnlig for at virke i sidstnævnte Henseende, at Kammerherren begav sig til General Wrangels Hovedkvarter, hvorfra han paa den ene Side strax meddelte Udenrigsministeren sine Anskuelser om Sagernes Stilling, navnlig Grev Moltke vedrørende, idet han tilraadede, at Denne fritoges for det ham betroede Hverv, og bad om i bekræftende Fald at maatte erholde officiel Underretning derom, og paa den anden Side traadte i Forhandling med de i Slesvig tilstedeværende, preussiske Notabiliteter for at fremkalde en energisk Indskriden fra deres Side i Interesse af Vaabenstilstandens bestemte Gjennemførelse i den afsluttede Conventions Aand. I en Conference, som Kammerherren først havde med Generalerne Below og Bonin, søgte han at gjøre disse det klart, hvilken Fare der ogsaa for Preussen vilde ligge i, at det ikke gennemførte hvad det højtideligt havde paataget sig, og tog det paa sig at love, at naar Preussen ved en kraftig Optræden havde givet umiskjendelige Garantier for, at det mente det alvorligt med Conventionens Udførelse, vilde man fra Danmarks Side komme dets Bestræbelser imøde, men at en slig Imødekommen uden disse Garantier var

en Umulighed. De 2 Generaler vare vel endel tilbageholdne i deres Yttringer, men lovede at ville forhandle med General Wrangel om denne Sag, Den 8de September om Morgenen indfandt begge Generalerne tilligemed Major Wildenbruch sig hos Kammerherre Reedtz og meddelte ham, at der var tagen den Beslutning, at de preussiske Tropper skulde optræde med Kraft og jage den provisoriske Regjering og Landsforsamlingen fra hinanden, men bemærkede tillige, at for at dette kunde skee, maatte der gjøres et fælles Skridt fra Kammerherre Reedtz's og General Belows Side hos General Wrangel, hvem man maatte opfordre til at beholde den til dette Øjemed fornødne Troppestyrke i Hertugdømmerne, et Forslag, hvorpaa Kammerherre Reedtz troede at kunne gaae ind, idet han dog maatte fordre en bestemt Forsikkring om, at disse Tropper kun skulde blive anvendte i det tilsigtede Øjemed, hvilket højtideligt blev ham tilsagt. I Overensstemmelse med den trufne Aftale fremsendte Kammerherre Reedtz og General Below den 8de September hver for sig en skriftlig Opfordring til General Wrangel om ikke af Hensyn til en rent formel Opfyldelse af en af Vaabenstilstandsbetingelserne at blotte sig for de fornødne Kræfter, forinden Udførelsen af Hovedbetingelserne var sikkert, og i fornødent Fald at anvende disse Kræfter paa en energisk Maade. Naar Generalen vilde bestemme sig til de i saa Henseende nødvendige Forholdsregler, lovede Kammerherre Reedtz at ville arbejde hen paa at erholde sin Regjerings Tilslutning til Alt, hvad der kunde lette den hurtige og fuldstændige Udførelse af den afsluttede Convention. Generalen modtog samme Dag Kammerherre Reedtz, der imidlertid fik det Indtryk, at han ikke var Manden til at gennemføre Sagen; imidlertid erholdt han Tilsagn om en kraftig Optræden, og om at Udførelsen skulde blive overdragen til General Bonin,

til hvis Raadighed General Wrangel talte om at ville efterlade 8000 Mand preussiske Tropper for at bringe Conventionen til Udførelse. Iøvrigt bragte General Wrangel under denne Samtale flere efter hans Formening ønskelige Modificationer i Vaabenstilstandsbetingelserne paa Bane, hvad der imidlertid kun fremkaldte den Erklæring fra Kammerherre Reedtz's Side, at der aldeles ikke kunde være Tale om saadanne, forinden Preussen var optraadt paa en saa kraftig Maade, at dets alvorlige Hensigter vare udenfor al Tvivl. Medens General Wrangel saaledes ikke syntes fri for Vaklen med Hensyn til hvad der burde foretages, vare Generalerne Below og Bonin fast bestemte paa at handle, og det gik endog saa vidt i denne Retning, at General Below om Eftermiddagen den 8de bad Kammerherre Reedtz om at foranledige, at de danske Generaler fik Ordre til i fornødent Fald at gjøre fælles Sag med de preussiske Tropper. Skjøndt Kammerherre Reedtz var af den Anskuelse, at vore Tropper burde forblive i deres nuhavende Stillinger, i hvert Fald indtil General Below selv forlangte deres Indmarche i Hertugdømmerne, saa lovede han dog at gjøre de fornødne Skridt i saa Henseende hos den danske Udenrigsminister, hvad han ogsaa gjorde samme Dags Aften i den Indberetning om Sagerne Stilling, som han over Als sendte til Grev Knuth. I denne Indberetning anførte han endvidere som sin Anskuelse, at man under alle Omstændigheder burde holde sig rede til med kortest mulig Frist at handle energisk saavel tilsøs som tillands, og anbefalede at lade Blokadeescadren ved Helgoland indtil videre forblive paa sin Post.

Kammerherre Reedtz's Indberetning fremkaldte en Ordre fra Krigsministeriet af 11te September til Generalerne Krogh og Hansen om ved eventuel Requisition fra den danske Commissair at lade Tropper fra

Jylland og Als rykke ind i Hertugdømmet Slesvig for af understøtte de preussiske Tropper ved Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden. Disse Ordre, der stode i en saa paafaldende Modsætning til de tidligere omtalte, netop i disse Dage fra Ministeriet udgaaede Befalinger til de samme Generaler om at holde sig rede til at modtage et Angreb netop fra den Side, hvormed der her var Tale om en Cooperation af en saa inderlig Natur, at de til Indrykning bestemte Tropper endogsaa befalede underlagte den preussiske General, bleve dog paa Grund af Begivenhedernes Udvikling i de paafølgende Dage aldeles uden Betydning.

Som allerede tidligere omtalt, ankom den 8de den provisoriske Regjerings Præsident, Beseler, til Slesvig og bragte General Wrangel Underretning om de i Frankfurt den 5te tagne Beslutninger. Det var sandsynligvis en Følge af denne Efterretning, der først sent om Aftenen kom til almindelig Kundskab gennem de ankomne, offentlige Blade, at General Wrangel i en ny Sammenkomst med Kammerherre Reedtz senere paa Dagen den 8de Septemher udtalte sig endnu mere vaklende end tidligere og derved bestyrkede den danske Commissairs Overbevisning om, at en kraftig Optræden fra hans Side neppe stod til at vente. Da Generalens dobbelte Stilling som preussisk General og Forbundsgeneral syntes at være det Moment, der under de nuværende Forhold virkede stærkest paa hans Beslutningsevne, gjorde Kammerherre Reedtz i en Samtale, han den 9de om Morgen havde med General Below og Major Wildenbruch, det Forslag, at General Below skulde stræbe at formaae General Wrangel til strax at nedlægge Commandoen og for de preussiske Troppers Vedkommende overgive den til en anden General f. Ex. General Bonin. General Below fandt dette Forslag meget heldigt, men antog, at Virkningen deraf vilde være større, naar det

fremkom fra Kammerherre Reedtz's Side end fra hans. Forinden imidlertid noget Skridt i denne Retning kunde foretages, modtog den danske Commissair fra General Wrangel en Svarskrivelse paa sit Brev af 8de, hvori Denne erklærede sig beredvillig til at yde ham enhver mulig Understøttelse ved den ham efter den afsluttede Vaabenstilstandsconvention paahvilende Opgave og udtalte, at han allerede før Modtagelsen af hans Skrivelse havde været betænkt derpaa, idet han havde overgivet Commandoen over den slesvig-holstenske Hær til General Bonin. Med Hensyn til den af den danske Commissair stillede Opfordring om ikke at blotte sig for de fornødne, militaire Kræfter til Gjennemførelse af Vaabenstilstanden udtalte Generalen, at naar Kammerherre Reedtz i hans Egenskab af Kongen af Danmarks Befuldmægtigede maatte ønske, at han beholdt en større Styrke end de stipulerede 2000 Mand, var han villig til kun at fortsætte Tilbage-marchen med en Del af Armeen og at beholde en Styrke af 10—12000 Mand tilbage indtil videre; saafremt den danske Regjering ikke maatte billige denne alene paa dens Commissairs Foranledning trufne Forholdsregel, var han beredt til strax at reducere dette Antal til de stipulerede 2000 Mand, dog vilde Rømningen af Hertugdømmerne i saa Fald ikke kunne foregaae inden den i Conventionen fastsatte Frist. Som det vil sees, var dette Svar holdt i en saa svævende Form, at det umuligt kunde tilfredsstille den danske Commissair, hvem det netop var om at gjøre at faae en klar og bestemt Udtalelse med Hensyn til disse Troppers Anvendelse under de nærværende, politiske Forhold. Kammerherre Reedtz begav sig derfor strax til General Below, for hvem han beklagede sig over det Tilbageholdne og Tvetydige i den modtagne Skrivelse, som han saa sig nødsaget til at søge hævet ved et ufortøvet og uforbeholdent Svar.

General Below billigede dette, men bad Kammerherren om ikke at afsende sit Svar før den paafølgende Morgen, da der i Løbet af Natten kunde komme vigtige Efterretninger fra Berlin, fra Frankfurt og fra General Bonin, der ventedes tilbage fra Rendsborg, hvor han skulde forsøge paa ved energiske Forestillinger at nedstemme den provisoriske Regjerings og Landsforsamlingens høje Tone. I dette Svar, der er dateret den 9de September, fremhævede Kammerherre Reedtz, at hans Anmodning til Generalen om ikke at blotte sig for Kræfter naturligvis kun var knyttet til den Forudsætning, at disse Tropper bleve anvendte til en streng Gjennemførelse af Vaabenstilstandsbetingelserne. Han forlangte et fuldstændigt klart Svar i sidstnævnte Henseende og tilføjede, at saafremt Generalen ikke vilde give et saadant, saa kunde han kun opfordre ham til fra sin Side fuldstændigt at lade Vaabenstilstandsconventionen udføre, hvortil han saavel havde Ret og Forpligtelse som Magt. Han maatte da henstille til ham at finde Midlerne til en sliG Gjennemførelse, men maatte erklære ham, at hverken den danske Regjering eller de mæglende Magter eller hele Europa vilde kunne betragte den simple Udmarche af alle de tydske Tropper paa 2000 Mand nær som en loyal Udførelse af Conventiionen, naar Tydskland, idet det beholdt alle Overenskomstens Fordele, overlod Hertugdømmerne til et Anarchi, der var ødelæggende for deres Velvære og truende for alle Nabostater. Han bad Generalen vel betænke den store Vigtighed af den Beslutning, han i saa Henseende tog, og det uhyre Ansvar, han paadrog sig ved at nægte at yde sit Bidrag til Gjennemførelsen af en Convention, hvis Opfyldelse hele Europa ønskede, og med Hensyn til hvilken hans Souverain havde paataget sig højtidelige Forpligtelser. Han sluttede sin Henvendelse med Gjentagelse af sit Forlangende om en aldeles bestemt

Udtalelse og erklærede, at, ifald en slig ikke blev ham tildelt, maatte han strax bede sig meddelt sit Pas, for at han kunde begive sig til Sønderborg. Nogle Timer efterat denne Skrivelse var afsendt, underrettede General Below Kammerherre Reedtz om, at General Wrangel havde bestemt sig til at nedlægge Commandoen og at overgive General Bonin Commandoen over de preussiske Tropper. Paa denne Efterretning fik Kammerherren senere Bekræftelse, ligesom han ogsaa erfarede, at General Wrangel vilde afrejse samme Dag om Middagen, og at han sandsynligvis først efter Afrejsen vilde erholde officiel Meddelelse om Commandokiftet. Det blev ham endvidere forsikkert, at General Bonin troede at have Grund til at haabe paa et fredeligt Arrangement saaledes, at saavel den provisoriske Regjering som Landsforsamlingen skiltes ad, idet de bønfuldende anholdt hos Hs. Majestæt Kongen om nogle Modificationer i Vaabenstilstandsbedingungen, men at Generalen, dersom dette ikke lykkedes, i Forening med Danmark vilde optræde bestemtere. Iøvrigt kunde der naturligvis ikke være nogen Tale om officiel Forhandling mellem Kammerherre Reedtz og General Bonin, forend Commandoskiftet var dem begge officielt meddelt. Ved Middagstid modtog imidlertid Kammerherre Reedtz en Svarskrivelse fra General Wrangel paa sin sidste Henvendelse, hvori Denne erklærede, at Frankfurter-Forsamlingens Beslutninger ikke for ham vilde have nogen Indflydelse paa den punktlige Opfyldelse af Vaabenstilstandens Betingelser, og at Afgivelsen derfra med Hensyn til en større Troppstyrkes Efterladelse i Hertugdømmerne kun var skeet efter Kammerherrens egen Opfordring og under Forudsætning af, at han paatog sig Ansvaret derfor, ligesom han gjentog sin i Skrivelsen af 9de afgivne Erklæring om for det Tilfælde, at den danske Regjering ikke billigede denne Afgivelse,

at ville indskrænke Troppeantallet til den conventionsmæssige Styrke. Han meddelte endvidere, at General Bonin havde erholdt Commandoen over de oprindeligt til Efterladelse i Hertugdømmerne bestemte Tropper, og at der foruden disse efter Kammerherrens tidligere udtalte Ønske vilde blive c. 10000 Mand under Commando af General Miller tilbage i et Cantonnement i Egnen ved Neumünster som en Reserve saalænge, som dette efter gjensidig Overenskomst mellem ham selv og Kammerherren maatte synes nødvendigt. Idet han udtalte, at han hermed mente i militair Henseende at have gjort Alt, hvad han formaaede, beklagede han, at Kammerherre Reedtz ikke havde været i Stand til at bringe Bestemmelserne med Hensyn til Medlemmerne af den nye Regjering og dennes Indsættelse til Udførelse, og erklærede, at han maatte henstille det til Kammerherren at rydde denne væsentlige Vanskelighed afvejen, forinden der kunde foretages videre fra hans Side. Han vedføjede som Bilag den General Bonin givne Instrux, hvorefter Generalen bemyndigedes til at forandre de tilbageladte Troppers Dislocation, ligesom det ogsaa i paatrængende Tilfælde blev overladt ham til Opretholdelse af den offentlige Rolighed at anvende de slesvig-holstenske Tropper ikke blot i Holsten, men ogsaa i Slesvig, indtil de indre Forhold i Landet havde ordnet sig saaledes, at Vaabenstilstandsconventionen kunde komme til Udførelse efter dens hele Aand. Der tilføjedes, at denne Generalen tilstaaede Afgivelse fra Conventioen ligesom ogsaa den foreløbige Efterladelse af et større Antal Forbundstropper end de fastsatte 2000 Mand var skeet som en Følge af en særlig Anmodning fra Kammerherre Reedtz, som havde overtaget Ansvaret derfor, og det paalagdes Generalen at give Kammerherrens umiddelbare Fordringer med Hensyn til Indsættelsen af den conventionsmæssigt fastsatte Regjering Følge, men

derhos stedse erindre, at en Afvigelse fra Conventionen kun turde finde Sted, naar den skriftligt blev fordret af den danske Befuldmægtigede og skete under Dennes personlige Ansvar. Med denne Skrivelse, hvis Indhold selvfølgelig ikke kunde tilfredsstille Kammerherre Reedtz, da den skabte en uheldigere Situation end den, der vilde fremkomme ved Vaabenstilstandsbetingelsernes bestemte Gjennemførelse, ilede Kammerherre Reedtz til General Below, hvor det i Major Wildenbruchs Nærværelse kom til en meget uforbeholden Udtalelse fra den danske Commissairs Side med Hensyn til den Svaghed eller Perfidi, der sporedes i General Wrangels Adfærd, og til Beklagelse over, at de af General Below givne Tilsagn om, at Preussen vilde gennemføre Conventionen, og at General Wrangel om fornødent vilde overtage en dictatorisk Myndighed i dette Ojemed ikke bleve holdte. Kammerherre Reedtz tilføjede, at der ikke blev ham Andet tilbage end efter at have opfordret General Wrangel til fuldstændigt at udføre Conventionens Bestemmelser at forlange sit Pas for at begive sig til Als, hvilket General Below, saaledes som Sagerne stillede sig, ikke kunde Andet end billige. Fra General Below begav Kammerherre Reedtz sig til General Bonin, hvor han udtalte sig paa samme Maade. Da Generalen udtalte den Formening, at hvis Kammerherren følte nogen Betænkelighed ved det forlængede Ophold af Reserven paa 10000 Mand, saa vilde disse paa hans Forlangende derom sikkert strax erholde Marcheordre, spurgte Denne ham, om han troede alene med de conventionsmæssigt fastsættede 2000 Mand at kunne gennemføre Vaabenstilstandens Bestemmelser. Dette Spørgsmaal blev besvaret bekræftende under Forudsætning af en forsonlig Imødekommen fra dansk Side. Generalen udtalte, at Conventionens ubetingede Udførelse efter hans Anskuelse var en Umulighed, men at han vilde

paatage sig Gjennemførelsen, hvis man fra dansk Side ikke vilde vise sig aldeles utilbøjelig til at gaae ind paa en Modification af Conventionens Artikel 7, naar slesvig-holstenske Notabiliteter og navnlig Mænd, som de, der fra begge Sider vare designerede til Medlemmer af den nye Regjering, allerunderdanigst ansøgte Hs. Majestæt derom. Kammerherre Reedtz indsaa vel, at man let paa denne Maade vilde kunne komme ind paa en noget slibrig Vej. Da imidlertid General Bonins personlige Charakter indgød ham Tillid, og han ikke ansaa det for umuligt ad denne Vej at nærme sig det ønskede Maal, erklærede han Generalen, at han samme Dag vilde afrejse til Als, hvor Hs. Majestæt Kongen, efter hvad han havde erfaret, var ankommen, og hvor han derfor haabede at træffe een eller flere af Ministrene, med hvem han kunde drøfte det opkastede Spørgsmaal, idet han dog tilføjede, at det var hans Pligt vedvarende at gjøre Preussen ansvarlig for Conventionens Udførelse. Efter at have truffet denne Aftale tilskrev Kammerherre Reedtz General Wrangel og anmodede ham om fuldstændigt at evacuere Hertugdømmerne i Overensstemmelse med Conventionen uden at efterlade de af ham omtalte 10000 Mand, idet han reserverede sin Regjering Ret til at reclamere den fuldstændige Udførelse fra Preussens Side af de Forpligtelser, det havde paataget sig ved Afslutningen af denævnte Convention. Umiddelbart derefter modtog han Meddelelse fra General Wrangel om, at Denne vilde give General Miller Ordre til ogsaa at tiltræde Tilbagemarchen med de ham underlagte Tropper. Samme Dags Aften afrejste Kammerherre Reedtz til Als, hvor han ankom den 11te om Morgenen. Hs. Majestæt Kongen, der endnu ikke var indtruffen, ankom til Sønderborg nogle Timer senere.

Hs. Majestæt
Kongens Rejse
til Als.

Hensigten med Hs. Majestæts Rejse var den, efter Vaa-

ben
spre
Bes
Tro
hvo
derf
han
og
desi
den
for
om
sig
sern
een
Ægi
Rhe
næv
veje
det
peg
præ
det
vent
med
Reg
døm
ved
Reg
have
stan
de
ikke
de
i F

Tvivl om, at den tagne Beslutning vilde v
destgjørende. Resultatet af denne Raadsl
imidlertid, at man burde fastholde det
Standpunkt og stille en bestemt Fordring i
til Conventionens ubetingede og fuldstændig
ogsaa fra preussisk Side, og at Grev Moltk
formaliter af begge Parter udnævnte Præsi
henvende sig directe til General Bonin. —
denne Beslutning var fattet, ankom en pre
cer, Capitain Fransecky, til Sønderborg som
overbragte Kammerherre Reedtz et Brev
Wrangel, dateret Rimmels den 11te Septe
Denne meddelte ham, at han efter San
den foregaaende Dag havde havt i Slesvig
Medlemmer af Landsforsamlingen og senere i
med Medlemmerne af den provisoriske Reg
kommen til den Overbevisning, at der v
Haab om at see Vaabenstilstanden udført,
fra dansk Side var tilbøjelig til at give efter
syn til de 2 Bestemmelser i Conventionen, o
henholdsvis en Deling af den slesvig-holsten
Annuleringen af alle siden den 17de Marts
dømmerne udgaaede Love og Forordninger og
nævnte Punkts Vedkommende vilde overlade
nye Regjering at tage Bestemmelse med Hens
strækningen af denne Annulering; i saa Fald
Generalen, at den provisoriske Regjering var
at træde tilbage, og at Landsforsamlingen v
sig. Generalen opfordrede indtrængende Kan
til at virke i den af ham antydede Retning
bidrage til at gjøre Ende paa en Tilstand,
den stedse voxende Misstemning og Ophidselse
føre til Anarchi. — Omtrent samtidigt med Capi
secky ankom til Sønderborg Kammerherre
Slesvig efterladte Secretair, Kammerjunker

overbragte Kammerherren et Brev fra Major Wildenbruch, som Denne havde modtaget fra den preussiske Udenrigsminister, og hvori det meget bestemt udtaltes, at Nationalforsamlingens tidligere berørte Beslutning af 5te September om at sistere alle Forholdsregler, sigtende til Vaabenstilstandens Udførelse, aldeles ingen Indflydelse vilde faae paa Preussens Beslutning om at gennemføre den afsluttede Convention. Kammerjunker Bille medbragte fremdeles mundlig Begjæring saavel fra Major Wildenbruch som fra Generalerne Below og Bonin til Kammerherre Reedtz om ikke at tage noget Hensyn til General Wrangels Ytringer, men snarest muligt komme tilbage til Slesvig. Denne sidste Anmodning fandt Kammerherren efter den nu tagne Beslutning ingen Anledning til at efterkomme og besvarede de til ham gjorte Henvendelser ved 2 Skrivelser, som afsendtes den 12te henholdsvis ved Capitain Fransecky og Kammerjunker Bille. I sin Skrivelse til General Wrangel erklærede Kammerherren, at ligesom Hs. Majestæt Kongen af Danmark var fuldstændigt rede til at opfylde og tildels havde opfyldt alle de ham ved Vaabenstilstandsconventionen paahvilende Forpligtelser, saaledes vilde han ikke kunne gaae ind paa nogensomhelst Forandringer i samme, før dens Betingelser ogsaa vare udførte fra den anden Parts Side; han tilføjede, at det var ham udtrykkeligt forbudt at indlede yderligere Forhandlinger, forinden Preussen havde givet fuldstændige Beviser for, at det var dets bestemte Hensigt at ville opfylde Vaabenstilstandsbetingelserne, og fremhævede navnlig blandt disse Opløsningen af den provisoriske Regjering og af Landsforsamlingen som nødvendige for, at Indsættelsen af den nye Regjering kunde blive mulig. — Til General Bonin, hvem Kammerherre Reedtz sendte en Afskrift af sit Brev til General Wrangel, udtalte han sig i

samme Retning og fordrede Nedlæggelsen af Regjeringen i Generalens Hænder som en nødvendig Betingelse for, at han kunde virke i den Retning, der var bleven aftalt mellem dem. Han tilføjede, at, før dette var skeet, var det umuligt at danne en conventionsmæssig Regjering, om hvis Constituering der efter hans Meddelelse var indledet directe Forhandlinger i Berlin. Han tilstillede ham endelig fra Grev Moltke som den fra begge Sider valgte Regjeringspræsident, der var beredt til at tiltræde sine Functioner, en til Generalen rettet Henvendelse. I denne Henvendelse udtalte Grev Moltke, at det var hans Hensigt forelobigt at constituere Regjeringscommissionen, hvis eneste Medlem han for Tiden var, i Flensborg, og anmodede Generalen om at træffe saadanne Foranstaltninger, at han der kunde finde et sikkert Opholdssted. Han udtalte fremdeles, at han regnede paa General Bonins kraftige Medvirkning til Opnaaelsen af det ved Vaabenstilstandens Afslutning tilsigtede Maal, og anmodede ham i den Anledning om saa hurtigt som muligt at foranstalte det Fornødne, for at Udskillelsen af de i Hertugdømmet Slesvig fødte Soldater kunde finde Sted, og at underrette ham om de i saa Henseende tagne Forholdsregler. — Kammerjunker Bille, der, som berørt, overbragte Kammerherre Reedtz's sidstnævnte Skrivelse, fik Paalæg om mundligt for Generalerne Below og Bonin at udtale, at hvis nogen af dem maatte ønske at komme til Sønderborg, skulde de være velkomne. Sagen var paa denne Maade stillet paa Spidsen, og det var naturligt, at man i Sønderborg med spændt Forventning imødesaa, hvad de næste Dage vilde bringe.

Den 13de om Aftenen vendte Kammerjunker Bille tilbage fra sin Mission, dog uden at medbringe noget skriftligt Svar. Ved de af ham overbragte Meddelelser vare de 2 Generaler og Major Wildenbruch blevne

meget forbittrede; Aarsagen hertil var dog mindre Kammerherre Reedtz's Skrivelse, der hos dem havde fremkaldt Udtalelsen af et indestændigt Ønske om, at han vilde komme tilbage til Slesvig, ligesom ogsaa General Below havde erklæret sig tilbøjelig til efter den mundlige Indbydelse at komme til Sønderborg. Derimod var det Brevet fra Grev Moltke, der naturligvis ogsaa maatte betage dem ethvert Haab om noget Arrangement i den af dem ønskede Retning, der i højeste Grad vakte deres Misfornøjelse og fremkaldte Udtalelser om, at de, efterat det havde vist sig umuligt at bringe den ved Additionel-Artiklen fastsatte Regjering i Stand, kun kunde betragte Greven som en privat Mand, ligesom ogsaa General Below nu erklærede det for en Umulighed for ham at gaae til Sønderborg, men at han strax maatte afrejse til Berlin. Denne Stemningsvexling hos de preussiske Notabiliteter i Slesvig var ganske naturlig. At Kammerherre Reedtz havde forladt dem med Overbevisningen om, at Grev Moltke var en Umulighed som Regjeringspræsident, er allerede omtalt, ligesom det ogsaa er berørt, at man trods alle de Forbehold, han naturligvis maatte tage, troede at skinte en Mulighed for ved Løfte om Eftergivenhed fra den danske Regjerings Side i visse Retninger at kunne føre det vanskelige Spørgsmaal om Indsættelsen af en fælles Regjering til et nogenlunde tilfredsstillende Resultat. Den Beslutning, der toges af den danske Regjering, og som yderligere bekræftedes ved Overvejelserne i Sønderborg, gav sig ikke saa skarpt tilkjende i Kammerherre Reedtz's Skrivelse til General Bonin, der, som det er seet, kun omtalte Regjeringens Nedlæggelse i Generalens Hænder og fordrede dette som en Betingelse for at kunne virke med Udsigt til Held i den ved Forhandlingerne i Slesvig antydede Retning. Det var egenlig først i Forbindelse med Grev Moltkes Brev, at den

hele Høvedelse fik sin fulde Betydning og klart viste, hvad Vej man fra dansk Side var tilsinds at slaae ind paa. Paa samme Tid, som Overbevisningen herom maatte virke foruroligende paa de preussiske Befuldmægtigede og paa General Bonin, saa aabnede den dobbelte Form, hvori Meddelelsen var kommen dem tilhænde, tillige en Udvej for dem til videre Skridt i den af dem ønskede Retning, og efterat den første Opbrusning havde lagt sig, besluttede de ogsaa at benytte denne Udvej, hvad der end yderligere lettedes dem ved den Passus i Kammerherre Reedtz's Skrivelse, hvori Denne, som han selv i en senere Indberetning til Grev Knuth siger, noget uforsigtigt havde ladet indflyde en Bemærkning om, at der med Hensyn til Constitueringen af den conventionsmæssige Regjering var blevet indledet directe Forhandlinger i Berlin. Den Udvej, der nemlig stod aaben, og som ogsaa blev benyttet, var at behandle Kammerherre Reedtz's Høvedelse og Grev Moltkes Meddelelse som 2 af hinanden uafhængige Ting, og, idet man med tilsyneladende Imødekommen optog den første, bestemt at tilbagevise Grev Moltkes Fordringer paa Anerkjendelse som den lovmæssige Regjeringspræsident. Til den Ende afgik Major Wildenbruch den 14de til Sønderborg; han begav sig til Kammerherre Reedtz, hvem han overrakte en Skrivelse fra General Bonin, hvori Denne udtalte sin Tak til Kammerherren for den Udsigt, han i sin Skrivelse af 12te havde aabnet til at see Vanskelighederne ved Udførelsen af Vaabenstilstanden overvundne paa en tilfredsstillende og fredelig Maade, og tilføjede, at Major Wildenbruch mundtligt vilde meddele ham, hvad han ansaa for ønskeligt for paa den af Kammerherren antydede Vej at naae til en fuldkommen Udførelse af Vaabenstilstandsbetingelserne. Major Wildenbruchs Meddelelse gik ud paa, at Stemningen i Hertugdømmerne efter Kammerherre Reedtz's

Afrejse fra Slesvig havde forandret sig betydeligt, at man nu almindeligt indsaa Nødvendigheden af at gaae ind paa Vaabenstilstanden, og at, dersom Kammerherre Reedtz vilde autorisere ham til at forsikre, at man fra dansk Side var tilbøjelig til at gaae forsonligt tilværks, saa vilde General Bonin søge Kongen i Sønderborg eller om fornødent i Kolding for at bringe ham Efterretningen om, at den provisoriske Regjering havde nedlagt sin Myndighed i Generalens Hænder, og at Landsforsamlingen havde opløst sig, samt tillige loyale Erklæringer fra Hertugdømmerne. — Kammerherre Reedtz svarede herpaa, at de Efterretninger, som vare indløbne fra Hertugdømmerne efter Afsendelsen af hans sidste Brev til General Bonin, nødvendigvis maatte fremkalde store Betæneligheder hos den danske Regjering; han henviste saaledes til, at Landsforsamlingen havde vedtaget Statsgrundloven, og at General Wrangel paa sin Rejse gennem Rendsborg, forinden han havde modtaget hans Svar, havde tilladt sig Ytringer om, at man fra dansk Side var beredt til at opgive Slesvigernes Udsondring af de slesvig-holstenske Tropper og Bestemmelsen i Artikel 7 af Vaabenstilstandsconventionen betræffende Ugyldighedserklæringen af de siden den 17de Marts udgaaede Love, Anordninger m. m.; det havde saaledes mere og mere vist sig, hvor falsk den Vej var, man kom ind paa, naar man indlod sig paa Transactioner med de slesvig-holstenske Ordførere og gjorde Conventionens Udførelse afhængig af deres Samtykke. Iøvrigt tilføjede Kammerherren, at da Kongen var tilstede, maatte han, forinden han gav et afgjørende Svar, indhente Hs. Majestæts nærmere Ordre.

I en Conference, der umiddelbart derefter fandt Sted hos Hs. Majestæt, og hvori ogsaa Grev Moltke deltog, blev den i den tidligere Raadslagning tagne Beslutning yderligere fastholdt. Meddelelsen herom til Major Wildenbruch

opsattes imidlertid, indtil man var kommen til Kundskab om Indholdet af et Brev til Grev Moltke fra General Bonin, som Major Wildenbruch ønskede personlig at overlevere Greven, da det naturligvis maatte være af stor Vigtighed at erfare, hvilket Standpunkt Generalen under de nærværende Forhold stillede sig paa ligeoverfor de af Grev Moltke paa Bane bragte Spørgsmaal. Efterat det var bragt i Erfaring, at General Bonins Svar til Grev Moltke indeholdt en Nægtelse af at give ham den forlangte Oplysning med Hensyn til Udskillelsen af de fødte Slesvigere af de slesvig-holstenske Tropper paa Grund af, at han, efter hvad der var forefaldet, ikke kunde ansee Greven for Regjeringspræsident, samt en Henstillen til ham, om han af samme Grund maatte ansee det for hensigtsmæssigt om end kun som privat Mand at begive sig til Flensborg, hvor Generalen antog, at hans Nærværelse selv som saadan vilde fremkalde en Ophidselse, som han ansaa det for heldigst at undgaae, begav Kammerherre Reedtz sig atter til Major Wildenbruch og meddelte ham, at der efter hvad der var skeet fra preussisk Side, kun kunde være Tale om imødekommende Skridt, naar Conventions Betingelser fuldstændigt vare bragte til Udførelse for Preussens Vedkommende, saaledes som Tilfældet var for Danmarks. Med Hensyn til Grev Moltkes Person bemærkede Kammerherre Reedtz, at hans Admissibilitet maatte behandles aldeles formelt, og at det da vilde vise sig, hvorvidt Preussen var berettiget til ikke at anerkjende ham som Præsident. Da Major Wildenbruchs Conferencer saavel med Grev Moltke som med Kammerherre Reedtz maatte overbevise ham om, at al videre Forhandling i den af ham tilsigtede Retning vilde være frugtesløs, afrejste Majoren Natten mellem den 14de og 15de til Slesvig. — For endnu yderligere at klare det Standpunkt, hvorpaa den danske Regjering

stod, benyttede Kammerherre Reedtz den Lejlighed, som et ham den 15de om Morgenen fra Grev Moltke tilstillet Brev frembød, til en skriftlig Henvendelse til General Bonin. Det omhandlede Brev indeholdt næst efter en officiel Meddelelse af Indholdet af det af Major Wildenbruch til Greven overbragte Svar fra General Bonin en Anmodning til Kammerherre Reedtz om i hans Egenskab som kongelig Commissarius at gjøre de fornødne Skridt til, at der kunde blive bibragt General Bonin rigtigere Anskuelse med Hensyn til Grevens Stilling som Regjeringspræsident, og at det maatte blive ham paalagt udtrykkeligt at tilbagekalde de i hans Skrivelse om denne Sag brugte Ytringer og at efterkomme de til ham af Greven stillede Opfordringer. Kammerherre Reedtz tilstillede i denne Anledning endnu samme Dag General Bonin en Note, hvori han gjenkaldte i hans Erindring, at naar han havde tilsagt sin Medvirksomhed til at lette Vaabenstilstandens Gjennemførelse, saa havde han tillige stedse fremhævet, at der ikke kunde være Tale om Imødekommen fra Danmarks Side, før der forelaa utvetydige Beviser paa Preussens faste Beslutning om strengt at ville opfylde sine Forpligtelser med Hensyn til Vaabenstilstandens Gjennemførelse. Han udtalte fremdeles, at Hs. Majestæt Kongen efter hvad der i de sidste Dage var passeret i Hertugdømmerne, ikke kunde laane Øre til nogensomhelst Overenskomst, forinden Preussen fra sin Side havde ladet udføre alle Conventions Bestemmelser. Med Hensyn til General Bonins Svar til Grev Moltke gjorde han ham opmærksom paa, at Dennes Udnævnelse var skeet af begge de contraherende Parter, og fremsatte med Hensyn til Udnævnelsen af de øvrige Medlemmer sin Regjerings Anskuelse om, at den Omstændighed, at Bestemmelsen i Additionel-Artikelen med Hensyn til de øvrige Regjeringsmedlemmer var bristet, maatte medføre en Til-

bagevenden til Artikel 7 af Vaabenstilstandsconventionen og til, at Kongen af Danmark som en Følge af denne, hvad der allerede var skeet, udnævnte 2 nye Medlemmer for Slesvigs Vedkommende og anmodede Kongen af Preussen om en lignende Foranstaltning for Holstens; men at dette hele Forhold maatte forblive uden Indflydelse med Hensyn til det 5te Medlem, Regeringspræsidenten, der havde modtaget det paa ham efter fælles Overenskomst faldne Valg. Idet han dernæst støttede sig til General Wrangels Opfordring til ham om i alt hvad der vedgik Gjennemførelsen af Conventionen, at henvende sig til General Bonin, anmodede han Denne om at meddele de Grunde, hvorpaa han støttede sin Vægning ved at anerkjende Grev Moltke som Præsident i den nye Administration og at yde ham den fornødne Understøttelse ved Udøvelsen af hans Function. Han forlangte et klart og hurtigt Svar og begrundede denne Fordring yderligere ved den Omstændighed, at den ved Conventionen fastsatte Termin for Indsættelsen af den nye Fællesregjering allerede var overskreden.

Paa denne Henvendelse svarede General Bonin ved en Skrivelse, der den 18de ved en Courer overbragtes Kammerherre Reedtz, og hvori Generalen erklærede Ikkeanerkjendelsen af Grev Moltke som Præsident begrundet i den ovenfor omtalte Yttring i Kammerherrens Skrivelse af 12te September om de om Regeringsspørgsmaalet i Berlin indledede directe Underhandlinger, ifølge hvilken Generalen foregav, at han maatte afvente nye Instructioner. — Anledningen til, at Kammerherre Reedtz i sin tidligere Skrivelse havde ladet den ovenanferte Yttring falde, var iøvrigt den, at Grev Knuth i en Instrux, han sendte den danske Commissair efter den den 9de September tagne Beslutning om fra dansk Side at vende tilbage til

Conventionens Artikel 7, havde meddelt ham, at Kammerjunker Qvaade i Anledning af det Forefaldne var bleven afsendt til Berlin.

Udviklingen af Begivenhederne i Tydskland i den første Halvdel af September Maaned, hvorpaa man senere skal komme udførligere tilbage, i Forbindelse med den Omstændighed, at Lord Palmerston paa Danmarks Anmodning om at yde den i Vaabenstilstandsconventionens Artikel 10 omhandlede Garanti med Hensyn til den nøjagtige Udførelse af samme under 11te September erklærede sig mod Afgivelsen af en saadan, gjorde det klart for det danske Cabinet, at det maatte være af yderste Vigtighed hurtigt at komme til en endelig Forstaaelse med den preussiske Regjering, og man besluttede da navnlig efter Tilskyndelse af den engelske Gesandt i Kjøbenhavn at sende Kammerherre Reedtz til Berlin for der at drive de i saa Henseende nødvendige Forhandlinger. Under 17de September underrettede Grev Knuth Kammerherren om Sagernes Stilling og bad ham om, hvis han ikke havde kunnet bringe Sagen videre i Hertugdømmerne, strax at afgaae til den preussiske Hovedstad. For det Tilfælde at man i Frankfurt havde antaget Vaabenstilstanden, skulde han søge i Berlin at virke hen til, at General Bonin af begge Magter, Preussen og Danmark, for et Tidsrum af 14 Dage eller 3 Uger blev beklædt med uindskrænket Myndighed i Hertugdømmerne, mod at han skriftligt gav Kongen af Danmark sit Æresord paa, at han kun vilde anvende denne sin Magt til helt og ærligt at gennemføre Vaabenstilstandsbetingelserne og altsaa navnlig til med det Gode eller det Onde at faae den provisoriske Regjering og Landsforsamlingen i Kiel til at vige Pladsen. Samtidigt hermed skulde han nævne Amtmand Johannsen og Biskop Hansen som de 2 Regjeringsmedlemmer, Kongen havde udnævnt, samt fordre, at Preussen ube-

Kammerherre
Reedtz's Sen-
delse til Berlin.

tinget og strax skulde udnævne de 2 andre Medlemmer af Regjeringen og søge at bevæge disse til at modtage Valget. Endelig bemyndigedes han til at udtale, at, naar Preussen bestemt vilde forpligte sig til at indsætte og opretholde fornævnte Regjering under Vaabenstilstanden, da vilde det danske Cabinet søge at faae enhver nogenlunde upartisk Mand, som Preussen maatte ønske som Regjeringspræsident, antagen af Hs. Majestæt Kongen, og saafremt Preussen i Overensstemmelse med hvad der udtaltes af næsten alle Diplomaterne, maatte ønske at see Arveprindsen stillet i Spidsen for Regjeringen, vilde Cabinettet gjøre Alt for at sætte dette igjennem, hvor tungt det end maatte falde for Thronfølgeren at komme i en slig Oprørslejr. Saafremt Kammerherre Reedtz ikke kunde faae noget Personelarrangement bragt i Stand med Preussen, skulde han søge at bringe det dertil, at Preussen klart og tydeligt overlod det til den danske Regjering enten at udnævne og indsætte alle 5 Regjeringsmedlemmer eller, hvad han ansaa for fordelagtigere, at indsætte Grev Moltke og de 2 andre Regjeringsmedlemmer som Regjering for Slesvig og lade Alt i Holsten forblive saaledes, som det for Tiden var. Det paalagdes Gesandten herved at gjøre gjældende, at den provisoriske Regjering i Holsten aabenbart var en af de Magter, paa hvis Vegne og i hvis Navn Preussen havde afsluttet Vaabenstilstanden, og at, naar denne Magt forkastede den, vedblev den at staae i Krigsforhold til Danmark. Grev Knuth udtalte sin Fortrøstning til, at Kammerherre Reedtz i Berlin upaatvivlelig vilde blive understøttet af alle Diplomater, og paalagde ham der at fremføre alvorlige og bittere Klager over, at intet af de Punkter, der i Vaabenstilstandsbetingelserne vare til Danmarks Fordel, var blevet opfyldt, medens man fra dansk Side havde opfyldt Alt med den største Samvittighedsfuldhed. Ef-

ter at have udtalt sig med Hensyn til det betænkelige Indtryk, som det havde gjort paa Cabinettet, at man paa flere Steder, endog i Frankfurt, officielt havde forkyndt, at man fra dansk Side var tilbøjelig til Modificationer og Concessioner med Hensyn til Vaabenstilstandsbetingelserne, gik Grev Knuth over til at omtale det sidste, tænkelige Alternativ, at man i Frankfurt forkastede Vaabenstilstanden og paany begyndte Krigen. I saa Tilfælde mente han, at Preussen skyldte os, sin egen Ære, ja sin Existents at slutte Fred og Forbund med Danmark, at gennemføre Vaabenstilstanden strax og i Forening med os med Vaaben at tvinge Centralmagten til at antage den. Han paalagde Kammerherren at forsøge Alt for at naae dette Resultat, men da han ansaa Opnaaelsen deraf for meget tvivlsom, og en hurtig Afgjørelse her vilde være af stor Betydning, udtalte han, at allerede en Separatfred uden Cooperation vilde være et vigtigt Resultat, ligesom det overhovedet var af den største Vigtighed, hvorledes Sagerne end stillede sig, hurtigt og klart at kjende denne Stilling i alle dens Enkeltheder. Idet han til Slutningen udtalte, at Kammerherrens Mission under alle Forhold vilde blive af den yderste og mest presserende Vigtighed, eftersom den Beslutning, atter at gribe til Vaaben, kunde og rimeligvis vilde føre Landet til Randen af Afgrunden, bad han ham ret indestændigt uden Ophold at tiltræde sin Rejse og lovede ham gennem de andre Magter at udvirke al den Understøttelse for ham, som han formaade. Den 19de September om Morgenen modtog Kammerherre Reedtz i Sønderborg fornævnte Skrivelse og afgik umiddelbart derefter over Wismar til Berlin, hvorhen General Below allerede tidligere havde begivet sig fra Slesvig. Ved den danske Commissairs Afrejse afbrødes foreløbigt den officielle, diplomatiske Forbindelse med den preussiske Regjeringscommissair og med

General Bonin. General Hansen erholdt under 25de September Anmodning om at meddele General Bonin Grunden til den danske Commissairs Fraværelse med Tilføjende af, at man haabede, at Kammerherre Reedtz med det Allerførste vilde komme til endelig Forstaaelse med den preussiske Regjering.

Forsøg paa at installere en ny Regjeringscommission for Hertugdømmerne.

Samtidigt med at Grev Moltke rettede sin Anmodning til Kammerherre Reedtz om som Regjeringscommissair at medvirke til at hævde hans Stilling som Regjeringspræsident ligeoverfor General Bonin, indberettede han det Forefaldne til Udenrigsministeren, for hvem han tillige udtalte, at han i det foreliggende Tilfælde om fornødent regnede paa hans kraftigste Medvirkning, da det var i Overensstemmelse med Ministerens indtrængende Begjæring, at han havde besluttet sig til ogsaa fremdeles at beklæde den ham anbetroede Post, som han iøvrigt gjentagne Gange havde erklæret sig beredt til at nedlægge i Hs. Majestæts Hænder; han tilføjede, at han under de foreliggende Omstændigheder agtede indtil videre at forblive i Sønderborg. Dagen efter, den 16de September, modtog han fra Udenrigsministeren en Skrivelse af 14de September, hvori Denne udtalte, at nu, da alle tidligere Combinationer vare mislykkede, forment det danske Cabinet utvivlsomt at være retmæssigt befojet til det Forlangende, at en Regjering, bestaaende af de 2 Medlemmer, som Kongen efter Vaabenstilstandens Artikel 7 var berettiget til at udnævne for Slesvig, og af Greven som Præsident, blev anerkjendt og indsat som den lovmæssige Regjering for Slesvig, og at den kun varetog dette Hertugdømmes Administration, indtil Udvævnelsen af de 2 Medlemmer for Holsten, som Preussen skulde designere, gjorde Etableringen af den fælles Regjeringscommission for begge Hertugdømmer mulig. For det Tilfælde at det ikke skulde lykkes Greven ved

et Opraab til de velsindede Beboere og med den for-
 ønskede Medvirkning af General Bonin at bringe Be-
 folkningen til Ro og Lydighed, anmodede Udenrigs-
 ministeren ham om i Forening med de 2 for Slesvig
 eller eventuelt med de 4 for begge Hertugdømmer ud-
 nævnte Regjeringsmedlemmer at rette en Op-
 fordring til begge de contraherende Parter, Danmark
 og Preussen, om at ville skride ind for at skaffe Re-
 gjeringen den nødvendige Anerkjendelse. Grev Knuth
 tilføjede, at man i det Mindste fra vor Side vilde
 efterkomme denne Opfordring med saa meget større
 Beredvillighed, som der deri vilde være givet større
 Kongens Navn. Grev Knuth underrettede endvidere
 v Moltke om, at Conferentsraad Johannsen og Biskop
 en ved kongelig Resolution vare udnævnte til
 Regjeringsmedlemmer, Etatsraad Poulsen og Etatsraad
 til Suppleanter for Slesvigs Vedkommende, og
 ede ham til strax officielt at opfordre Disse
 elbart efter Functioner.
 Grev Moltke den fornødne Opfordring til
 Johannsen og Biskop Hansen og under-
 Dag Udenrigsministeren om, at det var
 asnart de nye Regjeringsmedlemmer
 tagelsen af det dem betroede Hverv,
 bestemt Sted. Grevnen tilføjede,
 rede om, at Commissionen paa et efter Over-
 nventionen bestemte Tidsfrist
 le var overskreden, burde be-
 og uden at afvente Til-
 der skulde udvælges af
 ne Virksomhed i begge
 ndskrænkes ved retslige,

men kun ved factiske Hindringer; til disse sidste maatte han naturligvis først og fremmest henregne General Bonins Vægning ved at anerkjende ham som Præsident i Regjeringscommissionen, og dette saa meget mere, som Overbringeren af Generalens Skrivelse, Major Wildenbruch, mundligt havde yttret for ham, at man fra preussisk Side ikke vilde gaee ind paa den ensidige Udnævnelse fra Kongen af Danmarks Side af 2 nye Medlemmer, idet han søgte at gjøre gjældende, at Bestemmelsen om en fælles Overenskomst, der efter Vaabenstilstandsconventionen kun var fremsat med Hensyn til Valget af Præsidenten, ogsaa skulde gjælde for de øvrige Medlemmers Vedkommende. Han udtalte at en hurtig og kraftig Optræden ligeoverfor saavel General Bonins Vægning som Major Wildenbruchs Forklaring af Conventionen vilde være af yderste Vigtighed.

Immediatcom-
missionen træder
i Virksomhed.

I Henhold til Udenrigsministerens nysnævnte talelser installeredes den 18de September den kongelige Immediatcommission til den fælles Regjering i Sønderborg under Benævnelsen Røstetalelse af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Den udstedte samme Dag følgende Proclamation:

*) Den af Grev Knuth i flere tidligere Optræden af Regjeringen udelukkende udtalte i Hertugdømmet Slesvig sees steds Kammerherre Reedtz, der i en saavel som i Overtrædelse fra dansk Side af Vaabenstilstanden Trods Grev Knuths senest omtalte seende synes Grev Moltke ligeledes at have betegnet sig som Kammerherre Reedtz's Anskuelse, hvilken betegnelse selv i sin nuværende Myndighed betegnede sin Myndighed.

Bekanntmachung.

Die unterzeichnete, in Gemässheit des zwischen Seiner Majestät unserm Allernädigsten Könige und Seiner Majestät dem Könige von Preussen abgeschlossenen Waffenstillstands-Vertrags zur gemeinsamen Regierung der Herzogthümer Scheswig und Holstein während der Dauer des Waffenstillstands Allerhöchst ernannte Commission ist heute in Wirksamkeit getreten. Nach dem Art. 7 des Waffenstillstands-Vertrags, welcher also lautet:

Die beiden contrahirenden Theile sind übereingekommen, für die Dauer des Waffenstillstandes eine gemeinsame Regierung für die beiden Herzogthümer einzusetzen, welche ihre Amtshandlungen im Namen Seiner Majestät des Königs von Dänemark, in Ihrer Eigenschaft als Herzog von Schleswig und Holstein und mit Derø Machtvollkommenheit ausüben wird, mit Ausnahme der gesetzgebenden Gewalt, die während der Dauer des Waffenstillstandes ruht. Diese Regierung wird aus fünf aus den Notabeln der beiden Herzogthümer zu wählenden Mitgliedern zusammengesetzt werden, welche allgemeine Achtung und Ansehen geniessen. Zwei von diesen Mitgliedern werden von Seiner Majestät dem Könige von Dänemark, Herzog von Schleswig und Holstein, für das Herzogthum Schleswig, und zwei von Seiner Majestät dem Könige von Preussen, Seitens des Deutschen Bundes, für das Herzogthum Holstein ernannt werden. Das fünfte dieser Mitglieder, welches die Functionen des Præsidenten der gemeinsamen Regierung der beiden Herzogthümer zu übernehmen hat, wird in Folge gemeinschaftlicher Einigung von Ihren erwähnten Majestäten ernannt werden.

Man ist dahin übereingekommen, dass weder die vor dem 17ten März c. angestellt gewesenen Regierungsmitglieder (Schleswig-Holsteinische Regierung), noch diejenigen, welche die Regierung seit dieser Epoque gebildet haben, in diese neue Verwaltungsbehörde eintreten können, welche Letztere, sobald als möglich, und spätestens 14 (Vierzehn) Tage nach Unterzeichnung der gegenwärtigen Convention in Function treten soll. Man hat sich ferner darüber verständigt, dass alle und jede seit dem 17ten März c. für die Herzogthümer erlassenen Gesetze, Verordnungen und Verwaltungsmaassregeln im Augenblicke des Amts-Antritts der neuen Regierung aufgehoben werden sollen; jedoch soll der Letzteren das Recht zustehen, solche, nach dem 17ten März c. erlassene Gesetze, Verordnungen und Verwaltungs-Maassregeln wieder in Kraft treten zu lassen, deren Aufrechterhaltung ihr unerlässlich oder für den regelmässigen Geschäftsgang erspriesslich erscheint, welche indessen keinenfalls etwas den Bestimmungen des Artikels 11 (Eilf) Widersprechendes enthalten dürfen.

ist die Commission die einzige, rechtmässige, oberste Verwaltungsbehörde der Herzogthümer Schleswig und Holstein, welcher die Ausübung der landesherrlichen Gewalt in ihrem ganzen Umfange, mit Ausnahme der Gesetzgebung, übertragen ist. Es sind also alle Berichte, Eingaben und Gesuche, welche nach dem bisherigen Geschäftsgange an die Immediat-Collegien und Departements in Kopenhagen zu richten sein würden, während der Dauer des Waffenstillstands an die unterzeichnete Commission zu richten und einzusenden; und von dieser allein haben sämtliche Behörden und Beamten in beiden Herzogthümern in den zum Wirkungs-

kreise der gedachten Collegien und Departements gehörigen Sachen Befehle und Aufträge entgegen zu nehmen, und auch dann zu befolgen, wenn die betreffenden Erlasse nicht von sämmtlichen Mitgliedern der Commission unterzeichnet sein werden.

Die Gesetzgebung, also insbesondere die Feststellung der staatsrechtlichen Verhältnisse der Herzogthümer, gehört nach dem Waffenstillstands-Vertrage nicht zu dem Wirkungskreise der Commission; sie hat sich nur mit der Verwaltung zu befassen. Frömmigkeit und Fleiss in Kirche und Schule, Unabhängigkeit und Schnelligkeit der Rechtsplege, Sicherheit und Ruhe, Ordnung und Freiheit zu erhalten und zu fördern, den Unterthanen die während des Krieges ihnen aufgelegten Lasten abzunehmen oder wenigstens zu erleichtern, sämmtliche Bewohner der Herzogthümer in ihren begründeten Rechten zu schützen, die während des Krieges gebildeten Verhältnisse und Interessen, auch wenn sie strenge genommen der rechtlichen Begründung entbehren mögten, schonend zu berücksichtigen, dies ist die Aufgabe der Commission. Mit dem Beistande des Allmächtigen und der Mitwirkung ihrer lieben Landsleute und Mitbürger hofft sie ihre Aufgabe zu lösen.

Gegeben in der Königlichen Immediat-Commission zur gemeinsamen Regierung der Herzogthümer Schleswig und Holstein, Sonderburg den 18ten September 1848.

Moltke.

Johannsen.

Hansen.

Som ovenfor alt er seet, afrejste Kammerherre Reedtz den 19de September til Berlin, og da Forbindelsen mellem Regjeringscommissairerne saaledes foreløbigt var ophørt, henvendte Immediatcommissionen sig til General Hansen for at erholde overbragt forskjellige Meddelelser til

General Bonin, hvis Stilling ligeoverfor den nye Commission vel efter hvad der var passeret, neppe kunde være tvivlsom, men hvis Medvirkning Commissionen naturligvis maatte søge for i hvert Fald at constatere den Modstand, der fra hans Side blev rejst mod Vaabenstilstandens Gjennemførelse. General Hansen afsendte den 20de September Capitain Dreyer af Ingenieurcorpset som Courer til Slesvig, hvor han overrakte General Bonin 2 Skrivelser fra Immediatcommissionen henholdsvis af 18de og 20de September. Den første af disse Skrivelser indeholdt en Meddelelse om, at Commissionen var traadt i Virksomhed, og den Udtalelse, at ligesom den gjorde Regning paa Generalens kraftige Medvirkning til Opfyldelsen af Vaabenstilstandsconventionens Artikel 7, saaledes udbad den sig en Meddelelse om, ihvorvidt den i Conventionens Artikel 6 paa budte Udskillelse af de fødte Slesvigere af den slesvig-holstenske Hær var effectueret. I den anden Skrivelse udbad Commissionen sig Underretning om, ihvorvidt Forbundstroppersnes Antal i Hertugdømmerne var reduceret til den conventionsmæssige Styrke af 2000 Mand, og om disses Dislocation. Det var paalagt Capitain Dreyer, fra Slesvig at begive sig til Rendsborg for at overbringe en Skrivelse fra Commissionen til den slesvig-holstenske Hovedkasse sammesteds, ligesom han endelig paa Posthuset skulde aflevere analoge Meddelelser til forskjellige Autoriteter i Hertugdømmerne. General Hansen anmodede i en Capitain Dreyer medgiven Skrivelse til General Bonin Denne om at lette Capitainen hans Rejse til Rendsborg og tilbage. Capitainen vendte den 21de om Aftenen tilbage til Sønderborg. Han var bleven modtaget af General Bonin, der imidlertid havde nægtet ham at rejse videre til Rendsborg og at afgive de af ham medbragte Breve paa Posthuset. Det var allerede heraf klart, at Commis-

sionen ikke kunde regne paa nogen Medvirkning fra General Bonins Side; i hvor ringe Grad dette var Tilfældet, fremgik af Generalens Svarskrivelse til General Hansen af 22de September, hvori han erkjendte Modtagelsen af de ham tilstillede Skrivelser etc., men bad Generalen om at remittere dem til deres Afsendere, da han ikke saa sig i Stand til at træde i Forbindelse med en Øvrighed, hvis Constituering og Existents var ham ganske fremmed. Ved Skrivelser af 22de og 23de September satte Commissionen Kammerherre Reedtz og Udenrigsministeren i Kundskab om det saaledes Passerede og anmodede den Første om at drage Omsorg for, at der ikke blev lagt dens Embedsvirksomhed flere lignende Hindringer ivejen. — Samme Dag som General Bonin tilbagesendte de ham fra Immediatcommissionen tilgaaede Skrivelser, meddelte han den provisoriske Regjering hvad der var foregaaet, og den 22de September udgik der 2 Actstykker henholdsvis fra Generalen og den provisoriske Regjering, hvori Beslutningen om ved alle Midler at modsætte sig Anerkjendelsen af Commissionen som retmæssig Øvrighed fremtraadte i meget skarpe Udtryk. General Bonin udstedte saaledes en Rundskrivelse til samtlige Pladscommandantskaber i Hertugdømmerne, hvori han erklærede Commissionen for at være en saavel i Væsen som i Navn fra den ved Vaabenstilstandsconventionen bestemte Regjering aldeles forskjellig og derfor ikke retmæssig Øvrighed, hvis Optræden kun kunde betragtes som en Anmasselse af Rettigheder, der ikke tilkom den. Han paalagde derfor Commandanterne at beskytte Indbyggerne, Embedsmændene og Øvrighederne mod denne saakaldte Immediatcommission og paa det Kraftigste at modvirke de Uroligheder, som ved dens Optræden kunde blive foranledigede i Hertugdømmerne, hvortil han tilsagde sin kraftigste Medvirkning. Den provisoriske Regjering

General Bonins og den provisoriske Regjerings Optræden ligeoverfor Immediatcommissionen.

udstedte en Proclamation, hvori den næst efter at minde om, at den i sin Proclamation af 24de Marts havde lovet i Kampen for Frihed og Ret at slutte sig med al Kraft til Bestræbelserne for den tyske Enhed, erklærede det for Slesvigholstenernes Pligt at støtte og lyde Centralmagten, der havde sendt tyske Vaabenbrødre tilhjælp for at befrie Landet fra Fjenden. Den anførte, at Nationalforsamlingen i Frankfurt havde vedtaget den af Preussen med Danmark afsluttede Vaabenstilstand, og at den afventede Rigsforstanderens Anordninger og Befalinger for i Samklang med den slesvig-holstenske Landsforsamling at nedlægge den den betroede Magt, men at den indtil da vilde opfylde de Pligter, som den havde overtaget ligeoverfor Landet. Som en Følge af disse Pligter erklærede den, at da det var kommet til dens Kundskab, at 3 Personer, Moltke, Johannsen og Hansen, i Egenskab af Immediatcommission til fælles Regjering af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten fra Als havde udstedt Bekjendtgjørelser til Folket i Hertugdømmerne, vilde den af al Magt modsætte sig en sliq, landsfjendlig Optræden af en ubeføjet og med Vaabenstilstandsbetingelserne i Modstrid staaende Ovrighed og bekjendtgjorde, at den til den Ende havde ladet udgaae Befaling til alle Landets Politiovrigheder om at arrestere de nævnte 3 Personer, hvor de maatte findes og iøvrigt behandle dem i Overensstemmelse med Lovene. — Til Slutning tilføjedes der, at Regjeringen af dens Medborgeres Agtelse for Lovene ventede, at de ikke ved slige Provocationer vilde lade sig henrive til ulovmæssige Skridt mod hine Personer.

Det var saaledes et ikke ubetydeligt Røre, der frembragtes ved Immediatcommissionens Optræden, og Virkningerne deraf sees ikke blot i de ovennævnte Skrivelser, men forplantede sig ogsaa til Hertugdømmernes Befolkning. Stemningen hos den tydsksindede Del af

samme gav sig tilkjende i Landsforsamlingen, hvor der i et Møde den 22de ved Efterretningen om Immediat-commissionens Installation, blev besluttet en Henvendelse til den provisoriske Regjering, i hvilken denne opfordredes til at tage de mest energiske Forholdsregler imod Urostifterne og deres Bestræbelser, ved hvilke Benævnelser man betegnede Immediatcommissionens Medlemmer og dens Bekjendtgjørelser, en Opfordring, som den provisoriske Regjering, efter hvad der ovenfor er seet, allerede ved dens Modtagelse havde givet Følge.

Hvad det preussiske Cabinet angaaer, da vakte, som det var at vente, Immediatcommissionens Fremtræden, uden at det havde medvirket ved dens Installation, ikke ringe Betæneligheder; dets Opfattelse af det gjorte Skridt vil imidlertid hensigtsmæssigst blive at behandle under den samlede Fremstilling af, hvorledes Situationen havde udviklet sig i Tydskland fra det Tidspunkt, hvorved man sidst er standset for dettes Vedkommende, hvilken Fremstilling vil danne en naturlig Overgang til de Forhandlinger, det var overdraget Kammerherre Reedtz at indlede i Berlin.

Det er ovenfor berørt, at de tidligere Rigsministre i Frankfurt, efterat det havde vist sig vanskeligt at faae dannet et nyt Ministerium, indtil videre vedbleve at føre Forretningerne, og denne Situation var endnu tilstede den 12te September, da man i Nationalforsamlingens Møde modtog Udvalgsbetænkningen angaaende Vaabenstilstandssagen. Der var imidlertid indtruffet en Omstændighed, som fik en væsenlig Indflydelse paa Udfaldet af Forhandlingerne i dette Møde Som det i det Foregaaende oftere er anført, var Kammerherre Reedtz ved det i Hertugdømmerne i de første Dage af September Forefaldne for sit eget Vedkommende kommen til den Overbevisning, at Indsættelsen af en fælles Regjering som den i Additional-Artiklen angivne med Grev Moltke som Præsi-

Forholdenes Udvikling i Tydskland; Vedtagelsen i Frankfurt af Vaabenstilstandsconventionen, dog med Modificationer, hvorom Forventningen var vakt ved en mangelfuld Meddelelse fra den preussiske Ministers Side.

dent vilde være en Umulighed; ligeledes er det berørt, at han ved de Forhandlinger, der førtes med Major Wildenbruch og senere i Slesvig med Generalerne Below og Bonin, gjentagne Gange udtalte sin Overbevisning om, at der fra den danske Regjerings Side vilde blive vist Villighed til Concessioner i denne Retning, og selv lovede at virke derfor, stedse dog under Forudsætning af, at der fra Preussens Side gjordes alvorlige Skridt til Vaabenstilstandsconventionens strenge Gjennemførelse. Resultatet af disse Forhandlinger blev naturligvis strax indberettet til Berlin og af den preussiske Udenrigsminister meddelt den preussiske Gesandt i Frankfurt, Hr. Camphausen, der den 9de tilstillede Rigsudenrigsministeren, Hr. Heckscher, en Skrivelse, hvori han udtalte, at han efter Modtagelsen af Vaabenstilstands-betingelserne strax havde gjort sin Regjering bekendt med de Betæneligheder, som Valget af Grev Moltke-Nütschau til Præsident i Fællesregjeringen for Hertugdømmerne maatte fremkalde; han anførte fremdeles, at hans Regjering i den Anledning havde meddelt ham, at Grev Moltke nu selv var overbevist om Umuligheden af at tilvejebringe en Regjering under hans Præsidentur, og at denne Overbevisning deltes af den danske Commissair, at Grev Moltke havde forladt Holsten og maatte ansees for at være traadt tilbage fra den ham tiltænkte Stilling, og at endelig den danske Commissair havde erklæret, at Hs. Majestæt Kongen af Danmark vilde være beredt til de Modificationer og Concessioner, som maatte synes ønskelige for Sikkringen af Hertugdømmernes Rettigheder. Denne Udtalelse var saavel i sin Form som i sit Indhold, nemlig ved Udeladelsen af den væsenligste Betingelse for, at der fra dansk Side overhovedet kunde være Tale om Concessioner, naturligvis kun lidet skikket til at gjengive det Standpunkt, hvorpaa Kammerherre Reedtz havde stillet Sagen, men maatte

paa den anden Side, saaledes som den var affattet, faae en ikke ringe Indflydelse paa Forsamlingens Afstemning med Hensyn til de 2 Forslag, hvorom Udvalgets Medlemmer havde samlet sig. Dette Udvalg havde nemlig delt sig i en Majoritet og en Minoritet. Majoriteten, der bestod af 12 Medlemmer, foreslog en Beslutning, saalydende:

1. Nationalforsamlingen anerkjender ikke Vaabenstilstanden i Malmø af 26de August.
2. Rigsministeriet opfordres til at træffe de til en Fortsættelse af Krigen fornødne Forholdsregler, forsaavidt den danske Regjering ikke maatte vise sig villig til strax at aabne Fredsunderhandlinger med den tyske Forbundsstats Centralmagt.

Minoriteten, der bestod af 10 Medlemmer, fremkom med følgende Forslag til en Beslutning:

Nationalforsamlingen beslutter:

- I. 1) at den fra sin Side ikke længer vil modsætte sig Vaabenstilstanden af 26de August.
 - 2) at Fredsunderhandlinger ville være at aabne directe og ufortøvet ved den provisoriske Centralmagt.
- II. at den efter at være bleven bekjendt med de fra den 2den April til den 26de August førte Forhandlinger angaaende Tydsklands Forhold til Slesvig paalægger Udvalget for Centralmagten at gjøre Indberetning til Nationalforsamlingen angaaende den af den preussiske Regjering ligeoverfor den provisoriske Centralmagt fulgte Fremgangsmaade.

Forhandlingerne om disse Forslag, der optog Møderne den 14de, 15de og 16de September, sluttede den sidstnævnte Dag med en Afstemning, hvorved Majoritetens Forslag og det 2det Punkt i Minoritetens forkastedes, medens det 1ste Punkt i denne

Sidstes Forslag, dog i en noget forandret Form, vedtoges, idet Forsamlingen gik ind paa følgende, af de slesvig-holstenske Deputerede, Francke, Droysen, Neergaard og Michelsen, stillede Forslag til en Beslutning.

Nationalforsamlingen beslutter:

1. ikke længer at hindre Fuldbyrdelsen af Vaabenstilstanden i Malmø af 26de August, saavidt en saadan efter Sagernes nuværende Stilling endnu er udførlig.
2. at opfordre den provisoriske Centralmagt til at gjøre de fornødne Skridt, for at der paa Grundlag af den fra dansk Side officielt udtalte Beredvillighed til Concessioner snarest kan opnaaes en Forstaaelse angaaende de nødvendige Modificationer i Conventionen af 26de August.
3. at opfordre den provisoriske Centralmagt til at foretage det Fornødne med Hensyn til en hurtig Indledning af Fredsunderhandlinger.

Dette Udfald af Forhandlingerne, hvortil en i en Note af 12te September fra Lord Palmerston til Lord Cowley udtalt Anskuelse om, at en Ikkeanerkiendelse af Vaabenstilstanden fra tysk Side let vilde have en europæisk Krig til Følge, sandsynligvis har været en medvirkende Aarsag, fremkaldte en stærk Gjæring i Frankfurt, hvor det endogsaa kom til blodige Sammenstød. Den nærmere Beretning herom ligger udenfor det her foreliggende Værks Omraade, hvorimod det her vil være Stedet til at omtale, hvorledes Situationen havde udviklet sig i Preussen, og det Indtryk, som Frankfurterforsamlingens Beslutning maatte gjøre saavel der som paa det danske Cabinet.

Den 7de September fandt der i den preussiske Nationalforsamling en Afstemning Sted over et indre Anliggende, der bevægede Ministeriet Auerswald til at indgive sin Demission. Under disse Omstændigheder

mente den provisoriske Regjering at burde sende Hr. Schleiden, som man hidtil havde holdt tilbage i Forventning om Centralmagtens Bestemmelse med Hensyn til Vaabenstilstanden, paany til Berlin; han indtraf der den 11te September og overbragte en Skrivelse fra den provisoriske Regjering til det preussiske Cabinet, hvori førstnævnte erklærede, at den trods sit Ønske om ved en længere Vaabenstilstand at skaffe Hertugdømmerne en Lettelse i Krigens Byrder følte sig forpligtet ligeoverfor Landet og den tyske Centralmagt til ikke uden den sidstes Bifald at medvirke til Udførelsen af den afsluttede Vaabenstilstand, og at den, indtil dette Bifald blev den meddelt, vilde arbejde hen til at opretholde den ved Conventionen truede Ro og Orden i Hertugdømmerne, til at beskytte disses Rettigheder og til vedblivende at føre Forretningerne paa den hidtil betraadte Vej. Den erklærede, at den nærede det Haab, at det vilde lykkes at dæmpe den ved flere under Paabe- raabelse af Conventionen forsøgte Indgreb fra dansk Side stærkt voxende Ophidselse af Gemytterne uden voldsomme Midler, da den slesvig-holstenske Landsforsamling ved dens Beslutninger af 4de September var kommen den kraftigt til Hjælp; den tilføjede, at naar disse Beslutninger ved første Øjekast syntes at umuliggjøre Udførelsen af Vaabenstilstanden, saa maatte den dog under de nuværende, usædvanlige Omstændigheder antage, at de vilde medvirke til, at det danske Ministerium frivilligt gik ind paa visse Modaliteter, som alene vilde være istand til at sikre den fremtidige Regjering i Hertugdømmerne en frugtbringende Virksomhed. — Modtagelsen, som Hr. Schleiden fandt hos de forskjellige Medlemmer af det preussiske Cabinet, der, som berørt, vel havde indgivet deres Demission, men som endnu vedbleve at føre Forretningerne, synes at have været meget forskjellig, men dog at have ført

Den provisoriske Regjering nægtede sin Medvirking til Udførelsen af Vaabenstilstanden, naar denne ikke billiges af Centralmagten.

ham til den Anskuelse, at Preussen ikke vilde forandre Noget i den afsluttede Vaabenstilstand og i fornødent Fald overlade det til Hertugdømmerne at komme overens med Danmark. Rigtignok blev der i de nærmest paafølgende Dage saavel directe som paa anden Haand forsøgt at indvirke paa Hr. Schleiden for at bevæge ham til i Hertugdømmerne og fortrinsvis ved den provisoriske Regjering at virke hen til, at man der gik ind paa Vaabenstilstanden uden Modificationer, idet man fremhævede, at naar der først var funden en Regjering i Hertugdømmene, som paa den fra dansk Side givne, halve Tilsikkring vilde træde i Spidsen for Forvaltningen, saa vilde den videre Udlægning af Vaabenstilstandsbetingelserne vistnok kunne fremkalde diplomatiske Skridt fra Danmarks og Stormagternes Side, men det preussiske Cabinet var overbevist om, at ingen af disse Regjeringer, heller ikke den danske, vilde forsøge paa med Magt at gennemføre Vaabenstilstanden, saaledes som den fra deres Side udlagdes. Disse Forestillinger synes dog ikke at have gjort synderligt Indtryk paa Hr. Schleiden, idet han i sine Indberetninger til den provisoriske Regjering fastholdt som sin Overbevisning, at en energisk og fast Holdning fra Hertugdømmernes Side var det eneste Middel til Redning, hvilket Udfald saa end Sagen fik i Frankfurt. Han gik nemlig ud fra, at, dersom der ikke fandtes Mænd, som vilde overtage Regjeringen paa de i Vaabenstilstandsconventionen givne Betingelser, saa maatte der enten indtræde Modificationer i disse, eller Danmark maatte gjenoptage Fjendlighederne, og i sidstnævnte Tilfælde vilde en fortvivlet Kamp fra Hertugdømmernes Side hurtigt igjen skaffe dem hele Tydslands Sympathi og Understøttelse. — Midt under Forventningerne om Udfaldet af Forhandlingerne i Frankfurt fremkaldte de i Hr. Camphausens tidligere omtalte Skrivelse af 9de September til Rigs-

udenrigsminister Heckscher fremsatte Yttringer om den danske Regjerings ubetingede Tilbøjelighed til Modificationer og Concessioner i den vedtagne Vaabenstilstandsconvention, hvorom Rygtet hurtigt udbredte sig, endel Uro saavel hos det preussiske som hos det danske Cabinet. Det førstnævnte kunde det naturligvis kun være ubehageligt, at det skulde see ud, som om det havde givet den danske Commissairs Udtalelser en Betydning, som umuligt kunde lægges i disse, og derved skabt en Situation, som maaske ganske kunde tilintetgjøre Frugten af Forhandlingerne. Minister Auerswald ilede derfor ogsaa med den 15de September at tilstille Major Wildenbruch en Skrivelse, hvori han udtalte sin Forbavselse over den Affattelse, som Frankfurter-Udvalgets Beretning havde faaet, og erklærede det for umuligt, at Hr. Camphausen nogensinde kunde have udtalt sig paa denne Maade ligeoverfor Udvalget, der ganske maatte have misforstaaet Gesandts Erklæringer, som vare baserede paa de ham tilgaaede Meddelelser fra det preussiske Cabinet, i hvilke der kun havde været Tale om det af Kammerherre Reedtz givne, betingede Tilsagn. Hvor stor en Vægt man kan tillægge denne Udtalelse, der den 19de i Afskrift af Major Wildenbruch blev tilstillet Kammerherre Reedtz, og som naaede Denne umiddelbart forinden hans Afrejse fra Sønderborg til Berlin, er det vanskeligt at documentere, da den Note, hvorpaa Hr. Camphausen støttede sin nysnævnte Meddelelse af 9de September, ikke foreligger. Betegnende er det i ethvert Fald, at der ikke synes at være gjort nogetsomhelst Skridt fra Hr. Auerswalds Side til hurtigst muligt at berigtige den ved Hr. Camphausens Udtalelse fremkaldte Misforstaaelse, og at hans Efterfølger, Grev Dönhoff, endnu den 29de September i en Circulairstkrivelse til de preussiske Gesandter erklærede, at Hr. Camphausen i sin Skrivelse til Rigsudenrigsministeren kun havde

Forhandlingerne
i Frankfurt om
Vaabenstilstand-
den fremkaldte
Uro hos det
preussiske og
det danske Cabi-
net; forskjellige
Udtalelser
i denne
Anledning

hentydet til de mellem den kongelige, danske og preussiske Commissair udvexlede Erklæringer, som forudsatte Vaabenstilstandens Gjennemførelse i alt Væsenligt, en Erklæring, hvis sidste Passus, som det vil sees, staaer i fuldstændig Strid med det tidligere omtalte Indhold af Hr. Camphausens Note. Den her omhandlede Circulairdepeche, hvis Hovedindhold er den nysnævnte Erklæring, var fremkaldt ved en lignende af 17de September fra Grev Knuth, der, da han erfarede den Betydning, der af Nationalforsamlingen i Frankfurt blev tillagt den danske Commissairs Udtalelser, fandt det rigtigt at paalægge de danske Gesandter bestemt at erklære, at der ikke havde været nogen Tale om saadanne Modificationer hverken som Forslag fra den ene Side eller som Indvilligelse fra den anden Side. Han tilføjede, at det vilde føre til lidet ønskelige Forviklinger, hvis Frankfurterforsamlingen, ledet af urigtige Præmisses, skulde slaae ind paa en Middelvej mellem Antagelse og Forkastelse af Vaabenstilstanden, at det derfor var den danske Regjering magtpaaliggende at fjerne enhver Tanke om, at den havde givet Anledning til en saadan Uklarhed eller Tvetydighed, og at den som en Følge heraf maatte fordre en bestemt Antagelse eller Forkastelse af Conventionen. Han sluttede med at bemærke, at Vaabenstilstanden var en Forsoningsact med Hertugdømmerne, og at dens Formaal, at udjevne de opstaaede Differentser, ikke kunde naaes, saalænge det Parti i Hertugdømmerne, der ønskede Krigens Fortsættelse, havde Haab om ved Understøttelse af Nationalforsamlingen at naae sit Maal. Det maatte derfor være den danske Regjering saa meget mere magtpaaliggende at fremkalde en utvetydig Afgjørelse ogsaa fra tysk Side.

I lignende Retning havde det danske Cabinet gjentagne Gange under de svævende Forhandlinger i Frankfurt udtalt sig for de venskabelige Magter, navnlig Rus-

land og Frankrig og fremhævede for det, at, hvis en slig, utvetydig Afgjærelse fra Centralmagtens Side ikke fandt Sted, vilde det fra Danmarks Side være nødvendigt at skride til Udførelsen af Conventionen, idet man opfordrede Preussen til at træffe energiske Foranstaltninger i denne Retning enten i Fællesskab med os i begge Hertugdømmer eller alene for Holstens Vedkommende, medens Danmark overtog Udførelsen i Slesvig. Den danske Regjering havde endvidere udtalt, at, saafremt Preussen i saa Fald maatte erklære ikke at ville eller at kunne opfylde de indgaaede Forpligtelser, vilde man fra dansk Side tage de fornødne Forholdsregler for at udføre Conventionen for Slesvigs Vedkommende, idet man vilde lade et Corps af en tilstrækkelig Styrke rykke ind i dette Hertugdømme til Flensborg og der etablere en Bestyrelse for samme, ved hvilket Skridt man gjorde Regning paa de nævnte Magters Billigelse og Understøttelse navnlig saaledes, at disse vilde forhindre en ny Overskridelse af Ejderen fra de tyske Troppers Side.

Efterretningen om Vedtagelsen af Vaabenstilstanden fra den tyske Nationalforsamlings Side naaede Berlin den 17de September om Aftenen; det preussiske Ministerium syntes i det Hele taget tilfreds med den fattede Beslutning og haabede, at det endnu før dets Tilbagetræden skulde lykkes det at udjevne de Differentser, som maatte opstaae, og som navnlig maatte forventes at ville dreje sig om Spørgsmaalene angaaende Grev Moltkes Stilling som Præsident og Anerkjendelsen af alle Love og Forordninger, der vare udstedte af den provisoriske Regjering. Der var Tale om i denne Anledning at sende en overordenlig Gesandt til Kjøbenhavn, men Tanken herom faldt bort ved Kammerherre Reedtz's Ankomst til Berlin den 21de September. Hos den danske Regjering, til hvis Kundskab Efterretningen om den

i Frankfurt tagne Beslutning naaede noget senere, kunde dennes Affattelse kun vække Mistillid. I sin Henvendelse til de venskabelige Magter gjorde den ogsaa gjældende, at den deri kun kunde see et Forsøg paa ved et underfundigt Paaskud at forandre Vaabenstilstanden til en Fred, stridende mod Conventionens Aand, eller at trække Tiden ud til den for os ugunstige Aarstid. Regjeringen fastholdt derfor sit ovenfor omtalte, for de venskabelige Magter udviklede Standpunkt med Hensyn til Conventionens Gjennemførelse, men maatte, forinden den tog sine Forholdsregler i saa Henseende, dels være sikker paa disses Medvirkning, dels mere bekjendt med, hvorledes Preussen stillede sig til Sagen, i hvilken sidste Henseende den maatte afvente Udfaldet af Kammerherre Reedtz's Sendelse til Berlin. Ved Sidstnævntes Ankomst til den preussiske Hovedstad var det nye Ministerium endnu ikke dannet, og Situationen dersteds meget foruroligende, idet man ventede alvorlige Emeuter, hvorfor der var sammendraget en betydelig Troppestykke ved Hovedstaden under Commando af General Wrangel. Der kunde derfor først efter nogle Dages Forløb være Tale om alvorlige Underhandlinger, og Kammerherren maatte foreløbigt indskrænke sig til at conferere med Ruslands, Storbritanniens og Sverigs Gesandter ved det preussiske Hof samt med Grev Bülow, General Below m. Fl.

Situationen i Berlin ved Kammerherre Reedtz's Ankomst dertil.

Under den svævende Tilstand, som fandt Sted i Berlin, medens den nys omtalte Ministerkrise varede, og under de Vanskeligheder, som berededes det kort efter Kammerherre Reedtz's Ankomst oprettede Ministerium Pful ved de af den ophidsede Folkestemning fremgaaede Uroligheder, arbejdedes der i Frankfurt fra Rigsministeriets Side paa Gjennemførelsen af Conseqventserne af den i Nationalforsamlingen den 16de September fattede Beslutning. Som en Følge af denne havde

de hidtil værende Rigsministre den 18de atter overtaget deres Portefeuller, og Ministeriets Sammensætning undergik nogle Dage efter kun den mindre Forandring, at Præsidenten, Fyrst Leiningen, og Udenrigsministeren, Hr. Heckscher, udtraadte deraf; i Sidstnævntes Sted overtog Hr. Schmerling midlertidigt Udenrigsministeriet. Der blev strax sendt en Gesandt, Grev Schwerin, til Berlin for at forhandle angaaende Preussens Stilling til Centralmagten, og Denne blev det senere paalagt med Hensyn til Striden med Danmark at udvirke hos den preussiske Regjering, at Major Wildenbruch blev kaldt tilbage fra hans Stilling som Regjeringscommissair i Hertugdømmerne, for at en Rigscommissair kunde træde i hans Sted, samt at indføre en Gesandt fra Centralmagten hos den danske Regjering og gjøre de forberedende Skridt til, at Fredsunderhandlingerne kunde blive førte directe mellem Danmark og Centralmagten istedetfor mellem Danmark og Preussen. Samtidigt udnævnte Rigsministeriet til Rigscommissair den Deputerede, Hr. Stedmann, hvis Fuldmagt, der blev udstedt den 20de September, blandt Andet indeholdt en Udtalelse af, at det var ham paalagt at varetage Rigets Rettigheder ved Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionen og navnlig at gjøre de fornødne Skridt til, at der i Overensstemmelse med det 2det Punkt i Nationalforsamlingens Beslutning snarest kunde opnaaes en Overenskomst med den danske Regjering. Det blev paalagt Hr. Stedmann først at begive sig til Berlin, hvorhen han ledsagedes af den slesvig-holstenske Deputerede, Regjeringspræsident Francke. Iøvrigt erholdt han ingen videre Instructioner, men introduceredes hos den preussiske Regjering ved en Skrivelse fra Hr. Schmerling af 21de, hvori Denne udtalte sig om Betydningen af det Regjeringscommissairen overdragne Hverv og anmodede det preussiske Cabinet om

Reconstructionen af Rigsministeriet i Frankfurt. Forskjellige Skridt for at opnaae en directe Indfyldelse paa Forhandlingerne med Danmark.

at sætte ham istand til grundigt at lære Omfanget af den Opgave at kjende, som vilde blive stillet ham ved Udførelsen af den politiske Del af Vaabenstilstandsconventionen. Den 22de September udnævntes Syndikus Banks, der nylig var kommen tilbage fra sin Gesandtskabspost i England, af Rigsforstanderen til Gesandt i overordenlig Mission ved det danske Hof; i den samme Dag for ham udfærdigede Instruction udtaltes det, at Maalet for hans Sendelse var ved det danske Hof at notificere Erkehertug Johanns Overtagelse af Centralmagten i Tydskland og dernæst at virke hen til, at Fredsforhandlinger mellem Tydskland og Danmark snarest bleve aabnede. Han skulde modsætte sig, at disse Forhandlinger førtes andetsteds end i London, og hævde, at Tydskland med Hensyn til Fredsbetingelserne i ingen Henseende havde bundet sig og navnlig ingen Erklæring havde afgivet med Hensyn til Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni. Endvidere skulde han søge at fjerne de Hindringer, som Danmark muligt maatte lægge i Vejen for Ansættelsen af en tydsk Regjeringscommissair i Hertugdømmerne istedetfor den preussiske. Endeligt skulde han have sin Opmærksomhed henvendt paa Modificationer i Vaabenstilstandsconventionen og navnlig i dennes 6te og 7de Artikel, med Hensyn til hvilke han skulde søge at opnaae en Affattelse, som var egnet til at sikkre Rolighed og Tilfredshed i Hertugdømmerne under Vaabenstilstanden. Til Udgangspunkt for sine Forslag i saa Henseende skulde han tage de Ønsker, der gave sig tilkjende i Hertugdømmerne, hvorved der navnlig henpegedes paa S sammensætningen af den nye, midlertidige Regjering og paa Fastsættelsen af de Love og Forordninger, som skulde vedblive at være i Kraft. Som et væsenligt Maal for Gesandts Virksomhed i Kjøbenhavn blev det anført, at han skulde søge at opnaae, at det blev paalagt den kongelige, danske Commissair at træde

i Forbindelse med Centralmagtens Commissair for paa Grundlag af den af Førstnævnte erklærede Beredvillighed til Modificationer i Vaabenstilstandsbetingelserne at komme til en saadan Forstaaelse, at man kunde vente at opnaae Rolighed, Tilfredshed og Lydighed mod den nye Regjering. — For at fjerne de Vanskeligheder, som muligen kunde opstaae med Hensyn til Modtagelsen af Hr. Banks i Kjøbenhavn havde Hr. Schmerling alt den 21de gjort de fornødne, indledende Skridt for at udvirke den engelske Regjerings Understøttelse i saa Henseende, ligesom han ogsaa havde rettet en Anmodning til den østerrigske Gesandt i Kjøbenhavn om at medvirke til Opnaaelsen af det Hr. Banks foreskrevne Maal. Endeligt blev denne Sidste beordret til først at begive sig til Berlin for at paakalde det preussiske Cabinets Understøttelse.

Samme Dag, som Rigsministeriets 3 Udsendinge, Stedmann, Banks og Francke, indtraf i Berlin, nemlig den 24de September, havde den nye, preussiske Udenrigsminister, Grev Dönhoff, opfordret den provisoriske Regjerings Befuldmægtigede til at gjøre ham Forslag med Hensyn til Løsningen af den nærmest forestaaende Vanskelighed, nemlig Etableringen af en ny Fællesregjering i Hertugdømmerne. Hr. Schleiden fulgte denne Opfordring, idet han den paafølgende Dag foreslog, at det enten skulde overlades Landsforsamlingen af de i Additional-Artiklen som Regjeringsmedlemmer og Suppleanter betegnede 8 Personer at vælge 4, som da atter skulde udnævne en 5te til Præsident, eller at Landsforsamlingen skulde vælge 5 Personer, som da af deres Midte skulde vælge en Præsident. Hr. Schleiden undlod med Villie at bringe Spørgsmaalet med Hensyn til de bestaaende Love og Forordninger paa Bane, for at dette ikke skulde faae nogen Indflydelse paa Grev Dönhoffs Stilling ligeoverfor Sagen.

Den nye, preussiske Udenrigsminister forhandler med Hr. Schleiden om Tilvebringelsen af en Fællesregjering for Hertugdømmerne.

Han indsaa, hvad der ogsaa fremgaaer af hans Indbetretning til den provisoriske Regjering, at der i dette Spørgsmaals tilfredsstillende Løsning vilde ligge en ikke ringe Vanskelighed, og antog navnlig, at det neppe vilde være muligt fuldstændigt at opretholde den vedtagne Statsgrundlov, der mere end alt Andet maatte præjudicere den endelige Fred. Den 26de September fandt en Conference Sted mellem Grev Dönhoff og de 3 Afsendinge fra Rigsministeriet, og saavel i denne som ogsaa i sine Samtaler med Hr. Schleiden gav den preussiske Udenrigsminister tilkjende, at han bifaldt Tanken, der laa til Grund for den foreslaaede Løsning af Spørgsmaalet, og vilde conferere derom med Kammerherre Reedtz.

Forhandlinger
med Kammer-
herre Reedtz.

Medens disse Forhandlinger foregik, havde man ligeoverfor Kammerherre Reedtz vist sig meget tilbageholdende, og i hans Samtaler med Grev Bülow ligesom senere med Grev Dönhoff havde han ikke opnaaet Andet end gjentagne Beklagelser over Preussens uheldige Stilling, over de vanskelige Tider, over Umuligheden af at gennemføre hvad man ønskede, ligesom der ogsaa paa den anden Side yttredes stor Misfornøjelse over Grev Moltkes og Immediatcommissionens Optræden. Kammerherre Reedtz's Virksomhed indskrænkedes derfor, som alt berørt, i de første Dage til Bestræbelser for at paavirke Englands, Ruslands og Sverigs Gesandter, og skjøndt han, hos disse fandt Imødekommen og tildels Understøttelse, saa var dog ogsaa ligeoverfor dem og navnlig ligeoverfor Lord Westmoreland Immediatcommissionens Optræden en Kilde til Vanskeligheder, idet denne stærkt misbilligedes af den engelske Regjering. Den Udvej, som den danske Befuldmægtigede under disse Omstændigheder synes at have havt Opmærksomheden henvendt paa, var at constatere Preussens Mangel paa Evne til at udføre hvad det havde paa-

taget sig, og at bringe Spørgsmaalet om Vaabenstilstandens Udførelse og dermed om den endelige Fred til den hurtigst mulige Afgjørelse ved de mæglende Magters Medvirkning. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Grev Moltke og det af ham og hans Colleger ved den under 18de September udstedte Proclamation gjorte Skridt da var Kammerherre Reedtz vel for Førstnævntes Vedkommende paa det Rene med det danske Cabinets Anskuelse, idet Grev Knuth i den Instruction, der meddeltes Kammerherren ved hans Afrejse til Berlin, havde bemyndiget ham til, hvis dette skulde vise sig aldeles nødvendigt, da at give slip paa Forlangendet om hans Forbliven som Præsident i Fællesregjeringen; men med Hensyn til Regjeringens Stilling ligeoverfor Immediatcommissionens Optræden savnede han den fornødne Klarhed, idet der hverken i de ham tilstillede Instructioner eller i de offentlige Blade fandtes noget Spor af, at dette Skridt var anerkjendt fra den danske Regjeringens Side, eller at denne var betænkt paa af al Magt at understøtte det, hvilket Sidste var en bydende Nødvendighed, naar Immediatcommissionens Stilling ikke skulde blive ganske uholdbar. Den af de mæglende Magters Gesandter, hos hvem Kammerherre Reedtz fandt den kraftigste Understøttelse, var den russiske Gesandt, Baron Meyendorff, og det var ogsaa hos ham, at den første, længere Forhandling om Løsningen af det svævende Spørgsmaal fandt Sted den 26de om Eftermiddagen. Baron Meyendorff havde nemlig den nævnte Dag foranlediget en Sammenkomst mellem Grev Bülow og Kammerherre Reedtz. Ihvorvidt Grev Bülow, saaledes som det fremgaaer af enkelte Beretninger, af Udenrigsministeren har erholdt Paalæg om ved denne Lejlighed at indlede den tidligere omtalte Conference med Kammerherre Reedtz angaaende den nye Regjeringens S sammensætning, maa man lade staae hen; sik-

kert er det, at dette Spørgsmaal ikke kom paa Bane under Samtalen hos den russiske Gesandt, hvor Grev Bülow, der indrømmede, at Hertugdømmernes Adfærd var Rebellion saavel mod Preussen som mod Danmark, ikke fremsatte nogetsomhelst Forslag til at komme ud over de foreliggende Vanskeligheder, medens han paa den anden Side forkastede Kammerherre Reedtz's Forslag om at overdrage General Bonin en Art Dictatur i Hertugdømmerne, for at han kunde opløse Landsforsamlingen, og om at lade Danmark organisere en Bestyrelse i Slesvig, medens den provisoriske Regjering vedblev sin Function i Holsten. Kammerherre Reedtz fremkom endeligt med det Forslag, at Preussen selv under de foreliggende, vanskelige Forhold skulde skyde sig ind under de mæglende Magter og anmode dem om at bringe Sagen i Orden. Herpaa svarede Grev Bülow, at han ikke var bemyndiget til at gaae ind paa et slikt Forslag, men at han vilde tænke nærmere derover. Da Baron Meyendorff, uagtet han indsaa de Vanskeligheder, som Centralmagtens Stilling vilde berede Gjennemførelsen af den af Kammerherre Reedtz fremsatte Tanke, i det Hele syntes at billige denne, begav Kammerherren sig den paafølgende Dag, den 27de September, til den engelske Gesandt, Lord Westmoreland, for ogsaa at stemme ham for sin Plan. Medens han befandt sig der, kom Grev Dönhoff ligeledes derhen, og der opstod nu, da Lord Westmoreland rettede et Spørgsmaal til den preussiske Udenrigsminister om hvad han tænkte at gjøre med Hensyn til Udførelsen af Vaabenstilstanden, og Denne derpaa svarede, at han haabede at kunne faae en Regjering constitueret, naar Kammerherre Reedtz vilde være ham noget behjælpelig dermed, en meget lang Forhandling, hvori en Mængde forskellige Forslag blev bragte under Discussion. Forhandlingen endte med, at Kammerherre Reedtz navnlig efter Lord Westmorelands

Sammenkomst
mellem Grev
Dönhoff og
Kammerherre
Reedtz hos Lord
Westmoreland.

indstændige Opfordring bekvemmede sig til at undertegne følgende Erklæring:

Efter at være kommen til Erkjendelse om Umuligheden af at udføre den 1ste Additional-Artikel af den i Malmø afsluttede Vaabenstilstand har Preussen gjort følgende Forslag:

Preussen vil anvende sine bona officia til at bevæge 5 af de i Additional-Artiklen betegnede Personer til at overtage den midlertidige Bestyrelse i Hertugdømmerne, hvornæst de saavel fra Danmarks som fra Preussens Side ville blive installerede i Egenskab af midlertidig Overbestyrelse af de to Hertugdømmer og skulle udøve Myndigheden som saadan, saalænge Vaabenstilstanden varer, i Navn af Hs. Majestæt Kongen af Danmark som Hertug til Slesvig og Holsten.

Fra Kongen af Danmarks Side erklærer man at slutte sig til dette Forslag.

Berlin den 27de September 1848.

D ö n h o f f.

R e e d t z.

Erklæring angaaende en Forandring i Bestemmelserne om Fællesregjeringen vedtages mellem Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz.

At det navnlig var af Hensyn til Lord Westmorelands indtrængende Opfordring, at Kammerherre Reedtz sluttede sig til denne Erklæring, er allerede anført. Løvrigt var jo Hovedøjemedet for hans Sendelse at faae en Regjering bragt tilveje, og det maatte derfor under alle Omstændigheder være ham magtpaaliggende at bidrage til snarest muligt at faae en saadan installeret i Kongens Navn og ikke at give det Skin af, at man fra dansk Side urokkeligt holdt fast ved et Standpunkt, hvorved dette blev umuligt. Løvrigt sees Kammerherre Reedtz ikke at have næret noget stærkt Haab om, at Sagen ad denne Vej vilde kunne ordnes, idet han meget tvivlede paa, at det vilde lykkes Preussen at faae Regjeringen i Stand. — Det maatte naturligvis

fremfor Alt paa det Standpunkt, hvorpaa Sagen nu var kommen, være den danske Befuldmægtigede af største Vigtighed snarest muligt at erfare, hvorledes hans Regjering stillede sig til den Løsning af Spørgsmaalet, hvortil han foreløbigt havde rakt Haanden, om den med denne for Øje definitivt vilde opgive Grev Moltke som Regjeringspræsident eller ved at desavouere ham selv stille Sagen paa Spidsen. I Depecher af 28de og 30te September gjentog han derfor en alt i sin Indberetning af 27de om det paa denne Dag Forefaldne stillet Anmodning til Udenrigsministeren om snarest muligt at erholde den i saa Henseende fornødne Tilkjendegivelse af det danske Cabinets Anskuelser. Af de nævnte Depecher fremgaaer det iøvrigt, at saavel Kammerherre Reedtz som de mæglende Magters Gesandter i Berlin efterhaanden kom til Erkjendelse af, at man i Betragtning af det preussiske Cabinets svage Optræden overhovedet og navnlig ligeoverfor den i Berlin herskende Gjæring og af Centralmagtens bestemte Villie til selv at tage de videre Forhandlinger i sin Haand, vilde gjøre klogt i ikke at fastholde sin Modstand mod at træde i Forhandling med samme for at opnaae det af alle Parter ønskede Resultat, Fredens Tilvejebringelse. Man bestyrkedes yderligere i denne Anskuelse ved den af Centralmagten beviste Tilbøjelighed og Evne til kraftigt at modstaae de republikanske Strømninger, der i Tydskland truede med at sønderrive Ordenens Baand. Med Hensyn til selve Freden fremhævede Lord Westmoreland det Nødvendige i, at det danske Cabinet snart erklærede sig angaaende de af Lord Palmerston opstillede, tidligere meddelte Forslag af 23de Juni, i hvilken Anledning han som sin Formening udtalte, at Danmark burde vælge Bibeholdelsen af nexus socialis mellem Hertugdømmerne og søge at bevare Slesvig udelt, hvorved han dog underforstod, at denne nexus

Den Anskuelse bliver almindelig, at Danmark bør træde i directe Forhandling med Centralmagten.

socialis maatte fortolkes saaledes, at den ikke aabnede Centralmagten en Vej til bestandigt at gjøre sin Indflydelse gjældende N. for Ejderen. Ogsaa om det danske Cabinets Valg med Hensyn til, hvilken af de i Lord Palmerstons Forslag fremhævede Retninger han skulde arbejde hen i, var det Kammerherre Reedtz magtpaaliggende at erholde Kundskab, og i de foranførte Depecher anmodede han tillige Grev Knuth om en snarlig Meddelelse i saa Henseende, da han antog, at der ikke vilde hengaae lang Tid, inden dette Spørgsmaal maatte træde saaledes i Forgrunden, at det ikke, hvad hans Bestræbelser nu gik ud paa, vilde være muligt for ham at holde Afgjørelsen af disse Hovedspørgsmaal aaben. — Paa Kammerherre Reedtz's Meddelelse af 27de September om det af ham foretagne Skridt svarede Grev Knuth i en Note af 30te September. Han udtalte heri, at den af Kammerherren og Grev Dönhoff undertegnede Protocol var bleven forelagt Hs. Majestæt Kongen, og at Denne havde bemyndiget ham til at meddele, at skjøndt den nævnte Protocol fastsatte en anden Fremgangsmaade end den, det danske Cabinet ansaa for at være i Overensstemmelse med den afsluttede Vaabenstilstandsconvention, og som man fra dansk Side havde antaget det for rigtigt at følge, da den 1ste Additionel-Artikels Bestemmelser havde vist sig uigjennemførlige, saa vilde man dog fra dansk Side gaae ind paa det preussiske Cabinets Forslag, hvis Gjennemførelse man maatte betragte som en Foranstaltning, der vilde lette Forhandlingerne om den definitive Fred, hvilken man maatte ansee som uopnaaelig, saalænge den saakaldte provisoriske Regjering og Landsforsamlingen i Kiel forbleve i Virksomhed. Man forudsatte herved, at den preussiske Regjering vilde anvende sin store Indflydelse for at formaae en sliq Regjering til at udeve sin Myndighed med Maadehold ligeoverfor

Det danske Cabinets Anskuelser angaaende den af Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz vedtagne Erklæring.

Hertugdømmernes Indbyggere, hvilket havde været et fremtrædende Moment ved Afslutningen af Vaabenstilstanden. For at lette et Arrangement som det foreslaaede vilde det danske Cabinet derfor erklære, at enhver Regjering i Hertugdømmerne, der medførte Ophævelsen af den provisoriske Regjering og af Landsforsamlingen i Kiel, og som saaledes vilde fjerne de væsenligste Hindringer for Vaabenstilstandens Udførelse, stedse fra dansk Side vilde blive modtagen som en Foranstaltning, der i alle Henseender var at foretrække for Fortsættelsen af den nuværende Tingenes Tilstand; men paa den anden Side vilde man ikke være i Stand til at betragte en slig Regjering som skabt eller installeret ogsaa fra dansk Side, og dette af følgende Grunde. Dels ventede Kongen en Gesandt fra Frankfurt, hvis Mission vedrørte Vaabenstilstanden, uden at dog Detaillerne ved denne Mission vare bekjendte, hvorimod Preussen var i Besiddelse af alle Midler til at komme overens med Centralmagten om Etableringen af en midlertidig Administration af Hertugdømmerne, hvor man ved et Forsøg paa at etablere den ved Vaabenstilstanden paabudte, ved gjensidig Overenskomst tilvejebragte Regjering kun vilde udsætte sig for et unyttigt Tidstab; dels kunde Kongen af Danmark ikke give sin formelle Sanction til Installeringen af en Regjering, i hvilken der ikke fandtes et eneste Medlem, som fandt Sympathi hos den danske Befolkning i Slesvig, der havde lidt saa meget ved Krigen, og som havde Ret til Beskyttelse af dens legitime Souverain; endeligt gjorde revolutionaire Begivenheder, som vare forefaldne i Holsten efter Afslutningen af Vaabenstilstanden, det umuligt for Kongen at laane Øre til de Ønsker, som maatte fremkomme fra dette Hertugdømmes Befolkning. Idet det danske Cabinet derfor erklærede at ville lette Gjennemførelsen af det preussiske Forslag saa meget som muligt, forbeholdt det sig

senere at komme tilbage til Fordringen om Etableringen af en Regjering i Hertugdømmerne i fuldstændig Overensstemmelse med Vaabenstilstandsconventionen, saafremt Afslutningen af Freden ikke maatte gjøre Sligt overflødig; Regjeringen vilde i saa Tilfælde lade den nuværende Regjeringscommission bestaae for Øerne Als og Ærø's Vedkommende. Grev Knuth's Note sluttede med den Bemærkning, at, saafremt Preussen ved Modstand fra Hertugdømmernes Side maatte hlive forhindret i at etablere den omtalte Regjering, eller hvis denne efter Etableringen ligeoverfor Kongen af Danmark optraadte paa den samme, fjendlige Maade som den saakaldte provisoriske Regjering, saa vilde man fra dansk Side see sig nødsaget til at betjene sig af andre Midler for at etablere Ordenen og Freden, idet man i saa Fald dog stedse først vilde komme tilbage til Vaabenstilstandens Ordlyd ved at indbyde Preussen til at udnævne 2 Medlemmer af Fællesregjeringen og til i Forening med den danske Regjering at medvirke til disses Indsættelse.

Den 28de September meddelte Grev Dönhoff den provisoriske Regjerings Befuldmægtigede den den foregaaende Dag med Kammerherre Reedtz afsluttede Protocol ved en Note, hvori han fremstillede det Ønskelige i, at de 5 til Overtagelse af Regjeringen bestemte Personer saa hurtigt som muligt bleve betegnede og kom til at træde i Function, og anmodede Gesandten om at begive sig til Hertugdømmerne for personlig at virke hen til at tilvejebringe en Erklæring fra det nævnte Antal af de udpegede Mænd om, at de vare tilbejelige til at overtage Regjeringen i Hertugdømmerne, forat man paa Grundlag af denne Erklæring kunde foretage de nødvendige, videre Skridt ligeoverfor Kongen af Danmark; han bad ham tillige om at sætte sig i Forbindelse med den preussiske Regjeringscommissair,

Forhandlinger med den provisoriske Regjering i Anledning af den vedtagne Erklæring.

Major Wildenbruch, samt at foranledige, at de mulige Forhandlinger med Hensyn til Betegnelsen af de 5 Regjeringsmedlemmer skete med saa liden Offenlighed som muligt og under Iagttagelse af ethvert Hensyn ligeoverfor den danske Regjering, forat der ikke deraf skulde opstaae ny Animositet. Den af Centralmagten udnævnte Rigscommissair, Hr. Stedmann, der endnu befandt sig i Berlin, besluttede, uagtet Preussen ikke havde tilbagekaldt Major Wildenbruch, og skjøndt Kammerherre Reedtz havde erklæret foreløbigt ikke at kunne træde i Forbindelse med ham, sig dog til at ledsage Hr. Schleiden til Hertugdømmerne dels for at medvirke til Istandbringelsen af en Overenskomst, dels for at gjøre sig bekjendt med de ledende Personligheder dersteds. De 2 Herrer afrejste derfor den 29de September fra Berlin til Rendsborg. Den til Centralmagtens Gesandt i Kjøbenhavn udsete Hr. Banks ledsagede dem til Hamborg, hvor han ventede at forefinde Meddelelse om, at han vilde blive modtagen i denne Egenskab ved Hoffet i Kjøbenhavn.

Forhandlinger
med de udsete
Regjeringsmed-
lemmer.

Den provisoriske Regjering synes at have modtaget Hr. Schleidens Meddelelse angaaende Udfaldet af Forhandlingerne i Berlin med Tilfredsstillelse, og den 30te September afrejste Grev Reventlow og Hr. Schmidt til Kiel for at forhandle med de der tilstedeværende, til Regjeringsmedlemmer udsete Personligheder og for at opfordre Grev Reventlow-Jersbeck og Hr. Preusser til den paafølgende Dag at deltage i en Conference i Rendsborg, hvorhen ligeledes Baron Heintze og Landfoged Boysen bleve anmodede om at begive sig. Samtidigt søgte man at erholde en Udtalelse fra Centralmagtens Side om dens Tilslutning til den i Berlin truffne Aftale, hvad man opnaaede i en paa Foranled-

ning af Hr. Schleiden afgiven Erklæring fra Hr. *Stedmann*, hvori Denne tog det paa sig at erklære, at en Regering, dannet paa den i Berlin aftalte Maade, kunde gjøre sikker Regning paa Anerkjendelse og Understøttelse fra den tydske Centralmagts Side. I den ovenomtalte Conference, der fandt Sted den 1ste October, kom man ikke til noget Resultat navnlig paa Grund af den fra flere Sider forlangte Garanti for, at den vedtagne Statsgrundlov skulde opretholdes. Forhandlingerne fortsattes den 2den October i Kiel, men først den 4de October kom man til et Resultat, idet Landsforsamlingen i et fortroligt Møde med stor Majoritet vedtog ikke at ville modsætte sig en ny Regering, bestaaende af de 4 tidligere nævnte Personer samt Grev A. Moltke. De 5 saaledes betegnede Regeringsmedlemmer bleve samme Dag enige om at afgive følgende Erklæring:

Da det er blevet os meddelt, at det kongelige, preussiske Ministerium ønsker at komme til Vished om, hvorvidt vi, saafremt vi dertil maatte blive opfordrede, maatte være villige til at indtræde som Medlemmer i den fælles Regering for Hertugdømmerne Slesvig-Holsten, som i Henhold til Malmø-Vaabenstilstandens Artikel 7 vil være at indsætte, saa have vi ikke villet undlade herved at erklære, at vi dertil ere villige under Forbehold af Landsforsamlingens Samtykke.

Vi gaa dog derhos ud fra den Forudsætning, at Vaabenstilstandsbetingelsernes Artikel 7 saameget mindre vil staae hindrende i Vejen for en, om end i dens Anvendelse i flere Henseender indskrænket, Opretholdelse af den under 15de f. M. emanerede Statsgrundlov for Hertugdømmerne, som under de nuværende Tidsforhold en Regering, der savner ethvert constitu-

Erklæring fra de
udsætte Rege-
ringsmedlemmer
angaaende Be-
tingelserne,
hvorunder de
ville overtage
Regeringen.

tionelt Grundlag, efter vor Formening vilde være umulig saavel overhovedet i Tydskland som navnlig her.

Kiel, den 4de October 1848.

Boysen. v. Heintze. A. v. Moltke.

Preusser. Th. Reventlow.

Til den høje, provisoriske Regjering i Slesvig.

I en Sammenkomst, der den 5te October fandt Sted i Kiel mellem Grev Reventlow og Hr. Schleiden samt de der tilstedeværende Medlemmer af den tilkommende Regjering, blev der fra Hr. Schleidens Side gjort et Forsøg paa at formaae Medlemmerne til at give deres Erklæring en mindre betinget Form. Dette Forsøg strandede imidlertid paa deres bestemte Modstand, og det Eneste, der opnaaedes, var en Indvilligelse fra Medlemmernes Side i, at den nævnte Erklæring ikke blev officielt forelagt den preussiske Regjering, men kun fortroligt meddeltes Grev Dönhoff og Rigscommissairen; derhos forlangte de, at der ikke maatte tilføjes deres Mandater til Overtagelse af Regjeringen nogen anden, indskrænkende Clausul end en Henvisning til Vaabenstilstandsbestemmelserne, og endeligt yttrede de det Ønske, at Bestemmelsen med Hensyn til Besættelsen af Præsidentposten maatte overlades de contraherende Magter. Hr. Schleiden begav sig med Resultatet af disse Forhandlinger til Berlin, hvor saavel han som Hr. Stedmann indtraf den 6te October; han begav sig strax til Grev Dönhoff, der imidlertid havde modtaget Meddelelse om den tidligere omtalte Depeche fra Grev Knuth til Kammerherre Reedtz af 30te September, og hvem derfor Resultatet af de stedfundne Forhandlinger i Hertugdømmerne kom meget ubelejligt. Ministeren indsaa, at han vilde handle mod Tro og Love, naar han skjulte for den danske Regjering, hvorledes de 5 Herrer opfattede Sagen, ligesom han heller

Regjeringsmed-
lemmernes Er-
klæring kommer
Grev Dönhoff
meget ubelejligt.

ikke for det preussiske Cabinets Vedkommende kunde overtage nogen Forpligtelse til bagefter at godkjende de i Erklæringen udtalte Anskuelser. Desuden var Grev Dönhoff bleven noget foruroligt ved en ham fra Kjøbenhavn tilgaaet Efterretning om, at Danmark i Forøning med Sverig havde stillet et Forslag til den russiske, engelske og franske Regjering om at undertegne en Declaration, ved hvilken de, støttende sig til ældre Garantier, forpligtede sig til under alle Omstændigheder at opretholde Forbindelsen mellem Danmark og Slesvig, et Forlangende, som man vel havde Grund til at antage, at England og tildels Frankrig vilde have Betænkeligheder ved at opfylde, men hvorpaa man i St. Petersborg ikke syntes utilbøjelig til at gaae ind. Som en Følge af disse Omstændigheder troede Hr. Schleiden at maatte anbefale den provisoriske Regjering endnu engang at gjøre et Forsøg paa at bevæge de 5 designerede Medlemmer til at afgive en i sin Form mindre stødende Erklæring. Grev Reventlow begav sig i den Anledning den 8de October atter til Kiel og ved en der afholdt Conference udvirkede han den paafølgende Dag, at den omhandlede Erklæring erholdt følgende Form:

De udsete Regjeringsmedlemmer bevæges til at forandre deres tidligere afgivne ErklæringsForm.

Undertegnede erklære i Gjensvar paa den til dem i saa Henseende rettede Forespørgsel, at de ere villige til at overtage Fællesregjeringen i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten paa Grundlag af den under 26de August d. A. mellem Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen afsluttede Vaabenstilstandsconvention.

De undervurdere ikke Vanskelighederne ved en saadan Opgave og Størrelsen af det dermed forbundne Ansvar, men de have desuagtet troet at burde følge dette Kald, idet de gaa ud fra den Forudsætning, at den dem til Overtagelsen og den frugtbringende Gjennem-

førelse af en Regjering i de Former, som de nuværende Forhold i Hertugdømmerne udfordre, uafviseligt nødvendige Anerkjendelse og Understøttelse vil blive dem tildelt saavel fra Hertugdømmernes og deres Deputeredes som fra de deri interesserede Magters Side.

Kiel, den 9de October 1848.

Forhandlinger
mellem Grev
Donhoff og Hr.
Schleiden an-
gaaende de nye
Regjeringsmed-
lemmer.

Hr. Schleiden modtog denne modificerede Erklæring den 11te October og oversendte den samme Dag til Grev Dönhoff med en Note, hvori han tilføjede, at de nævnte 5 Medlemmer kun havde besluttet sig til at overtage Regjeringen under den Forudsætning, at deres eventuelle Fuldmagt ikke kom til at indeholde nogen betingende Clausul. Han udtalte endvidere, at de overlode det til de høje, contraherende Magter at tage Bestemmelse med Hensyn til Præsidentskabet, men bemærkede, at ifølge de ham tilgaaede, officielle Meddelelser vilde det blive anset for heldigst, om Præsidiet overdroges til Grev Reventlow-Jersbeck. Endvidere indeholdt Noten den Meddelelse, at den provisoriske Regjering i Hertugdømmerne havde erklæret sig villig til at overgive Regjeringen til de 5 nævnte Herrer, saasnart disses Udnævnelse var bekræftet af Centralmagten, i hvilken sidste Henseende han tilføjede, at Rigscommissairen, Hr. Stedmann, allerede var befuldmægtiget til i Centralmagts Navn at anerkjende de 5 Herrer som den ene retmæssige Regjering i Hertugdømmerne, saasnart den kongelig danske Commissarius havde indvilliget i deres Ansættelse. — Samme Dag havde Hr. Schleiden en Conference med Grev Dönhoff, hvori han mundligt erklærede, at den Modification, som de 5 Herrer Erklæring havde faaet, kun kunde betragtes som formel, og at Grev Dönhoff maatte være forberedt paa, at de strax ved deres Regjeringsstiltrædelse satte den vedtagne Statsgrundlov i Kraft. Uagtet saaledes den

preussiske Udenrigsminister var fuldstændigt paa det Rene med det Spil, der her forberedes, var den ved den modificerede Erklærings Form tilbødte Lejlighed til at drage det preussiske Cabinet ud af Sagen og overlade Løsningen af de kommende Forviklinger til den tyske Centralmagt og de mæglende Magter ham altfor fristende, og den 12te October tilstillede han derfor uden videre Commentar Kammerherre Reedtz de 5 Herrers Erklæring. Selv i den Form, hvori Erklæringen nu var holdt, kunde den i samme omtalte Anerkjendelse og Understøttelse saavel af Hertugdømmerne og deres Deputerede som af de vedkommende Magter efter det hele Standpunkt, hvorpaa den danske Regjering havde stillet sig, ikke Andet end vække Anstød hos dens Befuldmægtigede. Saaledes som Sagerne imidlertid stode, antog Kammerherre Reedtz dog ikke ligefrem at burde afvise dette Forsøg paa Dannelsen af en Regjering, men nøjedes med mundligt at protestere derimod saavel ligeoverfor Grev Dönhoff som Hr. Stedmann. Begge erkjendte, at hans Protest var begrundet, men bade indtrængende om, at man ikke atter vilde stille Sagen paa Spidsen fra dansk Side nu, da man var Maalet saa nær. Kammerherre Reedtz svarede hertil, at han hverken kunde eller vilde binde sin Regjering i saa Henseende, og at denne ikke kunde indlade sig paa noget Compromis med Hertugdømmernes Repræsentanter, at Landsforsamlingen i Kiel og den provisoriske Regjering maatte være opløste, inden der kunde være Tale om fra dansk Side at anerkjende den nye Administrationsmyndighed, og at denne sidste maatte have udtalt sig paa en for Danmark og den dansksindede Befolkning i Slesvig fuldkomment beroligende Maade, inden Als og Ærø kunde blive den overgivne.

Det blev derefter aftalt, at Hr. Stedmann over Land skulde begive sig til Slesvig for at bevirke Op-

Kammerherre Reedtz erholder Meddelelse om den afgivne Erklæring; hans Betænkkeligheder derved og hans Betingelser for overhovedet at indlade sig med den nye Regjering.

Aftale om, at Rigscommissairen, Hr.

Stedmann, skulde begive sig til Slesvig for at bevirke Opløsningen af den provisoriske Regjering og af Landsforsamlingen, og at Kammerherre Reedtz skulde afgaae til Als for at afvente disse Foranstaltninger.

løsningen af den provisoriske Regjering og af Landsforsamlingen i Kiel, og at han, naar dette var opnaaet, skulde opfordre Kammerherre Reedtz, der foreløbigt vilde begive sig til Sønderborg, til at møde ham for at installere den nye Regjering. Det blev anset for rigtigt, at Kammerherre Reedtz skulde søge at naae Sønderborg søværts, da hans personlige Nærværelse ved de foreløbige Skridt dels var unødvendig, dels endog kunde være til Hinder for disses heldige Udfald, og endeligt fordi han paa denne Maade stedse senere kunde protestere imod hvad hans Regjering ikke vilde kunne billige. Efterat disse Aftaler vare truffene, og da Hr. Stedmanns Yttringer angaaende de øvrige Vaabenstilstandsbetingelsers Gjennemførelse vare tilfredsstillende for den danske Befuldmægtigede, erklærede Kammerherre Reedtz sig villig til at underskrive efterfølgende Protocol, der er dateret den 12te, men først blev underskrevet den følgende Dag:

Protocol af 12te October angaaende den nye Regjerings Installation, undertegnet af Grev Dönhoff og Kammerherre Reedtz

Ved den den 26de September imellem de undertegnede Befuldmægtigede afsluttede Protocol var man kommen overens om, at Hans Majestæt Kongen af Preussens Regjering skulde anvendø sine bona officia for at bevæge 5 af de i Malmø-Conventionens 1ste Additional-Artikel betegnede Personer til at overtage den indre Administration af Hertugdømmerne, og at disse dernæst skulde installeres saavel fra Danmarks som Preussens Side for at udøve deres Magt som øverste Administrationsmyndighed ad interim, saalænge Vaabenstilstanden varede, i Kongen af Danmarks Navn i Hans Egenskab af Hertug til Slesvig og Holsten. Den kongelige, preussiske Regjering er nu efter Overenskomst med den provisoriske Centralmagt i Tydskland i Stand til for den kongelige, danske Regjering at nævne følgende 5 Personer, der, som det frengaaer af deres vedlagte

Erklæring, ere rede til at overtage de Functioner, som ere dem tiltænkte, nemlig:

- Hr. Poul Johan Friederich Boysen,
 - Baron Josias Friederich Ernst v. Heintze,
 - Adolph Bernhard Wilhelm Erdmann v. Moltke,
 - Alexander Friederich Wilhelm Preusser.
 - Greve Theodor Reventlow-Jersbeck.

Hans Majestæt Kongen af Danmarks Befuldmægtigede erklærer at være rede til i sin Regjerings Navn at acceptere de ovenfor betegnede Personer som dem, til hvem Hertugdømmernes Administration kan betroes foreløbigt, saalænge Vaabenstilstanden varer, saa at de udføre denne i Hs. Majestæt Kongen af Danmarks Navn i Hans Egenskab af Hertug til Slesvig og Holsten. Det er fremdeles ved fælles Overenskomst blevet bestemt, at Grev Theodor Reventlow-Jersbeck vil have at overtage Præsidiets i Hertugdømmernes Administration

Danmarks og Preussens respective Regjeringer ville gjøre de fornødne Skridt, for at denne Administration kan træde i Function saa snart, som gjørligt.

Saaledes skeet i Berlin den 12te October 1848.

Reedtz.

Dönhoff.

Hr. Stedmann afrejste den 14de om Aftenen over Hamborg til Slesvig; samme Dags Morgen afgik Kammerherre Reedtz fra Berlin til Wismar, hvor han haabede at kunne opdrive directe Befordring til Als. Det lykkedes ham imidlertid hverken her eller i Travemünde, hvorhen han begav sig over Land, at erholde en Baad eller andet Sejlfartøj; han besluttede derfor fra Travemünde at afsende en Beretning til Udenrigsministeren om det Passerede og selv at afvente Dampskibet Ophelias Ankomst for med dette over Kjøbenhavn at begive sig til Als.

Rigsgesandten,
Hr. Banks, an-
kommer til Kjø-
benhavn; de
med ham førte
Forhandlinger

Medens de ovennævnte Forhandlinger foregik i Berlin, var Rigsgesandten, Hr. Banks, efter i Hamborg at have erholdt Tilkjendegivelse om, at han vilde blive modtagen af den danske Regjering, den 5te October ankommen til Kjøbenhavn og havde strax sat sig i Forbindelse med Grev Knuth. De første Forhandlinger drejede sig om Aerkjendelsen af Hr. Stedmann som Regjeringscommissair for Hertugdømmerne, hvorfor der ikke fra dansk Side blev lagt nogensomhelst Vanskelighed i Vejen. Derimod viste der sig Uoverensstemmelse med Hensyn til Spørgsmaalet angaaende Indsættelsen af den fælles Regjering i Hertugdømmerne. Grev Knuth yttrede nemlig i Overensstemmelse med sin Depeche af 30te September til Kammerherre Reedtz det Ønske, at Centralmagten og Preussen alene skulde indsætte den nyvalgte Regjering for Hertugdømmerne, hvad Hr. Banks ikke vilde gaee ind paa, da han ansaa Aerkjendelsen af den nye Regjering ogsaa fra Danmarks Side, navnlig efterat Indsættelsen af Immediatcommissionen var skeet, for en nødvendig Betingelse for, at Tydskland ikke skulde bringes i en falsk Stilling. Denne Vanskelighed blev imidlertid ogsaa ryddet af Vejen ved Eftergivenhed fra Danmarks Side. En væsenlig Aarsag til denne Eftergivenhed maa søges i en i Begyndelsen af October til Kjøbenhavn indløben Depeche fra det russiske Cabinet, hvori dette raadede den danske Regjering til saavidt muligt at undgaae enhver Forvikling, som kunde give Tydskland et Paaskud til mere aabent at bryde Vaabenstilstanden, end det hidtil havde gjort, da det var aabenbart, at den provisoriske Regjering i Hertugdømmerne vedblev sin Modstand netop i det Haab, derved at bringe Danmark til at gjøre et Skridt, som paany vilde faae Kriegen til at blusse op. I den Audients, som Hr. Banks den 8de October havde hos Hs. Majestæt Kongen for

at overrække ham sine Creditiver, lovede Kongen. at den nye Regjering i Hertugdømmerne ogsaa skulde blive anerkjendt fra Hans Side. Hr. Banks overrakte ved samme Lejlighed Hs. Majestæt en Skrivelse fra Rigsforstanderen, hvori Denne meldte sin Overtagelse af den provisoriske Centralmagt i Tydskland og udtalte det Haab, at Hs. Majestæt delte hans Ønske om, at den gode Forstaaelse, som i nogen Tid havde været afbrudt mellem Tydskland og Danmark, snart maatte blive gjenoprettet og befæstet til Held for begge Nationer. — Ogsaa af Grev Knuth modtog Hr. Banks samme Dag lignende Meddelelse om det danske Cabinets Tilbøjelighed til at anerkjende den nye Regjering, hvorom han lovede strax at underrette den danske Befuldmægtigede i Berlin og derved at fjerne den Hindring for en Overenskomst, som hans Depeche af 30te September maatte kunne skabe. De øvrige Forhandlinger, som i de nærmest paafølgende Dage førtes mellem Hr. Banks og det danske Udenrigsministerium, vare ikke af nogen særlig Betydning for den hele, politiske Stilling og drejede sig navnlig om Besværinger fra dansk Side over det tyske Militairs Indskriden ved en i Anledning af Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag den 6te October af de dansksindede Beboere i Haderslev afholdt Festlighed og lignende fra Hr. Banks Side med Hensyn til forskjellige Spørgsmaal, vedrørende Restitueringen af de beslaglagte Skibe og Ophævelsen af forskjellige Bestemmelser angaaende Behandlingen af de i Hertugdømmerne hjemmehørende Skibe i danske Havne.

Ved den urolige Stemning, som den spændende Tilstand naturligt maatte fremkalde i Hertugdømmerne, var det til at vente, at Rygterne om Udsigten til, at der skulde dannes en ny Regjering paa Basis af Vaabenstilstandsbetingelserne, maatte bevirke en forøget

Situationen i Hertugdømmerne ved Efterretningen om Dannelsen af den nye Regjering.

Ophidselse sammesteds; men det gik her som ofte ved slige Lejligheder, at de yderligt gaaende Skridt hos den urolige Del af Befolkningen fremkaldte en Reaction hos den besindigere Del af samme. Da man saaledes paa en Folkeforsamling i Neumünster den 8de October vedtog en Erklæring, hvori der protesteredes mod enhver Regjering, i hvilken Grev Reventlow-Jersbeck, Grev Adolph Moltke og Baron Heintze havde Sæde, og endog truedes med Nægtelse af Skatter, bevirkede dette dels, at Landsforsamlingen i sit Møde den 12te October ved at vælge Førstnævnte til en Tillidspost i Forsamlingen gav sin Stemning tilkjende, dels at der fra mange Steder indløb Adresser til Regjeringen og Landsforsamlingen imod de i Neumünster udtalte Anskuelse. Saavel derved som ved den provisoriske Regjerings Bestræbelser for at opretholde Ordenen lykkedes det atter at berolige Gemytterne, og den truende Bevægelse havde allerede lagt sig, da Hr. Stedmann den 16de indtraf i Slesvig fra Berlin, hvorfra han, som det vil erindres, var afrejst den 14de. Rigscommissairen tilstillede samme Dag den provisoriske Regjering en Opfordring til at meddele Landsforsamlingen, hvilke Medlemmer der vare designerede til at indtræde i den nye Regjering. I den Anledning fandt der den 18de October en Sammenkomst Sted mellem den provisoriske Regjerings Medlemmer og Hr. Stedmann, hvori førstnævnte erklærede sig villige til samme Dag at henvende sig til Landsforsamlingen i den af Rigscommissairen antydede Retning. For ved denne Lejlighed at kunne give Landsforsamlingen fuldstændig Oplysning om Sagens nuværende Stilling udtalte Regjeringen ved Conferencen det Ønske, at Rigscommissairen vilde meddele den, hvorvidt han i Henhold til den ham givne Fuldmagt vilde forlange, at bestemte, efter den 17de Marts udgaaede Love og Forordninger ikke igjen interimi-

Rigscommissairens Ankomst og Forhandlinger med den provisoriske Regjering.

stisk maatte sættes i Kraft af den nye Regjering, og om han før dennes Installation vilde foreskrive den Betingelser i den nævnte eller nogen anden Retning. Hr. Stedmann erklærede hertil, at han i Henhold til sin Instruction ikke vilde stille andre Betingelser, end at den provisoriske Regjering skulde træde tilbage, og Landsforsamlingen opløse sig; han tilføjede, at det vilde paa-ligge den nye Regjering at handle i Vaabenstilstands-conventionens Aand, men at Fortolkningen af Con-ventionens Artikel 7 maatte overlades til Regjeringen selv. Skulde der efter Regjeringens Indsættelse fremkomme Klager over dens Handlemaade, saa maatte disse fra den ene eller anden Commissairs Side blive bragte un-der Forhandling; samtlige efter den 17de Marts ud-gaaede Loves og Forordningers Anerkjendelse og Ud-førelse vilde ikke møde nogen Hindring fra Central-magtens Side, forsaavidt de kunde forenes med Vaa-benstilstandens Aand og Ordlyd og med Rigets Rettig-heder.

Den provisoriske Regjering satte sig derpaa i For-bindelse med Landsforsamlingen, som efter forskjellige Forhandlinger endeligt i et Møde den 21de October ved-tog en Beslutning, hvorved den bifaldt, at Medlem-merne af den provisoriske Regjering traadte tilbage fra deres hidtil havde Stilling og i Forudsætning af, at de designerede Regjeringsmedlemmer vilde udøve den her-tugelige Magt i Landets Interesse og efter de bestaaende Love, indvilligede i, at disse overtog den fælles Regje-ring i Hertugdømmerne. Forsamlingen besluttede frem-deles efter Centralmagtens Forlangende indtil videre at ajournere sine Møder, men paalagde Bureauet, saasnart Omstændighederne efter sammes Skjøn maatte gøre det nødvendigt, igjen at indkalde Forsamlingen. Den 22de October nedlagde den provisoriske Regjering sin Myndighed i de nye Regjeringsmedlemmers Hænder og

Den provisoriske
Regjering ned-
lægger sin Myn-
dighed i de nye
Regjeringsmed-
lemmers Hænder.

rettede derpaa en Skrivelse til Hr. Stedmann, hvori den meddelte ham de foretagne Skridt og udtalte sin Forventning om, at Centralmagten ved alle til dens Raadighed staaende Midler vilde lette den nye Regjering Udførelsen af dens vanskelige Opgave. Til Befolkningen i Hertugdømmerne rettede den afgaaede Regjering samme Dag den i Bilag Nr. 3 meddelte Proclamation.

Kammerherre
Reedtz afrejser
til Falkenberg
ved Slesvig.

Kammerherre Reedtz, der, som vi have seet, over Kjøbenhavn agtede at begive sig til Sønderborg, indtraf dersteds den 19de. Han forefandt et Brev fra Hr. Stedmann, hvori Denne anmodede ham om den 20de at ville indfinde sig paa Falkenberg tæt N. for Slesvig, for at Installationen af den nye Regjering kunde skee den 21de. I en Sammenkomst den 20de paa Falkenberg erklærede imidlertid Kammerherre Reedtz, at han ikke vilde begive sig til Slesvig, saalænge den provisoriske Regjering og Landsforsamlingen endnu vare i Virksomhed. Først da denne Betingelse var opfyldt, hvorom Hr. Stedmann underrettede ham den 22de om Morgenen, begav Kammerherre Reedtz sig til Slesvig for at deltage i den omtalte Installation af den nye Regjering. Paa Gottorp Slot, hvor de 2 Regjeringscommissairer og de nye Regjeringsmedlemmer samledes ved Middagstid, vedtog man efter nogle Forhandlinger den i Bilag Nr. 4 meddelte Protocol, hvorved Regjeringens Installation fulgte. Under Forhandlingerne var det flere Gange nær kommet til Brud dels paa Grund af, at Kammerherre Reedtz forlangte Betegnelsen Hertugdømmerne Slesvig-Holsten ombyttet med Slesvig og Holsten, dels vilde have den nye Autoritet betegnet som en Forvaltningscommission og ikke som Regjering, i hvilket sidste Punkt han imidlertid gav efter, medens han satte det første igjennem. En anden Kilde til Uenighed var en Erklæring fra Kammerherre Reedtz om,

Installationen af
den nye Regje-
ring paa Gottorp
den 22de October.

at Øerne Als og Ærø ikke vilde blive underlagte den nye Regjering, forinden den havde vist, i hvilken Aand den opfattede sit Mandat. Som alt berørt, kom man imidlertid til Ende med Værket, Protocollen blev undertegnet, og det Maal, man gjennem saa mange Vanskeligheder havde arbejdet sig hen til, var saaledes naaet. Hvorvidt den hele Foranstaltning skulde bringe nogenlunde heldig Frugt, var naturligvis ganske afhængigt af den nye Regjerings Optræden. At den danske Regjering og dens Befuldmægtigede ikke vare beroligede i saa Henseende, vil tilstrækkeligt fremgaae af hvad der tidligere flere Gange har været Lejlighed til at anføre, ligesom ogsaa af den nysomtalte Erklæring med Hensyn til Als og Ærø. Det Begrundede i denne Tvivl og Mistillid til den nye Regjerings Handlemaade viste dennes Optræden, strax efterat den havde overtaget sine Functioner, og det paa en saa grel Maade, at enhver Tvivl maatte forsvinde om, at man her fra dansk Side havde ladet sig føre ind paa en falsk Vej og istedetfor at tilvejebringe en de videre Forhandlinger lettende Overgangstilstand om muligt havde forøget de store Vanskeligheder, som Udjevningen af den opstaaede Strid frembød. Forinden man imidlertid gaaer over til Behandlingen af disse Forhold, vil det være nødvendigt noget nærmere at omtale hvad der i Mellemtiden var passeret dels ved Immediatcommissionen paa Als, dels ved Hæren.

Skjøndt Grev Moltkes tidligere Optræden ved Etableringen af Immediatcommissionen stemmede godt med det danske Cabinets Ønsker og de af det udtalte Anskuelser, saa var det dog at forudsee, at der, hvis Forsøget mislykkedes, vilde fremkaldes en Forøgelse af Vanskelighederne ved Tilvejebringelsen af en Overenskomst. Det Haab, man havde næret om, at General Bonin vilde støtte et slikt Forsøg paa en Gjennem-

Immediatcom-
missionens Stil-
ling under de i
Berlin førte For-
handlinger.

forelse af Vaabenstilstanden, kunde efter hvad der tidligere var forefaldet, umuligt være stort, og ved hans og den provisoriske Regjerings Optræden ligeoverfor Immediatcommissionen var denne sidste alt i sin Oprindelse bragt i en meget mislig Stilling, idet den angav sig at være i Besiddelse af en Magt, hvis Udøvelse den ikke var i Stand til at gennemføre. Som ogsaa af Kammerherre Reedtz bemærket, maatte Regjeringen, hvis den virkelig vilde opnaae Noget paa denne Maade, gjøre det muligt for Commissionen at sætte Magt imod Magt, hvortil ogsaa Grev Moltke i en Indberetning af 25de September angaaende de Vanskeligheder, han var stødt paa, raadede. Da nemlig de i Slesvig efterladte Forbundstroppers Anvendelse ikke efter Conventionen blev indskrænket til Bevogtningen af Hospitaller, Depoter osv., da den commanderende General nægtede at anerkjende Grev Moltke som Regjeringspræsident, og da de i Slesvig fødte Soldater ikke bleve udskilte af den slesvig-holstenske Hær og stillede til Commissionens Raadighed, saa mente Grev Moltke, at man ved en rask Indrykning af de danske Tropper i Slesvig og ved at true Søstæderne med vore Krigsskibe burde fremtvinge Opfyldelsen af disse Betingelser, hvortil han under de nærværende Omstændigheder ansaa den danske Regjering for fuldt berettiget. Regjeringen kunde dog ikke beslutte sig til et slikt Skridt, i det Mindste ikke forinden der fra den preussiske Regjerings Side forelaa en bestemt Vægning ved at opfylde Vaabenstilstandsbetingelserne. Dette meddelte Grev Knuth Immediatcommissionen under 28de September og anmodede tillige Grev Moltke om kun at anordne egenlige Regjeringsforanstaltninger for saadanne Steder, hvor han var sikker paa deres uhindrede Gjennemførelse. At de tidligere omtalte Indberetninger fra Kammerherre Reedtz om Sagernes for-

virrede Stilling i Berlin og de derværende, fremmede Gesandters Udtalelser angaaende det foreliggende Spørgsmaal og navnlig om Grev Moltkes Optræden ved Etableringen af Immediatcommissionen væsenligt have indvirket paa Grev Knuth's Anskuelse om Rigtigheden af den trufne Foranstaltning, er en Selvfølge, og denne Indvirkning spores ogsaa i en senere Skrivelse af 4de October til Grev Moltke, hvori Grev Knuth vel udtaler sin og Statsraadets fuldkomne Anerkjendelse af Grev Moltkes kraftige Optræden og erklærer det for stadigt at være Regjeringens bestemte Ønske, at faae dannet en Regjering for Hertugdømmerne under hans Præsidentskab, men tilføjer, at der ikke blot fra Hertugdømmernes, men ogsaa fra Preussens Side har rejst sig en saadan Modstand derimod, at denne Plan neppe vilde lade sig gennemføre undtagen med væbnet Haand, og at Cabinettet ikke troede at burde tage Ansvaret for en Fornyelse af Krigen paa sig, da man derved vilde udsætte sig for at miste de mæglende Magters hele Sympathi. Udenrigsministeren erklærede derfor, at han ansaa det for sin bestemte Pligt at understøtte Forsøget paa en fredelig Udjevning og omhyggeligt at undgaae Alt, hvad der kunde træde hindrende ivejen for Udfaldet af dette Forsøg. Blandt disse Hindringer fremhævede han navnlig den foretagne Installering af Immediatcommissionen og mente derfor, at det vilde være rigtigst, foreløbigt at udsætte alle Bestræbelser for at udvide Commissionens Magtomraade og derfor foreløbigt at indskrænke dens Virksomhed alene til Als og Ærø. Han udtalte endelig, at han i Erkjendelse af, hvor trykkelige og pinlige Grev Moltkes Stilling under de nærværende Omstændigheder, hvis Varighed det var umuligt at beregne, maatte være, vilde henstille til ham, om han maatte foretrække indtil videre at opgive sit

Ophold paa Als og vende tilbage til Kjøbenhavn for der at afvente Resultatet af Underhandlingerne.

Strax efter Modtagelsen af denne Meddelelse tilstillede Grev Moltke Grev Knuth en Skrivelse, hvori han anmodede om sin Demission. Den danske Udenrigsminister var imidlertid dels ved Forholdenes Udvikling i Hertugdømmerne og navnlig ved hvad der forefaldt i Haderslev paa Kongens Fødselsdag, dels ved Indberetningerne fra Kammerherre Reedtz om den forvirrede Tilstand i Berlin og det nye preussiske Cabinets holdningsløse Optræden bragt til at vakle i sin Anskuelse om, hvorvidt man overhovedet turde vente en fredelig Udjevning af Sagen. Under 11te October tilskrev han derfor Grev Moltke, at han mere og mere blev ført hen til at dele Dennes Anskuelser, og at han havde forsøgt i Statsraadet at gjøre den Mening gjældende, at man kun ved en kraftig Indskriden kunde naae ud over den nuværende, sørgelige Tilstand, og at det var paa Tiden fra vor Side at yde de loyale Slesvigere kraftig Hjælp, men at Statsraadet endnu var af den Anskuelse, at man burde fortsætte Forsøgene paa en fredelig Løsning og afvente bestemte Svar fra Berlin og Frankfurt. Han meddelte Greven, at han under disse Omstændigheder foreløbigt havde tilbageholdt hans Afskedsbegjæring, og bad ham af bedste Evne at indgyde de Slesvigere, med hvem han maatte komme i Berøring, Mod og Kraft til at afvente det for Hjælpens Tilstedekomst gunstige Tidspunkt uden at lade sig henrive til Selvtægt. Grev Moltke svarede herpaa den 14de med et Løfte om at efterkomme Grev Knuths Opfordring med Hensyn til Slesvigerne, og idet han erklærede, at der her ikke var Tale om Selvtægt, men om Selvhjælp, fremhævede han det Sørgelige i, at Regjeringen, som ikke kunde hjælpe Undersaatterne, ovenikjøbet skulde advare dem mod Selvhjælp og formane dem til roligt at taale

de brutaleste Mishandlinger. I samme Skrivelse anførte han endvidere, at han gennem tyske Blade havde seet, at Grev Reventlow-Jersbeck skulde være udseet til Præsident for den nye Regjeringscommission, ligesom det ogsaa deri var anført, at han selv var bestemt til Regjeringscommissair istedetfor Kammerherre Reedtz. Han fremhævede det Mislige i at stille Grev Reventlow i Spidsen for en slig Regjering og erklærede, at Kongen og Cabinettet umuligt kunde være tjente med en Personlighed, der paa en saa udpræget Maade havde sluttet sig til de Principer, hvorpaa Oprøret hvilede. Han udtalte en stærk Tvivl om, at man vilde faae et afgjørende Svar fra Berlin og Frankfurt, og fastholdt sin tidligere udtalte Mening, at kun en Anvendelse af Magten under de nuværende Omstændigheder vilde føre til Maalet. Med Hensyn til sin egen, fremtidige Stilling erklærede Grev Moltke sig trods de dermed forbundne Farer villig til at overtage Posten som kongelig Commissair, naar Sligt blev ham paalagt. Den 16de October underrettede Grev Knuth Grev Moltke om, at der ikke var truffet nogensomhelst Bestemmelse med Hensyn til Sæmmensætningen af den nye Regjering, og at det var et falsk Rygte, som havde angivet det som den danske Regjerings Hensigt at anvende ham som Regjeringscommissair, en Meddelelse, der den 18de fulgtes af en anden, hvori anmeldtes den af Kammerherre Reedtz trufne Overenskomst og den danske Regjerings Tilslutning til samme. Grev Knuth anførte i den sidste Meddelelse, at under de foreliggende Omstændigheder kunde Immediatcommissionen ikke længere optræde som saadan, hvorfor han havde overrakt Kongen Grevens tidligere fremsendte Demission. Han henstillede derfor til ham nu at vende tilbage til Kjøbenhavn og at overlade det til de 2 andre Medlemmer af Commissionen vedblivende at forestaae Administratio-

Afslutning af
Immediatcom-
missionens Virk-
somhed.

nen af Als og Ærø under en saa lidet fremtrædende Form som muligt, indtil det havde vist sig, om man med Tillid kunde overgive den til den nye Regjering. Hermed var Immediatcommissionens korte og lidet frugtbringende Virksomhed til Ende, og Grev Moltke afrejste nogle Dage efter til Kjøbenhavn.

Kongens Ophold
paa Als. — Re-
vue over Trop-
perne paa Ket-
tinge Mark.

Som det vil erindres, var Hs. Majestæt Kongens Afrejse fra Kjøbenhavn for at gjæste Tropperne bleven forsinket, saa at Hs. Majestæt først naaede Als den 11te September om Formiddagen. Dagene den 11te og 12te hengik med de ved Kammerherre Reedtz's Ankomst til Als foranledigede Forhandlinger angaaende Gjennemførelsen af Vaabenstilstanden, og Revuen over Tropperne fandt derfor først Sted den 13de September. Efter den af General Hansen i saa Henseende allerede den 9de udgivne Ordre afholdtes Revuen dels i Brohovedet og ved de faste Batterier, hvor Ingenieur-detachmentet, Batteriernes Mandskab samt Frilodsbataillonon paraderede, dels paa en Mark N. for Kettinge, hvor alle de øvrige Tropper den nævnte Dag stode opstillede. Hs. Majestæt henvendte efter at have passeret Afdelingerne nogle hjertelige Ord til hver enkelt af disse og overrakte egenhændigt Decorationer til dem, der vare indstillede til særlig Udmærkelse, hvornæst Tropperne defilerede forbi Hs. Majestæt og afmarcherede til deres Cantonnements. I Rescript af samme Dag til Commandantskabet paa Als udtalte Hs. Majestæt sin Tilfredshed over Revuen og meddelte, at han havde befalet præget en Medaille*), der skulde tilstilles Enhver, der hæderligt havde deltaget i Felttoget.

*) Ved kongeligt Rescript af 19de October 1848 gaves der nærmere Regler for Qvalificationen at til kunne tages i Betragtning ved Uddelingen af denne Medaille, som var befalet præget med Inscriptionen: „For Tapperhed“.

Kongen befalede, at dette Rescript skulde oplæses for Tropperne under Gevær, og de fornødne Lister indgives gennem Krigsministeriet. Den 15de September om Formiddagen afrejste Hs. Majestæt til Fredericia, hvor han ankom samme Dags Eftermiddag.

Dagen efter at Revuen var afholdt, begyndte Commandoen paa Als i Henhold til de fra Krigsministeriet udgaaede Befalinger og i Overensstemmelse med den i Sønderborg fornyede Beslutning om nøjagtigt at holde sig til Vaabenstilstandsbestemmelserne at evacuere Øen for det Antal Tropper, som ifølge Conventioen skulde forlade samme. General Hansen ansaa det ikke for fornødent at benytte den i Ministeriets tidligere omtalte Skrivelse af 10de September givne Bemyndigelse til at holde Tropperne i Nærheden uden at landsætte dem, da han under de nærværende Omstændigheder ansaa Als tilstrækkeligt sikkert ved den conventionsmæssige Styrke, naar blot alt Artilleri blev tilbage. Den 14de September afsendes derfor den 2den Reserve-Bataillon til Fyen, 2det Jægercorps og 3die Linie-Bataillon fulgte efter den 15de, og disse 3 Afdelinger indquarteredes i Faaborg og Omegn for at være ved Haanden i paakommende Tilfælde. Den 16de afgang 6te Linie-Bataillon og 3 Compagnier

Als evacueres af de Tropper, som ifølge Vaabenstilstandsconventioen skulde forlade Øen.

Det udtaltes heri, at, da Medaillen ikke mindre skulde være en Tapperhedsbelønning end et Erindringstegn om Felttøget, saa vilde ikkun de Individider have Adkomst til at decoreres med samme, der enten som Combattanter havde været i Ilden og ikke vist Fejghed eller Uduelighed, eller som ifølge deres Stilling eller tilfældigt havde haft Lejlighed til at lægge Mod for Dagen. Med Hensyn til de øvrige, til Hæren henhørende Individider da vilde de af disse, som havde gjort sig værdige dertil, kunne forvente at blive decorerede med den nærmest for Civile bestemte Medaille, som var befalet præget med Inscriptionen: „For Fædrelandskjærlighed.“

af 7de Linie-Bataillon ligeledes til Fyen og anvistes Cantonnements i Omegnen af Assens. Tilbage paa Als forblev saaledes Frilodsbataillon, der ifølge en kongelig Resolution af 14de September herefter blev benævnet 3die Forstærknings-Bataillon, 1 Compagni af 7de Linie-Bataillon, 4de Dragon-Regiments 1ste og Detachementet af dets 4de Escadron, hele det paa Øen værende Artilleri og Ingenieurdetachmentet, tilsammen en Styrke af 2046 Mand. Med Hensyn til de til Fyen overførte Tropper bifaldt Ministeriet en Indstilling fra General Hansen om, at disse skulde stilles under særlig Commando af den ældste Bataillonscommandeur, som skulde have Qvarter i Faaborg og være pligtig til at efterkomme directe Ordre fra General Hansen om atter at gaae over til Als, hvis Forholdene skulde gjøre Sligt nødvendigt. De paa Als værende Brigader, den 2den og 4de, bleve opløste, og Obersterne Hagemann og Meyer afrejste til Kjøbenhavn. Ved Styrken paa Als foregik der iøvrigt indtil det Tidspunkt, hvorved vi ere standsede, nemlig den nye Regjerings Indsættelse i Hertugdømmerne, Intet af større Betydning. Dislocationen forblev uforandret, ligeledes Troppestykken, kun at det halve Espingol-Batteri den 16de October afgik fra Øen for at slutte sig til det andet halve Batteri i Jylland. Af Personalforandringer fremhæves, at Majorerne Smith og Meineke i Henhold til en Skrivelse fra Krigsministeriet af 28de September afgik fra deres Ansættelser henholdsvis som Commandeur for Artilleriparken og Chef for Espingol-Batteriet og traadte tilbage paa de dem tidligere tillagte Vartpenge. Commandoen over Espingol-Batteriet overdroges Lieutenant Fallesen. Endvidere afgik Capitain Dreyer fra sin Post som Chef for Ingenieurdetachmentet og ansattes ved Vejtjenesten; Commandoen over Detachmentet overtoges af Lieutenant Brummer. Hvad Stillingen ligeoverfor de tyske Tropper i Slesvig angaaer,

da medførte disses Patrouilleringer i det Sundevedske og forskjellige andre Skridt af militair Natur navnlig i den Hensigt at støtte eller at indsætte operørske Embedsmænd o. s. v. endel Reclamationer fra General Hansen til General Bonin, ligesom ogsaa at der af den Første blev sat Vagt i Brohovedet. Der udviklede sig deraf en Correspondance mellem de 2 Generaler, der dog ikke førte til noget Resultat af Betydning.

Hovedstyrken af det danske Armeecorps forblev, efterat Ordren til at fordele Tropperne i Udskrivnings-districterne foreløbigt var tagen tilbage, i sine hidtil havte, concentrerede Cantonnements. Da der imidlertid ved Forbundstroppernes Udmarche af Slesvig ikke længere var nogen Fare for Overfald, og der forekom Sygdomme, som lode befrygte en Typhus-Epidemi, udtalte General Krogh under 14de September det Ønskelige i at udvide Cantonnementerne, et Forslag, som Krigsministeriet allerede under 16de gav sit Bifald til, idet det fremhævede, at man ikke burde afvente Kongens Ankomst. Hs. Majestæt var imidlertid, som det alt er seet, ankommen til Fredericia den 15de om Eftermiddagen; han modtoges af General Krogh og bestemte, at Revuen over Tropperne skulde finde Sted den 18de. Dels af denne Grund, dels paa Grund af, at den befrygtede Typhus-Epidemi i disse Dage ikke syntes at gribe videre om sig, besluttede General Krogh at lade Tropperne forblive i deres Cantonnements indtil den 19de September, paa hvilken Dag Afnarchen til de udvidede Cantonnements skulde tiltrædes, en Bestemmelse, der atter modificeredes saaledes, at Afnarchen først fandt Sted den 20de. Den 16de og 17de forblev Hs. Majestæt i Fredericia; den 18de begav han sig derfra til en Mark ved Lerbækgaard, hvor samtlige ved Armeecorpsen i Nørrejylland værende Tropper stode opstillede,

Situationen ved den i Nørrejylland værende Del af Armeecorpsen. — Kongens Ankomst til Fredericia. Revuen paa Lerbæk-Mark. Inspectionen af Forskandsningerne paa Helgenæs.

og hvor en Revue afholdtes paa samme Maade som nyligt paa Als. Den paafølgende Dag afrejste Kongen, ledsaget af General Krogh, fra Fredericia til Helgenæs, hvor han inspicerede de derværende Forskandsninger, og retournerede derfra til Kjøbenhavn, hvor han ankom Natten mellem den 19de og 20de September. I kongeligt Rescript af 29de September udtalte Hs. Majestæt sin Tilfredshed med Troppernes Holdning ved de to af ham afholdte Revuer og befalede indsendt yderligere Indberetning med Hensyn til de Individuer, navnlig blandt de Saarede og Fangne, som ikke vare blevne decorerede, men fortjente at komme i Betragtning. Den 20de September ankom General Krogh til Horsens, hvorhen Hovedkvarteret for det norrøjske Armeecorps samme Dag forlagdes. Til Oplysning med Hensyn til de nye Cantonnements, som Hæren i Jylland nu indtog, bemærkes Følgende.

Kongen retournerer til Kjøbenhavn.

Hovedkvarteret forlægges til Horsens. Tropperne indtage udvidede Cantonnements.

Den 1ste Infanteri-Brigade indtog Cantonnement i Elbo og Holmans Herreder fra Kysten til henimod Chausseen mellem Vejle og Kolding;
 Flankecorpset i den sydlige Del af Bjerger Herred;
 Den 3die Brigade N. for Horsens i Voer Herred
 indtil $\frac{3}{4}$ Mil S. for Skanderborg Sø;
 Den 5te Brigade i den nordlige Del af Hatting Herred og den sydlige Del af Niim Herred;
 Cavaleribrigaden i den nordlige Del af Bjerger Herred;
 Artilleriet i Vejle og i Byerne langs med Horsens Landevej fra Vejle til Hedensted samt langs Viborg Landevej fra Vejle til Ølholm i Langeskov Sogn, dog detacheredes 2 Kanoner til hver Infanteribrigade.

I Kolding forblev som Besætning den frivillige Gardehusar-Escadron og 1 Compagni af 1ste Reserve-Jægercorps.

Efter Indtagelsen af de udvidede Cantonnements ophørte Naturalforplejningen, og Bispisning hos Qvarterværterne indtraadte.

Med Hensyn til S sammensætning og Styrke forblev den i Jylland værende Del af Hæren i det her omhandlede Tidsrum i alt Væsenligt uforandret. Af de mindre Forandringer skal her fremhæves følgende. Efterat den 1ste Bataillon danske Frivillige, saaledes som anført i dette Værks 1ste Del, var bleven opløst, blev Commandeuren for samme, Major Wagner, beordret til at overtage Commandoen over 8de Linie-Bataillon. De mindre, jydsk Fricorpser, der hidtil havde været indlemmede i forskjellige Batailloner, erholdt Armeecorpsets Ordre til at indlemme i en af Flankecorpsets Batailloner; de annecteredes som Følge heraf 5te Linie-Bataillon. Et mindre, kjøbenhavnsk Fricorps under Lieutenant Maarup, der først nu efter yderligere at være indøvet i Horsens stødte til Armeecorpset, afgaves til 1ste Infanteri-Brigade. Den 19de September permitteredes de frivillige, beredne Jægere fra Jylland; Medlemmerne af dette Corps havde nemlig ikke forpligtet sig til at tjene nogen bestemt Tid og ønskede ikke at forblive længere til Tjeneste. Krigsministeriet tog dette Skridt meget ilde op og udtalte under 23de September for Overcommandoen, at det nævnte Corps ikke skulde betragtes som permitteret, men som demitteret, og at iøvrigt intet frivilligt Corps maatte opløses, og heller ikke de ved Afdelingerne ansatte Frivillige permitteres, saalænge Vaabenstilstanden ikke factisk var indtraadt. Derimod befalede Ministeriet under 25de September, at alt Reservemandskab, der var ældre end 1840, skulde hjemforloves, og at af Reserve-Bataillonerne desuden saameget Mandskab kunde hjemsendes, at der ialt permitteredes 100 Mand pr. Bataillon. Dette Mandskab beordredes formeret i Marchecolonner for at afgaae til de i Armee-

befalingen af 4de September nævnte Depotsteder, hvorfra Hjempermitteringen skulde finde Sted. En Undtagelse fra denne Bestemmelse skete dog med de frivillige, beredne Jægere fra Øerne, der den 3die October afgik fra Hæren til Slagelse, hvor Corpset blev opløst. Den 12te October beordrêdes de 3 Husar-Escadroner og 4de Dragon-Regiments 2den Escadron til at udtræde af Forbindelse med de Brigader, som de vare attacherede, og underlagdes Cavaleri-Brigaden. Omtrent samtidigt afgik det til Brigaderne afgivne Artilleri fra samme og underlagdes Artillericommandoen. Ligeledes beordredes Ingenieurdetachementet paa Helgenæs til at støde til det nørrejydske Armeecorps. Tilsynet med Materialbeholdningen og med Værkerne paa sidstnævnte Sted overdroges Artilleridetachementet under Capitain Brockdorff. Under 14de October befalede Ministeriet, at Livgarden til Fods og Livgarde-Escadronen skulde vende tilbage til Kjøbenhavn; disse Afdelinger forlode Armeecorpsen henholdsvis den 20de og 18de October, den førstnævnte afgik fra Horsens søværts til Kjøbenhavn, den sidste marcherede gennem Fyen og Sjælland og ankom den 28de October til sit Bestemmelsessted. Den 16de October beordrede Ministeriet, at alt Reservemandskab af Cavaleriet skulde hjemforloves, idet dog Mandskabet fra Slesvig og de danske Districter S. for Kongeaen ikke maatte permitteres, medmindre det vilde tage Ophold i Kongeriget. Den 21de October bestemte Krigsministeriet endeligt i Henhold til en Indstilling af 18de samme Maaned fra General Krogh, at de frivillige Corpser, som maatte ønske det, kunde sendes til deres Hjemstavn, men at de da strax bleve at permittere; med Hensyn til Fricorps, som ønskede at forblive til Tjeneste, bestemte Ministeriet, at de skulde afgives til de nærmest cantonnerende Troupeafdelinger; hvad specielt det Jagdske og det Maarupske Fricorps

angik, befalede Krigsministeriet, at disse, hvoraf det førstes Mandskab hørte hjemme S. for Kongeaaen, og det sidstes ikke ønskede at permitteres, skulde anvendes til Bevogtning af Grændsen. Endeligt paabød Ministeriet, at der strax skulde foretages en Bytning af Mandskab mellem de forskjellige Batailloner og Corpser saaledes, at ingen Afdeling beholdt Mandskab, som ikke hørte hjemme i dens Udskrivningsdistrict, selv om derved Afdelingernes Styrke blev ulige. Til Gjengjæld for den Afgang, der, som ovenfor berørt, fandt Sted ved Armeecorpset, modtog dette i Løbet af den her omhandlede Periode Tilgang dels af Mandskab til Udfyldning af de havende Afdelingernes Cadrer, dels et Par nydannede Afdelinger, hvorom det Nærmere nedenfor vil blive meddelt. — Af Personalforandringer foregik der ved Armeecorpset i denne Periode kun enkelte, som ligeledes ville blive fremhævede senere. At man iøvrigt ved Hovedkvarteret trods Udfaldet af de i dette Værks 1ste Del omtalte Inspiceringer ikke var aldeles beroliget med Hensyn til Beskaffenheden af Cadrerne ved Reserveafdelingerne, fremgaaer deraf, at General Krogh under 9de September i en Indstilling til Krigsministeriet stærkt fremhævede det Nødvendige i, at Reserveafdelingerne forsynedes med dygtige Befalingsmænd navnlig med Commandeurer og Compagnichefer, da endel af de nærværende ikke udfyldte deres Plads paa en tilfredsstillende Maade.

Med Hensyn til Armeecorpsets Stilling ligeoverfor Befolkningen i Slesvig da var denne naturligvis i den her omhandlede Periode meget lidet opmuntrende. Overcommandoen modtog idelige Klager fra Befolkningen i Nordslesvig uden at kunne række nogen Haand til disse Klagers Afhjælpning. Immediatcommissionens Installering gjorde, som det er seet, ikke Forholdet bedre, navnlig da denne Regjeringsmyndigheds hele

Armeecorpsets
Stilling ligeover-
for Slesvigs
dansktsindede
Befolkning.

Stilling strax var noget uklar. Det nørrejydske Armeecorps henvendte sig til Krigsministeriet med en Forespørgsel om, hvorledes Immediatcommissionen vilde være at betragte, men fik til Svar, at den mere maatte ansees som et Forsøg end som en virkelig, lovmæssig Myndighed; Ministeriet tilføjede, at Nordslesvigerne vistnok ikke vilde kunne haabe nogen Understøttelse fra den, og raadede til, at de skulde overvælde General Bonin med Klager over, at Slesvigs Stilling til Danmark præjudiceredes ved, at Vaabenstilstanden ikke opfyldtes. Det var saaledes kun en ringe Trøst, der fra Overcommandoens Side kunde gives Klagerne, hvis Antal stedse tiltog; en Rejsning af Befolkningen i Nordslesvig, som Skatteindrivningen ved Execution truede med at fremkalde, vilde kun kunne føre til et gunstigt Resultat, naar den danske Regjering kunde beslutte sig til at understøtte en saadan Rejsning, men derom kunde der ved Ministeriets hele Optræden, navnlig efterat man havde optaget Forhandlingerne i Berlin, foreløbigt ikke være Tale, og Krigsministeriet opfordrede ogsaa General Krogh til at undgaae ethvert Skridt, der hos Slesvigerne kunde vække Haab om en slig Bistand. Stemningen forværredes naturligvis end mere ved den alt tidligere berørte Indskriden af Forbundstropperne ved de Festligheder, som afholdtes af de dansksindede Borgere i Haderslev i Anledning af Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag, og det kunde ikke være Andet end trykkende for Stemningen i Armeecorpsset, at dette maatte staae som en ørkesløs Tilskuer ved en slig Behandling af Kongens loyale Undersaatter, hvem det blev forbudt at lægge deres Følelser for Dagen, idet Anvendelsen af alle danske Emblemer o. s. v. blev stemplet som Agitation og Forsyndelse mod den offentlige Orden. Overcommandoens Indberetninger om Befolkningens Undertrykkelse førte kun til yderligere Udtalelser fra Ministeriet om, at der

for Tiden fra dansk Side kun kunde udrettes meget Lidt til dens Beskyttelse, og Raad om at protestere til de borgerlige og militære Øvrigheder, men ikke at gjøre voldsom Modstand. Spændingen voxede, da der til Slutningen af October blev paabudt en Udskrivning i Slesvig af alle vaabendygtige Mænd i Alderen fra 21 til 25 Aar, hvad der bevirkede, at en Mængde Flygtninge ankom saavel til Als som til Nørrejylland. Der rejste sig imidlertid samtidigt en Hindring for, at det unge Mandskab kunde unddrage sig Udskrivningen paa denne Maade, nemlig de Foranstaltninger mod Choleraens Indtrængelse m. m., som bleve truffene ved Grændsen. Paa General Kroghs Forestilling bestemte imidlertid Ministeriet under 22de October, at ingen af de flygtende Slesvigere skulde tilbagevises, selv om de ikke havde været fjernede den foreskrevne Tid fra et cholera-smittet Sted, men at de i sidstnævnte Tilfælde skulde henvises til interimistiske Contumazanstalter, som burde søges indrettede paa passende Steder. Med Hensyn til de ovenanførte Foranstaltninger mod Choleraens Indtrængen fremsendte Krigsministeriet under 14de October til General Krogh en derom udgaaet Placat og gav ham Ordre til paa Requisition af Amtmanden over Ribe Amt eller af Grændsetoldinspectionen at afgive den i dette Øjemed fornødne Militærstyrke. General Krogh androg i denne Anledning under 18de October indtrængende paa, at Bevogtningen af den slesvigske Grændse udelukkende maatte blive overdragen til Armeecorpsset, da han mente, at man ellers maatte befrygte alvorlige Conflicter. At det heller ikke var nogen ringe Styrke, der her var Tale om, fremgaaer af en senere Indberetning fra Generalen, hvori han fremsender en Instruction fra Handelsministeriet til Toldopsynet ved Grændsen og forklarer Ulemperne for Armeecorpsset ved at efterkomme de i Henhold til denne Instruction stillede Requisi-

Foranstaltninger
mod Choleraens
Indtrængen.

tioner, hvis Tilfredsstillelse vilde udfordre en Styrke af c. 2300 Menige, hvorved der let vilde gribes forstyrrende ind i Troppernes Dislocation og Hjemforlovning. Dette Spørgsmaal afgjordes ved en krigsministeriel Ordre af 27de October, hvorved General Krogh paalagdes med Hensyn til Etableringen af en Choleracordon mere at have sin Opmærksomhed henvendt paa den formelle end paa den reelle Side af Sagen, og hvori der udtaltes, at Tropperne, hvis Antal højst maatte være 300 Mand, kun skulde optræde som en Hjælp for Toldvæsenet, hvem Ansvarret i denne Sag alene paahvilede.

Forskjellige Foranstaltninger fra Ministeriets Side, fremkaldte ved de forandrede Forhold.

I det Foregaaende har man allerede omtalt den Virksomhed, som med Udsigten til Vaabenstilstanden udfoldedes i Krigsministeriet, og de Planer, man der nærede med Hensyn til Hærens Cantonneren og eventuelle Forøgelse, hvortil en Antydning allerede blev givet i Armeebefalingen af 4de September. De forandrede Forhold medførte endel nye Foranstaltninger, hvoraf her skal fremhæves følgende:

Af det Frilodsmandskab, der, som alt omtalt i dette Værks første Del, blev indkaldt til de i Kjøbenhavn og Nyborg den 1ste August oprettede Exercerskoler, blev der saaledes i den første Halvdel af September af Mandskabet af den førstnævnte Exercerskole formeret en c. 650 Mand stærk Bataillon, der blev benævnt 2den Forstærknings-Bataillon, samt 2 Jægercompagnier. Bataillonen bestemtes foreløbigt til Garnison i Kjøbenhavn, og Commandoen over samme overdroges Major la Cour, der imidlertid kort efter afgav den til Oberstlieutenant Krabbe, som af det nørrejdyske Armeecorps under 19de September var bleven beordret at overtage Commandoen over 1ste Linie-Bataillon, og som under 29de September erholdt Befaling til at afgaae til sin nye Bestemmelse. Saaledes som alt tidligere berørt, forandredes i Midten af October,

da Garden til Føds beordredes tilbage til Kjøbenhavn, den 2den Forstærknings-Bataillon givne Bestemmelse; den afgik fra Kjøbenhavn den 18de October til Jylland og indlemmedes i det nørrejydske Armeecorps. Af de to Jægercompagnier, der ligeledes indtil videre forbleve i Kjøbenhavn, afgik det ene under Capitain Klingsey den 23de October til Als for at afløse det derværende Compagni af 7de Linie-Bataillon, der dirigeredes til dets Bataillon; det andet Compagni afgik samme Dag til Fyen, hvorhen Lieutenant M. P. Bülow af 3die Jægercorps beordredes for at overtage Commandoen over samme. Af de i Nyborg uddannede Frilodsmænd formeredes 2 Compagnier, som den 18de September afgik fra Nyborg til Middelfart og Omegn til Dækning af de derværende Batterier; Capitain Bonnez overtog Commandoen over disse Compagnier, til hvilke Armeecorpsset afgav de fornødne Officerer. Den 1ste October etableredes for de for 1849 udskrevne 2000 Rekruter nye Exercerskoler i Kjøbenhavn, Nyborg og Aalborg under Commando henholdsvis af Capitain Saint-Aubain, Oberstlieutenant Arenfeldt og Oberstlieutenant Federspiel; Officerer og Underofficerer til disse Skoler blev afgivne af det nørrejydske Armeecorps. For Ingenieurcorpssets og Artilleriets Rekruter for 1849 blev der ligeledes oprettet Skoler, der toge deres Begyndelse henholdsvis den 1ste og 12te October. Til samme Tid etableredes en Commandeskole i Kjøbenhavn, til hvilken Afdelingerne vare blevne beordrede at sende de til Befalingsmænd Qvalificerede: som Forstander for samme fungerede Capitain S. C. F. B. Krieger under Tilsyn af Major la Cour.

Ogsaa paa Foranstaltninger, der eventuelt kunde komme Hæren til Nytte paa Krigsskuepladsen, havde Ministeriet sin Opmærksomhed henvendt, og det var da navnlig Halvøen, der dels paa Grund af, at man

nødigt vilde opgive Kampen der, dels af Hensyn til de locale Forhold maatte komme i Betragtning. Under 21de September meddelte saaledes Ministeriet General Krogh, at det ansaa det for ønskeligt, at en Barakkelejr etableredes i Midten af Jylland paa et dertil passende Sted. Ministeriet udpegede Egnen om Vrads eller Rye til et saadant Anlæg, hvormed Hensigten skulde være den, at kunne samle de i Jylland og paa Fyen værende Dele af Hæren til Øvelser ligesom ogsaa under Krigsforhold, hvor Lejren da skulde afgive en nogenlunde fast Centralstilling. Generalen skulde derfor lade Localiteterne undersøge af en Generalstabsofficer, som skulde udsøge Pladsen saaledes, at der kunde bygges Barakker til 10000 Mand og etableres en Feltlejr for ligesaa stor en Styrke, ligesom der ogsaa skulde være Lejrplads for 3000 Heste og hensigtsmæssigt Terrain til de tactiske Øvelser. Det hele Anlæg skulde udføres saa billigt som muligt og kun være beregnet til Sommerbrug, dog med Undtagelse af Barakker til c. 1000 Mand, der skulde indrettes til Vinterbrug. Ministeriet holdt iøvrigt ikke fast ved den af samme udpegede Plads, men overlod det til Generalen at vælge et andet, sydligere beliggende Sted, naar dette maatte synes ham mere passende til Øjemedet, idet det dog paalagdes ham fortrinsvis at have Opmærksomheden henledet paa de Forhold, der betingede Stedets Brugbarhed i strategisk Henseende. — General Krogh bestemte Major Caroc af Generalstaben til det her omhandlede Hverv; Majoren frattraadte derfor sin Stilling som Stabschef ved Flankecorpset, i hvilken han erstattedes af Capitain Neergaard, der afløstes i sin Post som Stabschef ved 1ste Infanteri-Brigade af Capitain Beck af Generalstaben. — Den hele Foranstaltning kom dog ikke til Udførelse paa Grund af den senere Udvikling af Begivenhederne.

Gangen i de diplomatiske Forhandlinger, saaledes som disse ovenfor ere fremstillede, kunde ikke Andet end gjøre det højst sandsynligt, at Fjendlighederne kunde blive gjenoptagne. I saa Fald vilde den fremrykkede Aarstid medføre et Vinterfelttog. De venskabelige Magters Udtalelser gave intet Haab om nogensomhelst activ Bistand, saa at det Spørgsmaal, der nærmest kom til at foreligge, var, hvorledes en Forsvarskrig under slige Omstændigheder bedst kunde føres. Ministeren tilskrev i den Anledning under 30te September Oberstlieutenant Læssøe, udviklede for ham sin Anskuelse angaaende Situationen og anmodede ham om at ville meddele ham sin Mening med Hensyn til den Maade, hvorpaa et sligt Felttog hensigtsmæssigst kunde føres, og navnlig om han mente, at man skulde operere paa Halvøen eller med Hærens Hovedstyrke gaae over til Fyen. Den 6te October besvarede Oberstlieutenant Læssøe den nysnævnte Skrivelse; han udtalte, at en væsenlig Forskjel imellem Operationerne under et Sommer- og Vinterfelttog kun var begrundet, naar Vinteren blev saa streng, at Havnene og eventuelt Belterne frøs til. Ved Havnenes Tillægning, der naturligvis vilde skee længe før Belternes, vilde Hæren i Jylland have langt mindre Modstandskraft end om Sommeren, idet man dels var udelukket fra at gjøre Demonstrationer mod Hertugdømmernes Østkyst, dels, naar man blev tvungen til Tilbagezog, ikke kunde blive optagen paa Skibene. I saa Fald mente han derfor, at man ikke burde tænke paa at forsvare Jylland mod en decideret overlegen Fjende, men kun lade et Corps paa 5 à 6000 Mand blive tilbage i denne Provinds, hvilket Corps da eventuelt maatte gaae tilbage til Vensyssel og i yderste Nød indskibes i den næsten altid aabne Havn ved Frederikshavn, hvorhen man til den Ende alt ved Vinterens Begyndelse burde sende de

Overvejelser med Hensyn til Planen for Operationerne ved en eventuel Gjenoptagelse af Fjendlighederne
Correspondance derom mellem Ministeren og Oberstlieutenant Læssøe.

fornødne Transportfartøjer. Blev Vinteren saa haard, at Belterne og navnlig Lille Belt lagde til, blev det vel muligt for Fjenden at angribe Fyen, men Oberstlieutenanten mente, at et saadant Angreb dog var forbundet med mange Vanskeligheder, dels fordi det maatte skee over Isen, dels fordi Fjenden maatte frygte for ved et pludseligt Tøbrud at see sig afskaaren fra at komme tilbage fra Øen, saa at han mente, at vor Hærs Hovedstyrke i Forsvaret af denne Ø vilde have et opnaeligt Maal; i uheldigt Tilfælde mente han, at Hæren maatte trække sig tilbage til en af Smaaøerne S. for Fyen, hvor Forsvaret endnu lettere lod sig udføre, eller muligt til Nyborg Fæstning, der derfor itide burde bringes i Forsvarsstand. Øen Als vilde under et Vinterfelttog være meget exponeret, men vilde dog neppe være angribelig tidligere end Fyen, da Als Sund ikke lagde tidligere til end Beltet; det vilde dog være rigtigt at fjerne det Materiel fra Øen, der ikke var absolut nødvendigt for dens Forsvar. Hovedmaalet for vore Bestræbelser, hvis Lille Belt lagde til, maatte være Fyens Forsvar, og da man ikke kunde forudsee, om Vinteren vilde blive streng eller ikke, burde man itide forberede sig i saa Henseende. Den mindre let transportable Del af Hæren, saaledes den største Del af Artilleriet og endel af Cavaleriet, burde derfor inden Vinterens Komme overføres til Fyen, ligesom det ogsaa vilde være hensigtsmæssigt at træffe den Forandring i den ved Armeebefalingen af 4de September paabudte Dislocation, at de i den sydlige Del af Jylland henlagte Infanteriafdelinger forlagdes til Fyen. Det vilde fremdeles være meget ønskeligt, om endel af vor Krigsskibe, navnlig nogle Corvetter og Brigger, om muligt kunde have Vinterstation i Frederikshavn, da de i saa Fald vilde være disponible, saasart enkelte Havne paa Halvøen bleve tilgængelige, hvad de ofte vare

længe før Øresund. Skulde Vinteren blive mindre streng, saa at kun Jylland kunde angribes, forment Oberstlieutenanten desuagtet, at det neppe vilde være tilraadeligt at forsøge et directe Forsvar af Halvøen selv mod en ikke decideret Overmagt, da man i det Mindste for en Del maatte savne Marinens Hjælp, og ikke kunde være sikker paa at erfare, naar Fjenden forøgede sin Styrke. Derimod forekom det ham, at man i saa Fald vel kunde vove at gaae med Hovedstyrken til Als; angaaende dette sidste Punkt ansaa han dog en nærmere Overvejelse nødvendig.

Medens man saaledes i Krigsministeriet og ved Overcommandoen forberedte sig paa alle Eventualiteter, gik, som tidligere oplyst, de af Kammerherre Reedtz indledede Forhandlinger deres Afslutning imøde, og som en Følge af den trufne Overenskomst gav Krigsministeriet den 22de October Armeecorpset Ordre til at dirigere de til samme hørende Reserve-Batailloner og Reserve-Jægercorpser til de i Armeebefalingen af 4de September befalede Cantonnements. Da General Krogh, naar Vaabenstilstanden blev effectueret, skulde overtage den nærrejsdske Generalcommando med Oberstlieutenant Læssøe som Stabschef, blev samme Dag Oberstlieutenant Baggesen beordret til at fratræde Stabschefsposten ved Generalcommandoen; han begav sig til Kjøbenhavn, hvor han blev ansat som Stabschef ved Generalcommandoen paa Sjælland. Befalingen med Hensyn til Afgangen til Cantonnementerne udvidedes allerede den paafølgende Dag til at gjælde for alle Afdelingers Vedkommende, idet dog nogle Modificationer i de ved Armeebefalingen givne Bestemmelser bleve foretagne. Den 6te Linie-Bataillon skulde saaledes gaae i Cantonnement med 2 Compagnier i Varde og 2 i Ribe, og den 10de, 12te og 13de Linie-Bataillon forlægges til Fredericia og Omegn. Det af disse Batailloners Mandskab,

Afdelingerne beordres til at indtage de ved Armeebefalingen af 4de September anviste Cantonnements, dog med forskellige Modificationer.

der havde hjemme i Slesvig eller i jydsk Districter S. for Kongeaaen, maatte foreløbigt ikke hjemforloves; derimod tillodes det at permittere Mandskab, der havde hjemme paa Als, ligesom det ogsaa stilledes i Udsigt, at det i Sundeved hjemmehørende Mandskab paa nærmere Ordre vilde kunne permitteres *). For dette sidste Mandskabs Vedkommende skulde der i Sønderborg etableres et Depot for Vaaben osv. Af Cavaleriet skulde den fornødne Styrke af 3die og 5te Dragonregiments yngre Mandskab cantonnere i Omegnen af Fredericia henimod den jydsk Grændse; 1ste og 2den Husar-Escadron skulde forlægges til Fyen, Husar-Reserve-Escadronen derimod afmarchere til Jægersborg under Commando af Premierlieutenanten ved samme, idet Ritmester Hegermann-Lindenchrone blev stillet til General Kroghs Disposition. Med Hensyn til Afdelingernes Fordeling til Brigaderne bestemtes, at 3die Reserve-Jægercorps skulde underlægges 3die Infanteri-Brigade, og 7de Linie-Bataillon overgaae til 4de Infanteri-Brigade. Den 5te Infanteri-Brigade erholdt i Erstatning for 7de Linie-Bataillon 10de Linie-Bataillon; desuden indlemmedes i samme 13de Linie-Bataillon og 2den Forstærknings-Bataillon. General Moltke skulde overtage Commandoen over 4de Brigade, General Bülow over 5te Brigade, og Oberst Meyer af Hensyn til den paatænkte, fremtidige Inddeling af Landet i Udskrivningsdistricter og Mandskabets Indøvelse ved Bataillonerne i Districterne overtage Commandoen over Militairstyrken paa Lolland og Falster, der saaledes skulde udgaae af 2den Brigade. Endeligt blev Horsens

*) Paa Indstilling af General Krogh bemyndigedes General-commandoen dog under 3die November til forsøgsvis at permittere 6 Mand pr. Compagni af det i den øvrige Del af Slesvig hjemmehørende Mandskab paa indtil 20 Dage.

bestemt til Samlingssted for Trainet istedetfor Fredericia. — Disse Bestemmelser suppleredes yderligere ved Skrivelser af 23de October til Generalerne Krogh og Hansen, hvori Førstnævnte beordredes til at lade 2den Escadron af 4de Dragon-Regiment, der efter Armeebefalingen af 4de September skulde forlægges til Vejle, afgaae til Sjælland, og Sidstnævnte paalagdes at indskrænke Cavaleristyrken paa Als saa meget som muligt ved at lade det ældste Mandskab af denne Styrke permittere, dog først efter at have ladet Mandskabet aflevere Heste og Eqvipering i Nestved. Fremdeles udgik der den 25de Ordre til Generalcommandoen paa Fyen om, at 3die Linie-Bataillon skulde cantonnere med 1 Compagni i Korsør, 1 i Slagelse, 1 i Sorø og 1 i Ringsted.

Den 25de October udgik de fornødne Ordre til Iværksættelsen af den nysnævnte Befaling for Reserve-Bataillonernes og Cavaleriets Vedkommende; Sidstnævnte maatte dog afgive 15 Mand pr. Escadron til Anvendelse ved den paatænkte Choleracordon; dette Mandskab blev formeret i 2 Escadroner under Commando af Ritmestrene Torp og Scharffenberg. Linie-Bataillonernes Marche blev derimod opsat paa Grund af de Meddelelser om den nye Regjerings Optræden i Hertugdømmerne, som Generalerne Krogh og Wedell den følgende Dag modtog fra General Hansen, der i Betragtning af de stedfindende Forhold antog det for muligt, at den hele, befalede Foranstaltning med Hensyn til Troppernes Bortmarche vilde falde bort, ligesom de nævnte Forhold ogsaa bevirkede, at Commandeurcapitain Paludan contramanderede den befalede Afgang af Krigsskibene fra Stationen ved Sønderborg. Denne Standsning blev dog kun af kort Varighed, idet Ministeriet under 27de October gav Ordre til Fortsættelsen af Troppernes Marche til de for dem be-

Kort Standsning
af Afdelingernes
Marche.

stemte Cantonnements. Aarsagen til Standsningen af Troppernes Bortmarche var, som nys berørt, den nye Regjerings Optræden i Hertugdømmerne, til hvilken Fremstillingen nu skal vende sig, idet den gjenoptager Beretningen om Forholdenes Udvikling efter den nævnte Regjerings Indsættelse.

Fællesregjerin-
gens Optræden.

Umiddelbart efterat denne Indsættelse var skeet, udstedte Rigscommissairen, Hr. Stedmann, en Bekjendtgjørelse derom til Indvaanerne i Hertugdømmerne, og den nye Regjering 2 Proclamationer, den ene henvendt til Beboerne i Slesvig og Holsten, den anden specielt til Beboerne paa Als og Ærø, hvori den lovede at ville røgte det den paalagte Hverv saaledes, at Landets Rettigheder hævdedes, og Lovene haandhævedes med Upartiskhed saavel med Hensyn til den dansk-talende som den tydsktalende Befolkning. Den førstnævnte Proclamation henviste tillige til en samme Dag udgaaet Bekjendtgjørelse angaaende den Udstrækning, hvori Regjeringen ansaa det nødvendigt at opretholde de siden den 17de Marts fra den provisoriske Regjering emanerede Love, Forordninger og administrative Forholdsregler. Bekjendtgjørelsen talte et kun altfor tydeligt Sprog med Hensyn til den Vej, Regjeringen vilde slaae ind paa; den nævnte i sin 1ste Paragraph saa godt som alle de vigtigere, af den oprørske Regjering udstedte Love og Forordninger, erklærede i den 2den Paragraph, at Statsgrundloven af 15de September 1848 ligeledes vilde blive opretholdt og bragt i Anvendelse, forsaaavidt de under Vaabenstilstanden bestaaende Forhold tillode det, og den anerkjendte endeligt i den 3die Paragraph alle de af den provisoriske Regjering tagne Forholdsregler og trufne Indretninger med Hensyn til Administrationen. Hr. Schleidens tidligere omtalte, for Grev Dönhoff fremsatte For-
mening angaaende den nye Regjerings Optræden havde

saaledes fuldstændigt bekræftet sig, den havde strax, efterat Magten var overgivet til den, kastet Masken, hvorunder den ved den modificerede Erklæring af 9de October fra de 5 Regjeringsmedlemmer havde skjult sin sande Charakter. Der var ikke Tale om en Regjering, der vilde handle i Vaabenstilstandens Aand, men simpelthen om en ny Oprørsregjering under en for Danmark uheldigere Form end den tidligere, idet den ved det danske Cabinets Medvirken ved dens Installering havde erholdt en Art legalt Præg. Det er allerede tidligere anført, at hverken den danske Regjering eller Kammerherre Reedtz ventede sig store Resultater af den trufne Overenskomst; man havde kun haabet, at det fra alle Sider nærrede Ønske om at see Fjendlighederne endte, skulde have indeholdt en stærk Opfordring for den nye Regjering til at vise det størst mulige Maadehold. Selv den tydske Rigscommissair, Hr. Stedmann, synes at have været uforberedt paa en saadan Vending af Sagerne; i det Mindste fandt han sig foranlediget til, da Kammerherre Reedtz, strax efterat Regjeringens Bekjendtgjørelse var udkommen, under Protest mod dens Opræden afrejste til Kjøbenhavn, ligeledes at forlade Hertugdømmerne og foreløbigt ledsage den danske Regjeringscommissair til Hovedstaden. Natten mellem den 24de og 25de October ankom de 2 Regjeringscommissairer til Sønderborg og afgik strax derfra med Dampskib til Kjøbenhavn, hvor de ankom den 25de October om Aftenen. Den paafølgende Dag tilskrev Krigsministeriet General Hansen og udtalte, at, forsaa vidt den nye Regjering i Hertugdømmerne maatte stille nogen Opfordring til ham, hvorved den tilsigtede at vinde nogen Indflydelse paa Als, skulde en saadan Opfordring ikke efterkommes, og Regjeringens Autoritet ikke anerkjendes for Als's og Ærø's Vedkommende. Som Følge af denne Ordre blev der nægtet Hr. Bargum, som af den

nye Regjering blev sendt som Commissair til Als, og som medbragte et Brev fra Regjeringen til Magistraten i Sønderborg, Adgang til Øen, ligesom ogsaa den af ham overbragte Skrivelse ikke blev modtagen. Med Hensyn til de 2 Regjeringscommissairers Forhold blev det ved de i Kjøbenhavn indledede Forhandlinger, hvori de venskabelige Magters Gesandter dersteds deltog, vedtaget, at de begge skulde tilstille den nye Regjering en enslydende Protest mod dens Bekjendtgjørelse af 22de October angaaende de i Kraft blivende Love og Forordninger navnlig med Hensyn til enkelte af disse. Som det vil sees af denne Protest, der findes meddelt i Bilag Nr. 5, og som udfærdigedes under 28de October, var det navnlig Bestemmelserne med Hensyn til Valgene til den tyske Nationalforsamling, forsaavidt disse vedrørte Slesvig, Bekjendtgjørelserne angaaende Forbudet mod Brugen af danske Faner og Cocarder, om Varetagelsen af slesvigske og holstenske Skipperes Rettigheder i Udlandet og om det Flag, der skulde bruges af Handelsskibene, hvis Gjenoptagelse fandtes utilstedelig i Henhold til Vaabenstilstandsbetingelserne; det Samme var Tilfældet med Statsgrundloven med specielt Hensyn til de deri forekommende, statsretlige Dispositioner. — Iøvrigt holdt den danske Regjering fast ved sin Beslutning om ikke at overgive Øerne Als og Ærø til den nye Regjerings Administration, hvorfor Medlemmerne af Immediatcommissionen med Undtagelse af Grev Moltke vedbleve at føre Bestyrelsen over disse Øer, ligesom der ogsaa paa en Meddelelse fra General Hansen om, at Regjeringen i Hertugdømmerne havde opfordret ham til at trække Vagten i Brohovedet tilbage til Als og fuldstændigt frigive Passagen, blev givet Generalen Ordre til, saafremt Regjeringen yderligere skulde insistere paa Brohovedets Rømning, ikke at indvillige deri, da ifølge Conventionen de tilstedeværende

De 2 Regjerings-
commissairers
Protest mod
Fællesregjerin-
gens Bekjend-
tgjørelse an-
gaaende de midre
Loves Ikrafttræ-
den.

Forskandsninger skulde kunne vedligeholdes, og deres Bevogtning altsaa ogsaa maatte være os overladt. Samme Dag, som denne Ordre afsendtes, nemlig den 1ste November, kom Hr. Stedmann tilbage til Als og begav sig derfra videre til Slesvig; Kammerherre Reedtz derimod forblev i Kjøbenhavn. Denne Sidste følte nemlig, efterat den nævnte Protest var undertegnet, og Sagen saaledes bragt ind i et nyt Stadium, ingen Tilbøjelighed til at fortsætte sin Virksomhed som Regjeringscommissair; i en Skrivelse af 29de October til Grev Knuth udtalte han, at de med hans Hverv forbundne Vanskeligheder havde vist sig saa store, det ham derved paahvilende Ansvar saa tungt, og de derfra uadskillelige, physiske og aandelige Anstrengelser saa trættende, at han ikke antog, at hans Forbliven i den ham betroede Stilling længere vilde være i Regjeringens Interesse, hvorfor han bad Udenrigsministeren om hos Hs. Majestæt Kongen at ville anholde om, at han maatte blive dispenseret fra det ham hidtil betroede Kald. Som en Følge heraf blev under 30te October den tidligere Commissair ved de svenske Tropper, Major Bülow, udseet til midlertidigt at overtage Kammerherre Reedtz's Post; han blev anmodet om snarest at begive sig til Hertugdømmerne og der at træde i Forbindelse med den tyske Rigscommissair. I en privat Skrivelse af samme Dag til Majoren udtalte Grev Knuth, at det under de nærværende Forhold vilde være af største Interesse at holde fast ved den Overensstemmelse i Fremgangsmaade mellem Danmark og Tydskland ligeoverfor Hertugdømmerne, hvortil Begyndelsen var gjort ved den af begge Commissairer i Forening afgivne Protest. Da det nu efter Grev Knuths Mening ikke var at vente, at den nye Regjering vilde tage Protesten tilfølge, men snarere, at den enten vilde fratræde eller tillade Landsforsamlingen atter at samles, saa fremhævede han det

Kammerherre
Reedtz trækker
sig tilbage fra
Posten som Re-
gjeringscommis-
sair. Major,
Kammerherre
Bülow overtager
foreløbigt hans
Post.

Ønskelige i, at der i saa Fald fra begge Commissairer og navnlig fra Hr. Stedmann blev indgivet et Andragende til Centralmagten om, at Samme for at give et Bevis paa, at den ikke vilde understøtte den nye Regjering eller Landsforsamlingen i deres Trods mod den fælles Protest, vilde foranledige, at de 2000 Mand Forbundstropper, der efter Conventionen skulde forblive i Hertugdømmerne, fik Ordre til at trække sig ud af disse. Han fremhævede endvidere, at vor Paastand for det Tilfælde, at Regjeringen ikke underkastede sig, maatte gaae ud paa, at Artikel 7 i Vaabenstilstandsconventionen kom til Anvendelse saaledes, at 2 Regjeringsmedlemmer udnævntes fra hver Side, idet de muligt fornødne, alvorlige Skridt bleve foretagne enten af os alene eller af begge Parter i Fællesskab. Som uheldigst for vore Interesser betegnedes det, om Hr. Stedmann skulde lade sig bevæge til ganske eller tildels at forlade den Vej, hvorpaa han ved Forhandlingerne i Kjøbenhavn var slaaet ind, og forene sig med de 5 Regjeringsmedlemmer, der fra vor Side kun kunde betragtes med den største Mistillid. — Major Bülow ledsagede som en Følge af Foranstaaende Hr. Stedmann paa hans ovenfor omtalte Rejse. Under den tyske Rigscommissairs Ophold i Sønderborg blev der truffet den Aftale med General Hansen, at den omstridte Bevogtning af Brohovedet skulde falde bort, mod at der til Gjengjæld blev givet det Løfte fra Rigscommissaires Side, at ingen Patrouiller af tyske eller slesvig-holstenske Tropper skulde blive sendte ned i Nærheden af Værkerne.

De strax ved Udnævnelsen af den nye, midlertidige Regjering udgaaede Befalinger til Afdelingernes Afmarche til de for dem bestemte Cantonnementsdistricter bleve, som allerede ovenfor oplyst, fastholdte. Den 29de October om Aftenen opløstes det nørrejdyske

Armeecorps, og General Krogh overtog Generalcom-mandoen i Nørrejylland foreløbigt med Hovedkvarter i Vejle, hvorfra det den 13de November forlagdes til Fredericia, som Generalen med Ministeriets Sanction havde foretrukket til Opholdssted fremfor Viborg, saaledes som det var fastsat i Armeebefalingen af 4de September. Ligeoverfor de mæglende Magters Optræden havde det danske Cabinet saaledes troet sig nødsaget til i det Mindste foreløbigt at opgive Tanken om med væbnet Haand at skride ind mod de i Hertugdømmerne ved Ikke-Opfyldelsen af Vaabenstilstandsconventionens 7de Artikel skabte Tilstande og derved at befrie den troblevne Befolkning navnlig i Slesvig for det Tryk, der som Følge heraf vedblivende maatte komme til at hvile paa den, og som ikke kunde Andet end paa mange Steder fremkalde den største Uro og Ophidselse. Det var under disse Forhold kun en fattig Trøst, man bød den i en Bemyndigelse, som Krigsministeriet under 2den November gav General Hansen i Anledning af nogle af ham fremførte Ytringer med Hensyn til den nye Regjerings Sammensætning, og hvorefter Generalen kunde meddele Enhver, der maatte nære Tvivl om Sagens rette Forstaaelse, at der ved Indsættelsen af den nye Regjering i Hertugdømmerne for Danmarks Vedkommende ikke havde været Spørgsmaal om noget Valg af Medlemmerne, som ved Begivenhedernes og Omstændigheder-nes Magt vare blevne os paatvungne, uden at vi havde formaaget at forhindre det.

Den 2den November ankom de to Regjeringscom-missairer til Slesvig. Protesten var ved deres Ankomst endnu ikke almindeligt bekjendt; dette skete først den paafølgende Dag, paa hvilken henimod Aften Fællesregjeringen tilstillede Hr. Stedmann sit Svar, hvoraf fremgik, at det i Bekjendtgjørelsens Paragrapher 1 og 2 fremsatte Forbehold efter dens Formening indeholdt den

Virkning af de
2 Regjerings-
commissairers
Protest. — Re-
gjeringens Svar
derpaa.

fornødne Reservation, og at Regjeringen ikke var af den Anskuelse, at den retslige Bestaaen under Vaabenstilstanden af de af den i Kraft satte Forordninger m. m. kunde ansees som foregreben ved de i Bekjendtgjørelsen brugte Udtryk. I Befolkningen gjorde Protesten og navnlig den tyske Rigscommissairs Tiltræden af samme et meget ugunstigt Indtryk, og man syntes der, som i Regjeringen, i høj Grad overrasket ved denne fælles, overensstemmende Optræden og det derved antydede Princip for Commissairernes Virken. I Løbet af Dagen den 3die havde Major Bülow Lejlighed til at tale med flere af Regjeringens Medlemmer, og Resultatet af disse Samtaler meddelte han Grev Knuth i en Skrivelse af 4de November. Majoren havde i de nævnte Samtaler udviklet Grundene for og Nødvendigheden af den afgivne Protest, som ikke var begrundet i Tragten efter at hæmme Regjeringens Virksomhed, men kun i Forpligtelsen til at værne om de danske Slesvigeres Ret. Der blev hertil bemærket, at Regjeringens Medlemmer havde erkjendt Umuligheden af at tilfredsstille begge Partier, og at de derfor havde villet hævde den Stilling som selv Forholdene anviste dem, og som Conventionen bød dem at indtage, nemlig over Partierne; de havde derfor af Landsforsamlingen forlangt ubetinget Tillid og ikke villet meddele den noget Program, men derfor stolede de ogsaa paa den danske Regjerings ubetingede Tillid og kunde ikke give denne nogen tilfredsstillende Erklæring eller nogen anden Garanti end den, som fandtes i deres Proclamation og Bekjendtgjørelse. De havde ved Overtagelsen af Regjeringen nøje prøvet alle af den provisoriske Regjering udstedte Love, men ikke turdet udelade en eneste af de bekjendtgjorte, naar de ikke vilde udsætte den offentlige Ro for at forstyrres, og kun ved de udtalte Reservationer og en forsigtig Anvendelse af disse vilde de være i Stand til at

Major Bülow's
 Conferencer med
 Regjeringsmed-
 lemmerne i Sles-
 vig.

neutralisere dem, der strede imod Conventionen. De mente ikke at besidde nogen stor Popularitet og kunde ikke haabe at vinde almindelig Tiltro i deres Regjeringstid, men de haabede paa Tiltro til deres Ærlighed hos den Regjering, som selv havde indsat dem. Samtidigt indrømmede de imidlertid, at det slesvig-holstenske Parti havde en stor Fordel ligeoverfor Danmark, nemlig den, at alle Regjeringens Medlemmer hørte til samme. De indsaa meget vel, at denne Omstændighed maatte gøre dem mistænkte hos de dansksindede Beboere, og nægtede ikke Muligheden af, at de dem selv ubevidst kunde blive paavirkede af hidtil nærede, politiske Anskuelser, som i det Mindste vilde afholde dem fra at skade deres eget Parti. Fællesregjeringens Svar paa den oversendte Protest havde efter Major Bülow's Formening slet ingen Forandring gjort i Sagernes Stilling. Majoren havde imidlertid ikke troet at burde svare Noget derpaa, dels fordi Svaret ikke directe var meddelt ham, dels fordi han indsaa, at, naar der ikke fremdeles kun skulde være Tale om en Strid om Udtrykkene, men om en virkelig Annulering af endel af de i Kraft satte Bestemmelser, saa vilde Sagen blive stillet saaledes paa Spidsen, at den kun kunde tilendebringes, naar han havde meget bestemt Fuldmagt for enhver Eventualitet. Med Hensyn til enkelte, specielle Spørgsmaal indeholdt Major Bülow's Indberetning endvidere forskjellige, nøjere Oplysninger om den nye Regjering's Standpunkt. Hvad saaledes Spørgsmaalet om Flaget angik, da var Regjeringen underrettet om, at der alt var Underhandlinger i Gang for at bringe et aldeles neutralt Flag tilveje, men den antog Indførelsen af det tidligere brugte, slesvig-holstenske Flag som den naturligste Løsning af dette Spørgsmaal; den syntes iøvrigt ikke utilbøjelig til at antage ethvert andet, aldeles neutralt Flag. — Forbuddet angaaende danske Farver og Cocarder betragtede

Regjeringen som en Politiforholdsregel, som den ikke turde forandre eller tilbagekalde, da man derved udsatte sig for Forstyrrelse af den offentlige Rolighed; imidlertid vilde den ikke have Noget imod en Bestemmelse af de to Parter, Danmark og Centralmagten, om, at der f. Ex. aldeles ingen Faner eller Cocarder maatte benyttes. — Ogsaa med Hensyn til Spørgsmaalet om Skibsmærket forment Regjeringen vel ikke at kunne træffe nogen ny Bestemmelse, men den havde Intet imod en saadan, naar denne udgik fra de tvende Parter i Forening. Iøvrigt syntes den Mening at være almindelig, at dette Spørgsmaal underhaanden kunde afgøres derved, at man i Danmark tilintetgjorde det slesvig-holstenske Mærke, men kun ikke erstattede det ved Mærket: »Dansk Ejendom«, til hvis Optagelse Regjeringen i Interesse af Rolighedens Bevarelse i Landet ikke turde give sit Samtykke. Hvad endeligt angik Fordelingen og Organisationen af den militaire Styrke i Overensstemmelse med Vaabenstilsandsconventionens Artikel 6, da gik de iøvrigt ikke officielle Oplysninger, som Majoren erholdt derom, ud paa, at Forbundstroppeperne kun i meget ringe Antal vare tilstede i det nordlige Slesvig, og at de i Slesvig fødte Tropper i det Mindste tildels vare udskilte af den slesvig-holstenske Hær: Det Spørgsmaal, der efter Majorens Indberetning af Regjeringen betragtedes som et Livsspørgsmaal, var det angaaende Inddragelsen af Øerne Als og Ærø under dens Bestyrelse. Tilbageholdelsen af disse Øer blev almindeligt anset som et alvorligt Brud paa en af Conventionens Hovedbestemmelser; Regjeringen ansaa det for umuligt at opfylde det fra den danske Regjering stillede Forlangende med Hensyn til særlige Garantier for at sikre disse Øers Befolkning mod anti-danske Overgreb, men bemærkede iøvrigt, at man dog ikke maatte ansee den for saa dum, at den i disse Lands-

dele, som ikke vare den hengivne, vilde stille Sagerne paa Spidsen, opirre Befolkningen og tage Bestemmelser, som den ikke havde Magt til at sætte igjennem. Efter endeligt at have udtalt sig angaaende Retableringen af Postforbindelsen, hvis Ordning efter hans Formening ikke vilde frembyde synderlige Vanskeligheder, sammenfattede Major Bülow i sin Indberetning de Indtryk, han havde modtaget under sit korte Ophold i Slesvig, idet han udtalte, at hvor veltænkende og retskafne de til Fællesregjeringen hørende Medlemmer muligt end kunde være, saa vilde de ikke kunne frigjøre sig fra den Indflydelse, som deres hele Livs Sympathier, deres seneste Virken i Stridighederne med Danmark og Frygten for deres lidenskabelige, tidligere Meningsfæller nødvendigvis maatte udøve paa Opfattelsen og Bedømmelsen af Forholdene og den deraf betingede Virksomhed. Han fremsatte som sin Formening, at Regjeringen derfor gjorde sig selv Illusioner med Hensyn til sin i Ord udtalte Upartiskhed, ligesom ogsaa naar den, idet den forlangte ubetinget Tillid og udstrakt Myndighed for at kunne føre denne Upartiskhed igjennem, troede at kunne fyldestgjøre sin Opgave ved at ansee Orden og Ro for det overvejende Vigtigste. I dens forblændede Udtydning af hvad der var præjudicielt for Freden, og i dens hele, falske, men indgroede Opfattelse af dens Stilling til de to contraherende Magter saa han en stærk Opfordring for den danske Regjering til at modvirke en Tilslutning fra Centralmagts Side til de af Fællesregjeringen trufne Forholdsregler, hvorfor han antog det for yderst ønskeligt, dels at bevare Hr. Stedmann i hans nærværende Post, dels, at den danske Regjering havde en fast og med saa udstrakt Fuldmagt som muligt forsynet Commissair i Hertugdømmerne.

At man i disse sidste var forbauset over og misfornejet med Hr. Stedmanns Optræden ved den her om-

handlede Lejlighed, er allerede ovenfor anført; og skjøndt han i det Svar, som han den 4de November tilstillede Fællesregjeringen paa dens Skrivelse fra den foregaaende Dag med Hensyn til den afgivne Protest, traadte noget mere mæglende op, saa var dette Svar, hvori han fremdeles fastholdt, at Regjeringen ikke havde havt Ret til at lade de af den stadfæstede Love emanere, ikke skikket til at forandre den mod ham opstaaede Stemning. I Fællesregjeringen var man af den For-
mening, at han var bleven forledt og fordærvet i Kjøbenhavn, og han omtaltes allerede som en Mand, der ikke egnede sig til den Post, han beklædte, og som let var i Stand til at gaae i en aldeles fejlagtig Retning.

Den danske Commissair forlader Hertugdømmerne. Regjeringen erklæres af det danske Cabinet for insurrectionel.

Efter Modtagelsen af Fællesregjeringens Svar paa Protesten vilde den danske Commissairs Nærværelse i Hertugdømmerne, hvorved der saa at sige paatrykkes den nye Regjerings Handlinger et legalt Præg, ikke være stemmende med hans Regjerings Interesser, og Major Bülow havde derfor for dette Tilfælde Ordre til at retournere til Kjøbenhavn. Majoren afrejste som Følge heraf den 6te fra Slesvig og modtog derfor ikke en Skrivelse til ham fra Grev Knuth af 5te November, som var bleven oversendt til General Hansen med Anmodning til Denne om at ville oversende den til Fællesregjeringen, hvis Major Bülow maatte have forladt Slesvig. I den nævnte Skrivelse anmodedes Majoren om at ville fremhæve for Fællesregjeringen, at dens Autoritet hvilede paa Vaabenstilstandsconventionen, og at man havde indvilliget i dens Indsættelse i Tiltro til, at den vilde handle i Overensstemmelse med den nævnte Conventions Bestemmelser. Da Regjeringen imidlertid havde begyndt sin Embedsvirksomhed med aabenbar Tilsidesættelse af de vigtigste Bestemmelser i den nævnte Tractat og vist en afgjort fjendlig Holdning mod den danske Re-

gjeriug, ansaa denne sig berettiget til at forlange. at den nye Regjering bestemt og utvetydigt erklærede sig om, ihvorvidt den for Fremtiden vilde handle i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Vaabenstilstandsconventionen og i dennes Aand og i bekræftende Fald vilde constatere denne sin Hensigt ved strax at tilbagekalde Ikraftsættelsen af de i de 2 Commissairers Protest nævnte Love og ufortøvet træde i Forhandling med begge Commissairer angaaende hurtig Afhjælpning af de andre Besværinger og Reclamationer, som man troede med Rette at kunne gjøre. Samtidigt med at fremsætte disse Forlangender skulde Majoren udtale, at, saafremt den nye Regjering ikke vilde lade dem skee Fyldest, vilde den herefter fra dansk Side blive anseet som en insurrectionel og aldeles uberettiget Myndighed. Det bemærkedes sluttelig, at der paa Grund af Regjeringens mod Conventionen stridende Optræden selvfølgelig ikke kunde være Tale om en Overgivelse til samme af Øerne Als og Æro.

I lignende Retning udtalte paa dette Tidspunkt det danske Cabinet sig saavel ligeoverfor Centralmagten og Preussen som overfor de venskabelige Magter. Med Førstnævnte var den diplomatiske Forbindelse bleven optaget i de første Dage af November Maa-ned. Allerede under 22de October havde Udenrigsministeren tilstillet den danske Gesandt i Haag, Baron Dirckinck-Holmfeld, en Skrivelse, hvori han udviklede de forskjellige Grunde, hvorfor den danske Regjering trods Centralmagtens anmassende Paastand om at ville føje en med den danske Krone uadskilleligt forbunden Landsdel til det tidligere tyske Forbunds Gebet ansaa det for uklogt ikke at komme denne Magt imøde, naar den søgte at nærme sig os. Hs. Majestæt havde derfor besluttet sig til at modtage Hr. Banks ligesom ogsaa at sende Baronen som sin Gesandt ad

Udtalelser fra det danske Cabinet til Preussen, Centralmagten og de venskabelige Magter angaaende Fællesregjeringens Optræden.

hoc til Frankfurt for at overlevere Rigsforstanderen Kongens Svar paa hans Notificationsskrivelse. Foruden forskjellige Anvisninger med Hensyn til Baronens Optræden og Udtalelser under denne sin Mission rettede Grev Knuth en Anmodning til ham om strax at begive sig til Frankfurt, men ikke at træde i Forbindelse med Hr. Schmerling eller overhovedet udføre sit Hverv, forinden han derom erholdt nærmere Paalæg, der vilde tilgaae ham gennem den engelske Gesandt dersteds, idet hans Hvervs Udførelse var betinget af en Forudsætning, nemlig Installationen af den nye Fællesregjering. — I Betragtning af Hr. Stedmanns Holdning ligeoverfor den nye Regjering efter dennes Installation tilgik der under 29de October Baron Dirckinck-Holmfeld Ordre til at skride til Udførelsen af det ham paalagte Hverv og at træde i diplomatisk Forbindelse med Hr. Schmerling. Under 5te November tilstillede Grev Knuth den saaledes accrediterede Gesandt ved Centralmagten en Ordre til at erklære denne Magt, at den danske Regjering efter Fællesregjeringens Optræden maatte betragte denne som oprørsk, og at den ikke længer ansaa sig som bunden ved Vaabenstilstanden; han skulde endvidere opfordre Centralmagten til at indvillige i Modificationer i Conventionen og navnlig forlange, at den udtrykkeligt skulde misbillige Fællesregjeringens Optræden og opfordre samme til at tilbagekalde Ikraftsættelsen af de i Commissaireernes Protest nævnte Love etc., at den fremdeles skulde indvillige i, at Als og Ærø stilledes under en særlig, af Kongen beskikket Bestyrelse, og at de tyske Tropper bleve trukne tilbage fra Hertugdømmerne. For det Tilfælde, at Centralmagten ikke vilde gaae ind paa disse Fordringer, erholdt Baron Dirckinck-Holmfeld Befaling til at insistere paa, at den nye Fællesregjering traadte tilbage, og at der skredes til Udførelsen af Vaabenstilstandsconventionen, til hvilken Ende

man foreslog, at Hertugdømmerne skulde besættes af et lige Antal danske og tydske Tropper.

Med Hensyn til Preussen da opfordrede Grev Knuth i en Note af 8de November Udenrigsministeren, Grev Dönhoff*), til at bringe Malmø-Conventionen til Udførelse; han meddelte ham desuden de Punkter, som Baron Dirckinck-Holmfeld var bleven beordret til at fremdrage for Centralmagten, og som han anmodede Greven om at faae den nævnte Magt til at opfylde.

Samtidigt med den ovenomtalte Henvendelse af 5te November fra dansk Side modtog Centralmagten gennem Lord Cowley en Udtalelse fra det engelske Cabinets Side, hvori dette misbilligede Fællesregjerings hele Optræden og udtalte sig skarpt imod, at slesvigske Deputerede havde Sæde i Nationalforsamlingen i Frankfurt. Den engelske Regjering havde herved foregrebet et Ønske, som Grev Knuth under 9de November gennem den danske Gesandt i London udtalte for Lord Palmerston, nemlig at det britiske Cabinet i den nærværende Situation vilde yde det danske sin formaaende Understøttelse. Det blev ved denne Lejlighed paalagt Gesandten at udtale som Regjeringens sikke Haab, at det engelske Hof, hvis Centralmagten ikke maatte træde op mod den nye Regjerings Overgreb, vilde tilkjendegive denne, at Malmø-Conventionen var et af England foreslaet og fremskyndet, forberedende

Det engelske
Cabinets Udtalelser i Frankfurt om Fællesregjerings Optræden.

*) Det skal her bemærkes, at der netop paa denne Tid havde fundet et Ministerskifte Sted i Preussen, idet Ministeriet Pfuel under 2den November havde indgivet sin Demission, og Dannelsen af et nyt Cabinet var bleven overdraget til Grev Brandenburg, der den 8de November tiltraadte sine Functioner som Conseilspræsident og Udenrigsminister ad interim.

Skriddt til Fredsunderhandlingerne, at den stod i nøjeste Forbindelse med Englands fra begge Sider antagne Tilbud om en Mediation under disse, og at derfor hin Conventions Tilsidesættelse fra tysk Side vilde nøde det britiske Cabinet til at tage sit Mæglingstilbud tilbage og for Fremtiden kun see hen til de tractatlige og øvrige Forhold, der da maatte blive Rettesnoren for dets Politik.

Ved en Circulairnote af samme Dato til de forskjellige danske Gesandter i Udlandet meddelte endeligt Grev Knuth, idet han fremsendte Exemplarer af de to Commissairers Protest, at Øerne Als og Ærø ikke vilde blive undergivne den nye Regjerings Myndighed; han tilføjede, at der allerede før Installationen af denne var taget et Forbehold i saa Henseende, men at, selv om dette ikke havde været Tilfældet, vilde Regjeringens Beslutning paa Grund af Fællesregjeringens Optræden være retfærdiggjort ved Hensynet til den tro Befolkning, der ikke burde prisgives Slesvig-Holstenernes Terrorisme. Han meddelte endeligt, at Regjeringen under de stedfindende Forhold havde beordret sin Commissair til at forlade Hertugdømmerne.

Uden Indvirkning paa Centralmagten sees disse forskjellige Henvendelser vel ikke at have været; dens Eftergiveness strakte sig imidlertid ikke videre, end at Hr. Schmerling under 14de November meddelte Baron Dirckinck-Holmfeld, at Centralmagten vilde indvillige i, at de i de to Commissairers Protest nævnte Forordninger m. m. bleve tagne tilbage, dog med Undtagelse af Valgene til Nationalforsamlingen, men kun paa den Betingelse, at Bestyrelsen af Als og Ærø blev overgivet til den nye Fællesregjering, en Betingelse, som det var indlysende, at den danske Regjering efter dens Udtalelser om dette Spørgsmaal ikke vilde gaae ind paa. Allerede flere Dage forinden Efterretningen om denne

Centralmagtens Udtalelse naaede det danske Cabinet, var der imidlertid foregaaet en væsenlig Forandring i dets Sammensætning. Den nærmeste Aarsag til dette Ministerskifte var en Collision mellem Kongens Villie og Ministeriets Anskuelse med Hensyn til den Instruction, der skulde gives Danmarks Befuldmægtigede under de Forhandlinger om den endelige Fred, som man naturligvis samtidigt med dem, Vaabenstilstandsconventionens Gjennemførelse havde foranlediget, fra dansk Side havde søgt at forberede og fremskynde saa meget som muligt. For at naae til en Oversigt over, hvorledes Forholdene i saa Henseende havde udviklet sig, vil det imidlertid være nødvendigt her at gaae noget længere tilbage i Tiden.

Under Fremstillingen af Vaabenstilstandsforhandlingerne i Malmø er det allerede anført, at man fra Danmarks Side naturligt maatte nære store Betænkkeligheder ved Afslutningen af en Tractat, hvorved der oprettedes en foreløbig Fællesregjering i Hertugdømmerne. Hvad der navnlig tjente til at bortrydde disse Betænkkeligheder, var den Omstændighed, at den svenske Regjering tilbød sin Medvirkning til, at de venskabelige Magter ved de forestaaende Fredsunderhandlinger i en Protocol udtalte sig bestemt til Fordel for Principet om Uøseligheden af de Baand, som bestode mellem den danske Krone og Slesvig. I Overensstemmelse med denne Aftale tilstillede Grev Knuth under 31te August den russiske, den storbritanniske, den franske og den svenske Gesandt i Kjøbenhavn ligelydende Noter, hvori han om selve Vaabenstilstanden udtalte, at denne vel paa den ene Side frembød den Fordel at gjøre upartiske og retfærdige Forhandlinger mulige, men at den paa den anden Side havde skabt en Tingenes Tilstand i Slesvig, som utvivlsomt vilde lade alle de Omstyrtningsforsøg, som nu i lang Tid havde forstyrret Roligheden i

Tidligere Forsøg paa at tilvejebringe en collectiv Declaration angaaende Slesvigs uopioselige Forbindelse med Danmark og for en directe Deltagelse af Repræsentanter fra de venskabelige Magter i Fredsunderhandlingerne.

Hertugdømmerne, have frit Spil. Han bemærkede dernæst, at, idet Hs. Majestæt Kongen forudsaa alle de Vanskeligheder, som en saadan Tingenes Tilstand kunde bære i sit Skjød, troede han fremfor Alt først at maatte henlede Magternes Opmærksomhed paa det eneste Middel, som egnede sig til at forebygge Farerne ved Situationen, nemlig at de venskabelige Magter i Henhold til Garanti-Tractaterne af 1720, 1767 og 1773 ved en collectiv Declaration paany godkjendte Uløseligheden af de Baand, der forene Slesvig med den danske Krone, som et Princip, der udgjorde en Del af Europas offentlige Ret. Ministeren bemærkede, at en saadan Act, der vilde tjene som Basis for de kommende Underhandlinger, vilde være en mægtig Støtte for de Følelser for Orden, Troskab og Maadehold, som utvivlsomt herskede hos den største Del af Hertugdømmernes Befolkning. Han fremhævede, at det var Haabet om at erholde en saadan Declaration fra de venskabelige Magter, en Declaration, som Kongen af Sverig-Norge allerede havde lovet at tiltræde, der havde bevæget Kongen til paa sin Side at bifalde Afslutningen af Vaabenstilstanden i Malmø, og som nu bragte ham til at fremkomme med et Andragende i saa Henseende til de forskjellige Regjeringer, idet han henvendte deres alvorlige Opmærksomhed paa den gavnlige Indflydelse, som en Declaration i den nævnte Retning fra deres Side vilde udøve paa den hurtige Tilvejebringelse af en varig Fred, der saavel ønskedes af Danmark som af alle de Magter, der vare interesserede i Gjenoprettelsen af Orden og Rolighed i Europa.

Det, som saaledes den danske Regjerings Bestræbelser her gik ud paa, og som den sees under de paafølgende Forhandlinger stadigt at arbejde for, var at forene navnlig de tre garanterende Magter i en collectiv Declaration som den ovennævnte og derved til en

inderlig og heldbringende Samvirken i dansk Interesse. I Forbindelse hermed maatte det være Regjeringen magtpaaliggende at fremkalde Erkjendelsen hos det engelske Cabinet om, at dets Mediationshverv maatte ansees for endt ved Afslutningen af Vaabenstilstandsconventionen, og at søge Fredsunderhandlinger etablerede om muligt i London mellem Befuldmægtigede fra dansk og tysk Side under Englands Præsidentskab og med Tilkaldelse af en russisk, fransk og svensk Commissair, hvilket Sidste man navnlig antog at være i Danmarks Interesse. Bestræbelserne i sidstnævnte Henseende, som dels skete gennem den danske Gesandt i London, dels ved directe Henvendelse fra det danske Cabinet til Lord Palmerston, bleve imidlertid modvirkede ved den Tilstand, der indtraadte i Hertugdømmerne, da Vaabenstilstanden ikke kom til Udførelse, hvorved det blev gjort muligt for England at fastholde, at Mediationshvervet endnu ikke var endt, hvad der atter maatte faae Indflydelse paa Afgivelsen af den collective Declaration, idet England saaledes i det Mindste ikke for Øjeblikket kunde optræde som garanterende Magt. Dette havde saa meget større Betydning, som den russiske Regjering havde erklæret sig villig til at udstede Declarationen, naar dette kunde skee i Forening med Frankrig, England og Sverig, ligesom ogsaa Frankrigs Gesandt i Kjøbenhavn havde udtalt sig meget tilfredsstillende med Hensyn til hans Regjerings Stilling ligeoverfor det slesvigske Spørgsmaal. Grev Knuth paalagde derfor under 15de September den danske Gesandt i St. Petersborg af al Magt at virke for, at Rusland bestemte sig til at afgive den ønskede Declaration i Forening med Frankrig og Sverig, selv om England af ovenanførte Grund for Øjeblikket muligt ikke vilde slutte sig dertil. I sidstnævnte Henseende fik det danske Cabinet faa Dage efter Vished ved en Depeche fra Lord

Palmerston til den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, hvori han bestemt udtalte, at den storbritanniske Regjering ikke for Tiden saa sig i Stand til at tiltræde den ønskede, collective Declaration, hvorfor Afgjørelsen af dette Spørgsmaal for Englands Vedkommende midlertidigt maatte stilles i Bero, i ethvert Fald indtil dets Mediationshverv var endt. — Ogsaa med Hensyn til de venskabelige Magters directe Deltagelse i Fredsunderhandlingerne mødte det danske Cabinet en afgjort Modstand baade hos Centralmagten og hos den engelske Regjering. I Betragtning af det Sandsynlige i, at man i saa Henseende vilde komme til at give efter, tilstillede Grev Knuth henholdsvis under 5te og 7de October de danske Gesandter i Paris og St. Petersborg ligelydende Depecher, hvori han næst efter at meddele dem Sagernes Stilling i fornævnte Henseende paalagde dem at anmode de respective Regjeringer om at ville forsyne deres Befuldmægtigede saavel i Frankfurt som paa Stedet, hvor Underhandlingerne vilde komme til at foregaae, med saadanne Instructioner, at de kunde være i Stand til at støtte vor Sag under Underhandlingerne, hvis forskjellige Phaser saa hurtigt som muligt vilde blive bragte til Regjeringernes Kundskab. I den samme Depeche udtalte den danske Udenrigsminister sig dernæst om Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni. Han erklærede, at det i dette Forslag nævnte ene Alternativ, en Retablering af status quo ante, var uantageligt fra vor Side, da det vilde hidføre nye Forviklinger, og at det danske Cabinet derfor vilde foreslaae, at der gaves begge Hertugdømmer en uafhængig Stilling, saaledes at Slesvig med Hensyn til Arvefølgen og ligeoverfor Udlandet dannede en Enhed med Danmark, men iøvrigt beholdt sin særskilte Administration og Forfatning, medens Holsten bevarede Forbindelsen med Tydskland og blev fuldstændigt uafhængigt af Danmark.

Udtalelse fra
det danske Cabl-
nets Side om
Lord Palmerstons
Forslag af 23de
Juni.

Han erklærede det derhos for meget ønskeligt, om Stormagterne vilde erklære Slesvig for et absolut neutralt Land, og tilføjede, at han for en saadan Fredsbasis haabede paa Støtte fra de nævnte Magters Side. Med Hensyn til det andet, i Lord Palmerstons ovennævnte Forslag fremsatte Alternativ, Delingen af Slesvig, da erklærede Grev Knuth, at enhver Formindskelse af Danmarks lille Territorium vilde være meget følelig, og at denne Basis for Underhandlingerne vilde være uretfærdig for Danmark, som derved vilde miste sin gamle, historiske Grændse, hvorfor det danske Cabinet heller ikke selv vilde foreslaae et saadant Grundlag; men samtidigt udtalte Ministeren, at Danmark paa den anden Side var ude af Stand til at fortsætte Krigen, naar det stod alene mod den store Overmagt, og at det derfor kunde see sig nødt til at slutte Fred, selv med følelige Offre. Som den Delingslinie, Lord Palmerston havde udpeget for den danske Gesandt i London, og som var den haardeste, vi overhovedet kunde modtage, anførte Ministeren en Linie tæt Syd om Flensborg til Okholm ved Nordsøen, men bemærkede tillige, at der sikkert vilde vise sig store Vanskeligheder ved Udførelsen af en Deling efter denne Linie, hvorfor Magternes Understøttelse og Garanti i saa Henseende vilde være nødvendig, ligesom det ogsaa vilde være ønskeligt, om Delingslinien blev erklæret neutral.

Det paa Udtalelserne af den franske Gesandt i Kjøbenhavn grundede Haab om virksom Medvirkning fra Frankrigs Side i dansk Interesse viste sig snart at være velbegrundet, og allerede under 18de October kunde Grev Knuth i en Depeche til de danske Gesandter i Petersborg og Stokholm meddele disse, at det franske Cabinet var i Færd med at forsyne sine Repræsentanter saavel paa de nævnte Steder som i London med Instructioner med Hensyn til den ønskede,

collective Declaration. Samtidigt bad han Gesandterne fremhæve for de respective Hoffer, hvilken Betydning det vilde have for os, hvis Rusland og Sverig i Forening med Frankrig vilde give os en positiv Forsikkring om uafhængigt af Storbritanniens Handlemaade at ville indlede Aabningen af de forestaaende Fredsunderhandlinger med en højtidelig Erklæring angaaende Slesvigs uopløselige Forbindelse med den danske Krone. Efter Afgivelsen af Englands Erklæring i saa Henseende viste imidlertid saavel det russiske som det svenske Cabinet en større Tilbageholdenhed med Hensyn til Afgivelsen af Declarationen. Aarsagen hertil var navnlig den, at det russiske Cabinet ikke havde nogen Tro til Stabiliteten af Forholdene i Frankrig, og at Sverig ikke ønskede alene at indgaae en offensiv og defensiv Alliance med Danmark mod Tydskland; muligt var denne Tilbageholdenhed for den første Magts Vedkommende ogsaa begrundet i, at man frygtede for, at et saa betydningsfuldt Skridt fra Ruslands Side skulde foranledige den danske Regjering til at vise sig mindre imødekommende med Hensyn til Fredsunderhandlingerne. Den danske Udenrigsminister mente imidlertid efter de Meddelelser, han, som ovenfor anfort, havde givet angaaende en fra dansk Side antagelig Basis for Fredsunderhandlingerne, at en slig Frygt maatte have vist sig ugrundet. Idet han i en Depeche af 23de October udviklede denne Anskuelse for Gesandten i St. Petersburg, paalagde han ham paany af al Evne at virke for Declarationens Afgivelse, hvoraf han yderligere udviklede Betydningen med Hensyn til det Ønskelige i at kunne komme til en afgjørende Bestemmelse om Arvefølgen i det samlede, danske Monarchi, da den tydske Befolknings Fastholden ved den augustenborgske Linie, som nu var bleven umulig paa den danske Throne, vilde forsvinde, naar det viste sig, at den ikke var arveberettiget i Slesvig. Med

Hensyn til Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni fremhævede han ved Siden af de i de tidligere Depecher alt omtalte Grunde et nyt Synspunkt, hvorfor Retableringen af status quo ante var uantagelig for begge Parter, nemlig at der i de forløbne 4 Maaneder var foregaaet betydelige Forandringer i Tydsklands ydre og indre Forhold. Der var endvidere fremkommet et Udkast til en Statsgrundlov for Tydskland, som iblandt Andet bestemte, at der kun kunde bestaae en personel Union mellem et tydsk og et ikke tydsk Land. En hvilkensomhelst parlamentarisk Forbindelse mellem Slesvig og Holsten vilde da føre til en reel Union, og dersom Kongen af Danmark ikke vilde finde sig i Slesvigs Incorporation i Tydskland, kunde han altsaa ikke gaae ind paa Lord Palmerstons Forslag uden med Hensyn til Holsten at forlange en Modification i den ovennævnte Statsgrundlov, ligesom Tydskland paa sin Side, dersom det ikke paa en underfundig Maade vilde fuldbyrde Slesvigs Erobring, i det Øjeblik, det antog Forslaget, vilde blive nødt til at foretage en betydelig Forandring i en allerede bestemt og for meget væsenlig anseet Plan for Tydsklands fremtidige Ordning. I Henhold til de tidligere fremsatte Anskuelser hos det danske Cabinet maatte dette søge snart at komme til en definitiv Afgjørelse med Hensyn til den Grændse, hvortil det vilde gaae under de ved Vaabenstilstandsconventionens 11te Artikel bebudede Fredsunderhandlinger. Til den Ende havde Grev Knuth allerede under 4de October beordret den danske Gesandt i London, Grev Reventlow, der var udseet til at føre Forhandlingerne for Danmarks Vedkommende, til at afgaae til Kjøbenhavn. Det er alt ovenfor seet, at det danske Cabinet ansaa en delvis selvstændig Stilling af Slesvig som det under nærværende Forhold ønskeligste Resultat, og at Grev Knuth kun havde betegnet en Deling af det nævnte

Det danske Cabinets Stilling ligeoverfor Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni yderligere pointeret ved Udkastet til den nye tydske Statsgrundlov.

Grev Reventlow, der er udseet til Danmarks Befuldmægtigede ved Fredsforhandlingerne, kaldes til Kjøbenhavn Mulig Basis for de nævnte Forhandlinger.

Hertugdømme efter en Linie Syd om Flensborg og derfra mod Vest hen til Nordsøen som en Løsning, hvorpaa det ved Omstændighedernes Magt kunde blive tvunget ind. Da imidlertid den engelske Gesandt i Kjøbenhavn, Hr. Wynn, under 26de October udbad sig en bestemt Oplysning om, ihvorvidt den danske Regjering, hvis det førstnævnte Alternativ, som Lord Palmerston da først vilde foreslaae Centralmagten, ikke blev accepteret, vilde gaae ind paa en slig Deling, svarede Grev Knuth under 29de October, at han den 15de November agtede at begive sig til London for at træffe Aftale med Lord Palmerston angaaende Underhandlingerne om den endelige Fred, og at han gjorde Regning paa, at Lorden ikke vilde fastsætte nogen Basis for disse Forhandlinger inden hans Ankomst, da det var hans Hensigt at fremkomme med et nyt Project, hvorefter Slesvig skulde forblive udelt og uafhængigt saavel af Danmark som af Tydskland, men i uopløselig Forbindelse og med samme Arvefølge som Danmark. Det fremgaaer iøvrigt af flere foreliggende Actstykker, at den danske Udenrigsminister stadigt bestræbte sig for, at de forestaaende Fredsunderhandlinger skulde fremmes under alle de 4 Magters Medvirkning og ikke alene under Englands Mægling, da denne sidste Magt stadigt drev paa Indrømmelser og ved denne sin Holdning virkede til Skade for vore Interesser. Resultatet af Udenrigsministerens Forhandlinger og Overvejelser førte endeligt til et Udkast til en Instruction for Grev Reventlow med Hensyn til den Stilling, han skulde indtage ved Underhandlingerne. I dette Udkast berøres først Formen for Fredsunderhandlingerne, idet der udtales det Ønskelige i, at disse kunde skee under Englands Mediation, men under Deltagelse fra de andre, garanterende og interesserede Magters Side, en Deltagelse, som Frankrig ligefrem havde forlangt, Rusland og Sverig

Grev Knuth's
Udkast til en
Instruction for
Grev Reventlow.

uden at udtale en slig Paastand dog nærede Ønske om. Skulde imidlertid England bestemt forlange at fortsætte Mæglingen alene, og Centralmagten kun vilde underhandle med os under denne Magts udelukkende Mægling, da blev Gesandten vel bemyndiget til at gaae ind paa en saadan Form for Underhandlingerne, dog at det i hvert Fald kom til at staae klart, at Hindringerne for den første Fremgangsmaade alene stammede fra Englands og Tydsklands Vægning, ligesom det ogsaa navnlig da maatte være en vigtig Gjenstand for hans Bestræbelser at faae tilvejebragt en Protocol, indeholdende en collectiv Gjentagelse af Garantien, undertegnet af de 3 Magter, Frankrig, Rusland og Sverig, saaledes at denne kunde benyttes ved Begyndelsen af Underhandlingerne.

Saasart Formen for Underhandlingerne var vedtagen, skulde Grev Reventlow foreslaae Lord Palmerston at begynde disse med en Erklæring til begge Parterne om, at han som Betingelse for at fortsætte sin Mediation maatte fordre, at begge Magter vilde vedtage en af ham foreslaaet, klar og bestemt Basis for Underhandlingerne, og at de ligeledes vilde vedtage, at der fra det Øjeblik, denne Basis var fastslaaet, strax skulde indføres en med denne stemmende, civil og militair Forvaltning i Hertugdømmerne. Grev Knuth ønskede, at der om disse Punkter skulde vedtages en Protocol, som skulde underskrives af Grev Reventlow og Lord Palmerston i Forening med den tyske Negociateur, og at denne Protocol dernæst skulde ratificeres af begge Magter, uden at dog dette paa nogen Maade burde standse Forhandlingerne. Det antoges ligeledes nødvendigt, at der angaaende Fastsættelsen af den nævnte Basis affattedes og ratificeredes en Protocol, som desuden maatte indeholde de nærmere Regler med Hensyn til den civile og militaire Forvaltning af Hertugdømmerne.

for Mellemtiden fra Protocollens Ratification indtil den endelige Freds Afslutning. I sidstnævnte Henseende skulde der navnlig insisteres paa, at samtlige tyske Tropper droges ud af Hertugdømmet Slesvig, at samtlige Tropper, der hørte hjemme i dette Hertugdømme, og som havde deltaget i Insurrectionen mod den retmæssige Souverrain, skulde hjempermitteres, og at Kongen af Danmark fik Ret til at indsætte en foreløbig, civil Forvaltning i Hertugdømmet Slesvig. Saafremt det ikke maatte lykkes Grev Reventlow ved Henviisning til Vaabenstilstandsconventionens Historie og til Sagernes nuværende Stilling i Hertugdømmerne at bringe Lord Palmerston til at indsee Vigtigheden og Nødvendigheden af disse foreløbige Bestemmelser, skulde han af Denne forlange en anden, ligesaa betryggende Garanti for, at den Fred, som blev sluttet, kom til Udførelse, og dernæst, førend han skred videre, til Regjeringen indberette, hvad den engelske Udenrigsminister i denne Henseende troede at kunne love. For det Tilfælde, at Lord Palmerston maatte tiltræde de foreløbige Bestemmelser, men at Centralmagtens Befuldmægtigede ikke vilde antage dem, skulde han bestemt erklære, at han mistvivlede om, at Forhandlingerne vilde kunde føre til nogetsomhelst Resultat, og søge at opnaae, at Lord Palmerston frasagde sig enhver videre Mediation og sluttede sig til de tre andre Magter for i Forening med dem at undertegne Fornyelsen af den collective Garanti, som man fra dansk Side ansaa sig for ligefrem berettiget til at forlange. Skulde dette imidlertid heller ikke kunne opnaaes, og Lord Palmerston holde fast ved Mediationen, blev det paalagt den danske Befuldmægtigede at gjentage for ham, at Regjeringen nærede den Anskuelse, at Udførelsen af Freden vilde blive aldeles umulig, og at han for dette Tilfælde maatte indhente nærmere Instruction fra sin Regjering. I For-

ventning af denne burde han dog stræbe at forhindre en Standsning i Forhandlingerne, idet han tog det paa sit personlige Ansvar at fortsætte disse. Med Hensyn til Basis for den endelige Fred udtalte Instructionen som den danske Regjerings Ønske, at Lord Palmerston vilde foreslaae Slesvigs størst mulige Selvstændighed under den ved Garantiacterne sikkrede Forbindelse med den danske Krone og navnlig bestemt forlange dets Adskillelse fra enhver Forbindelse med Holsten, hvorved det vilde komme til at staae under indirecte Indflydelse af det tydske Rige. Man ønskede dernæst udtalt, at Slesvig vel skulde have sin egen Administration, Forfatning, Domstole og Lovgivning under saadanne, frie Former, som vilde blive vedtagne ved Overenskomst med den slesvigske Befolkning selv, men at det samtidigt paa den anden Side skulde fastsættes, dels at Slesvig og Danmark udadtil dannede en uopløselig Enhed, dels at begge Nationaliteter i Hertugdømmet skulde sikkres en grundlovmæssig og lige Berettigelse. Med Hensyn til Hertugdømmet Holsten skulde Grev Reventlow fremhæve, at, naar Hs. Majestæt Kongen af Danmark ved Fredslutningen fornyede det Løfte, han i Marts Maaned havde givet angaaende dette Hertugdømmes fuldkomne Tilslutning til Tydskland, og som iøvrigt siden var tilbagekaldt ved Bestemmelserne i Vaabenstilstandsconventionens 7de Artikel, saa havde han hermed for Holstens Vedkommende opoffret Alt, hvad han kunde opoffre. Et lignende Løfte var Kongen ogsaa villig til at give for Lauenborgs Vedkommende under den Forudsætning, at den danske Krone ikke derved led noget finantsielt Tab, hvorfor han i Betragtning af de Forhold, under hvilke dette Hertugdømme var kommet ind under Kronen, maatte forlange, at den aarlige Indtægt, som tilfled den danske

Statskasse fra samme, blev capitaliseret til en Aversionssum.

Saafrømt der aldeles ikke maatte vise sig at være noget Haab om at faae den foranførte Basis, hvilken det blev paalagt den danske Befuldmægtigede ikke at fravige uden bydende Nødvendighed, antaget, udtalte Instructionen, at han i saa Fald skulde erklære for Lord Palmerston og de øvrige Magters Repræsentanter, at, eftersom der ikke syntes at være noget andet Alternativ, hvorved en virkelig Fred kunde opnaaes, saa vilde den danske Regjering for en Fornylse af Krigen foretrække at gaae ind paa en Deling af Slesvig under Forudsætning af, at den danske Stat derved erholdt en Grændse, som kunde gjøre dens fremtidige Existents mulig. Med Hensyn til Delingslinien nævner Instructionen derpaa den i Hr. Wynns tidligere omtalte Note til Grev Knuth betegnede, nemlig Sønden om Flensborg og derfra mod Vest til Nordsoen som den nordligste Linie, om hvilken der nogensinde fra vor Side kunde blive Tale, og fremhæver, at dersom en Delingsbasis skulde blive fastsat, saa vilde det endnu mere end i modsat Tilfælde være nødvendigt, at der øjeblikkeligt indfortes en civil og militair Forfatning i Hertugdømmerne, som stemmede dermed, idet Perioden mellem Antagelsen af en slig Basis og Afslutningen af den endelige Fred under Oprørspartiets Herredømme vilde blive saa aldeles uudholdelig for den Del af Hertugdømmet, der siden skulde forenes med Danmark, at den danske Regjering aldrig vilde kunne forsvare at fremkalde den over en Befolkning, som for sin Troskabs Skyld allerede havde lidt saa meget. Da endvidere en slig Tilstand kunde blive dragen hen i en ubestemmelig, muligt lang Tid, naar ikke de tidligere omtalte, foreløbige Bestemmelser bleve trufne, paalagde Instructionen Grev Reventlow at erklære Lord Palmer-

ston, at disse Bestemmelers Vedtagelse og Ratification var en ufravigelig Betingelse for, at Danmark kunde række Haanden til Opstillingen af en slig Basis. Idet det endeligt betydedes Grev Reventlow, at det naturligvis, naar denne Basis blev antagen, var nødvendigt, at Delingslinien strax fastsattes paa en aldeles utvetydig Maade, og uden at der fra det Øjeblik, da den var fastsat, kunde blive Spørgsmaal om atter at komme bort fra den, betegnedes det som en Hovedsag, at der med Hensyn til den Del af Hertugdømmet Slesvig, som vedblivende kom til at høre til Danmark, ikke ved Fredstractaten blev fastsat nogensomhelst Forpligtelse, som kunde give Tydskland Paaskud til senere ogsaa at blande sig i denne Dels Forhold; det blev endvidere anført, at den danske Regjering selvfølgelig vilde fastsætte Forholdet mellem denne Del af Hertugdømmet og Danmark paa en mild og med Indbyggernes Interesse og Velfærd stemmende Maade. Med Hensyn til Sydslesvigs Forhold til Holsten og Tydskland erklærede Grev Knuth, at den danske Regjering ikke forlangte nogen Forandring i den Maade, hvorpaa Lord Palmerston i sit Forslag havde yttret sig derom; for Holstens og Lauenborgs Vedkommende skulde Grev Reventlow gjøre de samme Betragtninger gjældende, som vare ham foreskrevne under Forudsætning af, at den førstnævnte Basis blev antagen.

Efter endeligt at have tilsagt Grev Reventlow den nødvendige, sagkyndige Assistance under Forhandlingerne navnlig med Hensyn til Detaillerne i de finansielle Forhold fremhæver Instructionen det overordentligt Betydningsfulde i det Gesandten paalagte Hverv og slutter med en Anmodning til ham om, hvis det mod al Forhaabning skulde vise sig, at intet af de opstillede Alternativer lod sig gennemføre, da at trække Underhandlingerne i Langdrag for at sikre Danmark

mod et Overfald fra tysk Side i den for os ugunstige Aarstid.

Det Spørgsmaal, der i ovennævnte Udkast maatte vække den største Betænkelse, var det deri fremsatte, andet Alternativ, nemlig Tilbudet om at ville gaae ind paa en Deling af Slesvig. Trods de i Statsraadet derom herskende, delte Meninger indstilledes under 7de November Udkastet til allerhøjeste Approbation, hvilken ogsaa meddeltes den 10de samme Maaned, dog med Tilføjelse af, at den danske Gesandt ikke maatte gaae ind paa nogen Deling af Hertugdømmet Slesvig, førend nøjere, allerhøjeste Instruction i saa Henseende var erhvervet. De om denne Sag i Statsraadet fremtrædende Differentser fremkaldte imidlertid allerede den 11te November en Ministerkrise, der endte med, at det samlede Ministerium indgav sin Demission, der den 15de November blev modtaget; det ovenfor omtalte Udkast blev som en Følge af det indtrufne Ministerskifte foreløbigt henlagt. Af de tidligere Ministre udtraadte Udenrigsministeren, Grev Knuth, Krigsministeren, Oberst Tscherning, Kultusministeren, Magister Monrad, Handelsministeren, Gehejmeconferentsraad Bluhme, samt Minister uden Portefeuille, Højesteretsadvocat Lehmann.*) Det nye Ministerium blev dannet den 16de November med Grev A. W. Moltke som Conseilspræsident og midlertidig Udenrigsminister, General Hansen som Krigsminister**), Commandeur Zahrtmann som Marineminister, Kammerherre Bardenfleth som Justitsminister, Professor Madvig som Kultusminister, Grev Sponneck som

Udkastet til Instructionen meder meget delte Anskuelse i Statsraadet, det approberes, men med en Modification, der medfører Ministeriets Afgang.

Reconstructionen af Ministeriet.

*) Etatsraad Hvidt var allerede den 23de September efter Ansøgning udtraadt af Ministeriet.

**) General Hansen ankom fra Als til Kjøbenhavn den 19de November og overtog den følgende Dag sin Post som Krigsminister.

Finantsminister, Etatsraad Bang som Indenrigsminister og Professor Claussen som Minister uden Portefeuille; kort efter, nemlig den 24de November, udgik der en kongelig Kundgjørelse angaaende Fordelingen af Forretningerne mellem de forskjellige Ministerier samt om Ophævelsen af adskillige Collegier og andre Autoriteter. Vi skulle her, inden vi gaa videre i Fremstillingen af vor Regjerings Virksomhed med Hensyn til vore ydre, politiske Forhold, korteligt berøre, at der paa dette Tidspunkt ogsaa fandt betydningsfulde Forhandlinger Sted, vedrørende vore indre Forhold, som lagde et ikke ringe Beslag paa Ministeriets Tid og Kræfter, nemlig Forhandlingerne med den danske Rigsforsamling. Allerede den 5te April 1848 havde Hs. Majestæt Kongen bebudet Indkaldelsen af en saadan Forsamling og samtidigt befalet de raadgivende Provindsialstænder at samles for at afgive Betænkning herom og om et Udkast til en Valglov for Dannelsen af samme. Resultatet heraf havde været en af Kongen under 7de Juli approberet Valglov, og i Henhold til denne havde Valgene fundet Sted den 5te October. Den 23de October aabnede Kongen Rigsforsamlingen paa Christiansborg Slot, og efterat Conseilspræsidenten dernæst havde givet Forsamlingen en kort Udsigt over Rigets Stilling, blev der fremlagt et Udkast til en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig, ligesom der ogsaa blev forelagt til Betænkning Forslag til at skaffe Statskassen de fornødne Midler til at fremme Rustningerne samt et Lovudkast om almindelig Værnepligt. De sidste Forslag bleve som de mest presserende først fremmede, og allerede den 15de December approberede Kongen Budgettet for 1849 og under 12te Februar 1849 Lov om almindelig Værnepligt for Kongeriget Danmark.

Forhandlinger
med Rigsforsam-
lingen.

Forandringen i Ministeriets Sammensætning bevirkede en Meddelelse til den danske Gesandt i London,

Det nye Mini-
steriums Hen-
vendelse til det
engelske Cabinet
u. e. l. Hensyn til
Fredsunderhand-
lingerne.

hvori det paalagdes ham at udvikle for Lord Palmerston, at den skete Ministervexel vilde foranledige, at Forhandlingerne om den endelige Fred først kunde tage deres Begyndelse i December Maaned. Det udvikledes yderligere i den Gesandten derom tilstillede Note af 15de November, at det slesvigske Spørgsmaal ved den i Frankfurt voterede, nye, tyske Forfatning var indtraadt i en helt ny Phase, da denne Forfatnings 3die Artikel bestemte, at, dersom et tydsk Land havde Souverain fælles med et ikke tydsk, skulde Forholdet mellem dem ordnes efter Principerne for en ren Personel-Union. Der var saaledes nu kun Tale om to Alternativer, nemlig at Slesvig incorporeredes i Tydskland, eller at enhver administrativ Forbindelse af samme med Holsten blev hævet. Det anførtes, at med Hensyn til det andet Alternativ, om hvilket der naturligvis fra dansk Side alene kunde være Tale, var det aabenbart, at, naar Kongen skulde underkaste sig Stipulationen i den nævnte, tyske Forfatningslov i hvad der var ham byrdefuldt, nemlig Opgivelsen af hans Souverainitetsrettigheder for Holstens Vedkommende, saa maatte ogsaa Stipulationen fastholdes for ham i det, som var ham gunstigt, hvilket maatte føre til en Bekræftelse af, at Tydskland ikke besad nogensomhelst Souverainitetsret til Slesvig og altsaa heller ikke havde Ret til at blande sig i dette Hertugdømmes indre Anliggender. Det udtaltes endeligt i Noten, at, naar det som Basis for Freden først var fastsat, at Slesvig var et for Tydskland fremmed Land, da vilde Kongen af Danmark af Hensyn til den tyske, sydslesvigske Befolkning, der med Beklagelse maatte imødesee den Fraskillelse fra Holsten, som den nye, tyske Forfatningslov nu mere end nogensinde havde gjort nødvendig, være villig til at give aldeles sikre Garantier for Bevarelsen af den tyske Nationalitet i Slesvig, og desuden tilstaae dette Land en særlig, politisk Stil-

ling. Endeligt blev det paalagt Gesandten at underrette Lord Palmerston om, at Kongen vilde sende en særlig Befuldmægtiget til London. — Det vil af denne Meddelelse sees, at det nye Cabinet med Undtagelse af Spørgsmaalet om Slesvigs Deling nøjagtigt vilde følge den samme Politik, som det foregaaende, hvorom det ogsaa under 17de November underrettede den engelske Regering gennem Gesandtskabet i London, hvem det endvidere paalagdes i Overensstemmelse med de tidligere tilgaaede Instructioner at søge at bevæge Lord Palmerston til at træde alvorligt op mod den fortsatte, retstridige Bestaaen af Slesvigs Repræsentation i Nationalforsamlingen i Frankfurt. — Paa sidstnævnte Sted vedblev Baron Dirckinck-Holmfeld sine Forhandlinger med Centralmagten om de tyske Troppers Tilbagegang fra Slesvig og angaaende Als's og Ærø's fremtidige Stilling. Disse Underhandlinger førte dog ikke til noget Resultat, idet Centralmagten vel, som tidligere berørt, erklærede sig villig til at tage Rigscommissairernes Protest tilfølge, men fastholdt Tilstedeværelsen af Repræsentanter for Slesvig i Nationalforsamlingen og forlangte Administrationen af Als og Ærø overgivet til Fællesregjeringen. Et directe Forlangende i sidstnævnte Henseende stilledes under 18de November i en Note til den danske Udenrigsminister fra Centralmagtens Gesandt i Kjøbenhavn, Hr. Banks. Denne Note blev forhandlet i Statsraadet den 21de November og førte til en Beslutning af samme, hvori det udtaltes, at der var skeet saa uoprettelige Brud paa Vaabenstilstandsconventionen og der ved tilføjet de danske Interesser en saa ubodelig Skade, at Kongen maatte ansee sig fuldt berettiget til at handle, som om Vaabenstilstanden ikke existerede, at Regeringen imidlertid for ikke at vanskeliggjøre Freden og bringe Nød over Hertugdømmernes Befolkning ikke vilde gjøre de Rettigheder gjældende, der kunde følge

Baron Dirckinck-Holmfeld fortsætter sine Forhandlinger med Centralmagten. — Den danske Regerings Optræden ligeover for Centralmagtens Forlangende om, at Administrationen over Als og Ærø skal overgives til Fællesregjeringen.

af Brudet paa Conventionen, men at man paa ingen Maade vilde overgive Als og Ærø til Fællesregjeringen. I en Note af 25de November underrettedes Hr. Banks om denne Beslutning; Gesandten, der iøvrigt alt tidligere havde anmeldt for den danske Regjering, at han i den nærmeste Fremtid vilde blive afløst i sin Post af Grev v. Bismark, afrejste allerede den paafølgende Dag til Frankfurt. En lignende Meddelelse som den til Hr. Banks afgik den 26de November til Baron Dirckinck-Holmfeld i Frankfurt, hvem det samtidigt paalagdes, ikke at gaae et Skridt ud over den Stilling, som var betegnet ham ved Grev Knuths tidligere omtalte Instrux af 5te November; forsaavidt han nødtes til at indlade sig paa Forhandlinger om Modificationer i Vaabenstilstandsconventionen, blev det ham paalagt at trække disse i Langdrag, da man ikke kunde vente at erholde saadanne Garantier, at man kunde være tjent med at overlevere Als og Ærø til den nye Fællesregjering i Hertugdømmerne. Det udtaltes endeligt, at den danske Regjering, saalænge Tilstanden i Slesvig ikke gjorde det uundgaaeligt nødvendigt, ikke tænkte paa at besætte dette Hertugdømme, men at man ansaa det for rigtigt, at Gesandten lod Centralmagten forstaae, at Oprørernes Frækhed under visse Eventualiteter kunde tvinge den dertil.

General Oxholm
afgaaer til Lon-
don for at del-
tage i Freds-
underhandlin-
gerne.

Med Hensyn til selve de forestaaende Fredsforhandlinger da afgik i Henhold til den tidligere omtalte Meddelelse af 5te November til den danske Chargè-d'affaires i London den 20de November General Oxholm som særlig Befuldmægtiget til England. Hensigten med Generalens Sendelse var foruden at gjøre Lord Palmerston bekjendt med Grunden til Grev Reventlows Udeblivelse tillige den at søge at erfare den engelske Udenrigsministers Anskuelser angaaende Formen for Underhandlingerne, hvorved det var ham paa-

lagt at arbejde hen i den Retning, som var antydet i Grev Knuths Udkast til Instructionen for Grev Reventlow. Generalen skulde endvidere conferere confidentielt med den russiske, den franske og den svenske Gesandt i London og gjøre disse det klart, at det ikke var fra vor Side, at mulige Hindringer med Hensyn til de af dem repræsenterede Magters Deltagelse i Underhandlingerne vilde blive rejste. Angaaende de nævnte Magters Opfattelse af den danske Regjerings Stilling til Spørgsmaalet om den Selvstændighed, denne var villig til at gaae ind paa for Slesvigs Vedkommende, maa det bemærkes, at der i nogle af Grev Knuths seneste Depecher var forekommet en Udtalelse, som havde forplantet sig til de andre Magters Repræsentanter i London gennem de dem af deres Regjeringer tildelte Instructioner, og som ikke synes at have havt nogen Begrundelse i Cabinetts almindelige Mening angaaende Sagen. Grev Knuth havde nemlig betegnet Slesvigs eventuelle Stilling til Danmark som Norges til Sverig. Det nye Cabinet ilede derfor med at meddele Gesandterne ved de respectiv Hoffer, at Regjeringen aldeles ikke kunde billige en saadan Afgjørelse af Sagen, da denne vilde stride baade mod Kongerigets og Slesvigs Interesser og Rettigheder og desuden i finansiell Henseende langt fra vilde blive en Velgjerning mod Slesvig. Den danske Regjering maatte bestemt fordre Slesvigs uadskillelige Forbindelse med Danmark ved en reel Union, saaledes at dette Hertugdømme havde Repræsentation i Udlandet, Hær og Flaade, Repræsentation i Rigsforsamlingen og Flag tilfælles med Danmark, og at det i administrativ Henseende fuldstændigt adskiltes fra Holsten. Med Hensyn endeligt til den tidligere omtalte, collective Declaration, som det nye Cabinet naturligvis ligesaa meget maatte ønske som det afgaaede, da var denne Sag endnu i Slutningen af November ikke indtraadt i noget væsenligt nyt Stadium. Den

franske Gesandt i Petersborg, General Leflo, havde vel paa sin Regjerings Vegne opfordret det russiske Cabinet til i Forening med Frankrig og Sverig at yde Danmark den Støtte, som en slig Declaration vilde afgive, men Betænelighederne i saa Henseende hos de nævnte Magter vare ikke fjernede, og det eneste, nye Moment, som med Hensyn til dette Spørgsmaal var fremkommet, var det, at den danske Regjering efter de foreliggende Indberetninger mente at have Grund til at troe, at Centralmagten ønskede det hele Spørgsmaal afgjort saa snart som muligt, og at den i en slig, collectiv Erklæring fra de garanterende Magter vilde see den bedste Udvej, den kunde ønske, til at trække sig ud af Sagen.

Grev Reventlow og Conferentsraad Treschow bestemtes til at deltage i Fredsunderhandlingerne. Instructioner for Underhandlerne; deres Afrejse til London.

Til Deltagelse i Fredsunderhandlingerne bestemtes fra dansk Side, foruden den allerede til London afrejste General Oxholm, Grev Reventlow og Conferentsraad Treschow*). Instructionen for Disse udfærdigedes den 1ste December og indeholdt med Hensyn til Formen for Fredsunderhandlingerne og det i Grev Knuths Udkast til en Instruction nævnte første Alternativ i alt Væsenligt de samme Udtalelser som dette; derimod paa lagde den Underhandlerne, for det Tilfælde at man ikke kunde opnaae det ønskede Resultat, og Planen om en Deling af Slesvig skulde komme paa Bane, da at afvise et saadant Forslag. De skulde motivere denne Afvisning ved, at Danmark ved at forlade den paa Tractater grundede og ved højtidelige Garantier hjemlede Basis vilde berøve sig al Udsigt til at bevare selv

*) Conferentsraad Treschow havde desuden det særlige Hverv at forhandle angaaende Afslutningen af et Statslaan paa 800,000 Pund Sterling; den 23de Februar 1849 afsluttedes ogsaa et saadant med Handelshuset Hambro & Søn i London.

den Del uantastet, som faldt i dets Lod, naar Tydskland engang senere ved fremkunstlede Agitationer benyttede Lejligheden til at forfølge sine Erobringsplaner videre.

Grev Reventlow og Conferentsraad Treschow afrejste den 4de December over Brüssel til London; i Brüssel overrakte Grev Reventlow Kong Leopold et Brev fra Hs. Majestæt Kongen, hvori Denne anholdt om hans velvillige Deltagelse og Medvirkning til Fredsunderhandlingerne. De tre Underhandlere forbleve kun i kort Tid samlede i London, idet General Oxholm, da det trak i Langdrag med Udnævnelser af en Befuldmægtiget fra Centralmagts Side, midlertidigt blev kaldet til en anden Virksomhed, hvorfor han den 24de December afrejste til Kjøbenhavn.

General Oxholm rejser midlertidigt tilbage til Kjøbenhavn.

Hvad den nævnte Befuldmægtigede fra Centralmagten angaaer, da henvendte denne Magt sig i Begyndelsen af December til den preussiske Regjering med Anmodning om at maatte overdrage Ledelsen af Underhandlingerne med Danmark til Preussens Gesandt i London, Geheimeraad Bunsen, saaledes at Denne af Centralmagten blev befuldmægtiget til at overtage dette specielle Hverv og umiddelbart fra samme forsynet med de i saa Henseende fornødne Instructioner. Den preussiske Regjering gik ind derpaa, men Forhandlingerne kunde endnu i Begyndelsen af Januar ikke aabnes, da Hr. Bunsen paa dette Tidspunkt ingen Instructioner havde modtaget fra Frankfurt. At man paa sidstnævnte Sted ikke forhastede sig med Hensyn til Underhandlingerne, havde sin naturlige Grund i, dels at en Vedvaren af Tilstanden i Hertugdømmerne kun kunde være i Tydsklands Interesse, dels at Centralmagten kun lidet tiltalte af den af Danmark foreslaaede Basis for Freden, nemlig en delvis Selvstændighed for Hertugdømmet Slesvig, der paa dette Tidspunkt stottedes med

Centralmagten anmoder den preussiske Regjering om, at Hr. Bunsen maa overtage Ledelsen af Underhandlingerne i London paa dens Vegne.

stor Kraft saavel af England som af de øvrige, garanterende Magter, som ligeledes billigede den danske Regjerings Handlemaade med Hensyn til Spørgsmaalet om Overgivelsen af Als og Ærø til den nye Fællesregjering. Den tidligere omtalte, af det danske Cabinet nærede Formodning om, at Centralmagten ønskede hurtigt at faae Ende paa Sagen, bekræftede sig saaledes ikke, hvad der ligeledes var Tilfældet med den dermed i Forbindelse staaende Forventning om, at Afgivelsen af den saa meget ønskede, collective Declaration ikke vilde være ilde seet i Frankfurt. I sidstnævnte Henseende kom man til Klarhed ved en Erklæring, som Baron Andrian, der af Centralmagten var sendt til England for at overbringe Erkehertug Johanns Nøtificationsskrivelse angaaende Overtagelsen af hans nye Værdighed, afgav, idet han paa Centralmagtens Vegne protesterede mod enhver collectiv Declaration fra de fire Magters Side angaaende Slesvig før efter Fredslutningen. Centralmagten frygtede endog saameget den Indvirkning, som Ruslands, Frankrigs og Sverigs Gesandter kunde have paa Lord Palmerston og derved paa Underhandlingerne, at den ønskede disse sidste forlagte fra London til Frankfurt. Iøvrigt fandt der med Hensyn til det endelige Valg af Organet for Centralmagten i den første Halvdel af December en Svingning Sted, idet Forholdene i Frankfurt syntes at tyde hen paa en Udvikling, hvorved Østerrig skulde skydes tilside, og Ideen om et ungt Tydskland med Kongen af Preussen i Spidsen træde i Forgrunden. Det danske Cabinet mente at burde være forberedt paa Følgerne af en slig Vexel i Situationen og besluttede derfor at sende Baron C. Plessen til Berlin for at sondere Terrainet, idet det som officielt Hverv paalagdes ham at forhandle angaaende Erstatningen for de af General Wrangel i sin Tid udskrevne Contributioner i Jylland.

Det blev paalagt Baronen, samtidigt med at han bestræbte sig for at lære den preussiske Regjerings Stemninger og Hensigter at kjende, tillige at søge at modvirke Valget af Hr. Bunsen til Underhandler i London, da Denne neppe vilde modificere sine Anskuelser saaledes, at det blev muligt at underhandle med ham paa den af Danmark foreslaaede og af de andre Magter billigede Basis.

Med Hensyn til den danske Regjerings Stilling ligeoverfor den nye Fællesregjering da havde saavel de ved dennes Handlemaade skabte Tilstande i Hertugdømmerne som navnlig en Indberetning fra Baron Dirckinck-Holmfeld, hvori der udtaltes, at Centralmagten antog, at den nævnte Regjering vilde gjøre et Forsøg paa med Magt at sætte sig i Besiddelse af Als, og at Centralmagten havde lovet sin Medvirkning til at bringe Fællesregjeringen til at afstaae fra sit Forehavende, foranlediget dels en Beslutning om at forøge Besætningen paa Als, dels en Proclamation fra Kongen af 15de December til Hertugdømmernes Beboere. Angaaende den førstnævnte Beslutnings Udførelse vil det Nærmere senere blive fremsat ved Omtalen af hvad der under de svævende Forhandlinger var passeret ved Hæren. Proclamationen, hvoraf der i Bilag Nr. 6 findes et Aftryk, var nærmest foranlediget ved, at Fællesregjeringen i en Henvendelse til Nordslesvigs Beboere af 29de November for at give sig Legalitetens Præg betegnede sig som uøvede sin Myndighed i Overensstemmelse med Malmø-Conventionens 7de Artikel i Kongen af Danmarks Navn. Foranstaltningen med Hensyn til Als fremkaldte naturligvis Misfornøjelse hos Centralmagten, men paa en Reclamation, som Hr. Bunsen saavel desangaaende som med Hensyn til Als og Ære rettede til det engelske Cabinet, svarede Lord Palmerston, at Tilsidesættelsen af Vaabenstilstandsbetingelserne fra

Den danske Regjerings Stilling ligeoverfor Fællesregjeringen i Hertugdømmerne — Forstærkning af Besætningen paa Als. Proclamationen af 15de December.

Fællesregjeringens Side efter hans Formening fuldstændigt berettigede den danske Regjering til at sikre sig disse Øer. De venskabelige Magter udtalte sig forskjelligt angaaende denne Sag; medens saaledes Rusland fuldstændigt billigede de trufne Foranstaltninger, udtalte Frankrig, for hvis Stemning efter den der forefaldne Regjeringsvexling det danske Cabinet en kort Tid sees at have næret nogen Frygt, gennem sin Gesandt i Kjøbenhavn, at det vel maatte beklage, at den danske Regjering havde seet sig i den Nødvendighed at besætte Als med en større Troppestyrke, men at det dog tillige erkjendte Foranstaltningen for tilstrækkeligt motiveret af Omstændighederne; fra det svenske Cabinets Side blev det udtalt, at det, uden at misbillige den trufne Foranstaltning, dog antog, at den danske Regjering helst burde give en saadan Fremgangsmaade Fortrinet, som ved nøjagtigt at holde sig til Betingelserne for Vaabenstilstanden egnede sig til at forøge Uretten paa Modstandernes Side. Ligeoverfor Centralmagten og navnlig paa Grund af den Ophidselse, der fandt Sted i Frankfurt ved Efterretningen om, at Besætningen paa Als var bleven forstærket, fandt det danske Cabinet dog Anledning til under 22de December at paalægge Baron Dirckinck-Holmfeld at søge at berolige Rigsministeriet med Hensyn til den trufne Foranstaltning; Gesandten blev bemyndiget til at erklære, at der ved denne kun var tilsigtet en Demonstration af rent defensiv Natur, som ikke var rettet mod Danmarks Medcontrahent i Malmø-Conventionen, men alene mod Oprørspartiet og Fællesregjeringen, og som havde været nødvendig, forat vor af de andre Magter billigede Beslutning om at hævde Besiddelsen af Als og Ærø skulde kunne gennemføres. Der tilstilledes samtidigt Gesandten et Exemplar af Kongens Proclamation af 15de December, hvortil bemærkedes,

De venskabelige
Magters Stilling
ligeoverfor de af
den danske Re-
gjering trufne
Foranstalt-
ninger.

at Kongen for Øjeblikket var bestemt paa kun ad Underhandlingernes Vej at søge Ordenen gjenoprettet, men at der dog kunde indtræffe Eventualiteter, der vilde gjøre det til en uafviselig Pligt for den legitime Fyrste at skride ind. For dette sidste Tilfælde skulde Gesandten udtale Kongens Forventning om, at Centralmagten vilde lette ham Udførelsen af hans Regentpligt, men samtidigt anføre, at det vilde være ham saa meget kjærere, om Underhandlingerne i London snart kunde bringes til et Stadium, som gjorde overordenlige Forholdsregler overflødige. Uagtet Hr. Bunsen, saaledes som ovenfor bemærket, ikke var forsynet med Instructioner fra Centralmagten, og overhovedet denne Magts Repræsentation ved de forestaaende Fredsunderhandlingerne endnu slet ikke var ordnet, fandt der dog i Slutningen af December Forhandlinger Sted mellem den preussiske Gesandt og de venskabelige Magters Repræsentanter i London, hvorved det navnlig var den Førstnævnte magtpaaliggende at stemme disse for, at man som Basis for Underhandlingerne vendte tilbage til Lord Palmerstons Forslag af 23de Juni, og navnlig det deri indeholdte 2det Alternativ, hvori Hr. Bunsen foreslog en af den preussiske Udenrigsminister, Grev Bülow, under Omtale bragt Modification med Hensyn til Arvefølgen, idet Kongen skulde adoptere en af Hertugen af Augustenborgs Sønner. Det lykkedes imidlertid Grev Reventlows og General Oxholms Bestræbelser at paralyserede de fra preussisk Side fremførte Insinuationer om Muligheden af en sliq Ordning af Spørgsmaalet, og i en Depeche til Lord Westmoreland erklærede Lord Palmerston sig paa det Bestemtteste for den fra Danmarks Side foreslaaede Basis og tilbageviste Accomodationsprojectet som uantageligt allerede af den Grund, at Hertugen af Augustenborgs Sønner ikke vare fødte af et jævnyrdigt Ægteskab. Det preussiske

Foreløbige Forhandlinger mellem Hr. Bunsen og de venskabelige Magters Gesandter i London.

Hr. Bunsen kaldes til Berlin og Frankfurt for at modtage Instructioner.

Cabinet, der saaledes kom til Erkjendelse om, at man ad denne Vej ikke vilde kunne naae til noget Resultat, og at man derfor maatte søge at opstille en anden Fredsbasis, kaldte i de første Dage af Januar Hr. Bunsen til Berlin for efter Raadslagning med ham at søge at komme til Enighed med Rigsministeriet angaaende de Instructioner, der skulde tildeles ham i hans Egenkab som Fredsunderhandler, i hvilken Anledning Hr. Bunsen fra Berlin skulde begive sig til Frankfurt. Indtil disse Instructioner vare modtagne, og Hr. Bunsen vendt tilbage til London, var der saaledes intet Haab om, at de directe Fredsunderhandlinger kunde begynde, og det danske Cabinet var derfor indskrænket til dels ad den sædvanlige, diplomatiske Vej, dels gjennem de i London værende Befuldmægtigede at virke hos de venskabelige Magter for, at disse støttede dets Bestræbelser for snarest muligt at faae den fra dansk Side foreslaaede Basis for Underhandlingerne vedtagen ogsaa af Centralmagten, hos hvilken sidste det blev paa-budt Baron Dirckinck-Holmfeld under Udtalelse af hans Regjerings alvorlige Ønske om Fredens Gjenoprettelse ikke at lade nogen Lejlighed gaae forbi for at overtøye den om, at Regjeringen vilde holde urokkeligt fast ved den af samme antydede Fredsbasis. Med Hensyn til Underhandlerne i London da fandt disse det nærværende Tidspunkt egnet til at efterkomme Regjerings Ordre, at henvende sig til de derværende Repræsentanter for Frankrig, Rusland og Sverig for om muligt af dem i Forening med England at erholde den af den danske Regjering saa meget attraaede Støtte i en collectiv Declaration angaaende Slesvigs uopløselige Forbindelse med Danmark. De meddelte dem derfor under 15de Januar en Extract af den dem som Fredsunderhandlere meddelte Instruction, idet de samtidigt udtalte deres Regjerings nysnævnte Ønske. De havde dog ingen Grund

De danske Befuldmægtigede meddele de venskabelige Magters Gesandter i London den dem for Underhandlingerne givne Instruction

til at nære noget Haab om dettes Opfyldelse, idet den russiske Gesandt, Baron Brunnow, ved sine Conferencer med Lord Palmerston var kommen til Overbevisning om, at Denne ikke vilde give sit Samtykke dertil, og Baronen samtidigt havde udtalt, at det vilde være tvertimod al diplomatisk Skik og Brug, om de 3 Magters Gesandter ved et Hof, som vægrede sig ved at deltage i en slig Demonstration, vilde afgive en saadan Declaration, og at, hvis den danske Regjering stod fast ved sit Forsæt, at ville søge en Garanti uden Englands Mødvirkning, maatte Udfærdigelsen søges opnaaet ved de i Kjøbenhavn værende Diplomater. Iøvrigt viste de nævnte Magters Gesandter ved enhver Lejlighed deres velvillige Stemning ligeoverfor de danske Interesser; med Lord Palmerston lykkedes det de danske Underhandlere derimod kun meget sjældent at komme i Forbindelse, da han i næsten hele Januar Maaned paa Grund af Sygdom var meget lidt tilgængelig.

Samtidigt søgte det danske Cabinet at skaffe sig en Støtte i det østerrigske Hof, hvor den nyligt stedfundne Regentvexel, og Sandsynligheden for, at Østerrig snart atter vilde kunne gjøre sin Indflydelse gjældende i Stormagternes Raad, syntes at frembyde et gunstigt Øjeblik til at paavirke Stemningen hos dette Cabinet til Fordel for os. Man besluttede til den Ende at sende den tidligere ved Forbundsdagen i Frankfurt ansatte Gesandt, Baron Pechlin, til den nye Kejser af Østerrig, hvor han under sine Bestræbelser i den ovenantydede Retning skulde henholde sig til de analoge Forhold i Østerrig og Danmark, der begge havde at kjæmpe imod forskjellige Nationaliteters Bestræbelser for, støttede ved en væbnet Intervention, at tilintetgjøre Statens Enhed, samt til Østerrigs hele, politiske System, der stedse havde været antirevolutionairt og konservativt, og endeligt til Østerrigs umiskjendelige Sympathi for

Det danske Cabinet søger at nærme sig det østerrigske Baron Pechlins Sentelse.

vor Sag. Det var naturligvis umuligt at forudsee, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig i Tydskland, hvor det daværende Rigsministerium for enhver Pris syntes at ville virke hen til Kongen af Preussens Valg til Overhoved for Centralmagten, men det stod for det danske Cabinet som det Sandsynligste, at den af Østerrig udtalte Anskuelse, at dette Spørgsmaal kun skulde kunne løses ved Forhandlinger mellem de tydske Regjeringer, tilsidst vilde trænge igjennem, hvorved man da til Slutning vilde komme til en Revision af den tidligere Forbundsact, og Østerrig stræbe at erholde en uafhængig Stilling. Det Samme syntes vor Politik ligeoverfor Holsten og Lauenborg at kræve, idet man maatte søge at sikkre Kronen al den Indflydelse paa Hertugdømmerne, som var at opnaae, ved Souverainens størst mulige Magtfulde med Hensyn til den kraftige Udvikling af de indre og ydre Forhold i de hans Scepter undergivne Landsdele. Man fandt endeligt en Støtte for sit Haab om det østerrigske Cabinets gunstige Medvirkning til Fredsunderhandlingernes heldige Fremgang i den af Østerrig i Forening med Rusland og Danmark under 26de Maj 1732 afsluttede Tractat, hvorved de 3 Contrahenter ved en formelig Garanti tilsikkrede hverandre alle i deres Besiddelse værende Lande og for Danmarks Vedkommende navnlig Slesvig. Forsynet med Instructioner i Overensstemmelse med Foranstaaende, afrejste Baron Pechlin den 18de Januar til Olmütz, hvor Kejseren af Østerrig dengang befandt sig; som officielt Hverv blev det ham paalagt at overbringe Kejseren en Lykønskningsskrivelse fra Kongen af Danmark i Anledning af Thronvexlingen, og det blev ham betydet, at saafremt Forhandlingerne i London ikke maatte føre til et tilfredsstillende Resultat, skulde han stræbe at overbevise Kejseren om det Uundgaa-

lige for os i at gjenoptage den os paatvungne Forsvars- krig.

I den danske Regjerings Stilling ligeoverfor Fællesregjeringen i Hertugdømmerne foregik der i Løbet af det her omhandlede Tidsrum ingen Forandring. Regjeringen holdt fast ved sin Beslutning, vedblivende at holde sig indenfor den strengeste Defensives Grændser og at undgaae Alt, hvad der yderligere kunde vanskeliggjøre Stillingen ligeoverfor Tydskland. Det var naturligtvis ikke uden de største Betænkeligheder og paa Grund af de venskabelige Magters indtrængende Forestillinger, at man lod sig bevæge til en slig Passivitet ligeoverfor en Regjering, der vedblev sine aabenbare Bestræbelser for til Fordel for Oprøret at lade ethvert mindeligt Arrangement strande ved at umuliggjøre den Forsoning, som maatte gaae forud. Ved den 27de December at sammenkalde Landsforsamlingen havde Fællesregjeringen gjort et nyt Brud paa Conventionen og yderligere gjort sig fortjent til det Stempel, der, som tidligere alt omtalt, af det danske Cabinet var paatrykket den ligeoverfor de venskabelige Magter, idet Regjeringen havde erklæret kun at kunne betragte den som insurrectionnel.

Skjøndt Klagerne fra den slesvigske Befolkning navnlig med Hensyn til Skatteinddrivningen bestandigt lode højere, og Efterretningerne fra Nordslesvig tydede paa en irriteret Stemning hos Befolkningen mod deres Undertrykkere, en Stemning, der ogsaa gav sig tilkjende ved en med c. 16000 Underskrifter indsendt Protest mod Slesvigs Indlemmelse i Tydskland, saa var det dog endnu ikke kommet til ligefremme Voldsomheder. Da imidlertid Fællesregjeringen i den sidste Halvdel af Januar Maaned udstedte Bekjendtgjørelse om Inddrivning med Magt af den af samme udskrevne Krigsskat, hvis denne ikke uopholdeligt blev erlagt, vakte dette en saa-

Klagerne fra den slesvigske Befolkning. Protest mod Slesvigs Indlemmelse i Tydskland. Sammenstødet ved Brønses i Anledning af Skatteinddrivningen. — Den danske Regjerings Skridt i Anledning heraf.

dan Forbittrelse hos Beboerne paa Vestkysten af Nord-slesvig, at endel af disse den 19de Januar samlede sig i Rejsby og herfra droge over Brønæs og Skjærbæk til Forballum, paa hvilke Steder de truende Demonstrationer bevægede de dersteds værende, mindre Executionscommandoer til at begive sig bort. Efter at have erholdt Forstærkning fra Haderslev angreb de slesvigholstenske Tropper, bestaaende af 1 Compagni Jægere og 60 Dragoner, den 22de Januar i Eggen mellem Brønæs og Rejsby en Skare af et Par Hundrede Bønder, hvoraf flere bleve dræbte eller saarede, medens endel bortførtes som Fanger. Denne Begivenhed, der bedre end noget Andet viste det for den tro blevne Befolkning Utaalelige i Sagernes Stilling i Slesvig, maatte naturligvis i høj Grad opfordre den danske Regjering til at gjøre Skridt for at forebygge en Gjentagelse af slige Misbrug af Vaabenmagten og samtidigt faae en væsenlig Indflydelse paa dens Beslutning med Hensyn til det Spørgsmaal, der i den nærmeste Fremtid maatte trænge sig frem i Forgrunden, nemlig det om Opsigelsen af Vaabenstilstanden. Det danske Cabinet henvendte sig ogsaa strax til Storbritanniens, Ruslands, Frankrigs og Sverigs Gesandter i Kjøbenhavn med alvorlig Beklagelse over den nys omtalte, sorgelige Begivenhed, hvorved samtidigt fremhævedes det Utaalelige i den Situation, som Malmø-Conventionen havde medført, idet Regjeringen paa den ene Side ikke besad Midler til virksomt at forhindre den Yttring af fjendlige Følelser, som Fællesregjeringens ulovlige Udpresninger maatte fremkalde, og paa den anden Side var berøvet enhver Indflydelse paa denne Regjerings Beslutninger. Den opfordrede dem endeligt til at foranledige, at Centralmagten blev anmodet om at anvende al sin Myndighed til Gunst for de Personer, som den militaire Magt i Hertugdømmerne havde bemægtiget sig, og som nu vare

udsatte for retslig Tiltale, der kun kunde qualificeres som criminel, naar man ganske miskjendte den værdige og loyale Charakter af de Følelser, som et Øjeblik havde ladet dem glemme Klogskabens Raad. Ligeoverfor Befolkningen i Slesvig maatte man indskrænke sig til underhaanden at lade udgaae en Opfordring til denne om at undgaae Gjentagelser af slige Optrin, idet man til dens Beroligelse gav det Løfte, at Kongen ikke udover det Tidspunkt, som var foreskrevet for Vaabenstilstandens Varighed, vilde indrømme en Forlængelse af den utaalelige Tilstand, som var en Følge af Malmø-Conventionens mangelfulde Udførelse. I Formuleringen af dette Tilsagn sees allerede tydeligt den Beslutning, hvortil Regjeringen var kommen med Hensyn til Vaabenstilstandens Opsigelse. Ad diplomatisk Vej udtalte den sig i saa Henseende i en Note af 31te Januar til de danske Gesandter i St. Petersborg, Paris, London og Stokholm. Det anføres i denne Note, hvori der først gives en Skildring af Sagerens Stilling i Hertugdømmerne, at Kongen ikke kunde unddrage sig den Pligt, som hans hellige Kald som Souverain paalagde ham, at bekjæmpe og undertrykke Oprøret overalt, hvor det viste sig indenfor Omkredsen af hans Stat, en Pligt, som paahvilede ham ikke blot ligeoverfor hans eget Land, men ogsaa ligeoverfor de forskjellige, europæiske Staters Regjeringer. Han kunde saaledes ikke taale en Forlængelse af den Tingenes Tilstand, som for Tiden herskede i Hertugdømmerne, og altsaa ikke samtykke i en Forlængelse af den nuværende Vaabenstilstand. Sandsynligheden for, at Fredsunderhandlingerne snart vilde blive aabnede, og at disse muligen vilde føre til et Resultat, der svarede til vore Ønsker, kunde Intet forandre med Hensyn til denne Forpligtelse; det var tvertimod absolut nødvendigt for Danmark at gjøre dets Stilling under Underhandlingerne

Den danske Regjering beslutter at opsigte Vaabenstilstanden.

saa stærk som muligt, og man burde derfor ikke udsætte sig for, at Foraaret og maaske en stor Del af Sommeren gik hen med frugtesløse Underhandlinger, saa at vi gik glip af vor Flaades Virksomhed og derved af det sikreste Middel til at opnaae, at Udfaldet af Underhandlingerne kom til at svare til vor gode Ret. Det udtaltes fremdeles i Noten, at Regjeringen vel ikke definitivt havde taget sin Beslutning angaaende Opsigelsen, men at den, naar den skulde træffe et Valg mellem Gjenoptagelsen af Fjendlighederne med Tydskland og et Samtykke i Forlængelsen af Vaabenstilstanden, ansaa det sidste Alternativ for fuldstændigt uforeneligt med Kongens Pligter. Det paalagdes endeligt Gesandterne at fremhæve, at den fuldstændige Besiddelse af Slesvig var et Livsspørgsmaal for Danmark, og at dette Spørgsmaal ikke kunde løses uden en energisk Beslutning fra vor Side, medmindre det maatte lykkes de venkabelige Magters Anstrengelser ganske at forandre den nuværende Sagernes Stilling enten ved at fremtvinge en varig og hæderlig Fred eller i det Mindste ved at foranledige etableret en Bestyrelse i Hertugdømmerne, som garanterede den hidtil forgjæves haabede Orden i denne Landsdels Forhold.

Uro hos de forskellige Hoffer i Anledning af den forventede Opsigelse af Vaabenstilstanden.

I lignende Retning udtalte Grev Moltke sig mundligt ligeoverfor de fornævnte Magters Repræsentanter i Kjøbenhavn, af hvilke kun den franske Gesandt ikke syntes fuldstændigt at dele Grevens Synsmaade. Imidlertid vakte dog den heromhandlede Meddelelse en ikke ringe Uro hos de forskellige Hoffer, som i Opsigelsen af Vaabenstilstanden frygtede at see en umiddelbar Forløber for Fjendlighedernes Gjenoptagelse. Saa godt som fra alle Sider blev det Farlige i en saadan Opsigelse foreholdt det danske Cabinet, men dette imødegik disse Forestillinger ved at fremhæve, at Opsigelsen af Vaabenstilstanden ingenlunde forudsatte Nødvendigheden af,

men alene en Mulighed for Fjendlighedernes Gjenoptagelse, idet Intet vilde kunne forhindre den danske Regjering i, saafremt der i Tiden mellem Opsigelsen og Vaabenstilstandens Udløb maatte indtræffe en væsenlig Forbedring i den nuværende Sagernes Stilling i Hertugdømmerne, eller Fredsunderhandlingerne skulde tage en gunstig Vending, da at samtykke i en Udsættelse af Fjendlighederne, hvorimod en Undladelse af at opsigte Vaabenstilstanden vilde gjøre det umuligt for Regjeringen at tage sin Tilflugt til Vaabenmagten, saafremt ingen af de nævnte Eventualiteter indtraf, og stille Regjeringen i en næsten uholdbar Stilling ligeoverfor Befolkningen. — Ogsaa med Hensyn til den forøgede Besætning paa Als blev der i den første Halvdel af Februar Maaned gjort Modforestillinger saavel af den franske som af den engelske Gesandt i Kjøbenhavn. Sidstnævnte meddelte saaledes efter Ordre fra sin Regjering Grev Moltke en Note af 3die Februar fra Rigsudenrigsministeren, Hr. v. Gagern, til den engelske Gesandt i Frankfurt, hvori indeholdtes en Forsikkring om, at Als og Ærø ikke skulde blive angrebne af tyske Tropper under den nuværende Vaabenstilstand eller dens Forlængelse. Gesandten gav samtidigt at forstaae, at det vilde lette de Forhandlinger, som nu skulde tage deres Begyndelse, om den forøgede Besætning paa Als kunde blive trukken tilbage. Den danske Udenrigsminister svarede imidlertid derpaa med en Note af 19de Februar, hvori han erklærede, at den danske Regjering ikke kunde betragte den af Hr. v. Gagern givne Garanti som en tilstrækkelig Bevæggrund til fortiden at retfærdiggjøre en saa væsenlig Afvigelse i dens Politik, hvilken han karakteriserede som en defensiv Aarvaagenhed, saalænge som der i Hertugdømmerne herskede et Oprørsparti, hvis forbryderske Bestræbelser vistnok ikke vilde vige tilbage fra et Angreb paa Als trods

Advarslen fra Frankfurt, naar et slikt Angreb kunde udføres med Udsigt til Held, hvorhos der som et nyt Brud paa Conventionen fremhævedes en Foranstaltning fra Fællesregjeringens Side, som netop var kommen til det danske Cabinets Kundskab, nemlig en Ophævelse af den frie Samfærsel mellem Als og Fastlandet fra den 19de Februar af at regne. Grev Moltke erklærede derfor, at den danske Regjering under disse Omstændigheder maatte indskrænke sig til paa sin Side at give en Tilsikkring, analog med Centralmagtens, nemlig at de danske Tropper under Vaabenstilstanden ikke skulde foretage noget fjendtligt Skridt mod vore Modstandere, med mindre de selv bleve angrebne.

Ligesaa lidt som den danske Regjering lod sig paavirke af de venskabelige Magters Betænkeligheder med Hensyn til dens Beslutning om Vaabenstilstandens Opsigelse, ligesaa liden Indflydelse havde et Skridt, der efter Indskydelse fra Frankfurt og Berlin blev foretaget af Fællesregjeringen i Hertugdømmerne, og som skulde give denne Mine af at nære forsonlige Hensigter. Dette Skridt bestod i Indsendelsen af et Andragende til Hs. Majestæt Kongen, som ved Hr. Stedmanns og den tyske Gesandt i Kjøbenhavn, Grev Bismarks Mellemkomst bragtes den danske Regjering ihænde, og hvis Hovedformaal var at bønfalde Kongen om paany at sende en Commissair til Hertugdømmerne. I Fællesregjeringens hele Optræden trods dens højtidelige Forsikkring om Loyalitet og i det Stempel af Ulovlighed, som det danske Cabinet ved sine gjentagne Erklæringer havde paatrykket den, laa der et tilstrækkeligt Motiv for Regjeringen til ikke at give noget directe Svar paa dette Andragende eller tage nogen Beslutning, som kunde lade forudsætte en Anerkjendelse fra Hs. Majestæt Kongens Side af Fællesregjeringens Lovlighed. For dog ikke at unnlade Noget, som kunde lette Sles-

Fællesregjering
gen i Hertug-
dømmerne giver
sig Mine af at
nære forsonlige
Hensigter. —
Oberstlieutenant
Schlegels Sen-
delse til Hertug-
dømmerne —
Grev Reventlow-
Farves Sendelse
til Kjøbenhavn.

vigernes Stilling og berede Vejen for en Forsoning, befalede Hs. Majestæt Kongen Oberstlieutenant Schlegel af Ingenieurcorpset at begive sig til Hertugdømmerne for at træde i officios Forbindelse med Hr. Stedmann. Det blev ham paalagt ikke at sætte sig i directe Forbindelse med Fællesregjeringen og at tage Ophold i Hamborg. Den 17de Februar ankom Oberstlieutenanten til Sønderborg og rejste den følgende Dag, ledsaget af Capitain Klingsey som Adjudant, til Slesvig, hvor han forblev til den 21de, da han afgik til Hamborg. Hans Conference under Opholdet i Slesvig med Hr. Stedmann blev alene af den Grund uden Betydning, at han ikke for Denne kunde legitimere sig som virkelig Commissair. Før yderligere at virke med Hensyn til Udnævnelser af en kongelig Regjeringscommissair afsendte Fællesregjeringen Grev Reventlow-Farve til Kjøbenhavn, hvor han desuden for Kongen skulde give en Fremstilling af Hertugdømmernes Tilstand. Da Regjeringen imidlertid ikke vilde gaae videre, end alt skeet var ved Oberstlieutenant Schlegels Sendelse, og da Hs. Majestæt Kongen ikke vilde modtage Grev Reventlow-Farve, og Denne derfor med sine Andragender blev henvist til Conseilspræsidenten, blev hans Sendelse uden Resultat. Under hans Ophold i Hamborg indskrænkede Oberstlieutenant Schlegels Virksomhed i Hertugdømmerne sig til en enkelt Gang at være Mellemand ved en mindre væsenlig Controvers imellem General Bonin og Commandoen paa Als og ophørte ganske, da Hr. Stedmann en af de første Dage i Marts skriftligt erklærede at maatte give Afkald paa enhver Forretningsforbindelse med ham, saafremt han ikke blev forsynet med Fuldmagt som kongelig, dansk Commissair. Oberstlieutenanten forblev dog efter Ordre fra Krigsministeriet i Hamborg for at udføre et andet Hverv, som senere vil blive omtalt. I Overensstemmelse med den tagne Beslutning udstedte

det danske Cabinet under 23de Februar nedenstaaende Declaration angaaende Vaabenstilstandens Opsigelse, som den i Berlin i særlig Mission værende Baron C. Plessen blev beordret til at indhændige den preussiske Udenrigsminister inden den 26de om Aftenen.

Den danske Regjerings Declaration angaaende Vaabenstilstandens Opsigelse — Dens Forsikringer om, at den nærer fredelige Hensigter.

Undertegnede, Hs. Majestæt Kongen af Danmarks Conseilspræsident og Minister for de udenlandske Anliggender, er ved hans ophøjede Herres udtrykkelige Befaling beordret til at give Hs. Excellence Grev v. Bülow, Hs. Majestæt Kongen af Preussens Stats- og Udenrigsminister, følgende Erklæring.

Ved at ratificere den i Malmø under 26de August undertegnede Vaabenstilstand vare Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Hs. Majestæt Kongen af Preussen besjælede af Ønsket om at forhindre de alvorlige Forviklinger, som dengang truede Vedligeholdelsen af den almindelige Fred, og om at gjenoprette en lovlig Tingenes Orden i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten.

For at opnaae disse Resultater har Hs. Majestæt ikke taget Hensyn til Størrelsen af de Offre, som Han paa sin Side paalagde Sig.

Han har samvittighedsfuldt opfyldt de indgaaede Forpligtelser, og Hans Fremgangsmaade har baaret Præget af en Oprigtighed, der er bleven almindeligt paaskjønnet. Han henholder Sig i denne Henseende med fuldkommen Tillid til selve den Magts Omdømme, som var Medundertegner af Vaabenstilstanden og havde det Hverv, i Forening med Ham at opfylde de i Forening paatagne Forpligtelser.

Begivenhederne i de sidste Maaneder have vist, hvor frugtesløse disse Offre have været, forsaavidt de indre Forhold i det Danske Monarchi angaaer.

Istedetfor at være en Velgjerning for Hertug-

dømmerne og en Indledning til Freden har denne Convention ikke blot givet Oprøret i Hertugdømmerne ny Næring, men den har i Tydskland givet Tegnet til de alvorligste Uordener.

Hertugdømmerne sucke endnu under Oprørs-partiets Aag, der har benyttet sig af Conventionen til at bedække sig med et Skin af lovlig Uafhængighed, og som har bragt begge Hertugdømmer i en mere beklagelsesværdig Tilstand end den, hvori de befandt sig under en sørgelig Krig.

Disse ere i faa Træk Følgerne af den Maade, hvorpaa Vaabenstilstandsconventionens Bestemmelser hidtil ere blevne opfyldte, eluderede og fejlagtigt opfattede. Undertegnede er fast overtydet om, at Cabinettet i Berlin med Sorg har seet, hvorledes trods dets bona officia Vaabenstilstandens Resultater stode langt tilbage for de høje, contraherende Parters retmæssige Forventninger.

De andre Regjeringers velforstaaede Interesse saavel som de Interesser, der ere betroede Kongens faderlige Omhu, gjøre det til en hellig Pligt for Hs. Majestæt at standse en Tingenes Orden, som lader Oprørets Arne bestaae. Dersom Kongen undslog Sig for dette Hverv, vilde Han fjerne Sig fra den Vej, der med saa vis Udholdenhed følges af de Regjeringer, der ere Forsvarere og Venner af en regelmæssig Orden, og Han vilde kun slet opfylde Sit hellige Kald, at opretholde Legitimitetens Principer og beskytte Sit tro Folk saavel som det danske Monarchies Uafhængighed og Rettigheder, som de ere fastsatte og garanterede ved de bestaaende Tractater.

Undertegnede føler sig overbevist om, at Cabinettet i Berlin vil indsee det Grundede i de Motiver, der maa fraraade hans ophejede Herre at forlænge en Overenskomst, som frembyder Hindringer for Hans

frie Handlen og berøver Ham Midlerne til at undertrykke Anarchiet i en Del af Hans egne Stater og til at bringe Hans tro Undersaatte tilbage under Hans Kongelige Beskyttelse. Af disse Grunde har Kongen befalet Undertegnede formelt at erklære, at Hs. Majestæt ikke vil betragte Sig som bunden ved de Forpligtelser, som indeholdes i den under 26de August 1848 i Malmø afsluttede Vaabenstilstand, udover de 7 Maaneder, som oprindeligt vare bestemte for dens Varighed, og at følgelig den nævnte Convention vil være udløben den 26de Marts førstkomende. Dersom imidlertid førend Udløbet af denne Termin foreløbige Fredsbestemmelser kunde oprette en Tingenes Orden i Hertugdømmerne, der mere stemmede med Kongens Værdighed og Rettigheder, og hvis Opretholdelse sikkedes ved virkelige og tilstrækkelige Garantier, vilde Hs. Majestæts Regjering paa ingen Maade vægre sig ved at tage de Forslag, man i det Øjemed maatte gjøre den, under moden Overvejelse.

Kongen er forud overtudet om, at Hs. Majestæt Kongen af Preussen nærer altfor stor Tillid til Hs. Majestæts i høj Grad fredelige Hensigter, til at Han skulde betragte den af Allerhøjstsamme tagne Beslutning som ikke ganske forenelig med det oprigtige Ønske, der besjæler Ham om at medvirke til den hurtige og fuldstændige Gjenoprettelse af det venskabelige Forhold mellem Danmark og Preussen, hvis Afbrydelse er saa skadelig for de gjensidige Interesser.

Da de regelmæssige, diplomatiske, Forbindelser mellem de tvende Hoffer ere afbrudte, vil Friherre Carl v. Plessen, Kongens Kammerherre, der for Øjeblikket befinder sig i en speciel Mission i Berlin, have den Ære at overgive nærværende Erklæring til Hs. Excellence Hr. Grev v. Bülow, der bedes ufortøvet

at bringe den til sin Regjerings Kundskab. Friherre v. Plessen er ligeledes bemyndiget til at modtage det Svar, som Cabinettet i Berlin maatte finde for godt gjennem ham at tilstille Undertegnede.

Kjøbenhavn, den 23de Februar 1849.

Moltke.

Det blev paalagt Baron Plessen til sin Meddelelse til det preussiske Cabinet om denne Sag at knytte Forsikringen om Hs. Majestæt Kongens inderlige og tillidsfulde Ønske om, at hans Beslutning ikke maatte føre til en Fornyse af Fjendlighederne, men være et fælles Vaaben mere mod Oprør og Anarchi. Ved en Circulair-Depeche af samme Dato til de forskjellige, danske Gesandtskaber meddeltes der de andre Magter Underretning om det gjorte Skridt, idet det blev paalagt Gesandterne at erklære, at Opsigelsen ikke absolut indeholdt noget Fjendligt til Skade for den almindelige Fred, og at Kongen var beredt til at række Haand til Afslutningen af en ny Overenskomst, der bød Garantier for en sand Forsoning og hvilede paa et retfærdigt og billigt Grundlag. Med Hensyn til Centralmagten da indskrænkede Regjeringen sig til at tilstille Baron Dirkinck-Holmfeld en Gjenpart af den til Berlin afsendte Declaration, som det paalagdes ham at indhændige Hr. v. Gagern ved en kort affattet Skrivelse, hvori der kun skulde tilføjes nogle forbindlige Udtryk om den Opfordring, det danske Cabinet i den provisoriske Centralmagts imødekommende, forsonlige Stemning havde fundet til samtidigt med Declarationens Afgivelse i Berlin at underrette Regjeringen i Frankfurt om dens Indhold.

Den i sidstnævnte Note fremsatte Antydning om Centralmagts Stemning maa nærmest antages at have havt sin Grund i de fra Fredsunderhandlerne i London indløbne, om endog endnu noget usikre Efterretninger

om, at denne Magt havde antaget Lord Palmerstons Forslag til en Basis for Fredsunderhandlingerne, hvilket Forslag man efter de stedfundne Forhandlinger maatte antage stemmende overens med det af den danske Regjering fremsatte. At dette Sidste imidlertid ikke var Tilfældet, vil sees af den Retning, Forhandlingerne i London toge, hvortil Fremstillingen nu skal vende sig.

Fortsættelse af de foreløbige Forhandlinger i London. — Lord Palmerston gjør den 23de Februar Forslag til Vedtagelsen af en Protocol, hvorved Vaabenstilstanden forlænges 3 Maaneder.

Saaledes som allerede tidligere bemærket, hvilede Underhandlingerne i London paa Grund af Lord Palmerstons Sygdom og Udeblivelsen af Centralmagtens Befuldmægtigede fuldstændigt i hele Januar Maaned, og Situationen forandrede sig ikke væsenligt i den første Halvdel af Februar. Mellem det engelske Cabinet og Centralmagten i Frankfurt, hvorhen Hr. Bunsen havde begivet sig fra Berlin, fandt imidlertid stadigt Forhandlinger Sted for at bevæge den sidstnævnte Magt til at antage et af Lord Palmerston gjort Forslag til en Basis for Fredsunderhandlingerne. Dette Forslag, der ikke meddeltes de danske Befuldmægtigede, var væsenligt forskjelligt fra det af den danske Regjering opstillede, idet det nemlig gik ud paa, at Slesvig skulde erholde en særegen Forfatning, forskjellig fra den danske Forfatning paa den ene Side og fra den holstenske paa den anden. Paa Antagelsen af Grundsætningen i denne Basis, nemlig Slesvigs Uafhængighed, gik Rigsministeriet endeligt ind, og Hr. v. Gagern underrettede under 3die Februar Lord Cowley om denne Beslutning. Rygtet herom kom nogle Dage senere til Grev Reventlows Kundskab, men først den 13de Februar anmodede Lord Palmerston, der trods Grev Reventlows gjentagne Henvendelse til ham stadigt var meget utilgjænelig, ham om en Samtale den paafølgende Dag. Denne Samtale var dog uden synderlig Betydning; Lord Palmerston bekræftede vel, at Tydskland havde vist sig tilbøjeligt til at gaae ind paa hans Forslag, men udtalte sig iøvrigt

ikke videre derom; med Hensyn til Vaabenstilstandens Ophør, der af Grev Reventlow bragtes paa Bane, udtalte den engelske Udenrigsminister kun, at før Centralmagtens Befuldmægtigede, Hr. Bunsen, ankom, kunde der ingen Discussioner derom finde Sted, men han lovede, at de danske Befuldmægtigede itide skulde blive bekendte med de Forslag, der i saa Henseende maatte fremkomme. Først den 17de Februar ankom Hr. Bunsen til London. Han anmeldte sin Ankomst for Lord Palmerston ved en Note af 19de Februar, hvori han næsteften at fremhæve, at der, da den af Centralmagten billigede Basis, nemlig Slesvigs Selvstændighed under Kongen af Danmarks Højhed, efter den engelske Regerings Meddelelse var foreslaaet af den danske Regjering selv, nu altsaa kun var Tale om en gjensidig Overenskomst paa dette Grundlag, udtalte, at Drøftelsen af de vigtige Spørgsmaal, som derved vilde komme paa Bane, sikkert vilde medtage flere Maaneder, hvorfor det vilde være nødvendigt at tilvejebringe en passende Forlængelse af Vaabenstilstanden. Han bemærkede tillige, at denne Forlængelse naturligt maatte medføre Vedligeholdelsen af status quo i Hertugdømmerne. Samme Dag erholdt Grev Reventlow gennem Baron Brunnow, der havde havt en Samtale med Hr. Bunsen, Underretning om Beskaffenheden af den af Lord Palmerston foreslaaede Basis, at det var Slesvigs Selvstændighed, som var Grundtanken deri, at man saaledes ikke fra tysk Side vilde tilstede Repræsentanter for Slesvig at komme sammen med lignende fra Kongeriget for at forhandle om de unionelle Regjeringsforanstaltninger, men at Slesvig engang for alle skulde paatage sig et bestemt, aarligt Bidrag til den danske Statskasse og overtage en Del af Statsgjælden. Ogsaa med Hensyn til Arvefølgespørgsmaalet havde Hr. Bunsen udtalt sig for Baron Brunnow saaledes, at der ikke syntes længere

fra preussisk Side at være Tale om det augustenborgske Hus, men at man derimod havde Opmærksomheden henvendt paa den oldenborgske Fyrstefamilie, i hvilken Anledning Hr. Bunsen havde forfattet en Memoire. — Først den 22de Februar fandt Grev Reventlow Lejlighed til atter at tale med Lord Palmerston ved Dronningens Lever, hvor den engelske Udenrigsminister paa en yderst forekommende Maade forklarede Greven, hvorledes han nu agtede at gaae frem med Underhandlingerne, men samtidigt yttrede, at han vilde foreslaae en Forlængelse af Vaabenstilstanden paa 3 Maaneder. Grev Reventlow udtalte meget bestemt sin Regjerings Anskuelse om Umuligheden af at gaae ind paa et slikt Forslag og hævdede denne Anskuelses Rigtighed ligeoverfor Lord Palmerston, som mente at kunne insistere paa Føjelighed fra den danske Regjerings Side i denne Retning til Gjengæld for, at han havde tilvejebragt en brugelig Fredsbasis. Hvor lidet det Sidste imidlertid var Tilfældet, fremgik af en Skrivelse, som de danske Befuldmægtigede modtog den 23de om Aftenen, og hvorved Lord Palmerston fremsendte følgende Udkast til en Protocol, som han vilde foreslaae de contraherende Magters Befuldmægtigede at undertegne:

Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt have modtaget det Storbritanniske Hofs Tilbud om Mægling i de Uenigheder, som ulykkeligvis ere opstaaede mellem den Danske Krone og bemeldte Tydsklands provisoriske Centralmagt med Hensyn til Hertugdømmet Slesvigs Stilling, og Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt have antaget den af Hendes Britiske Majestæts Regjering foreslaaede Grundsætning med Hensyn til Hertugdømmet Slesvig som Basis for Underhandlingen om en Fred, nemlig at Hertugdømmet Slesvig

skulde erholde en særegen Forfatning, Administration og Lovgivning under Kongen af Danmark som souverain Hertug uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten; de respective Parters Befuldmægtigede mødte idag for at discutere og fastsætte de nærmere Betingelser ved en saadan Overenskomst.

Men i Betragtning af, at den i Malmø under 26de August f. A. afsluttede Vaabenstilstand vil udløbe den 26de Marts førtkommende, at Underhandlingerne om en endelig Fred til den Tid ikke kunne være tilendebagte, og at en Fornyelse af Fjendlighederne, medens Underhandlingerne vare, ikke vilde svare til alle de implicerede Parters forsonlige Hensigter, — have Hs. Majestæt Kongen af Danmarks og Tydsklands provisoriske Centralmagts Befuldmægtigede efter Opfordring og Forslag af Hendes Britiske Majestæts Befuldmægtigede vedtaget, at ovennævnte Vaabenstilstand skal blive i Kraft indtil den 26de Juni, altsaa 3 Maaneder udover den Dag, paa hvilken den ellers vilde udløbe.

Men forsaavidt forskjellige Vanskeligheder ere opstaaede med Hensyn til den bogstavelige Opfyldelse af alle Betingelserne i ovennævnte Vaabenstandsconvention, undertegnet i Malmø den 26de August f. A., og da som Følge af disse Vanskeligheder Øerne Als og Ærø ere forblevne i de Autoriteters Besiddelse, som dengang holdt dem besatte, er det fremdeles blevet vedtaget af de respective Parters Befuldmægtigede, at de bestaaende Forhold med Hensyn til disse Øer skulle staae ved Magt, og at de indtil Afslutningen af en endelig Fred skulle forblive undergivne de samme Autoriter, af hvilke de for Øjeblikket bestyres.

Lord Palmerstons øjensynlige Bestræbelser for ved dette Udkast, der selvfølgelig ogsaa samtidigt oversendes til Hr. Bunsen, nogenlunde at tilfredsstille de mod-

Hr. Bunsens
Stilling til Lord
Palmerstons
Forslag.

stridende Anskuelser, havde et uheldigt Resultat. Hr. Bunsen erklærede saaledes under 24de Februar, at han vel kunde gaae ind paa de to første Punkter i Udkastet, men at han med Hensyn til det tredie kun kunde slutte sig dertil, naar den danske Regjering vilde forpligte sig til at sætte sig i Forbindelse med Fællesregjeringen som den lovlige Øvrighed i Resten af Hertugdømmet Slesvig, og at man under Vaabenstilstanden i de danske Havne vilde modtage begge Hertugdømmers Skibe under deres respective Havnes Flag. Han foreslog i den Anledning en Tilføjelse til Protocollen saalydende:

Efter Ordene i Slutningen af Protocollen »af hvilke de for Øjeblikket bestyres« foreslaaes at fortsætte Sætningen saaledes:

Hvorimod de øvrige Dele af Slesvig saavelsom Hertugdømmet Holsten under Vaabenstilstanden skulle vedblive at bestyres i deres Souverains Navn af Fællesregjeringen som den Øvrighed, der blev oprettet i Overensstemmelse med Malmø-Tractaten, og som blev installeret af Tydsklands og Danmarks forenede Commissairer.

For at lette nævnte Hertugdømmers Søfart samtykker Danmark i Betragtning af ovenomtalte Indrømmelse med Hensyn til Als og Ærø i under Vaabenstilstanden at modtage saavel Slesvigs som Holstens Skibe under den Havns Flag, fra hvilken de ere udløbne; idet det paa begge Sider forudsættes, at denne midlertidige Bestemmelse ikke paa nogen Maade skal præjudicere den endelige Afgjørelse af de bestaaende Differentser.

De danske Befuldmægtigede erklærede i en Note af 26de Februar, at de aldeles ikke kunde gaae ind

paa at undertegne den foreslaaede Protocol, da deres Instructioner paabøde dem at fordre, at der strax efter Vedtagelsen af Basis for Underhandlingerne blev indsat en til denne Basis svarende, civil og militair Forvaltning i Hertugdømmerne. Med Hensyn til de i Protocolen forefaldne Udtalelser angaaende Slesvigs specielle Stilling da fremhævede de, at dette Spørgsmaal udelukkende maatte betragtes som et indre Anliggende, der maatte afgjøres af Souverainen uden Indblanding af nogen fremmed Magt. Angaaende Centralmagtens Opfattelse med Hensyn til Betydningen af den af Samme tiltraadte Basis blev iøvrigt enhver Tvivl fjernet hos de danske Underhandlere ved en Meddelelse i saa Henseende, som Lord Palmerston gjorde dem i en Note af 27de Februar. — General Oxholm, der, som det vil erindres, midlertidigt var kaldet tilbage til Kjøbenhavn, fik, da Underhandlingerne i Midten af Februar syntes at være deres Begyndelse nær, Befaling til atter at begive sig til London, hvor det blev ham paalagt at forsikre Lord Palmerston om Regjeringens fredelige Hensigter med Hensyn til Opsigelsen af Vaabenstilstanden. Generalen ankom til London den 28de Februar om Morgen, og han og Grev Reventlow indfandt sig samme Dag ved Dronningens Lever for der at søge en Samtale med Lord Palmerston. Det kom under denne Samtale til temmelig heftige Udtalelser fra den engelske Udenrigsministers Side, der erklærede, at Opsigelsen af Vaabenstilstanden vilde være et Ørefigen til England, saa at de danske Underhandlere behøvede al deres Koldblodighed for at berolige ham. Med Hensyn til de nævnte Underhandlers Note af 26de da foregav Lord Palmerston ikke at have modtaget samme; den blev ogsaa først besvaret den 2den Marts. Lord Palmerston erklærede, at der ikke vilde levnes tilstrækkelig Tid til at indsætte en Regjering som den af Danmark forlangte,

De danske Befuldmægtigede forkastede Lord Palmerstons Forslag.

General Oxholm ankommer atter til London. — Lord Palmerstons Vrede over Opsigelsen af Vaabenstilstanden.

Fornyede Forsøg fra Lord Palmerstons Side paa at bevæge de danske Underhandlere til at gaae ind paa en Forlængelse af Vaabenstilstanden.

at Underhandlingerne om Freden ikke vilde kunne fortsættes, naar Fjendlighederne gjenoptoges, hvorfor Danmark vilde paatage sig et alvorligt Ansvar i saa Henseende, og endeligt at en yderligere Udvikling af Betydningen af Basis i Protocollen ikke syntes ham heldig. Lord Palmerston anmodede de Befuldmægtigede om snarest muligt at referere hans Forslag til Regjeringen, da de ikke vare i Besiddelse af nogen Fuldmagt til at gaae ind derpaa. De lovede at ville henvende sig til deres Regjering derom, dog var denne Henvendelse nærmest fremkaldt ved en Samtale, som Dagen iforvejen paa Lord Palmerstons Indbydelse havde fundet Sted mellem ham og de 3 danske Underhandlere. Den engelske Udenrigsminister havde i denne Samtale paa General Oxholms fornyede Forsikringer om Regjeringens fredelige Dispositioner udtalt sig meget heftigt imod Vaabenstilstandens Opsigelse og betegnet denne som et Skridt, der gjorde en fredelig Underhandling umulig, og som var fornærmeligt for England, under hvis Værdighed det var at optræde som Mægler, naar der til Underhandling kun var levnet et Tidsrum, hvori der ikke kunde tilvejebringes en Fredsbasis. Han erklærede, at der ikke for ham blev Andet tilovers end at trække sig ud af Sagen, afmaalede Danmarks Tilstand, hvis England opgav sin Mediation, erklærede, at han tvivlede paa, at Rusland vilde yde os nogen Hjælp, saa at vi i saa Fald kom til at bukke under for en overlegen Fjende; fremdeles slog han paa Muligheden af, at England i en uretfærdig Krig ikke vilde taale, at Handelen forstyrredes ved en Blokade og saaledes fra en mæglende Magt vilde komme til at gaae over til at blive en intervenerende. Endeligt erklærede han ikke at kunne indsee, hvilken Betydning det kunde have for os, om Slesvig endnu i 3 Maaneder blev i samme Tilstand som tidligere. Den engelske Udenrigsministers Hovedhensigt var at bevæge de danske Underhandlere

til at undertegne det af ham forelagte Udkast til Protocollen sub spe rati med Hensyn til Vaabenstilstandens Forlængelse, hvilket disse imidlertid bestemt erklærede ikke at kunne gaae ind paa, hvorimod de udtalte den Formening, at, naar man vilde tage kraftigt fat paa Sagen, maatte Fredspræliminarierne kunne afsluttes i den nu tilbageværende Tid af Vaabenstilstandsperioden. Lord Palmerston nægtede imidlertid bestemt, at dette var gjørligt, og udtalte, at han under saadanne Omstændigheder maatte see sig nødsaget til at frasige sig Mediationen, hvad han dog efter fornyede Anstrengelser for at bevæge de danske Underhandlere til at gaae ind paa hans Forslag, hvori han tilbød en Nedsættelse af Vaabenstilstandens Forlængelse til 2 Maaneder, ikke gjorde, saaledes at Conferencen kun endte med en Anmodning fra Lorden om, at de danske Befuldmægtigede vilde referere det Forefaldne til deres Regjering, og en Udtalelse af, at han ansaa Sagen for at være af stor Vigtighed. — Under Conferencen blev ogsaa den af Lord Palmerston forelagte Fredsbasis berørt, med Hensyn til hvilken den engelske Udenrigsminister gik ud fra, at den var foreslaaet af det danske Cabinet, eller at den ialtfald ubetinget billigedes af dette, medens de danske Underhandlere henholdt sig til deres Note af 26de Februar, hvori de havde gjort Rede for Maaden, paa hvilken de antog, at Lorden vilde have den forstaaet, og erklærede, at det kun var under denne Forudsætning, at de havde været villige til at aabne Underhandlingerne.

I Henhold til de i denne Conference faldne Yttringer og til den den følgende Dag modtagne, ovenomtalte Note fra Lord Palmerston underrettede Grev Reventlow under 3die Marts den danske Udenrigsminister om det Passerede og udbad sig Regjeringens Instructioner med Hensyn til, om den vilde bemyndige de Befuldmægtigede

til at indvillige i den forlangte Forlængelse af Vaabenstilstanden, og om, den billigede de af dem forfægtede Anskuelser med Hensyn til Forstaaelsen af den foreslaaede Fredsbasis, samt om hvorledes de skulde stille sig med Hensyn til Spørgsmaalet om Slesvigs politiske Forbindelse med Danmark.

Paa Lord Palmerstons Note af 2den Marts svarede de danske Underhandlere ved en Note af 5te s. M., hvori de erklærede, at deres Instructioner nødvendigjorde en forklarende Tilføjelse til den i Protocollen indeholdte Fredsbasis, navnlig da det ikke var dem bekjendt, at den danske Regjering havde modtaget den i Protocollen givne Formulering af samme, samt oplyste, at de havde refereret Sagen til deres Regjering. Med Hensyn til de i Indberetningen til den danske Udenrigsminister forlangte Instructioner da kom Underhandlerne i London snart paa det Rene med Regjeringens Opfattelse af de fleste af de vigtigste Punktér, nemlig ved en Meddelelse fra Udenrigsministeriet, der alt forinden deres Beretnings Ankomst til Kjøbenhavn var tilstillet dem. I en Note af 4de Marts meddelte saaledes Grev Moltke Fredsunderhandlerne, at den Omstændighed, at Vaabenstilstanden var bleven opsagt, ikke forandrede Noget i den dem tildelte Instruction, da Regjeringen kun kunde ønske inden den 26de Marts at see Fredspræliminærier afsluttede, hvorved Krigens Fornyelse kunde undgaaes, medens der tillige sikkedes en Tilstand i Hertugdømmerne, som kunde berede Underhandlingerne om den endelige Fred en rolig og stadig Fremgang. Ministeren erklærede, at intet Forslag, som i Princip stred mod den af det danske Cabinet betegnede Fredsbasis, burde gjøres til Gjenstand for nærmere Forhandling, og at enhver Fordring paa Hertugdømmernes fortsatte, fælles Bestyrelse under alle Omstændigheder burde vises tilbage. Dersom derimod denne Fordring opgaves, og man

Vaabenstilstandens Opsigels forandrer ikke Noget i den Fredsunderhandlerne givne Instruction. — Yderligere Tilføielser til denne.

erklærede sig villig til strax eller ved Conventionens Udløb at tilstede en særskilt Bestyrelse af hvert Hertugdømme, skulde Underhandlerne tage et saadant Forslag ad referendum. Med Hensyn til Valget af Medlemmer til de særskilte Bestyrelser udtalte Ministeren, at disse for Holstens Vedkommende maatte vælges af Kongen og Centralmagten, og Controllen udøves af begge Magter i Forening, hvorimod Valget af Slesvigs Bestyrelse og Controllen med samme udelukkende maatte overlades Kongen af Danmark. Til Execution af Fredspræliminarierne for Holstens Vedkommende var Regjeringen beredt til at række Haanden til enhver med Forbundslovgivningen stemmende Foranstaltning, hvorimod Rolighedens Vedligeholdelse i Slesvig maatte sikkert ved en tilstrækkelig Vaabenmagt af danske, eller, hvis dette ikke kunde gennemføres, af neutrale, helst svenske Tropper. — I en anden Note af 6te Marts udtalte Grev Moltke sin Billigelse af Commissairernes Svar paa Lord Palmerstons Forslag om at undertegne Protocolen angaaende de 3 Maaneders Forlængelse af Vaabenstilstanden. Han gjentog, at de urokkeligt skulde holde fast ved den i deres Instruction antydede Vej, idet han ansaa det for bedre aabent at kjæmpe Kampen ud end at vakle mellem Frygt og Haab. Efter at have modtaget Grev Reventlows ovenomtalte Indberetning svarede Ministeren under 10de Marts, at han paa Grund af samme havde foranlediget et Møde af Statsraadet, hvori det var blevet besluttet at hævde det af Cabinettet indtagne Standpunkt saavel med Hensyn til Opsigelsen af Vaabenstilstanden som til Vægningen ved at gaae ind paa nogensomhelst Forlængelse af Malmø-Conventionen. Med Hensyn til Lord Palmerstons Erklæring, at han vilde frasige sig Mediationen, naar den danske Regjering ikke gik ind paa hans Forlangende om Vaabenstilstandens Forlængelse, bemærkede Grev

Moltke, at der i Vaabenstilstandens Ophør i og for sig ikke kunde være et tilstrækkeligt Motiv hertil, naar man saa hen til den bestemt udtalte Hensigt, ikke at ville fornye Krigen, med mindre den blev os paatvungen, ligesom man heller ikke med Rette vilde kunne betegne den Executionstvang, som Kongen til Gjenoprettelse af Ordenen maatte finde sig foranlediget til at anvende i Hertugdømmerne, derunder indbefattet den bebudede Blokade af Hertugdømmernes Havne, som et Gjenudbrud af Fjendlighederne. Idet Ministeren udtalte sin Paaskjønnelse af, at Underhandlerne havde søgt at fremtvinge en Forklaring, der vilde vise, om Lord Palmerstons Fortolkning af Basis for Freden stemmede med den, som det var dem paalagt at opstille som ufravigelig, paalagde han dem den største Forsigtighed i deres Udtalelser under Underhandlingerne om hvad der skulde forstaaes ved Slesvigs Forbindelse med Danmark til eet Statslegeme, ligesom ogsaa om den Stilling, man vilde sikkre dette Hertugdømme, idet de navnlig ikke maatte tilstede, at en Erklæring i saa Henseende optoges i noget Actstykke, som senere kunde benyttes til Paaskud for fremmed Indblanding.

De danske Underhandlernes Optræden ligeoverfor Hr. Bunsens Memoire om Arvefølgen.

For ikke under Forventningen af Instructionen med Hensyn til de ovenomtalte Spørgsmaal at lade Underhandlingerne gaae rent istaa toge de danske Underhandlere Anledning af den af Hr. Bunsen forfattede Memoire om Arvefølgen i Danmark til at søge en Samtale med Lord Palmerston, hvilken de opnaaede den 8de Marts, og hvori de fremhævede, hvor lidet det i Memoiren Fremsatte lod sig forene med Haabet om en varig Fred, idet de ligefrem erklærede, at Alt, hvad man under de nærværende Forhandlinger bestemte, ikke vilde binde Tydskland, efterat den mandlige Gren af Kongefamilien var uddød, saa at de kun kunde finde den Mistanke retfærdiggjort, at Tydskland ikke fandt Øjeblikket

heldigt til at forfølge sit sande Øjemed, og at det derfor ved en Fred, der i Virkeligheden kun kunde blive en Vaabenstilstand, vilde skyde Opnaaelsen af sine Forordringer ud, indtil Omstændighederne vare mere belejlige derfor. Samtalen førtes ogsaa hen paa den foreslaaede Basis, angaaende hvilken Lord Palmerston fastholdt sine tidligere Udtalelser, idet han dog til Slutning bemærkede, at han havde givet de engelske Gesandter i Berlin og Frankfurt Ordre til at virke hos de respective Regjeringer for, at disse skulde gaae ind paa en med de danske Anskuelse stemmende Form, og tilføjede, at, saafremt det ikke maatte lykkes, vilde det være de danske Befuldmægtigedes Sag at fremkomme med Forslag. Grev Reventlow indberettede den paafølgende Dag det her Forefaldne til Grev Moltke og anmodede ham tillige om Instructioner for det sidstnævnte Tilfælde.

Den Bestemthed, hvormed den danske Regjering holdt fast ved sin Beslutning om at opsigte Vaabenstilstanden trods de fra Frankrigs og Englands Side gjorte Bestræbelser i modsat Retning, hvortil ogsaa Rusland, der i Begyndelsen syntes fuldkomment at billige Bevæggrunden til dette Skridt, sluttede sig efter Antagelsen i Frankfurt af den af Lord Palmerston foreslaaede Basis, virkede naturligvis endel foruroligende saavel paa Preussen som paa Centralmagten. Med Hensyn til Førstnævnte da yttrede den preussiske Udenrigsminister ved Modtagelsen af Declarationen, at Regjeringen formodentlig vilde finde sig foranlediget til inden den 26de Marts atter at lade sine Tropper besætte de tidligere af dem indtagne Positioner i Slesvig. I Anledning af denne Yttring paalagde Grev Moltke under 4de Marts Baron Plessen i den forsonligste Form at udtale for Baron Arnim, at ligesom den danske Regjering ved Vaabenstilstandens Ophør ikke havde til Hensigt

De forskellige Cabinetters Tilkjendegivelser i Anledning af den danske Regjering's Beslutning om at vilde opsigte Vaabenstilstanden.

strax at skride til en Blokade af de tyske Havne eller overhovedet at foruro lige Preussens og andre tyske Staters Handel og Skibsfart, saaledes nærde den ogsaa det Haab, at Hensynet hertil vilde afholde Tydskland fra en fornyet, væbnet Intervention i et indre Anliggende som det vedrørende Slesvig, men at, dersom en saadan dog skulde finde Sted, og Fredsunderhandlingerne altsaa saa godt som umuliggjøres, vilde der for Danmark heller ikke være nogen Grund til ikke i det videste Omfang og ufortøvet at anvende det Vaaben, som det ansaa for det virksomste og føleligste ligeoverfor Tydskland. Baron Plessens Udtalelser i fornævnte Retning, der indflettedes i en Note til Grev Arnim af 9de Marts, besvaredes af Denne den paafølgende Dag med en Udtalelse om, at man fra tydsk Side kun kunde renoncere paa at benytte den i Malmø-Conventionens 3die Artikel forbeholdte Ret til at besætte de tidligere indtagne Positioner, naar den danske Regjering gav det bestemte Løfte, fra sin Side ikke at ville rykke ind i Hertugdømmerne eller overhovedet forandre status quo, samt at det preussiske Cabinet, saafremt det maatte komme i det Tilfælde, atter at lade sine Tropper rykke ind i Hertugdømmerne, ikke kunde dele den danske Regjerings Opfattelse af dette Skridt som et, der vilde hindre Fredsunderhandlingernes Fremgang, da man jo ikke savnede Præcedenser for, at Fredsunderhandlingere vare blevne indledede og fortsatte selv under en vedvarende, activ Krigsførelse.

For yderligere at holde Preussen engageret i Sagen paalagde Grev Moltke under 8de Marts den danske Gesandt i London ved passende Lejlighed at fremhæve, at, naar Regjeringen for at fremme Underhandlingerne ikke undslog sig for at træde i Forbindelse med Centralmagtens Befuldmægtigede, saa kunde den paa den anden Side i Betragtning af sidstnævnte Magts særegne,

ikke fuldstændigt consoliderede Stilling ikke opgive sin Paastand om, at den til Betyggelse for Overholdelsen af den afsluttede Fredstractat maatte forlange en Deltagelse fra Preussens Side, og som Følge heraf at, hvis Forholdene i Tydskland ikke til den Tid meget væsentligt maatte forandre sig, det egenlige Fredsinstrument blev udfærdiget i Overensstemmelse hermed og ratificeret af Kongen af Preussen paa egne og det tyske Forbunds Vegne. Hvad Centralmagten angik, da følte Rigsministeriet sig stødt over den Form, det danske Cabinet havde valgt ligeoverfor Samme med Hensyn til Vaabenstilstandens Opsigelse, idet man mente, at den burde have været rettet umiddelbart til Rigsforstanderens Regjering. I den Anledning blev det paalagt Baron Dirckinck-Holmfeld skriftligt at tilbagevise denne Paastand og at urgere paa, at den Omstændighed, at Kongen af Preussen ej blot i eget, men ogsaa i det tyske Forbunds Navn og paa dets Vegne havde undertegnet og ratificeret Conventionen, maatte medføre, at han ogsaa var den, der paa egne og Forbundets Vegne havde at modtage Medcontrahentens eventuelle Erklæring om til en given Tid at ville ansee Conventionen som traadt ud af Kraft. Det blev samtidigt paalagt Gesandten at udtale Ønsket om, at Centralmagten vilde anvende sin Indflydelse i Holsten til at forebygge Bevægelsespartiets mulige Forsøg paa efter Vaabenstilstandens Udløb at lægge den legitime Magts Foranstaltninger Hindringer i Vejen. Der oversendtes endeligt Gesandten et Exemplar af en Bekjendtgjørelse om, at alle Havne og Indløb i Hertugdømmerne fra den 27de Marts vilde blive blokerede, saaledes at Blokaden imidlertid efterhaanden skulde opheves for ethvert Sted, hvor den lovlige Myndighed blev gjenindsat. — Selve Centralmagtens Stilling ligeoverfor Opsigelsen af Vaabenstilstanden fremgaaer

af en Note, som Hr. Bunsen den 8de Marts overgav til Lord Palmerston, og hvori han forespurgte, om England i sin Egenskab af mæglende Magt vilde garantere Opretholdelsen af Freden efter Vaabenstilstandens Udløb, da Centralmagten i modsat Fald maatte træffe Foranstaltninger til at sikre Tydsklands Interesser; ligeledes betegnes denne Stilling ved den Maade, hvorpaa den optog et Forslag, som Lord Palmerston i de første Dage af Marts gjennem de engelske Gesandter ved det danske Hof og ved Centralmagten lod forelægge disse Regjeringer til en Forlængelse af Vaabenstilstanden. Det nævnte Forslag, der blandt sine Betingelser indeholdt den af Danmark saa bestemt nægtede Opretholdelse af Fællesregjeringen under Forlængelsen af Vaabenstilstanden og Anerkjendelsen af en Basis for Fredsunderhandlingerne, hvori Intet var anført om Slesvigs uopløselige Forbindelse med Danmark, medens det paa den anden Side indeholdt enkelte, mindre væsentlige Indrømmelser, blev i Frankfurt forsynet med nogle skjærpende Tilføjelser og i den derved erholdte, nye Redaction af Lord Cowley oversendt til Sir Wynn, der bragte det til den danske Udenrigsministers Kundskab. Alene i den Omstændighed, at disse Forslag forlangte Bevarelsen af status quo i Hertugdømmerne, var der tilstrækkelig Anledning for det danske Cabinet til ifølge den Stilling, det havde foresat sig at hævde, ikke at gaae ind derpaa, hvorom Grev Moltke underrettede Sir Wynn i en Skrivelse af 14de Marts. Ministeren udtalte heri, at efter hans Formening London nu var det ene rette Sted for alle de Underhandlinger, som havde Fredens Gjenoprettelse til Formaal, og at Regjeringen ved at antage Forslaget vilde lade Tilstanden i Hertugdømmerne erholde et Lovligheds Stempel tvertimod den kongelige Proclamation af 15de December 1848 og stadfæste en stor Mængde af Fællesregjeringen uretligt truffne Foranstaltninger. Han fremhævede endeligt

Nyt Forslag af Lord Palmerston om Forlængelse af Vaabenstilstanden.

Umuligheden for Regjeringen i at modtage en Fredsbasis som den omhandlede.

Forinden det danske Cabinets Svar paa det nysnævnte Forslag var afgivet, havde imidlertid Lord Palmerston efter gjentagne og længere, særlige Forhandlinger med de Befuldmægtigede for Danmark og Centralmagten den 13de Marts forelagt et nyt Udkast til en Protocol, saalydende:

Da Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt have modtaget det Storbritanniske Hofs Tilbud om Mægling i de Differentser, som ulykkeligvis ere opstaaede mellem den danske Krone og bemeldte Tydsklands provisoriske Centralmagt med Hensyn til Hertugdømmet Slesvigs Stilling, og da Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt ere gaaede ind paa det af Hendes Majestæts Regjering foreslaaede Princip med Hensyn til Hertugdømmet Slesvigs fremtidige Stilling som Grundlag for Freden, nemlig at Hertugdømmet Slesvig skal erholde en særegen Forfatning, Bestyrelse og Lovgivning under Konge-Hertugen, men uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, — mødte idag de respective Parters Befuldmægtigede for at underhandle om de nærmere Betingelser for en saadan Overenskomst.

Lord Palmerston forelægger den 13de Marts for de Befuldmægtigede et nyt Udkast til en Protocol. — Forhandlinger angaaende dette.

Men i Betragtning af, at den i Malmø under 26de August f. A. afsluttede Vaabenstilstand udløber den 26de dennes, og at det til Underhandlingernes Fortsættelse med Udsigt til et Resultat er nødvendigt, at fremdeles en Standsning af Fjendlighederne finder Sted, og endvidere i Betragtning af, at paa Grund af Malmø-Vaabenstilstandens Udløb, og da Fællesregjeringen, der i Kraft af Malmø-Vaabenstilstanden var indsat til at føre Administrationen i Hertugdømmerne Holsten og Slesvig, fratræder, det er blevet nødvendigt at komme overens om et nyt Provisorium for disse Hertugdømmer for

den Tid, Fjendlighederne standses, og indtil Afslutningen af en endelig Fred, — saa ere nævnte Befuldmægtigede blevne enige om følgende, foreløbige Bestemmelser.

- 1) Hertugdømmet Slesvig skal have en særegen Forfatning med Hensyn til dets lovgivende Magt og indre Forvaltning uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og idet den politiske Union, som forbinder Hertugdømmet Slesvig med den Danske Krone lades urørt.
- 2) En fuldkommen Standsning af Fjendlighederne tillands og tilvands skal finde Sted mellem Danmark paa den ene og Tydskland paa den anden Side, at regne fra den 26de dennes til den 26de Juni, begge Dage inclusive, og saalænge denne Vaabenstilstand varer, skulle Hertugdømmerne Holsten og Slesvigs Territorier hverken besættes af Tydske eller Danske Tropper.
- 3) For at vedligeholde Orden og for at føre Administrationen i det Enkelte for begge Hertugdømmer i det Melletrum, som maatte gaae hen, før en endelig Fred bliver afsluttet, er man kommen overens om, at Tydsklands provisoriske Centralmagt skal udnævne en midlertidig Bestyrelse for Holsten, og at Konge-Hertugen skal udnævne en midlertidig Bestyrelse for Slesvig. Disse Bestyrelser, der skulle sammensættes af Indfødte i Hertugdømmerne, skulle begynde deres Functioner den 27de dennes og skulle vedblive at udøve dem indtil Afslutningen af en endelig Overenskomst. Men de Functioner, der saaledes skulle udøves af dem, skulle være rent executive og administrative og skulle ikke have nogen legislativ Charakter.

Disse tvende Bestyrelser skulle ikke betjene sig af andre Tropper end dem, der ere indfødte i de

respective Hertugdømmer, og kun til Vedligeholdelsen af Ordenen i Hertugdømmerne.

Disse tvende Bestyrelser skulle være forpligtede til at handle med fuldkommen Upartiskhed med Hensyn til Personer saavel af Dansk som Tydsk Herkomst.

Ved en Sammenkomst, som de danske Befuldmægtigede havde med den engelske Udenrigsminister den paafølgende Dag, meddelte denne dem, at Hr. Bunsen ikke havde troet at kunne paatage sig Ansvaret for at undertegne Protocollen paa Grund af Formen for den første, foreløbige Bestemmelse i samme. Lord Palmerston søgte at bevæge dem til at indvillige i Udeladelsen af den sidste Del af dette Punkt, mod at de tilføjede denne Passus ved Undertegningen af Protocollen. Herpaa erklærede Underhandlerne, som netop ved de foreløbige Forhandlinger havde betegnet en slig Redaction som den yderste Grændse, hvortil de kunde gaae, ikke at kunne indlade sig, ligesom de ogsaa med Hensyn til det i den 3die Bestemmelse Indeholdte forbeholdt sig at søge Instructioner hos deres Regjering. — For at fjerne de Vanskeligheder, som Hr. Bunsens Indvendinger lagde i Vejen for Undertegningen af Protocollen, sendte Lord Palmerston ligeledes den 13de Marts det nye Udkast til Lord Cowley og paalagde ham paa det Alvorligste at opfordre Hr. v. Gagern til ufortøvet at sende Hr. Bunsen de i saa Henseende nødvendige Instructioner.

Det danske Cabinet troede tildels at kunne gaae ind paa det af Lord Palmerston senest fremsatte Forslag til en Protocol, som det dog i flere Retninger ønskede noget modificeret, og præciserede sine Anskuelser med Hensyn til de Forandringer og nærmere Bestemmelser, det ønskede fremhævede, i et Modforslag, saalydende:

Det danske Cabinets Modforslag til Lord Palmerstons Forslag af 17de Marts.

Efterat Hs. Majestæt Kongen af Danmark og Tydsklands provisoriske Centralmagt have modtaget den Storbritanniske Krones Tilbud om Mægling i de Differentser, som ulykkeligvis ere opstaaede mellem den Danske Krone og Tydskland, og da begge ere blevene enige om med Hensyn til en Fredsbasis at underhandle paa Grundlag af det af Hendes Britiske Majestæts Regering foreslaaede Princip med Hensyn til Hertugdømmet Slesvigs fremtidige Stilling, mødte idag de respective Parters Befuldmægtigede for at drøfte Forslaget og fastsætte Betingelserne for en saadan Overenskomst.

Men i Betragtning af, at den i Malmø under 26de August f. A. afsluttede Vaabenstilstand udløber den 26de dennes, og at det til Underhandlingernes Fortsættelse med Udsigt til et Resultat er nødvendigt, at fremdeles en Standsning af Fjendlighederne finder Sted, og endvidere i Betragtning af, at paa Grund af Malmø-Vaabenstilstandens Udløb, og da Mandatet for Fællesregjeringen, der i Kraft af Malmø-Vaabenstilstanden var indsat til provisorisk at føre Administrationen i Hertugdømmerne Holsten og Slesvig, ophører, det er blevet nødvendigt at komme overens om et nyt Provisorium for disse Hertugdømmer for den Tid, Fjendlighederne standses, og indtil Afslutningen af en endelig Fred, — saa ere nævnte Befuldmægtigede blevene enige om følgende, foreløbige Bestemmelser.

- Art. 1. Hertugdømmet Slesvig skal have en særegen Forfatning med Hensyn til dets specielle Lovgivning og indre Forvaltning uden at være forenet med Hertugdømmet Holsten, og idet den politiske Union, som forbin ^rep Hertugdømmet Slesvig med den Danske Krone, lades urørt.
- Art. 2. Den i Malmø under 26de August f. A. afsluttede Vaabenstilstand er fuldkomment sat ud af Kraft fra den 26de dennes, undtagen forsaavidt den

endelige Afgjørelse af de i dens 5te Artikel omhandlede Fordringer forbeholdes, og forsaavidt den ifølge sammes 9de Artikel i Hertugdømmet Lauenburg indsatte Bestyrelse foreløbigt skal forblive i Virksomhed.

Ikke destomindre skulle Fjendlighederne tillands og tilvands fremdeles standses fra den 26de dennes til den 26de April førstkomende inclusive, til hvilken Tid Standsningen af Fjendlighederne ansees udløben, medmindre den udtrykkeligt fornyes. Under Vaabenstilstanden skal Hertugdømmerne Holstens og Slesvigs Fastland hverken besættes af Tydske eller Danske Tropper, dog med de i den følgende 3die og 4de Artikel omtalte Indskrænkninger og Forbehold.

- Art. 3. For at vedligeholde Orden og for at føre Administrationen i det Enkelte for begge Hertugdømmer i det Mellemlum, som maatte gaae hen, før en endelig Fred bliver afsluttet, er er man kommen overens om, at en midlertidig Bestyrelse, foreslaaet af Tydsklands provisoriske Centralmagt, bekræftet af Hs. Majestæt Kongen af Danmark i Hans Egenskab af Hertug til Holsten, og indsat af Begge, skal bestyre Hertugdømmet Holsten, medens paa den anden Side Kongen af Danmark skal udnævne og indsætte den midlertidige Bestyrelse i Slesvig.

Disse Bestyrelser, der skulle sammensættes af Indfødte i Hertugdømmerne, skulle begynde deres Functioner den 27de dennes og skulle vedblive at udøve dem indtil Afslutningen af en endelig Fred. Men de Functioner, der saaledes skulle udøves af dem, skulle være rent execu-

tive og administrative og skulle ikke have nogen legislativ Charakter.

Disse tvende Bestyrelser skulle være forpligtede til at handle med fuldkommen Upartiskhed med Hensyn til Personer saavel af Dansk som Tydsk Herkomst.

Med Hensyn til Slesvig ere alle siden den 18de Marts 1848 promulgerede Love og Forordninger at ansee som ikke givne. Dog skal Hs. Majestæts Bestyrelse have Ret til at sætte saadanne af dem, som den anseer for nødvendige, i Kraft.

Til Vedligeholdelsen af Orden i Hertugdømmerne skal anvendes et begrændset Antal Tropper, som for Holstens Vedkommende ikke maa overskride dets Contingent til den tydske Forbundshær og for Slesvigs Vedkommende en Dansk eller Svensk Militairstyrke paa 3000 eller 4000 Mand; forsaavidt Danske Tropper skulde blive anvendte til denne Tjeneste, ville disse, saavidt muligt, blive sammensatte af indfødte Slesvigere, alene med Undtagelse af saadanne, der have tjent i den nu opløste, saakaldte Slesvigholstenske Arme.

- Art. 4. I Tilfælde af, at Udførelsen af disse Bestemmelser skulde støde paa Modstand, eller Uorden i Hertugdømmerne skulde gjøre Anvendelsen af en større Militairstyrke nødvendig, tilkommer det Kongen af Danmark at gjøre Brug af en saadan Magt for at opretholde den af Hs. Majestæt i Slesvig indsatte Bestyrelse i den fulde Udøvelse af dens Myndighed.

Med Hensyn til Hertugdømmet Holsten forpligter den anden, contraherende Part sig til i

ovennævnte Tilfælde at lade Tropper rykke ind i dette Hertugdømme og besætte det.

Dette Modforslag afsendtes den 21de Marts til London ved en Courer, og samtidigt erholdt Baron Plessen i Berlin og Baron Dirckinck-Holmfeld i Frankfurt Paalæg om at meddele det preussiske Cabinet og Rigsministeriet det danske Cabinets Modforslag og derhos at udtale, at man for at muliggjøre Afsluttelsen af en foreløbig Overenskomst paa Grundlag af dette Modudkast fra dansk Side havde besluttet ganske at afstaae fra Udøvelsen af enhver fjendlig Forholdsregel indtil den 3die April, til hvilket Tidspunkt Melding om Resultatet af de fortsatte Underhandlinger forventedes at kunne være naaet til Kjøbenhavn. Dog blev denne Eftergivenhed gjort afhængig af, at der ikke fra tysk Side blev truffet Foranstaltninger, der satte Danmark i en uheldig Stilling i Tilfælde af, at Fjendlighederne desuagtet atter skulde udbryde, og at navnlig alle Troppebevægelser i Hertugdømmerne bleve standsede.

Den den 21de Marts fra Kjøbenhavn afgaaede Courer ankom til London den 25de. De derværende danske Befuldmægtigede vare allerede den 22de Marts ved en Sammenkomst, hvortil Lord Palmerston havde indbudt dem, blevne underrettede om den Skjæbne, som den engelske Udenrigsministers seneste Forslag sandsynligvis vilde faae hos det preussiske Cabinet og ved Centralmagten. Førstnævnte syntes ikke utilbøjeligt til at gaae ind paa Protocollen, naar Arvespørgsmaalet med Hensyn til Slesvig forblev staaende aabent, og den politiske Union mellem Slesvig og den danske Krone kun erkjendtes, saalænge Mandsstammen af det i Danmark regjerende Hus ikke var uddød; med en Erklæring i saa Henseende, hvortil Grev Arnim under 17de Marts oversendte Hr. Bunsen et Udkast, og som skulde overgives til Lord Palmerston samtidigt med

Preussens og
Centralmagtens
Stilling til Lord
Palmerstons
Forslag.

Protocollens Undertegnelse, antog det preussiske Cabinet, at Sagen kunde ordnes. — Med Hensyn til Centralmagten da meddelte Lord Palmerston de Befuldmægtigede, at han havde modtaget en Depeche af 18de Marts fra Lord Cowley, hvori Denne berettede om en Samtale, han samme Dag havde havt med Hr. v. Gagern, som havde været yderst misfornøjet med, at Lord Palmerston havde forladt det første Udkast til Protocol, og som havde erklæret aldrig at kunne tiltræde det sidst oversendte Udkast, idet han udtalte sin Overbevisning om, at de danske Befuldmægtigede sikkert havde modtaget det første Udkast, naar Lord Palmerston havde gjort dem kraftige Forestillinger i saa Henseende. Lord Palmerston meddelte endvidere de Befuldmægtigede en ny Redaction af et Udkast til en Protocol, hvortil han mente, at Centralmagten muligt som yderste Indrømmelse vilde give sit Samtykke, hvis de danske Befuldmægtigede vilde gaae ind paa de deri indeholdte Modificationer. Da der blandt disse Modificationer fandtes den, at Fællesregjeringen skulde vedblive sine Functioner, erklærede Grev Reventlow paa samtlige Befuldmægtigedes Vegne, at enhver Forhandling paa et slikt Grundlag stred imod deres Instructioner. — Da det danske Cabinets Modforslag indtraf i London, var Situationen vel forsaavidt bleven noget forandret, som Ministeriet Gagern netop i de Dage var traadt tilbage, men denne Omstændighed maatte paa den anden Side gjøre det sandsynligt, at Hr. Bunsen vilde behøve nye Instructioner med Hensyn til Forhandlingerne om dette Forslag, som de danske Befuldmægtigede inidertid den 26de Marts fremsendte til Lord Palmerston, dog først efter deri at have foretaget flere Redactionsforandringer og udeladt Udtalelsen om Slesvigs eventuelle Besættelse af svenske Tropper, da de ikke fandt det i Sagens Interesse paa det nærvæ-

En ny Redaction af Lord Palmerstons Forslag forkastes af de danske Befuldmægtigede.

rende Standpunkt at bringe dette Spørsmaal frem. I den Note, hvormed Modforslaget fremsendtes, udbad de Befuldmægtigede sig definitivt Svar inden den 29de Marts. Da et saadant ikke indløb, sendtes Coureren den 29de om Formiddagen tilbage til Kjøbenhavn med Underretning derom. I en tilfældig Samtale med Grev Reventlow senere hen paa Dagen den 29de udtalte Lord Palmerston, at Hr. Bunsen ikke havde kunnet gaae ind paa hans Forslag og altsaa endnu mindre paa de danske Befuldmægtigedes; det syntes iøvrigt at fremgaae af denne Samtale, at saavel Lord Palmerston som Hr. Bunsen vare noget overraskede over den danske Regjerings kraftige Holdning og over den korte Frist, man havde givet for Tilslutningen til Modforslaget.

Indberetningerne fra de danske Befuldmægtigede om hvad der var passeret den 22de, havde allerede stillet det klart for Regjeringen, at der var liden eller ingen Udsigt til, at Fjendlighedernes Gjenudbrud skulde kunne forhindres ved en foreløbig Overenskomst, og da et sidste Forsøg, der blev gjort paa at skyde Øjeblikket for deres Gjenoptagelse lidt længere ud, strandede paa det danske Cabinets faste Beslutning om ikke at lade sig berøve Midlerne til med Magt at gjenoprette Kongens Myndighed i Slesvig, stod Krigen altsaa umiddelbart for Døren. Det nysnævnte Forsøg paa at forhale Fjendlighedernes Udbrud var et Forslag, der fra Frankfurt gennem Lord Cowley og Sir Wynn bragtes til den danske Regjering, og som gik ud paa, at der skulde gives de commanderende Generaler Ordre til en fuldstændig Standsning af Fjendlighederne med en Opsigelsesfrist af 15 Dage, hvortil der var knyttet den Betingelse, at de to Hertugdømmer efterhaanden skulde rømmes af de fremmede Tropper, og at de danske Tropper ikke maatte marchere ind i Slesvig.

Da der endnu den 28de Marts intet Svar var

Et sidste Forsøg
paa at forhale
Fjendligheder-
nes Gjenudbrud.

indløbet fra Berlin og Frankfurt med Hensyn til Standsningen af Troppemarcherne, og da man modtog Efterretninger om, at disse Troppemarcher fortsattes, og at der navnlig concentreredes en større Styrke henimod den jydsk Grændse, besluttede Regjeringen for ikke ved længere Tøven at spille Fjenden Fordele i Hænderne, at Krigsministeren samme Dags Aften for at træffe alle de til Fremme af vore Operationer nødvendige Foranstaltninger skulde afgaae til Als med Bemyndigelse til at lade Hæren rykke ind i Slesvig uden nærmere Bestemmelse fra Kjøbenhavn, saasnart han maatte erholde paalidelig Underretning om, at fremrykkende Bevægelser af tyske Tropper fandt Sted, efter at der paa Foranledning af den danske Regjerings Meddelelse om Fjendlighedernes Udsættelse til den 3die April maatte kunne være givet Contraordre fra Preussens og Centralmagts Side. I sidstnævnte Henseende syntes der iøvrigt ikke at være meget at vente fra Preussens Side, idet der netop den 28de Marts modtoges en Rapport fra Berlin, hvoraf det fremgik, at det nævnte Cabinet ikke følte sig stærkt nok til uden Centralmagts Samtykke at standse de preussiske Troppers Fremrykning i det Mindste til Ejderen. — Om den foranstaaende Beslutning meddelte Udenrigsministeriet under 29de Marts de fremmede Gesandter i Kjøbenhavn den fornødne Underretning, ligesom der ogsaa den nævnte Dag afgik Meddelelser i samme Retning til de forskjellige danske Gesandtskaber i Udlandet, der tillige instrueredes om, med hvilke Udtalelser ligeoverfor de respective Cabinetter de skulde ledsage denne Meddelelse. Den danske Gesandt i London blev det saaledes paalagt at gjøre Lord Palmerston opmærksom paa, at Regjeringen, dersom Kjendlighederne skulde udbryde, kun havde til Hensigt at tilvejebringe en saadan Tilstand i Slesvig, som stem-

Krigsministeren
afrejser til Als
med Bemyndigelse
til at lade
Hæren rykke
ind i Slesvig,
hvis de tyske
Troppers Marche
mod Hertugdømmerne ikke
standses

mede med Lordens egne, af Regjeringen i det Væsenlige antagne Forslag til et Provisorium, og at der i den nærværende Krig ikke var Spørgsmaal om Erobringer, men om den danske Krones Ret til indenfor sammes egne Grændser at foretage indre Foranstaltninger uden fremmed Indblanding; Gesandten skulde tilføje, at Regjeringen var fast besluttet paa intet Offer at skye og ingen Kraftanstrengelse at spare for ialtfald at gjøre Fjenden Besiddelsen af Slesvig, den eneste Hindring for Freden, saa byrdefuld som muligt. — Gesandterne i Berlin og i Frankfurt fik Ordre til at udtale, at den danske Regjering fra sin Side saa længe, som kun muligt, vilde holde Døren aaben for en Afslutning af Fredspræliminarianer paa Basis af det under 21de Marts til London sendte Udkast. Ligeoverfor det russiske Cabinet, der ikke havde billiget Opsigelsen af Vaabenstilstanden, lod Regjeringen sin Gesandt i St. Petersborg udtale det Haab, at man der vilde tage den ejendommelige Stilling i Betragtning, hvori Kongen befandt sig ligeoverfor et Oprør, som factisk herskede i en stor Del af hans Stater, og at Kejseren ogsaa i Fremtiden vilde skjenke Danmark sin mægtige Understøttelse i den Kamp, hvori det muligt paany kunde blive indviklet til Forsvar af Sandhed og Retfærdighed. Endeligt blev Gesandten i Stokholm opfordret til at virke for, at det svenske Cabinet henvendte sig til Preussen og de andre, tyske Regjeringer for alvorligt at forestille dem, hvilke Pligter de havde at opfylde ligeoverfor de andre Stater i Europa, og at de altfor længe havde miskjendt disse, idet de havde givet efter for de heftige Fordringer af den Bevægelse, som stadigt vedblev at ophidse Stemningen i Tydskland. Den 1ste April ankom General Oxholm, der den 27de Marts havde forladt London, til Kjøbenhavn, og den paafølgende Dag vendte den den 29de fra London afgaaede Courer

tilbage med den officielle Underretning om, at der intet Svar var afgivet paa den danske Regjerings Modforslag, saaledes at det var umuligt før den 3die April at naae til en antagelig Ordning. I et overordenligt Statsraadsmøde den 2den April om Formiddagen blev det derfor besluttet, at Vaabenhvilen skulde ophøre den følgende Dag, og Blokaden af de tyske Havne indtræde. Der blev derfor samme Dag tilstillet de fremmede Gesandter i Kjøbenhavn og de forskjellige, danske Gesandter i Udlandet Meddelelse om, at den danske Regjering havde seet sig i den Nødvendighed at erklære Havnene Cammin, Swinemünde, Wolgast, Greifswalde, Stralsund og Rostock samt Pillau, Danzig og Elbens, Weserens og Jahdes Munding i Blokadetilstand, førstnævnte fra den 5te, sidstnævnte fra den 12te April at regne. — Den 3die April om Morgenen begyndte de danske Krydsere at opbringe tyske Skibe, og samme Dag forlangte den ved Centralmagtens Gesandtskab i Kjøbenhavn værende Grev Bismarck sit Pas.

Endelig Beslutning om, at Vaabenhvilen skal ophøre, og Blokaden af de tyske Havne begynde den 3die April.

Centralmagtens Gesandt i Kjøbenhavn forlanger sit Pas.

Hele Situationen viste saaledes hen paa en Fornyelse af Fjendlighederne, og det var kun et svagt Haab med Hensyn til Fredens Bevarelse, som kunde søges i Følgerne af den Afslutning, som det tyske Forfatningsværk netop i de sidste Dage af Marts Maaned havde faaet, idet Nationalforsamlingen endeligt havde vedtaget Rigsforfatningen, valgt Kongen af Preussen til tydsk Kejser og erklæret sig for permanent, indtil den første, ordenlige Rigsdag var sammentraadt. Hvis denne Forfatning traadte ilive, vare kun 2 Alternativer mulige, nemlig enten Slesvigs fuldstændige Indlemmelse i det tyske Rige tilligemed Holsten eller dets ligesaa fuldstændige Adskillelse fra Holsten, og, naar Valget maatte træffes mellem disse 2 Alternativer alene, da var der

Sandsynlighed for, at det engelske Cabinet som en Følge af den Garanti, England, Frankrig og Rusland i sin Tid havde overtaget med Hensyn til Slesvig, vilde afværge Fjendlighedernes Gjenudbrud eller i hvert Fald ikke længere være tilbøjeligt til at afgive den collective Erklæring, som det danske Cabinet gjentagne Gange havde udtalt Ønsket om at faae tilvejebragt, og som det efter de Forhandlinger, der vedblivende vare førte om dette Spørgsmaal, sikkert regnede paa, at Rusland, Frankrig og Sverig vilde tiltræde, naar England tog Initiativet. Det var imidlertid, som alt berørt, kun et svagt Haab, da den hele Maade, hvorpaa denne Sag var fremmet, og forskjellige dermed i Forbindelse staaende Bestemmelser i Rigsforfatningen gjorde det højst usandsynligt, at den preussiske Konge vilde overtage det ham tilbudte Hverv. Imidlertid fandt det danske Cabinet sig dog herved foranlediget til at paa-lægge Baronerne C. Plessen og Dirckinck-Holmfeld, naar de meddelte vedkommende Udenrigsministre den ovenomtalte Circulairnote af 2den April, da at tilføje, at det danske Cabinet var enigt med den fra deres Side udtalte Anskuelse, at den nuværende Sagernes Stilling ikke i og for sig kunde lægge Hindringer i Vejen for Fortsættelsen af Fredsunderhandlingerne i London. Hvad Baron Dirckinck-Holmfeld angaaer, da blev der som en Følge af den hidtilværende Rigsforstanders Nedlæggelse af sin Værdighed givet ham Ordre til snarest at forlade Frankfurt, medens det blev henstillet til Baron Plessen, om han vilde forlænge sit Ophold i Berlin i nogen Tid, navnlig hvis man der maatte være tilbøjelig til at fortsætte Forhandlingerne om den os ifølge Malmø-Conventionen tilkjendte Skadeserstatning eller i det Hele taget maatte ønske hans Nærværelse dersteds.

Den for Danmark ligesom navnlig for den dansk-sindede Befolkning i Slesvig saa trykkende Vaabenstilstandsperiode var saaledes forbi; Fjendlighederne optoges, som alt ovenfor berørt, tilsøs den 3die April, og samme Dag rykkede den danske Hær, som i de nærmest foregaaende Dage havde concentreret sig paa Als og ved Nørrejylland Grændse, ind i det Slesvigske. Fremstillingen af de Begivenheder, som medførtes ved Gjenoptagelsen af Fjendlighederne, vil blive given i en paafølgende Afdeling; her vil det være nødvendigt først at fremsætte, hvad der siden Opløsningen af det danske Armeecorps havde tildraget sig ved Hæren, at dvæle ved de Foranstaltninger, som bleve truffe saavel med Hensyn til denne som til Marinen for at kunne møde kommende Krigsbegivenheder, og endeligt at kaste et Blik paa, hvorledes man ogsaa i Hertugdømmerne arbejdede hen paa i Tilfælde af Fjendlighedernes Gjenoptagelse at kunne staae saa stærkt rustet som muligt, samt paa de militaire Foranstaltninger, der fra Tydslands Side bleve truffe for atter at støtte Oprørernes Sag.

Efter Opløsningen af Armeecorpsset og Troppernes derpaa følgende Dislocation i Udskrivningsdistricterne bleve Afdelingerne underlagte de 3 Generalcommandoer i Nørrejylland, paa Fyen og paa Sjælland, medens den paa Als tilbageblevne Besætning dannede et selvstændigt Commando. Det var naturligvis den første og sidste af de nævnte Autoriteter, som nærmest maatte blive berørte af Forholdenes Udvikling i Hertugdømmerne. Hvad den nørrejydske Generalcommando angaaer, da havde den fra det nørrejydske Armeecorps overtaget i Arv Ordningen af Spørgsmaalet angaaende Choleracordenen paa Sydgrændsen af Jylland. I Henhold til Ministeriets tidligere omtalte Ordre om kun at anvende en ringe Styrke til Gjennemførelsen af

Hærens Forde-
ling efter Armeecorpssets Opløsning til 3 Generalcommandoer og til Commandoen paa Als. — Choleracorden paa Sydgrændsen af Nørre-Jylland.

denne Foranstaltning blev det paalagt Ritmester Hegermann-Lindencrone at sætte sig i Forbindelse med Grændsetoldinspecteuren i dette Øjemed, og det blev ham betydet, at der mellem Snoghøj og Kolding slet ingen Poster skulde udstilles, og at det iøvrigt vilde være tilstrækkeligt langs Kolding Aa og Kongeaaen at indkvartere nogle Folk ved Broerne og de vigtigste Vadesteder samt at observere Strækningen mellem disse Aaer ved enkelte Poster. Til Raadighed for Ritmesteren stilledes der, foruden de to tidligere omtalte, i Omegnen af Lejrskov cantonnerende, combinerede Escadroner, en saa stor Styrke af 2den Forstærknings-Bataillon, der fra den 1ste November forlagdes til Kolding, som maatte være nødvendig, ligesom det ogsaa tillodes ham at anvende det Jagdske Patrouillecorps nærmest Vestkysten. Det blev ham paalagt ikke at anvende mere end højst 300 Mand til den nævnte Bevogtning og saavidt muligt at efterkomme Toldvæsenets Ønske uden dog at iværksætte nogen Foranstaltning, der maatte forekomme ham urimelig.

I Henhold til denne Befaling etableredes Cholera-cordonen den 4de November, idet 2 Compagnier af 2den Forstærknings-Bataillon forlagdes til et Cantonnement i Egnen af Sønderskovgaard og Gejsing for at bevogte Strækningen fra Gredsted Bro til Ejstrup; de 2 Escadroner henlagdes henholdsvis til Paaby og Lejrskov og afgave det til Patrouillering fornødne Mandskab. Den 11te November bestemte Generalcommandoen, at den 5te Brigade skulde overtage Befalingen over alle Tropper, som cantonnerede langs Grændsen, og saavel det til Cholera-cordonen bestemte Commando som Besætningen i Ribe underlagdes som Følge heraf Brigaden. Den nævnte Cholera-cordon blev vedligeholdt indtil den 17de Januar 1849, da den ifølge en Statsraadsbeslutning blev befaleet hævet. De dertil anvendte Tropper,

i hvis Styrke og S sammensætning der i dette Tidsrum af andre Grunde, som senere ville blive berørte, skete enkelte Forandringer, forbleve imidlertid ved Grænsen for at udføre den fornødne, militaire Bevogtning af samme.

Bestrøbelser fra
Regjeringens
Side for at yde
den dansk-
sindede Befolk-
ning i Nordsles-
vig saa megen
moralisk Støtte
som muligt.

Samtidigt med at Regjeringen, som det er seet, besluttede sig til trods den nye Fællesregjeringens Op-
træden ikke at holde Hæren længere samlet, maatte det være den magtpaaliggende dels at yde den dansk-
sindede Befolkning i Nordslesvig saa megen moralisk Støtte som muligt, dels at være forberedt paa ved en hurtig Sammendragning af en tilstrækkelig Styrke at kunne møde mulige Overgreb. I førstnævnte Henseende forment Krigsministeriet, at det muligt kunde være hensigtsmæssigt at besætte Lo- og Møgeltønder Herreder, og anmodede under 30te October General Krogh om at tage dette Spørgsmaal under Overvejelse, idet det dog paalagde ham først at raadføre sig desangaaende med Amtmanden i Ribe, og hvis Besættelsen besluttedes, da at lade Marchen af de dertil bestemte Tropper foregaae ad den vestligste Landevej og forinden at anmelde den for den nærmeste, fjendlige Højstcommanderende paa Grænsen. Paa General Kroghs Henvendelse til Stiftamtmanden i Ribe svarede denne imidlertid med en Udtalelse om, at en slig Besættelse neppe vilde svare til det tilsigtede Øjemed; den slesvigske Befolkning vilde en slig Foranstaltning nemlig ikke kunne gavne Noget, og Tilstedeværelsen af danske Tropper umiddelbart i Nærheden vilde efter hans Formening snarere kunne vække Misfornøjelse, naar Befolkningen skulde see disse staae som passive Tilskuere til Inddrivning af Skatter og andre Forulempelser, der bleve udovede imod den fra Fællesregjeringens Side; endeligt saa han i den Omstændighed, at Besætningstropperne maatte marchere over slesvigsk Grund, hvorved et

Sammenstød kunde befrygtes, en yderligere Anledning til at fraraade en slig Besættelse. I Henhold til disse Udtalelser fraraadede General Krogh, der af militaire Hensyn heller ikke ønskede Tropper henlagte til disse Districter, Udførelsen af den nævnte Foranstaltning, som ogsaa frafaldtes af Ministeriet.

Med Hensyn til det andet af de ovennævnte Punkter blev det under 3die November paalagt de 3 General-commandoer samt Commandoen paa Als at træffe Foranstaltninger, som i paakommende Tilfælde kunde muliggjøre en hurtig Indkaldelse af det hjemsendte Mandskab. Generalcommandoen i Nørrejylland blev det fremdeles paalagt at bestemme Samlingspladser for hver Afdeling, hvilke for de paa Grændsen liggende Afdelingers Vedkommende skulde søges noget tilbage for denne, samt at angive Samlingssteder for Brigaderne. Det blev befalet, at en saadan Indkaldelse skulde skee ved enhver truende Bevægelse af de fjendlige Tropper, og at i saa Fald Ministeriet hurtigst muligt skulde underrettes derom. — General Krogh bestemte som Følge heraf Vejle til Samlingsplads for 5te Infanteri-Brigade, Cavaleriet og Artilleriet, medens Skanderborg valgtes til Samlingsplads for 4de Infanteri-Brigade, idet det dog blev befalet, at Tropperne i Kolding og Fredericia ikke uden bydende Nødvendighed skulde forlade disse Byer, ligesom ogsaa den i Ribe og Varde garnisonerende 6te Linie-Bataillon fik Befaling til eventuelt at trække sig tilbage langs Vestkysten, hvis den ikke kunde naae Vejle. Samtidigt med disse Bestemmelser blev det befalet, at den ved Ministeriets tidligere omtalte Ordre om Mandskabets Fordeling til de Batailloner, til hvis Udskrivningsdistrict de hørte, nødvendiggjorte Omfordeling nu skulde effectueres. — For den af 6te Linie-Bataillon til Ribe afgivne Besætning syntes der i de første Dage af November at kunne

Foranstaltninger
til hurtigt at
kunne samle
Hæren.

Forholdene ved
Besætningen i
Ribe. — Rygter
om, at Fællesre-
gjerings vil
drage en Militær-
cordon langs
Grændsen —
Forholdsregler
for dette Til-
fælde.

opstaae en noget abnorm Situation, idet der almindeligt tillagdes Fællesregjeringen den Hensigt at drage en Militaircordon langs Grændsen N. for den nævnte By. Paa Bataillonens Forespørgsel om, hvorledes den i saa Fald havde at forholde sig, bestemte Generalcommandoen, at Garnisonen i Ribe skulde forblive dersteds, selv om Gredsted Bro blev besat af Insurgenter, men at alle Depotsager skulde samles i Varde. Med Hensyn til Forbindelsen med Ribe under den nævnte Eventualitet udbad Generæl Krogh sig under 11te November en Ordre fra Ministeriet, om den skulde skee til-søs alene, eller om man skulde tiltvinge sig Passagen over Gredsted Bro. Krigsministeren forlangte denne Sag forhandlet i Statsraadet; da den imidlertid kom for netop paa det Tidspunkt, hvor Ministerkrisen var indtraadt, vilde Ministeriet ingen Bestemmelse tage i saa Henseende, og Krigsministeren meddelte under 15de November General Krogh, at han under de nærværende Forhold ikke maatte vente at erholde nogen bestemt Instruction af politisk Natur, men at han maatte handle efter Conduite selv med Risico for at blive officielt desavoueret.

Rygterne om Fællesregjeringens Beslutning om at ville drage en Militaircordon langs Grændsen bleve tildels bekræftede ved en Skrivelse af 28de November fra Hr. Stedmann til General Krogh, hvori Førstnævnte beklagede sig over Gjennemmarchen af den til Ribe bestemte Besætning, som af ham anførtes at være skeet over Foldingbro. Generalen fremhævede i sit Svar, at det omhandlede Commando var passeret over Gredstedbro, altsaa ad den korteste Vej over det slesvigske Territorium. Da det Tilfælde imidlertid var at forudsee, at man muligen vilde forsøge paa at spærre Forbindelsen med Ribe, saa var det naturligt, at Generalen maatte ønske en bestemt Ordre fra Ministeriet om, hvorledes

han i saa Tilfælde havde at forholde sig, og han fornyede derfor, da Forholdene i det nye Ministerium havde consolideret sig, under 7de December sin tidligere Anmodning i saa Henseende. Under 9de December erholdt han den ønskede Forholdsordre, som gik ud paa, at, hvis den Cordon, som Slesvig-Holstenerne agtede at etablere, indskrænkede sig til en Toldlinie med en ubetydelig, militair Styrke, da skulde han aldeles ingen Notits tage deraf, hvorimod han, hvis større Troppemasser rykkede frem for at danne en Militaircordon, strax skulde sende en Officer til Bonin med Protest derimod, samt, forsaavidt denne ikke maatte blive tagen til Følge, være betænkt paa at tiltvinge sig Forbindelsen. I denne Retning instruerede General Krogh Commandeuren for 5te Brigade, idet han paalagde ham at søge constateret, om en Afspærring havde fundet Sted, ved at fordre fri Passage til Ribe for et lille Commando; blev dette nægtet, da skulde han protestere derimod og strax sende Melding til Generalcommandoen. Angaaende Besætningen i Ribe indeholdt Instructionen det Paalæg, at den under en mulig Afspærring roligt skulde forblive dersteds og sende fornøden Melding ad Søvejen; blev Besætningen angreben, da skulde Tropperne ved Kongeaaen ile den til Undsætning, dersom der var nogen Sandsynlighed for et heldigt Resultat. — Med Hensyn til de Tropper, der nærmest stode til Raadighed i dette Øjemed, skal det her bemærkes, at den 1ste Forstærknings-Bataillon, som var dannet i Kjøbenhavn og bestemt til Forstærkning af Tropperne i Nørrejylland, og som i den Anledning den 24de November ankom til Snoghoj, paa Grund af Efterretningerne, som tilgik Generalcommandoen om en mulig Etableren af en Militaircordon fra de slesvig-holstenske Troppers Side, blev beordret til at afgaae til 5te Brigade, hvor den afløste 2den Forstærknings-

Bataillon i Bevogtningen vesterpaa, medens sidstnævnte Bataillon samledes i Kolding. Samtidigt med Udstedelsen af den ovenanferte Instruction for 5te Brigade blev den ved Lejrskov hidtil placerede, combinerede Escadron den 14de December forlagt til et Cantonnement N.Ø. for Gredsted Bro for i fornødent Fald at være ved Haanden. Ved Siden af disse mindre Foranstaltninger foranledigede i Slutningen af November Hensynet til Sikkringen af Oen Als for det Tilfælde, at Alssund maatte lægge til i Lobet af den forestaaende Vinter, forskjellige andre af mere omfattende Natur. Detaillen i Foranstaltningerne for Als's Vedkommende vil senere blive omtalt; den norskejske Generalcommando blev det under 22de November af Ministeriet paalagt itide at være betænkt paa hurtigt at kunne samle 6000—8000 Mand ved Kolding og Ribe for uden at oppebie nogen nærmere Ordre at lade dem rykke frem til Undsætning for Als, hvis denne Ø maatte blive angreben, samt ingen Omkostninger at spare for at erholde paalidelige Efterretninger om enhver vigtig Bevægelse af de fjendlige Tropper. — I Anledning af denne Befaling henlede General Krogh Ministeriets Opmærksomhed paa, at det under de nærværende Forhold vilde medtage 10—11 Dage, forinden den af Ministeren omtalte Styrke vilde kunne samles paa Grændsen, og at der meget let vilde kunne medgaae endnu længere Tid dermed. Generalen gjorde derfor det Forslag, for Infanteriets Vedkommende at lade de Batailloner, som havde Frilodsmandskab til Tjeneste, afgive dette til 10de, 12te og 13de Bataillon og at dislocere 2 Batailloner med en Styrke af 600 Mand hver enten af de i Jyllands nordlige Del eller paa Sjælland cantonnerende til Vejle og Omegn og endeligt at bringe 6te og 7de Linie-Bataillon samt 1ste Jægercorps op til den samme Styrke ved Indkaldelse af Permitterede.

Foranstaltninger ved Generalcommandoen i Nørrejylland for eventuelt at komme Als til Undsætning og for at forhindre Strejferier ind paa jydsk Grund.

Med Hensyn til Rytteriet foreslog General Krogh, at de 2 i Omegnen af Odense cantonnerende Husar-Escadroner skulde stilles til Generalcommandoens Raadighed og forlægges til Egnen ved Middelfart, at 3die Dragon-Regiment skulde beordres til at indkalde saa mange af de Permitterede, at Escadronerne bleve bragte op til en Styrke af 90—100 Mand, samt at de 2 combinede Escadroner skulde forstærkes med 100 Mand, afgivne af 5te Dragon-Regiment. For Artilleriets Vedkommende gik Forslaget endeligt ud paa, at 4de Batteri (Marcussen) skulde gjøres marchefærdigt, saaledes som det alt hidtil havde været Tilfældet med et andet af de Generalcommandoen underlagte Batterier, nemlig 2det Batteri (Bruun), og at Generalcommandoen maatte erholde Bemyndigelse til at forlægge dette Batteri til et sydligere Cantonnement. Da Ministeriet modtog dette Forslag, var Spørgsmaalet om Sikkringen af Als fremtraadt i en mere paatrængende Form, idet der, saaledes som det tidligere ved Fremstillingen af de politiske Forhold er meddelt, af den til Frankfurt sendte Baron Dirckinck-Holmfeld var indgivet en Rapport til Udenrigsministeriet, hvori der refereredes Yttringer, som tydede hen paa, at Fællesregjeringen i Hertugdømmerne gik svanger med Tanken om ved Vaabenmagt at sætte sig i Besiddelse af Als og Ærø. Denne Meddelelse fulgtes af forskjellige andre tildels af privat Natur, som omtalte Rygter om Angreb paa Als, naar Isen lagde til, samt af Anmeldelse om, at Garnisonen i Flensborg ventedes forøget, at der skulde sendes Artilleri til Dybbøl, at Insurgenterne søgte Underretning om Als's Forsvarsmidler, og at der hvervedes Friskarer i Kiel. Disse Efterretninger bevirkede, som ligeledes tidligere anført, at Regjeringen bestemte sig til at forøge Besætningen paa Als udover den conventionsmæssige Styrke; af de Generalcommandoen i Nørrejylland underlagte

Tropper blev som Følge heraf 10de Linie-Bataillon beordret til at afgaae til Faaborg, hvor den ankom den 8de December, for i fornødent Fald at overføres til Als. Da man ved denne Foranstaltning paa en mere directe Maade tilvejebragte en Sikkring for Als, troede Ministeriet ikke at behøve at udføre de af General Krogh paapegede Foranstaltninger i det Omfang, som af ham foreslaaet. Væl beordredes under 9de December de 2 Husar-Escadroner forlagte til Middelfart og stillede til Raadighed for Generalcommandoen i Nørrejyland, ligesom ogsaa 8de og 9de Linie-Bataillon erholdt et nyt Cantonnement anvist i Vejle og Omegn, medens samtidigt 11te Linie-Bataillon og 5te Reserve-Bataillon bleve sammendragne i Viborg, men Indkaldelsen af de Permitterede blev foreløbigt stillet i Bero. Dersom en stærk Frost indtraadte, og der i Nærheden af Als begyndte at samle sig Drivis, hvorom Generalcommandoen vilde erholde Underretning fra Commandoen paa Als, saa skulde dog den Generalcommandoen underlagte Styrke samles ved Grændsen og ved Indkaldelse af de Permitterede bringes op til en samlet Styrke af i det Mindste 8000 Mand med 2 Batterier.

De saaledes beordrede Dislocationer af de Generalcommandoen i Nørrejyland underlagte Afdelinger udfortes omtrent i Midten af December; de 2 Husar-Escadroner indtraf i Omegnen af Middelfart den 15de December. Under samme Dato foreslog Ministeriet Generalcommandoen i Nørrejyland at opløse de 2 combinerede Escadroner og erstatte dem ved Grændsen med de 2 Husar-Escadroner. Generalcommandoen erklærede imidlertid, at der i saa Fald vilde blive en saare ringe Cavaleristyrke ved det i Nærheden af Grændsen samlede Commando, og mente derfor, at, hvis den omtalte Aføsning skulde finde Sted, maatte de 2 Husar-Escadroner erstattes af 2 andre Escadroner

i et Cantonnement i Egnen om Middelfart. Krigsministeriet gik ind paa denne Anskuelse, saaledes at den omtalte Afløsning ved Grændsen fandt Sted henimod Slutningen af December, idet 1ste Husar-Escadron forlagdes til Kolding, og 2den Husar-Escadron til Egnen om Gredsted, hvornæst de 2 combinerede Escadroner opløstes, og Mandskab og Heste dirigeredes til deres Afdelinger. Det 6te Dragon-Regiment beordredes til at dislocere 2 Escadroner til Egnen om Middelfart til Raadighed i paakommende Tilfælde for den nørrejydske Generalcommando; disse sidste Escadroner indtraf den 26de December under Commando af Major Honnens til Omegnen af Middelfart.

Saaledes som allerede tidligere er udviklet, foranledigede Fællesregjeringens Foranstaltninger ligeoverfor den dansksindede Befolkning i Nordslesvig, at Stemningen hos denne blev mere og mere ophidset. Skjøndt den danske Regjering i Overensstemmelse med sin Beslutning om ligeoverfor Fællesregjeringen at holde sig fuldstændigt til Defensiven paalagde Generalcommandoen at stræbe hen til at berolige Gemytterne og navnlig at fraaade enhver Selvtægt, saa kunde paa den anden Side den kongelige Proclamation af 15de December, hvori Fællesregjeringen stempledes som en ulovlig Myndighed, ikke Andet end forøge Spændingen i Befolkningen og egge den til Modstand navnlig mod Inddrivningen af de af Fællesregjeringen paalagte Skatter. At dette Forhold i den sidste Halvdel af Januar Maaned paa Vestkysten af Nordslesvig førte til et Sammenstød mellem endel Bønder og et slesvig-holstensk Executionscommando, er allerede omtalt. Sammenstødet havde til Følge, at Antallet af de slesvig-holstenske Tropper paa Vestkysten forøgedes, og da disse patrouillerede henimod Ribe og Gredsted Bro, ansaa Generalcommandoen det for rigtigt af holde en Reserve beredt, som i fornødent Fald

kunde ile Besætningen i den nævnte By til Undsætning. Den 25de Januar gav den derfor 5te Brigade Ordre til at holde 400 Mand Infanteri disponible i Nærheden af Gredsted; ligeledes befalede den, da 2den Husar-Escadron den 17de Januar var bleven forlagt fra Gredsted til Lejrskov, at 1 Escadron atter skulde indtage et Cantonnement i Egnen om førstnævnte Sted. Denne Foranstaltning, der samme Dag iværksattes af Brigaden, suppleredes yderligere ved en Bemyndigelse, som Generalcommandoen under 5te Februar gav samme, til at lade de den underlagte Tropper ved mobile Colonner beskytte de Punkter af Grændsen, hvor man kunde befrygte nogen Insult; Tropperne maatte ikke betræde Slesvigs Grund, men skulde beskytte flygtende Slesvigere, hvor disse naaede over paa jydsk Grund. Da imidlertid den Frygt for Krænkelser af det jydsk Gebet, som havde fremkaldt disse Foranstaltninger, snart viste sig at være ugrundet, bemyndigede Generalcommandoen allerede under 8de Februar Brigaden til, naar Insurgenttroppernes Antal i den nordlige Del af Slesvig var blevet formindsket, da at lade den i Egnen om Gredsted cantonnerende Escadron gaae tilbage til et Cantonnement nærmere ved Kolding. Denne sidste Dislocation udførtes den 12te Februar.

Løvrigt forefaldt der ved Generalcommandoen i Norrejylland ingen Begivenhed af nogen Interesse i Løbet af Februar Maaned; nogle Dislocationer, som fandt Sted, foranledigede ved Udførelsen af flere projecterede Befæstningsanlæg, ville senere blive berørte ved Om-talen af disse. Det Tidspunkt nærmede sig, da Opsigelsen af Vaabenstilstanden skulde finde Sted, saafremt Regjeringen ikke maatte finde sig foranlediget til en Forlængelse af samme; at dette Sidste ikke var Tilfældet, er i det Foregaaende paavist, ligesom det ogsaa gav sig tilkjende i de Forberedelser af militair Na-

tur, som paa dette Tidspunkt bleve truffe. Allerede i Begyndelsen af Februar var der fra Ministeriet udgaaet foreløbig Meddelelse om, hvorledes Hæren tænktes ordnet fra den 1ste Marts, samt om Fordelingen af de højere Befalingsmænd, og samtidigt med, at Beslutningen om at ville opsigte Vaabenstilstanden blev tagen, udgik der definitiv Ordre i den nysnævnte Retning. Ved disse Ordre, som senere nærmere ville blive omtalte, inddeltes Hæren i 2 Armeeer, nemlig det norrøyske Corps og Flankeer; General Krogh beholdt Commandoen over det førstnævnte, medens General Bülow udnævntes til Commandeur for Flankeer, der dannedes af den paa Als samlede Styrke. Vi skulle nu see, hvad der i det nys omtalte Tidsrum havde tildraget sig ved denne sidste.

PantænkHovedinddeling af Hæren m. m. ved Vaabenstilstandens Udlob.

Som den Myndighed, der laa nærmest Fællesregjeringens Sæde, var Commandoen paa Als, navnlig da den danske Regjeringscommissair ophørte med sine Functioner, det naturlige Mellemlid mellem den danske Regjering og den i Hertugdømmerne ved de iøvrigt meget faa og lidet betydende Sager, om hvis Forhandling der her kunde være Tale, og det var som oftest Commandoen paa Als, der henvendte sig til Fællesregjeringen eller dens militaire Antoritet, General Bonin, med de Besvælinger, hvortil forskjellige Overgreb gave Anledning. Med Hensyn til Besætningen i Brohovedet vil det erindres, at General Hansen efter Aftale med Hr. Stedmann havde trukket denne tilbage, mod at der blev tilsagt ham, at ingen slesvig-holstenske Patrouiller fremtidigt skulde nærme sig Værkerne eller Kysten ligeoverfor Sønderborg; General Bonin havde ogsaa senere erklæret sig enig heri og indvilliget i, at Brohovedet bevogtedes af enkelte civilklædte, med Sidevaaben bevæbnede Invalider. Denne Aftale blev imidlertid flere Gange brudt fra de slesvig-holstenske Troppers Side, og

Forskjellige Forhandlinger af mindre Betydning mellem Commandanten paa Als og General Bonin samt Hr. Stedmann under Vaabenstilstanden.

dette gav Anledning til gjentagne Correspondancer. Da der saaledes i de første Dage af December viste sig slesvig-holstenske Dragoner ved Brohovedet, besværede General Bülow, der havde overtaget Commandoen paa Als efter General Hansen, sig hos General Bonin derover, hvorpaa Denne erklærede, at han alvorligt havde paataalt den forefaldne Overtrædelse af hans Instruction i saa Henseende. Den 23de December fandt en lignende Overtrædelse Sted. Da General Bülow beklagede sig derover for General Bonin, svarede Denne imidlertid, at Patrouillen var udsendt mod Brohovedet, fordi danske Militairpersoner den 22de havde været paa Sandbjerg og der opslaaet den kongelige Proclamation af 15de December; han sigtede herved til den ved General Bülows Stab ansatte Lieutenant, Grev A. Reventlow, der i private Forretninger havde været paa Sandbjerg og der af egen Drift havde ladet opslaae den kongelige Proclamation. Da General Bülow heri ikke kunde see nogen Berettigelse for General Bonin til Fremsendelsen af en Patrouille mod Brohovedet, og en slig atter viste sig den 29de, gjentog han sin Anmodning om, at Sligt for Fremtiden maatte blive forhindret. Denne Anmodning blev imidlertid frugtesløs, og i Løbet af Januar Maaned viste der sig oftere fjendlige Patrouiller ved Brohovedet, saa at General Bülow under 4de Februar fandt sig foranlediget til at henstille til Krigsministeriet, om det ikke vilde være rigtigt at lade alle Insurgenter, som viste sig indenfor Brohovederne, anholde og afvæbne og dernæst at gjøre Meddelelse til General Bonin, hvilken Fremgangsmaade billigedes af Ministeriet.

Da Efterretningen om Grev A. Reventlows ovenomtalte Nærværelse paa Sandbjerg kom til Fællesregjeringens Kundskab, tog den paa Grund af, at Greven foruden at have ladet opslaae den nævnte, konge-

lige Proclamation ogsaa med Lehnsbesidderens Bemyndigelse havde medtaget Grevskabets Archiver og Kassebeholdninger, Anledning heraf til fra den 19de Februar at forbyde enhver Passage mellem Sundeved og Als med Undtagelse af over Færgeren ved Sønderborg. Da denne Forholdsregel under 12te Februar meddeltes General Bülow af Hr. Stedmann, udbad Generalen sig hos Ministeriet nærmere Instruction med Hensyn til det foreliggende Tilfælde, idet han dog allerede den 14de besvarede Meddelelsen med en i almindelige Udtryk affattet Protest. Trods denne Protest, som General Bülow yderligere søgte at støtte ved Meddelelse om det Forefaldne til Oberstlieutenant Schlegel, der, som det vil erindres, netop i disse Dage afgik i en Sendelse fra Regjeringen til Hertugdømmerne, blev den bebudede Afspærring effectueret til den derfor bestemte Tid. Dette gav Anledning til et mindre Sammenstød, idet et Commando af slesvig-holstenske Tropper paa c. 30 Mand sandsynligvis som Følge af en misforstaaet Ordre rykkede ned til Brohovedet, hvor det ved Hjælp af nogle medhavende Pionerer begyndte at demolere Barrieren til Værket, som var anbragt ved det krenelerede Hus ved Landevejen. Da General Bülow erholdt Melding herom, beordrede han for om muligt at standse det fjendlige Forehavende Orlogsbriggen Mercurius til at sende et skarpt Skud over Hovedet paa Troppen; samtidigt udsendtes et af Briggens ubevæbnede Fartøjer under Commando af en Officer for at erholde Kundskab om Hensigten med Foretagendet. Da dette Fartøj nærmede sig den sundevedske Kyst, blev det imidlertid beskudt af den ovennævnte Trop, der først trak sig tilbage, da Generalen paa Grund af det Forefaldne ved Hjælp af Færgeren lod sætte et Commando paa c. 100 Mand over til Brohovedet, samtidigt med at der løsnedes endnu et skarpt Skud fra Briggen. Efterat det oversendte Commando

havde besat Brohovedet, blev en Parlamentair udsendt for hos den paa den anden Side højstcommanderende Officer at indhente Oplysning om, hvad Hensigten var med denne baade mod Conventionen og General Bonins gjentagne Forsikringer stridende Handlemaade. Officeren, som Parlamentairen traf i Nærheden af Dybbøl Mølle, mente efter sin Instrux at være berettiget til at gjøre hvad han havde foretaget. Strax samme Dag afsendte General Bülow Meddelelse om det Forefaldne til Hr. Stedmann og anmodede ham indstændigt om at anvende sin hele Indflydelse for at forhindre en Gjentagelse af Sligt, idet han tillige underrettede ham om, at han vilde sætte Magt mod Magt, naar et lignende Tilfælde maatte forekomme; endeligt reclamationerede han den i Brohovedet ved Overfaldet tilstedeværende Opsynsmand, som Insurgentcommandoet havde mishandlet og bortslæbt. En Afskrift af denne Skrivelse meddelte Generalen Oberstlieutenant Schlegel, for at Denne ved sin Indflydelse kunde understøtte hans Forlangende. I Slesvig erfarede Oberstlieutenanten, at General Bonin den 20de Februar i Anledning af Conflicten ved Brohovedet var afrejst til Sundeved, og Hr. Stedmann, med hvem han talte den 20de Februar, erklærede, at saavel han som General Bonin beklagede vedkommende Officers Malconduite ved den omhandlede Lejlighed, ligesom han ogsaa gav bestemt Forsikkring om hans Afstraffelse og Løfte om, at lignende Excesser for Fremtiden skulde blive forebyggede; i samme Retning udtalte General Bonin sig til General Bülow i en til Denne rettet Skrivelse, ligesom ogsaa den bortførte Opsynsmand Dagen efter kom tilbage. — Resten af Februar hengik uden videre Forulempelse fra Insurgenttrøppernes Side med Undtagelse af, at der fra en Post ved Sandbjerg en Dag blev skudt paa et forbisejlene Far-

tøj, hvad der foranledigede en Protest fra General Bülow til Hr. Stedmann.

Besætningen paa Als, der, som det vil erindres, ifølge Conventionen var 2000 Mand stærk, kunde naturligtvis ikke holdes paa denne Styrke med de dertil afgivne Afdelinger, naar en Hjempermittering af det ældre Mandskab skulde finde Sted saaledes som ved de øvrige af Hærens Afdelinger. For at bøde herpaa gav Krigsministeriet under 2den November General Hansen Bemyndigelse til samtidigt med Permitteringen hos Generalcommandoen paa Fyen at requirere 2det Frilods-Jægercompagni til Forstærkning af Besætningen paa Als, ligesom der ogsaa tilsagdes ham, at der, naar Rekruternes Uddannelse var tilendebragt, af disse vilde blive sendt 100 Mand fra Nyborg til Completering af 3die Forstærknings-Bataillon. Fremdeles blev det ham meddelt, at det Mandskab, som af Bataillonerne maatte blive permitteret til Als, skulde aflevere Vaaben m. m. til Depotet i Sønderborg og i paakommende Tilfælde tjene til Forstærkning af Besætningen paa Øen, hvorfor Lister over dette Mandskab saavel som de fornødne Officerer og Underofficerer skulde være tilstede ved Depotet. En Deputation fra Als var netop paa dette Tidspunkt i Kjøbenhavn og havde blandt Andet andraget om Oprettelsen af en Landstorm paa Øen, og Ministeriet tænkte sig, at de fornævnte Officerer og Underofficerer vilde kunne finde Anvendelse ved Indøvelsen af en saadan Væbning, der da i fornødent Fald kunde tages til Tjeneste under Hæren med Lønning m. m. — Det ovennævnte Frilods-Jægercompagni overførtes den 8de November til Sønderborg, og samme Dag modtog Commandoen paa Als Meddelelse fra Ministeriet om, at det vilde blive efterfulgt af et af de paa Fyen værende Frilods-Infantericompagnier, hvilket effectueredes den 13de November, da 2det Frilods-Infantericompagni fra Assens overførtes til Sønderborg.

Foranstaltninger for trods Hjempermitteringen at holde Besætningen paa Als paa dens conventionsmæssige Styrke.

De saaledes paa Als værende 3 Frilodscompagnier bleve ved kongelig Resolution af 1ste December befalede sammentragne med det paa Fyen værende Frilods-Infanteri-compagni i et Jægercorps, der benævntes 1ste Forstærknings-Jægercorps og stilledes under Commando af Major Ph. Ræder, der under 23de November var bleven beordret til at afløse den til Kjøbenhavn kaldte Major Krabbe i Commandoen over 3die Forstærknings-Bataillon; det sidstnævnte Compagni overførtes den 11te December til Als. Major Ræder, der ved et under 9de December stedfindende Avancement blev forfremmet til Oberstlieutenant, overtog Commandoen over Jægercorpset den 24de December.

Særlige Foranstaltninger til Sikkring af Als.

Det var netop ved dette Tidspunkt, at Rygterne om Fællesregjeringens Planer om med Magt at sætte sig i Besiddelse af Als naaede den danske Regjering og, som tidligere berørt, bevægede den til betydeligt at forstærke Besætningen paa Øen. Allerede strax efter Fællesregjeringens Indsættelse, og da dens første Optræden var bleven bekjendt, var Opmærksomheden bleven henledet paa Ønskeligheden af at træffe særlige Foranstaltninger til Sikkringen af Als, og General Hansen havde saaledes under 29de October udtalt sig for Anlæget af fortificatoriske Arbejder for at sikre sig et Punkt paa Øen i Tilfælde af en mulig Overrumpling fra slesvig-holstensk Side. Paa Grund af Ministerkrisen blev der imidlertid ikke foretaget videre i denne Sag i den første Del af November Maaned. Da General Hansen afgik til Kjøbenhavn for at overtage Krigsministeriet, blev Commandoen paa Als overdragen Oberst Rye; ved Ordre fra Krigsministeriet af 21de blev imidlertid General Bülow bestemt til Højstcommanderende paa Als, og Oberst Rye overtog da General Bülows tidligere Commando over 5te Infanteri-Brigade. Under 22de November erholdt General Bü-

low Befaling til at overveje, om ikke Sønderborg eller et andet Punkt paa Als kunde sættes i en saadan Forsvarsstand, at det, hvis Fjenden i Vinterens Løb, naar Alssund maatte lægge til, skulde forsøge et Angreb paa Øen, kunde holdes, indtil Undsætning indtraf. Generalen opfordredes samtidigt til at udtale sig om de Foranstaltninger, der burde træffes saavel paa Øen som udenfor samme for at kunne møde et eventuelt Angreb, samt om ihvorvidt han ansaa en Forstærkning af Besætningen for nødvendig, og i bekræftende Fald hvor stor denne Forøgelse burde være, ligesom han endeligt bemyndigedes til at kunne lade bortføre det paa Als værende, overflødige Artilleri-Materiel. General Bülow, der den 30te November ankom til Als for at overtage sin nye Commando, beordrede under 3die December den højstcommanderende Ingenieurofficer paa Øen, Lieutenant Brummer, til at træde sammen med den højstcommanderende Artilleriofficer dersteds, Capitain Jessen, og den fungerende Stabschef, Capitain Bülow, i en Commission for at overveje og indgive Forslag om hvad der kunde være at foretage til Forsvaret af Øen.

Under 5te December paalagdes det endvidere General Bülow af Ministeriet at søge at erholde Underretning om, hvor Alssund hurtigst lagde til, og hvorledes det om Vinteren under Isforhold plejede at forholde sig med Overfarten fra Fyen til Als Ligeoverfor de Efterretninger, der, som tidligere berørt, paa dette Tidspunkt indløbe om fjendlige Foretagender mod Øen. troede Ministeriet ikke at burde opsætte Udførelsen af de Foranstaltninger, som Generalen maatte ansee det for rigtigt at iværksætte, og da hans Forslag i saa Henseende endnu ikke var indlobet den 7de December, bemyndigede Ministeriet Generalen til ikke at afvente nogen Approbation paa hans eventuelle Forslag, men strax lade Jordarbejderne paabegynde

og fremme dem efter yderste Evne, saaledes at Øen kunde være i god Forsvarsstand, inden Alssund lagde til. Det forlangte samtidigt en Indstilling angaaende Oprettelsen af Telegrapher ved Fyenshav og Bøjden, i hvilken Anledning Lieutenant Lehmann, der var afgaaet fra sin tidligere Post som Adjudant hos Krigsministeren, blev stillet til General Bülow's Raadighed. Ministeriet troede imidlertid ligeoverfor den muligt nær forestaaende Fare for Øen, der ifølge Baron Dirckinck-Holmfelds tidligere omtalte Indberetninger syntes at være tilstede, ikke at kunne slaae sig til Ro hermed, men besluttede, som ligeledes tidligere berørt, under disse Forhold at forøge Øens Besætning betydeligt. Under 8de December beordredes saaledes Generalcommandoen paa Fyen til strax at lade 10de Linie-Bataillon, der, som ovenfor anført, samme Dag indtraf i det for den bestemte Cantonnement i og om Faaborg, overføre til Als. Fremdeles erholdt 1ste, 2den, 3die, 4de og 5te Linie-Bataillon samt 2det og 3die Jægercorps Ordre til at indkalde hver 100 Mand, hvornæst 5te Bataillon og 3die Jægercorps skulde dirigeres til Faaborg, og 3die Linie-Bataillon concentreres i Korsør, hvorhen ligeledes de øvrige, førnævnte Afdelinger skulde dirigeres; alle disse Afdelinger skulde overføres til Als. Samtidigt blev 2den Reserve-Bataillon, der ifølge Krigsministeriets Befaling af 3die December var bleven forlagt fra Præstø til Kjøge, beordret til Kjøbenhavn, og 3die Reserve-Jægercorps til Nyborg. Det blev paalagt alle Autoriteter, hvem Udførelsen af de nævnte Foranstaltninger paahvilede, at udføre disse saa hurtigt og saa hemmeligt som muligt. General Bülow's Betænkning angaaende Forsvaret af Als under visse Eventualiteter afsendtes den 8de December til Krigsministeriet; den gik ud paa at anbefale Sønderborg som det Punkt, der, naar et Befæstningsanlæg

skulde foretages, mest egnede sig dertil, men der gjordes samtidigt opmærksom paa, at de Arbejder, der maatte foretages, vilde kræve en forøget Arbejdskraft og altsaa en Forøgelse af Besætningen paa Øen med henved 3000 Mand, naar Anlægene skulde udføres nogenlunde hurtigt. Generalen antog det derfor for hensigtsmæssigere ikke at udføre de paatænkte, fortificatoriske Arbejder i nogen større Maalestok, men at forøge Besætningen noget mere, saaledes at fjendlige Angreb kunde mødes i aaben Mark, hvortil han mente, at en Styrke af 6000—8000 Mand i Forening med Landbevæbningen paa Øen vilde være tilstrækkelig. Selv om man imidlertid opgav Befæstningsanlægene, saa erkjendte Generalen, at Sønderborg vilde være det Sted paa Øen, der under alle Omstændigheder maatte forsvares til det Yderste, og at man burde lette et saadant Forsvar ved paa passende Punkter af de udenom Byen liggende, dominerende Højder at anbringe Indskjæringer og derved forøge de Fordele, som disse Højders Beliggenhed frembød for Forsvaret. Med Hensyn til de Foranstaltninger, der burde træffes udenfor Øen, da ansaa General Bülow det for det Heldigste, at der paa Sydgrænsen af Jylland blev holdt et Corps beredt til hurtigt at kunne rykke ind i Hertugdømmet Slesvig, af hvilken Fremrykning han under et Angreb paa Als ventede sig langt større Resultater end af en directe Forstærkning af Afdelinger, der vare concentrerede ved Assens og Faaborg, hvis Understøttelse, navnlig naar Vandet var lagt til, vilde blive af tvivlsom Betydning. — At Generalens Formening i sidstnævnte Henseende deltes af Krigsministeriet, vil fremgaae af den allerede tidligere omtalte, samtidigt med Ordren til Commandoen paa Als om Befæstningsanlæg paa denne Ø paa- budte Forberedelse til den omhandlede Foranstaltning ved den nørrejydske Generalcommando. For Befæstningsan-

lægenes Vedkommende gik Ministeriet i Hovedsagen ind paa General Bülow's Anskuelser, idet det under 11te December meddelte ham, at Befæstningerne ved Sønderborg paa Grund af Forøgelsen i Besætningen kunde inskrænkes til nogle Indskjæringer og et Par i Struben palissaderede Værker, hvilke sidstes Udførelse dog skulde søges fremmet saa hurtigt som muligt, i hvilken Anledning Ingenieurcorpsset erholdt Ordre til at forstærke Ingenieurdetachementet paa Als med c. 30 Mand. Til yderligere Forstærkning af Besætningen beordredes samme Dag Generalcommandoen paa Fyen til at lade Capitain Lumholtz afgaae til Als med Personellet, henhørende til det af ham commanderede 3 Pds. Batteri, for at overtage Commandoen over et 6 Pds. Batteri, hvis Materiel vilde blive overført fra Kjøbenhavn.

Som en Følge af de første Udtalelser fra Ministeriet om denne Sag paabegyndtes Arbejderne ved Sønderborg den 11te December med Udvidelsen af det N. for Byen liggende Kystbatteri og med Anlægget af 2 Lynetter paa Højderne Ø. for Byen, og det bestemtes, at, naar disse Lynetter vare færdige, skulde 2 lignende Værker anlægges, det ene ved Engeshøj, det andet paa Ladegaardsmarken. Ved disse Værker, hvori Positionsskytset fra de nordligere liggende Batterier kunde optages, antog General Bülow sig med den Styrke, han nu havde til Raadighed, for tilstrækkeligt sikkert selv ligeoverfor en betydeligt overlegen Fjende. Ministeriet synes dog ikke at have været beroliget med Hensyn til Forsvaret af Byen navnlig mod Syd og henstillede under 23de December til Generalen, om der ikke til yderligere Sikkring kunde være Anledning til at forstærke Stillingen paa Møllebakken S. for Sønderborg ved Jordarbejder og Palissaderinger og til at benytte flere af de indhegnede Veje og Hækkerne NV. og N. og NO. for samme til Trancheer. Generalen svarede herpaa den 29de Decem-

ber, at han havde paatænkt at forstærke Befæstningen S. for Byen, og at de omhandlede Veje og Hækker alt i deres nuværende Tilstand afgave fortrinlige Trancheer for Infanteri. Han meddelte samtidigt, at en stor Del af Arbejdet var færdigt. En yderligere Forstærkning fik Befæstningsanlægene senere derved, at det N. for Sønderborg liggende Kystbatteri i Februar udvidedes saaledes, at det kunde lukkes i Struben.

Allerede strax ved de første Rygter om, at Als var udsat for et Angreb, havde General Bülow ladet den sydlige og vestlige Kyst af Øen fra Tontoft Nakke til Gammel Pøl bevogte ved Kystvagter dels af den militaire Besætning, dels af Landbevæbningen. Denne Bevogtning blev dog kort efter indskrænket til enkelte Poster ved Landingsstederne og Patrouillering om Natten langs Stranden, ligesom ogsaa Landbevæbningens Deltagelse deri bortfaldt. — De til Forstærkning af Besætningen paa Als bestemte Afdelinger ankom til Øen i følgende Orden :

10de Linie-Bataillon	den	13de	December,
3die do.	do.	"	16de do.,
5te do.	do.	"	17de do.,
3die Jægercorps	"	18de	do.,
1ste Linie-Bataillon	"	19de	do.,
4de do.	do.	"	21de do.,
2den do.	do.	"	23de do.,
2det Jægercorps	"	29de	do.

Af 1ste Batteri (Lumholtz) ankom en Del af Personellet og Hestene den 26de December, Resten den 7de Januar.

Paa Grund af den saaledes vedtagne Foranstaltning havde Ministeriet allerede under 11te December befalet en forandret Inddeling af Afdelingerne paa Sjælland, Fyen og Als i Brigader, hvilken vil fremgaae af nedenstaaende Oversigt. der tillige viser, at man havde bestemt at oprette en 6te Brigade.

Iste Brigade (paa Sjælland). (Generalmajor Prinds Ludvig af Sayn-Wittgenstein- Berleburg).	}	1ste Reserve-Bataillon,
		2den do. do.,
	}	1ste Reserve-Jægercorps's sjællandske Afdeling og Kjøbenhavns Garnisons- Bataillon;
2den Brigade (i Fyen). (Oberst Hagemann).	}	3die Reserve-Bataillon og
		3die Reserve-Jægercorps;
3die Brigade (paa Als). (Generalmajor Schlepppegrell).	}	3die Linie-Infanteri-Bataillon,
		4de do. do. do.,
		5te do. do. do.,
		10de do. do. do. og 3die Jægercorps;
6te Brigade (paa Als). (Oberst de Meza).	}	1ste Linie-Infanteri-Bataillon,
		2den do. do. do.,
		2det Jægercorps,
		3die Forstærknings-Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps.

Den ovennævnte 1ste Infanteri-Brigade blev dog allerede hævet den 30te Januar 1849, og dens Afdelinger stilledes directe under Generalcommandoen.

Dislocationen af samtlige paa Als værende Tropper var ved Udgangen af December Maaned følgende:
Overcommandoen..... Sønderborg,

3die Infanteri-Brigade. (Stabsqvarter: Angustenberg).	}	3die Linie-Infanteri-Bataillon: NordborgSogn,
		4de do. do. do. Notmark Sogn, Egen, Elstrup, m. m.,
		5te do. do. do. SvenstrupSogn, Guderup, Dynnevit,
		10de do. do. do. Sønderborg,
		3die Jægercorps: Oxbøl og Hagenbjerg Sogne,

6te Infanteri- Brigade*.) (Stabsqvar- ter: Sønder- borg.)	}	1ste Linie-Infanteri-Bataillon: Asseballe, Kettinge Sogn m. m.,
		2den do. do. do. Ulkebøl Sogn,
		2det Jægercorps Lysabild og Kegenæs Sogne,
		3die Forstærknings-Bataillon: Hørup Sogn, Tandslet, Le- bøl m. m.,
		1ste Forstærknings-Jægercorps: Sønderborg;
4de Dragon-Regiments 1ste Escadron . . . Augustenborg;		
Artilleri- comman- doen. (Stabsqvar- ter: Augu- stenborg).	}	1ste Batteri (Lumholtz): Lysabild Sogn,
		3die do. (Jessen): Miang, Augustenborg m. m.,
		7de do. (Baggesen): Nordborg og Om- egn,
		De faste Batterier (Grove): Ulkebøl og Kjær, 2det Espingolbatteri: Sønderborg;
Ingenieurdetachmentet Sønderborg;		

Befæstningsanlægene omkring Sønderborg nærmede sig, som alt berørt, deres Fuldendelse i Slutningen af December Maaned, men der savnedes Betjeningsmandskab for Piecerne i Værkerne. Commandoen paa Als indgik derfor den 12de Januar 1849 med en Indstilling til Krigsministeriet om, at det fra de faste Batterier paa Als permitterede Mandskab maatte blive indkaldt til Betjening af det omhandlede Skyts, en Begjæring, der fremkaldte en Ordre af 15de Januar fra Ministe-

*) Brigaden formeredes først den 7de Januar.

riet til, at det nævnte Mandskab strax skulde give Møde. Den 14de Februar erholdt den højstcommanderende Artilleriofficer paa Als Befaling til at sætte alle Anlægene i fuldstændig Forsvarsstand og lade dem forsyne med Ammunition, og den paafølgende Dag indberettede denne, at samtlige monterede Værker og Batterier vare fuldstændigt kampberedte.

Med Hensyn til Landbevæbningen paa Als da vil det erindres, at man før Ministerskiftet havde paa-tænkt at lade en Landstorm indøve af de til Depotet i Sønderborg commanderede Officerer og Underofficerer. Den nye Krigsminister syntes ikke at tillægge den hele Institution stor Værdi og udtalte saaledes under 25de November, at den Gavn, man kunde vente deraf, mest vilde være af moralsk Natur. Imidlertid anmodede han dog General Bülow om at gjøre et Forslag med Hensyn til de for Landbevæbningen fornødne Udrustningsgjenstande samt om Tilvejebringelsen af Befalingsmænd og om disses Udnævnelse. Efter en Overvejelse af de forhaandenværende Forhold kom General Bülow til det Resultat, at de bestaaende Underafdelinger af Landbevæbningens Infanteri, hvis Antal var 13, og som havde en med Soggenes Størrelse varierende Styrke af 100—300 Mand, burde betragtes som Compagnier og underlægges de i Sognene cantonnerende Afdelinger af Linie-Infanteriet, som de i Tilfælde af Angreb skulde følge som en Reserve under Commando af en dertil udseet Officer eller paalidelig Underofficer; det beredne Mandskab af Landbevæbningen antog Generalen hensigtsmæssigt at kunne anvende ved Linieafdelingerne til Ordonnantstjeneste. Forat Compagnierne kunde opnaae nogen indre Fasthed, mente Generalen endeligt, at, saalænge de daværende Forhold paa Øen bestode, kunde det Mandskab, som henhørte til Infanteriets Krigsreserve, forblive til Tjeneste ved Landbevæbningen for at anvendes som

Underbefalingsmænd ved samme og saaledes fritages for Indkaldelse til Hæren. Et Forslag i denne Retning, der den 31te December indsendtes til Krigsministeriet, erholdt allerede under 2den Januar dettes Approbation dog saaledes, at Mandskabet af Krigsreserven ikke turde fritages for Indkaldelse for at forblive ved Landbevæbningen. Ved Dagsbefaling af 19de Januar gav General Bülow i Henhold til Foranstaaende de fornødne Bestemmelser med Hensyn til Landbevæbningens Øvelser under Vejledning fra Troppeafdelingernes Side og for dens eventuelle Deltagelse i Forsvaret af Øen. Da det imidlertid meget snart viste sig, at denne Ordning vakte stor Utilfredshed hos Befolkningen, og denne Utilfredshed kom til Orde i forskellige Indstillinger fra Civilgouverneuren, Kammerherre Riegels, bestemte Ministeriet, at Øvelserne skulde udsættes indtil videre, og de til Landbevæbningen udleverede Armaturgjenstande afleveres, saafremt Væbningens Chef ikke vilde indestaae for deres omhyggelige Bevaring; da denne erklærede sig villig hertil, beholdt Landbevæbningen Vaabnene.

En væsentlig Støtte for Forsvaret af Als, som Vinteren let kunde berøve samme, var den, som kunde ydes af Marinen, og det maatte derfor tages under Overvejelse, hvor de ved Øen stationerede Krigsskibe burde henlægges, naar Farvandet lagde til. Ministeriet henlede ogsaa under 21de December General Bülows Opmærksomhed paa denne Sag og navnlig paa Hellesø og Strækningen mellem Kegenæs og Birkenakke som de Punkter, der antoges bedst at egne sig hertil. General Bülow kom imidlertid ved Overvejelse af dette Spørgsmaal til det Resultat, at de af Ministeriet paa-pegede Punkter ikke egnede sig til Vinterstation for Skibene, hvorimod disse vilde kunne henlægges i Augustenborg Fjord, i den sydlige Del af Allsund ved Sønderborg eller i Hørup Hav; da de imidlertid kun

ved Sønderborg vilde kunne ligge nogenlunde sikkert, naar Farvandet maatte lægge til, og Forsvaret muligt indskrænkes til Sønderborg alene, og de der tillige vilde kunne medvirke til Forsvaret af selve Byen, saa blev dette Punkt af Generalen fremhævet som det, der frembød de største Fordele under en Overvintring.

Til Lettelse af Forbindelsen mellem Als og Fyen blev der ved Hjælp af den til Raadighed for Commandoen stillede Lieutenant Lehmann etableret en Telegraphlinie fra Sønderborg over Fyenshav til Bøjden. Ministeriet bestemte, at Lieutenanten, efterat denne Linie var etableret, hvad der dog først blev Tilfældet i Begyndelsen af Marts, skulde undersøge, hvorledes Telegraphlinien kunde fortsættes over Fyen dels til Nyborg, dels til Snoghøj eller Fredericia.

For det Tilfælde at Farvandet maatte lægge til, havde General Bülow givet følgende Bestemmelser med Hensyn til særlige Arbejder, til Troppernes Dislocation og deres Anvendelse ved Forsvaret:

A. Under Forhold, hvor intet pludseligt Angreb paa Øen kan forudsættes.

1. Arbejder, som foretages paa Isen.

Farvandet ved Sønderborg holdes aabent ved Isning af en Canal fra noget N. for Batteriet A*) til henimod Ladegaarden. En lignende Canal ises fra Arnkilsøre til henimod Stevning Fjord. Colonneveje over Isen anlægges fra Kettinge Fjord til Augustenborg Bro, fra Parken ved Augustenborg til henimod Ulkebøl Kirke og fra Moloën paa Kegenæs til Høruphav i nordlig og til henimod Klittinge i vestlig Retning.

*) Batteriet laa paa det første fremspringende Punkt af Kysten N. for Sønderborg omtrent i Højde med Engeshøj.

2. Dislocation.

3die Brigade. (Allarmplads ved Egen).	}	3die Bataillon	Nordborg Sogn,
		4de do.	den sydlige Del af Egen Sogn, og Notmark Sogn,
		5te do.	Svenstrup og den nordlige Del af Egen Sogn,
		3die Forstærknings-Bataillon	Augusten- borg, Ket- tinge og Asseballe Sogn,
		3die Jægercorps	Oxbøl og Hagenbjerg Sogne;
6te Brigade. (Allarmplads i Lambjergskov.)	}	1ste Bataillon	Hørup og Tandslet Sogne,
		2den do.	Ulkebøl Sogn,
		10de do.	Sønderborg,
		2det Jægercorps	Lysabild og Kegenæs Sogne,
		1ste Forstærknings - Jægerc.	Sønderborg;
Cavaleriet		Augusten- borg;	

Artilleriet.	}	Batteriet Lumholtz	Tandslet Sogn,
		do. Jessen	Augusten- borg og Omegn,
		do. Baggesen	Egen Sogn,
		med Parken paa	Augusten- borg,
		De faste Batterier (Grove) .	Sønderborg,
		Reserveparken	Augusten- borg,
		dens vigtigste Materiel i . .	Sønderborg.

3. Kystbevogtningen.

Den 3die Brigade bevogter Kysten fra Augustenhof over Hellesø, Hardeshøj og Stevning til den vestlige Pynt af Arnkilsøre.

Den 6te Brigade bevogter Kysten fra Arnkilsøre langs Sundet og den sydlige Del af Øen til Gammel Pøl.

Bevogtningen udføres ved faste Poster langs Kysten eller tværs over Fjordene og ved Patrouiller langs Posternes Linier. De Vagter, hvorfra Posterne udsættes, kunne være under Tag med Post for Gevær.

$\frac{1}{4}$ af hver Afdelings Styrke anvendes til denne Tjeneste om Natten, om Dagen kan Forholdet reduceres noget.

4. Forhold ved et Angreb.

Skulde imod Forudsætning et Angreb skee ved denne Dislocation af Tropperne, da forholdes paa følgende Maade:

Angribes den nordlige Del af Øen alene, da trækker den 3die Brigade, naar Angrebet ikke afvises, sig langsomt tilbage mod Sønderborg, saaledes

at den 6te Brigade og Batterierne Baggesen og Lumholtz vinde Tid til at trækkes til Sønderborg. Batteriet Jessen og Cavaleriet underlægges i dette Tilfælde den 3die Brigade.

Skeer Angrebet fra Syd, da møder den 6te Brigade Angrebet med sine 3 ikke i Sønderborg cantonnerende Batailloner, medens den 3die Brigade trækkes til Sønderborg, benyttende Colonnevejene over Augustenborg Fjord. Batterierne Baggesen og Lumholtz begive sig ligeledes til Sønderborg. Batterierne Jessen og Baggesen underlægges i dette Tilfælde den 6te Brigade.

Ved et Angreb paa Ulkebøl Halvøen dirigeres begge Brigader mod Sønderborg. Batteriet Baggesen og Cavaleriet underlægges da den 3die Brigade, og Batteriet Jessen den 6te Brigade.

Paa samme Maade forholdes, naar Angrebet skeer samtidigt fra flere Sider.

Med Hensyn til de Veje, Afdelingerne ved Concentrationen mod Sønderborg skulle benytte, bemærkes i Almindelighed, at den 3die Brigade bevæger sig ad Augustenborg Vejen og de fra Nord til Sønderborg førende Veje, medens den 6te Brigade benytter Vejene over Sundsmark og Ladegaarden.

I alle ovenfor omtalte Tilfælde besættes Slottet og de lukkede Værker strax, det førstnævnte af 10de lette Bataillon, de sidstnævnte af 1ste Forstærknings-Jægercorps. Til disse faste Punkter fordeles ligeledes Espingolbatteriet og Ingenieurdetachementet.

- B. Ved en mindre betydelig, fjendlig Styrke i det Sundevedske.

1. Dislocationen.

3die Brigade. (Allarmplads i Egen).	}	3die Bataillon: . . Flækken Nordborg,
		4de do.: . . Stolbro, Guderup, Sjel- lerup, Dynnevit og Egen,
		5te do.: . . Svenstrup, Brandsbøl, Stevning og Hjort- spring,
		3die Forstærknings-Bataillon: Augustenborg, Bro, Sebbelev, Kettinge og Byerne af Hørup Sogn,
		3die Jægercorps: . Oxbøl, Mels og Bro- balle.

6te Brigade. (Allarmplads i Sønderborg).	}	1ste Bataillon: . . Sønderborg,
		2den do.: . . Ulkebøl og Kjær,
		10de do.: . . Sønderborg,
		2det Jægercorps med 3 Compagnier i Sundsmark, Mølby, Vollerup, Klittinge, og med 1 Compagni paa den vest- lige Del af Kegenæs,
		1ste Forstærknings-Jægercorps: Sønder- borg

Cavaleriet Augustenborg, Nordborg og Lysabild.

Artilleriet.	}	Batteriet Lumholz med Trainconstabler og Heste i Hørup Sogn, Parken og Constablerne i Sønderborg, Piecerne i Værkerne,

Batteriet Jessen: Augustenborg, Sebbelev,
 Bro, Kettinge,
 Parken i Augustenborg,
 do. Baggesen: Sundsmark, Vollerup,
 Klinting, Ladegaarden,
 Sønderborg,
 Parken i Sønderborg,
 De faste Batterier (Grove): Sønderborg,
 Reserveparken: Sønderborg.

2. Kystbevogtningen.

Infanteri-Brigaderne bevogte Kysterne i samme Udstrækning som under A anført; dog indskrænker Bevogtningen N. for Stegsvig og fra Kegenæs Mølle til Gammel Pøl sig til den nødvendige Observation. Strækningen fra Kegenæs Fyr til Gammel Pøl overtages af den 3die Brigade ved et Detachement i Skovby og Balle, som afgives af den 3die Forstærknings-Bataillon.

Cavaleriet i Nordborg og Lysabild stilles til Brigadernes Disposition dels for at deltage i Kystbevogtningen, dels for at overbringe hurtig Efterretning om det, der forefalder.

Til Kystbevogtningen og de nødvendige Pikets om Natten anvendes $\frac{1}{3}$ af Afdelingernes Styrke; Patrouillerne udsendes ej alene langs Posternes Linie, men tillige frem paa Isen, og hvor det er muligt, til den modsatte Kyst, navnlig til de Punkter, hvor sammes Beskaffenhed tillader Fjenden en let Nedgang.

3. Forhold ved et Angreb.

I Hovedsagen som forhen under A anført.

- C. Ved en betydelig, fjendlig Styrke i det Sundevedske eller i det nordlige Angeln.

1. Dislocationen.

3die Brigade.	}	1 Bataillon	Ulkebøl og Kjær,
		1 do.	Ulkebøl, Vollerup, Sunds-
		1 do.	Augustenborg, Bro,
		2 Batailloner	Hørup, Lambjerg, Lam-
			bjergskov, Miang, Majbøl,
			Mintebjerg,
			med Detachement paa Kegenæs;
6te Brigade			Sønderborg;
Cavaleriet			Augustenborg, Svenstrup og Lysabild;
Artilleriet.	}	Batteriet Lumholtz med	
			Parken og Constablerne i
			Sønderborg,
			Piecerne i Værkerne,
			Hestene i Omegnen,
	do. Jessen med	Parken paa Augustenborg,	
		Mandskab og Heste i nær-	
		meste Omegn,	
	do. Baggesen med	Parken, Mandskab og Heste	
		i Sønderborg,	
		De faste Batterier (Grove): Sønderborg,	
		Reserveparken: Sønderborg.	

2. Kystbevogtningen.

Den 6te Brigade bevogter Kysten fra Kjær Vig til den sydligste Pynt af Ulkebøl Halvøen, den 3die Brigade Kysten fra Arnkilsøre til Kjær Vig, Hørup Hav, og Kegenæs. Til at observere den nordlige og sydlige Kyst af Øen lægger den 3die Brigade Detachementer til Holm, Broballe, Støvning og Skovby, som forsynes med Ordonnantser fra Cavaleriet i Svenstrup og Lysabild. Til Sikkerhedstjene-

ste om Natten anvendes $\frac{1}{3}$ af Bataillonernes eller Brigadernes Styrke.

Patrouiller udsendes som under B. omtalt.

3. Forhold ved et Angreb.

Brigaderne samles respective i Sønderborg og ved Ulkebøl Kirke. Batteriet Baggesen underlægges 6te Brigade; Batteriet Jessen den 3die Brigade.

Naar Fjenden gaaer iland N. for Kjær Vig eller ved Kysten af Hørup Hav, da operere begge Brigader imod ham med Undtagelse af den 10de Bataillon og det 1ste Forstærknings-Jægercorps, der forblive som fast Besætning af Slottet og Lynetterne.

Skulde Fjenden lande om Natten eller i Nærheden af Forskandsningslinien, eller kan han ikke tilbagevises ved det ovenfor omtalte Tilfælde, da trækkes hele Corpset indenfor Forskandsningslinien. Her besætter den 3die Brigade Terrainet mellem Lynetten F.*) og Sundet, den 6te Brigade Terrainet fra F. til Slottet. —

Til gjensidig Underretning om Situationen ved et eventuelt Angreb var det befalet at etablere et Signalsystem ved Hjælp af Begkrandse, Ringning med Kirkeklokkerne og Signalskud.

Øen Ærø laa saa langt fra den slesvigske Kyst, at der neppe kunde være nogen Sandsynlighed for, at Fællesregjeringen vilde forsøge paa at gjøre sin Myndighed gjældende der. Imidlertid næredes der dog strax efter den nævnte Regjerings Indsættelse af Øens Befolkning Frygt for en Expedition mod samme fra Kiel af, hvad der foranledigede en Petition til den danske Regjering om, at der maatte træffes Foranstaltninger mod et slikt Foretagende. Under 13de November henledede Krigsministeriet General Hansens Opmærksomhed paa denne Sag, og Gene-

Overvejelser med Hensyn til Sikringen af Ærø.

*) Den her omhandlede Lynette laa paa en Bakke tæt N.O. for Sønderborg ved Vejen til Sundsmark.

ralen sendte strax Major Ph. Ræder til Øen for at undersøge Stømningen dersteds, og om det maatte være tilraadeligt at foretage Noget for at sikkre Øen. I Henhold til Dennes Indberetning og i Overbevisning om, at der kun kunde være Tale om et Overfald af nogle faa hundrede Mand for at bemægtige sig Kasserne og deslige, foreslog General Hansen, at de paa Øen værende, offentlige Kasser hver ottende Dag skulde tømmes, og deres Indhold afsendes til Svendborg, at man skulde sørge for at have en meget paalidelig Amtsforvalter paa Øen og stationere et Krigsskib ved samme; saafremt man ikke vilde træffe denne sidste Foranstaltning, anbefalede Generalen at stationere en dygtig Søofficer med nogle flinke Underbefalingsmænd i Ærøeskjøbing, som, naar der mærkedes Uraad, ved Hjælp af Øens dygtige og velsindede Søfolk skulde skaffe Kasserne ombord paa et af de største Koffardiskibe og føre dem til Fyen. Generalen mente endeligt, at man kunde organisere en Landbevæbning paa Øen af en Styrke af 400—500 Mand, som maatte indøves af nogle Officerer og Underofficerer af Hæren og forsynes med de fornødne Vaaben og med Ammunition, og at man, saafremt man ikke nærrede Betæneligheder paa Grund af Vaabenstilstandsconventionen, vilde kunne sende et Compagni Infanteri derhen, indtil Laudbevæbningen var organiseret. Som det vil sees, var det umiddelbart før General Hansens Afrejse fra Als, at de her nævnte Sikkringsforanstaltninger bleve foreslaaede; Spørgsmaalet er sandsynligvis i Anledning af Forandringen i Ministeriet lagt til Side og blev paa Grund af de mange andre Krav af mere paatrængende Natur, der gjorde sig gjældende, ikke senere gjenoptaget.

De tidligere omtalte Befalinger fra Ministeriet, hvørved blandt Andet Formeringen af det norrejydske Armee-corps og Flanke-corpsset beordredes iværksat den

1ste Marts, havde deres Udgangspunkt i nogle efter forskellige Overvejelser af Ministeriet vedtagne og af Hs. Majestæt Kongen den 2den Februar approberede Grundtræk for Hærens Inddeling under et kommende Felttog. Det vil, forinden Fremstillingen af Begivenhedernes Gang skrider videre frem, være nødvendigt her at give en Udsigt over de Midler, ved hvilke man søgte at arbejde sig hen til den størst mulige Styrke af Hæren, og over de nysnævnte Grundtræk for dens Inddeling samt at meddele, i hvilken Retning man havde tænkt sig, at Operationerne, naar Fjendlighederne gjenoptoges, burde føres.

Efterat det nørrejdyske Armeecorps var opløst, og Armeebefalingen af 4de September med de senere dertil knyttede Modificationer var traadt i Kraft med Hensyn til Afdelingernes Fordeling i Cantonnements-districterne og forskellige andre, administrative Foranstaltninger, var det næste Spørgsmaal det, om den af Krigsministeren nærede Tanke med Hensyn til Hærens Udvikling og Forstærkning under de nærværende Forhold skulde komme til Udførelse. Den nørrejdyske Generalcommando antog, at dette var Tilfældet, og da den nærede store Betænkeligheder med Hensyn til samme, indgav den under 15de November et motiveret Forslag med Hensyn til den paatænkte, nye Ordning af Infanteriet. Dette Forslag gik i Hovedsagen ud paa, at de 2 Linie-Batailloner, hvoraf en Reserve-Bataillon var dannet, i Forening med denne skulde udgjøre en Brigade, som overtog et vist Antal af de bestaaende Udskrivningsdistricter, og som skulde danne 1 højst 2 nye Batailloner. Der vilde saaledes af de 14 Linie-Batailloner dannes 7 Brigader; til hver af disse Brigader mente Generalcommandoen, at der burde attacheres 1 Jægercorps. Jægercorpserne, hvis Antal alt-saa skulde bringes op til 7, skulde rekruterer provinds-

Foranstaltninger med Hensyn til Hærens Forstærkning under Vaabenstilstanden saavel med Menige som Befalingsmænd.

vis af samtlige Districter, men først tildeles Brigaderne, naar man af de bestaaende Linie- og Reserve-Jægercorpser havde opnaaet at danne de 2 manglende. Som det vil sees, indkom dette Forslag, der med megen Omhyggelighed var udarbejdet i sine Detailler for det nørre- jyske Generalcommandodistricts Vedkommende, netop under Slutningen af Ministerkrisen. Oberst Tscherning, der endnu førte Forretningerne, ilede imidlertid med under 17de November at meddele Generalcommandoen, at det af ham fremsatte Project slet ikke var udarbejdet med Hensyn til det, der skulde foretages i Vinterens Løb for at forstærke Hæren, men at det kun havde Hensyn til et fremtidigt Væbningssystem, som først kunde indføres under fredelige Forhold; han tilføjede, at det under de nærværende Omstændigheder kun havde været hans Hensigt at samle og øve Mandskab og danne og forstærke Bataillonerne, alt som man bedst kunde, idet man dog af Hensyn til den senere Omordning af Hæren allerede nu søgte at give Bataillonerne et provindsielt Præg, og at Hensigten med, at hans Project nu var blevet fremsendt, udelukkende havde været den, i Vinterens Løb at benytte de forskjellige, spredte Kræfter til at anstille alle de foreløbige Undersøgelser, som vare nødvendige for Projectets Gjennemførelse paa et senere Tidspunkt. Som Opgave for Hæren i Løbet af Vinteren angav han Indøvelsen af ialt ca. 10000 Mand og specielt Forøgelser af Infanteriet og Jægerne fra de nuhavende c. 24000 Mand til c. 32000. Til denne sidste Udtalelse knyttede han en Betragtning over den Maade, hvorpaa dette Maal bedst kunde naaes, idet han anførte de 3 Alternativer, enten at forøge Compagniernes Styrke til 250 à 300 Mand eller deres Antal til 6 pr. Bataillon eller endeligt Bataillonernes Antal, hvilket Sidste han syntes at give Fortrinet, og hvoraf vilde følge Dannelsen af 12 nye Batailloner. Dette

sidste Spørgsmaal blev ved den indtraadte Ministervexel foreløbig skudt tilside og optoges først noget senere af General Hansen, der iøvrigt med Hensyn til Uddannelse af nyt Mandskab fulgte den af hans Forgænger indslaaede Vej og holdt de allerede omtalte, paa forskjellige Steder oprettede Rekrutskoler i uafbrudt Virksomhed. De i disse Skoler, saaledes som tidligere berørt, den 1ste October optagne Rekruter fordeltes i Slutningen af November til Afdelingerne; den 1ste December paabegyndtes Uddannelsen af et nyt Hold Rekruter, hvilken afsluttedes den 25de Januar. Den 1ste Februar gjenoptog Skolerne deres Virksomhed, og deres Antal forøgedes med 2, som oprettedes i Horsens og i Randers; disse Skoler afsluttedes henimod Midten af Marts, men i de 3 af dem, der tidligere havde bestaaet, nemlig i Kjøbenhavn, Nyborg og Aalborg, gjenoptoges Virksomheden allerede den 20de Marts. De paa Als udskrevne Rekruter tildeltes 10de lette Bataillon og skulde uddannes paa selve Øen. Gardens Rekruter for 1849 befaledes at møde den 1ste Marts. Det Mandskab, som uddannedes i de fornævnte Skoler, var dels, som tidligere omtalt, det udskrevne Mandskab for 1849, dels uøvet Forstærkningsmandskab og endeligt endel Mandskab, som efter de tidligere bestaaende Love havde været fritaget for Værnepligt. Med Hensyn til dette sidste Mandskab da vil det erindres af hvad der er fremsat i Slutningen af denne Fremstillings 1ste Del, at man allerede i Løbet af Sommeren 1848 havde taget under Overvejelse, hvorledes man midlertidigt kunde raade Bod paa den tilstedeværende Ulighed i Værnepligtsbyrden, indtil en Lov om almindelig Værnepligt udkom. Resultatet af disse Overvejelser var den kongelige Forordning af 23de September 1848, og det var i Henhold til denne, at endel af det nysnævnte Mandskab udskreves og uddannedes i de

sidst omtalte Rekrutskoler. Loven om almindelig Værnepligt udkom, som allerede berørt, den 12te Februar 1849, men det Mandskab, der som en Følge heraf stillede til Raadighed for Forsvaret, og som behandles paa extraordinaire Sessioner i Løbet af April, kom altsaa først til Uddannelse i Skoler, der oprettedes efter Fjendlighedernes Gjenoptagelse.

En anden Maade at forøge Mængden af Combatanterne paa var den at lade Trainkudske udføre endel af de Forretninger, hvortil tidligere Combattanter toges, og man forberedte sig derfor paa foruden de c. 1400, der alt vare udskrevne, at kunne indkalde henved 3000 Trainkudske i fornævnte Øjemed. C. 1100 af disse Trainkudske indkaldtes til Møde i de 3 Generalcommandodistricter til den 1ste Februar, og ligesaa mange til den 23de s. M. Med Hensyn til Resten skulde der afventes nærmere Ordre; 100 Mand af disse befalede allerede den 11te Februar indkaldte strax til Møde ved Artilleri-Brigaden. Den 7de Februar udgik der Befaling fra Ministeriet til, at fra den 15de Marts at regne skulde samtlige Officersoppassere, de ved Varedepotet og Tøjetaten commanderede Haandværkere og alle de Menige, som kunde erstattes ved Trainkudske, indtræde i Combattanternes Række. For Stabsofficerernes Vedkommende ved Hovedkvarteret, Brigadestabene og ved Cavaleriet bestemtes det dog under 1ste Marts, at disse kunde forsynes med Hestevartere af Cavaleriets 7 og 8 aarige Mandskab, forsaavidt der var saadant Mandskab tilovers.

Fremdeles søgte Krigsministeriet efter en af Oberstlieutenant Ph. Ræder indgiven og af Commandoen paa Als anbefalet Indstilling at erholde engageret et Antal gode Skytter ved de forskjellige Afdelinger. Der blev i Januar Maaned indrykket i de offentlige Blade en Opfordring til Svenske, Normænd og værnefri Danske, som

vare i Besiddelse af Færdighed i Skydning, til som Frivillige at indtræde i Hæren. De bleve uddannede i Exercerskolen i Kjøbenhavn og befalede under 20de Marts fordelte til Afdelingerne. Deres Antal var imidlertid kun ringe, nemlig ialt 29.

Med Hensyn til Forsyningen med Befalingsmænd da vil det erindres, at der i Kjøbenhavn var bleven oprettet en Commandoskole. Foruden denne etableredes i Januar Maaned en Skole i Kjøbenhavn for at uddanne Individuer, som Afdelingerne ansaa skikkede dertil, til Underofficerer. Fremdeles holdt Ministeriet Adgangen til Ansættelse i Hæren aaben for unge, svenske og norske Subalternofficerer og vel anbefalede Underofficerer af Artilleriet, Infanteriet og Jægerne, som under et nyt Felttog ønskede at tjene i de danske Rækker, og som erholdt deres Regjerings Tilladelse dertil. I Løbet af Vaabenstilstandsperioden fandt et betydeligt Antal Forfremmelser Sted mellem Hærens Officerer, ligesom ogsaa en stor Del af de i Commandoskolerne uddannede Underofficerer udnævntes til Officerer; med Hensyn til Underofficererne blev det fastsat, at der ved Infanteriet og Jægerne maatte ansættes enkelte af de særlig dygtige under Benævnelse af Overcommandersergenter. Den 21de Marts meddelte Krigsministeriet, at Officerer og Underofficerer fra Sverig og Norge ikke kunde tages til Tjeneste i Hæren efter Udgangen af Marts Maaned, da man nu var forsynet med det fornødne Antal Befalingsmænd.

Hvad de frivillige Corpser angaaer, da bleve disse efterhaanden opløste, idet de Medlemmer, som ønskede det, indtraadte som Frivillige i de regulaire Troppeafdelinger, medens de øvrige bleve afskedigede. Specielt med Hensyn til det Jagdske Patrouillecorps bestemte Ministeriet under 2den November, at samtlige Medlemmer deraf kunde permitteres til den 1ste Marts

De frivillige
Corpser opløses.

1849, dog kun til Steder N. for Kongeaaen. Da imidlertid endel af Medlemmerne netop havde hjemme i sydligere liggende Districter, forblev Patrouillecorpset foreløbigt tildels samlet. Der blev imidlertid af dets Commandeur indgivet et Forslag om Reorganisationen af Corpset, hvilket med nogle Modificationer fandt Krigsministeriets Billigelse. Reorganisationen kom dog ikke til Udførelse; ligeledes strandede et senere Forsøg i samme Retning paa den Omstændighed, at Ministeriet ikke saa sig istand til at afgive de fornødne Kræfter, og Corpset opløstes den 9de Marts.

Hvad endeligt Spørgsmaalet om Folkevæbning angaaer, da sees dette kun paa ganske enkelte Steder at komme frem paany. Amtmand Schulin i Ringkjøbing meddelte saaledes under 26de Januar Ministeriet, at han antog med forholdsvis ringe Assistance at kunne organisere en Folkevæbning paa 2 à 3000 Mand, hvortil han udbad sig Ministeriets Sanction. Ministeriet svarede under 31te s. M. herpaa, at, ihvorvel det i Almindelighed ikke kunde tilraade, at der anvendtes Tid og Bekostning paa Indøvelse af en Folkevæbning, saa mente det dog for Ringkjøbing Amts Vedkommende at burde afvige fra denne Anskuelse, og det erklærede derfor Intet at have imod en Folkevæbnings Oprettelse dersteds, naar der ikke fordredes nogen Afgivelse af Befalingsmænd dertil fra Hæren. Fra Amtmand Schulin erholdt Ministeriet under 21de Februar Meddelelse om, hvorledes han i Forening med nogle afskedigede Officerer, som boede der paa Egnen, havde tænkt sig at kunne gaae frem ved Etableringen af Landstormen, hvoraf fremgik, dels at han ansaa Tvangsbestemmelsen med Hensyn til Møde og Uddannelse af endel Individuer til Underofficerer for fornøden, dels at der kun havdes et i Forhold til Landstormens paatænkte Størrelse meget ringe Antal Geværer til Raadighed. Mini-

Spørgsmaal om Folkevæbning og Borgervæbning. — Ministeriet ønsker ikke saadanne oprettede og kan i hvert Fald ingen Befalingsmænd eller Vaaben give dertil.

steriet fraraadede derfor under 17de Marts Oprettelsen af denne Landstorm, og Tanken om dens Tilvejebringelse faldt hermed bort. — I Slutningen af Marts fremkom der en Forespørgsel fra Vejle Amt om, hvorvidt en Medvirken til Landets Forsvar af de i Amtets Kjøbstæder værende Borgervæbninger under visse Omstændigheder af Ministeriet ansaaes for ønskelig eller ikke, idet der blev gjort opmærksom paa, at der i bekræftende Fald maatte gives Borgervæbningen i Kolding, hvis Armatur var bortført af Kjenden, og den i Fredericia, hvis Armatur i sin Tid blev overført til Fyen, hvor den senere ikke havde været til at finde, Anvisning paa de fornødne Vaaben. Ministeriet udtalte imidlertid, at nogle enkelte Kjøbstæders Borgervæbninger ikke kunde faae nogen Betydning i militair Henseende, men vel som Assistance til Ordenens Overholdelse. Hvad specielt Fredericia angik, saa antog Ministeriet, at Borgervæbningen dersteds vilde kunne gjøre gød Nytte som Brandcorps og om muligen ved Bevogtningen af Magasinerne, men at der til slige Øjemed ikke behøvedes andre Vaaben end dem, Borgerne selv vare i Besiddelse af, og at Militairstaten i ethvert Tilfælde ikke kunde levere saadanne.

Efter saaledes at have gjort Rede for, paa hvilken Maade det fornødne Mandskab til Hærens Forstærkning samt de manglende Befalingsmænd bragtes tilveje, skal man omtale den Maade, hvorpaa man tænkte sig Hæren inddelt under et kommende Felttog, og de organisatoriske Bestemmelser, hovedsagelig Personellet vedrørende, som i Løbet af Vaabenstilstandsperioden vare vedtagne og gennemførte. Det er allerede tidligere berørt, at man efter forskjellige Overvejelser var naaet hen til Fastsættelse af Grundtrækkene for Hærens Inddeling og for Infanteriets og Cavalariets Formation, og disse

Grundtrækkene for Hærens inddeling og for Infanteriets og Cavalariets Formation.

Grundtræk, der bleve approberede af Hs. Majestæt Kongen den 2den Februar, vare saaledes lydende:

Den 1ste Marts d. A. inddeles Hæren i 2 Armee-corpser, nemlig:

Det nørrejydske Corps (Generalmajor Krogh) og Flankecorpset (Generalmajor Bülow).

Det nørrejydske Corps bestaaer af:

a. et Ingenieurdetachment;

b. Artilleri:

4 6 Pds. kjørende Batterier,

2 Halvbatterier,

1 Espingolbatteri;

c. Cavaleri:

en Ordonnantsafdeling,

1ste Brigade (Oberst Juel):

3die og 5te Dragon-Regiment,

2den Brigade (Oberst Flindt):

3 Escadroner Gardehusarer,

1 Escadron af 4de Dragon-Regiment,

6te Dragon-Regiment;

d. Infanteri:

1ste Brigade (Generalmajor Hagemann):

1ste og 3die Reserve-Bataillon,

2den Forstærknings-Bataillon,

1ste Jægercorps,

3die Reserve-Jægercorps;

2den Brigade (Oberst Wickede):

13de Linie-Bataillon,

2den Reserve-Bataillon,

1ste Forstærknings-Bataillon,

1ste Reserve-Jægercorps;

4de Brigade (Generalmajor Moltke):

8de 9de og 11te Linie-Bataillon,

5te og 6te Reserve-Bataillon;

- 5te Brigade (Oberst Rye):
 6te og 7de Linie-Bataillon,
 12te lette Bataillon,
 4de Reserve-Bataillon.
- Flankecorpset bestaaer af:
- a. et Ingenieurdetachment;
- b. Artilleri:
 1 12 Pds. Fodbatteri,
 2 6 Pds. kjørende Batterier,
 1 Espingolbatteri;
- c. Cavaleri:
 en Ordonnantsafdeling og
 1 à 2 Escadroner af 4de Dragon-Regiment;
- d. Infanteri:
 3die Brigade (Generalmajor Schleppegrell):
 3die, 4de og 5te Linie-Bataillon,
 10de lette Bataillon,
 3die Jægercorps;
- 6te Brigade (Oberst de Meza):
 1ste og 2den lette Bataillon,
 3die Forstærknings-Bataillon,
 2det Jægercorps,
 1ste Forstærknings-Jægercorps.

Cavaleriets Formation.

Gardehusar-Divisionens 2 Linie-Escadroner forblive uforandrede ligesom hidtil; Reserve-Escadronen formeres efter de Regler, som ere givne i den allerhøjeste Resolution af 10de Juni 1847, dog saaledes, at den erholder samme Styrke som en Linie-Escadron, nemlig 120 Undercorporaler og Menige.

Dragon-Regimenterne formeres paa 4 Linie-Escadroner og 1 Depot-Escadron, hvilken sidste forbliver stationeret der, hvor nu Regimentets Exercerskole er.

Exercerskolen overgaaer til Depot-Escadronen, der erholder samme Styrke af Officerer, Underofficerer, Trompetere og Menige som en Linie-Escadron, men sammensættes for de Meniges Vedkommende af de paa Skolen værende Rekruter og det til Supplering behøvende 5te Aars Mandskab.

Styrken af et Dragon-Regiment bliver saaledes:

- a. Officerer:
 - 1 Regimentscommandeur,
 - 1 Major,
 - 5 Ritmestre,
 - 6 Premierlieutenanter,
 - 10 Secondlieutenanter,

 23 Officerer.
- b. 1 Auditeur og Regnskabsfører.
- c. Underofficerer, Trompetere og Menige pr. Escadron:
 - 1 Overvagtmester,
 - 1 Qvartermester,
 - 4 Vagtmestere,
 - 6 Corporaler,
 - 3 Trompetere,
 - 8 Undercorporaler,
 - 112 Menige.
- d. Understab:
 - 1 Stabstrompeter,
 - 1 Regimentsskriver,
 - 1 Bøsemager,
 - 5 Sadelmagere og Bomskjærere,
 - 5 Beslagsmede,
 - 1 Profos.
- e. 50 Officersoppassere og Hestevartere,
 - 2 Saccocheførere,
 - 2 Overtrainconstabler,
 - 16 Trainkudske.

Der oprettes endvidere et Ordonnants-Corps bestaaende af:

- 1 Ritmester af 1ste Classe som Commandeur,
- 2 Premierlieutenanter,
- 2 Secondlieutenanter,
- 1 Overvagtimester,
- 1 Qvartermester,
- 4 Vagtimestre,
- 6 Corporaler,
- 3 Trompetere,
- 20 Undercorporaler og
- 180 Menige foruden de fornødne Officersoppas-
sere og Hestevartere.

Corpset, til hvis Oprettelse hvert Dragon-Regiment afgiver 50 Undercorporaler og Menige af dets 5te eller i alt Fald 6te Aars Mandskab, formeres i 2 Afdelinger, nemlig:

- 150 Mand ved det norrejsdske Corps og
- 50 Mand ved Flankecorpset.

Al Ordonnantstjeneste skal ene besørges af dette Corps, og det forbydes fremtidig at udtage Folk af Regimenterne til denne Tjeneste.

Infanteriets Formation.

Bataillonerne og Corpserne formeres paa 4 Compagnier foruden 1 Depot-Compagni, som i Reglen forbliver i Standkvarteret. I Depot-Compagniet, der sammensættes paa lignende Maade som de øvrige Compagnier, kun med den Forskjel, at det ikkun erholder 3 Officerer, og at Styrken af Undercorporaler og Menige ikke fastsættes til noget bestemt Antal, indlemmes de paa Exercerskolen værende Rekruter.

Styrken af en Bataillon eller Jægercorps bliver saaledes:

a. Officerer:

- 1 Bataillonscommandeur,
- 5 Compagnicommandeurer,
- 5 Premierlieutenanter,
- 14 Secondlieutenanter.

(Nogle Secondlieutenanter kunne i fornødent
Fald remplaceres af Overcommanderser-
genter)

25 Officerer.

b. 1 Regnskabsfører.

c. Underofficerer, Spillemænd og Menige
pr. Compagni:

- 1 Commandersergent,
- 1 Fourer,
- 1 Vaabenmester,
- 2 Sergenter,
- 5 Corporaler (Overjægere),
- 4 Spillemænd,
- 25 Undercorporaler (Jægere) og
- 225 Menige.

d. Understab:

- 1 Stabstambour (Stabshornblæser),
- 1 Corpsskriver,
- 1 Bøsemager,
- 1 Profos,

e. 30 Officersoppassere,

- 9 Ambulancesoldater,
- 2 Cantinesoldater,
- 1 Overtrainconstabel,
- 9 à 10 Trainkudske.

Ovenstaaende Formation træder ligeledes i Kraft
fra den 1ste Marts næstkommende, dog ville Depot-
Compagnierne ikke kunne oprettes, og ej heller enkelte

Batailloner kunne gjøres fuldtallige, førend det den 1ste Februar ved Exercerskolerne mødte Forstærkningsmandskab er uddannet. Naar Depot-Compagnierne ere oprettede, opløses og fordeles Kjøbenhavns Garnisons-Bataillon.

Kjøbenhavn i Krigsministeriet, den 5te Februar 1849.

Hansen.

Meddelelsen om disse Grundtræk suppleredes ved en anden af 13de Februar, ved hvilken Fordelingen af de højere Commandoposter definitivt blev bestemt.

Med Hensyn til Infanteriet er det allerede tidligere omtalt, at Oberst Tscherning omtrent samtidigt med Ministerskiftet endnu ikke var paa det Rene med, hvilken Vej man skulde gaae med Hensyn til Forøgelsen af dette Vaaben. Efterat General Hansen havde overtaget Ministeriet og gjort denne Sag til Gjenstand for Overvejelse, kom han til det Resultat, at Spørgsmaalet heldigst vilde kunne løses paa den Maade, at Bataillonernes Størrelse bestemtes til 1000 Mand, og at de formeredes i 5 Compagnier à 200 Mand, som stedse skulde holdes fuldtallige ved Tilgang fra Depot-Compagnier. Endel Indvendinger, der bleve gjorte herimod, og som navnlig bleve begrundede paa det gjældende Exerccer-Reglement, foranledigede imidlertid Ministeren til under 17de December i saa Henseende at forlange Erklæringer fra Generalerne Krogh, Bülow og Schleppegrell. Disse Erklæringer, der afgaves i den sidste Halvdel af December, gik for de 2 Sidstnævntes Vedkommende ud paa, at det vilde være heldigere, at Bataillonnen var dannet af 5 Compagnier à 200 Mand end af 4 Compagnier à 250 Mand, hvortil endvidere General Bülow bemærkede, at han vilde ansee det for det Heldigste, om det 5te Compagni blev dannet af

Overvejelserne
angaaende In-
fanteriets Forma-
tion.

Bataillonens Skytter, ligesom General Scleppegrell anførte, at, forsaavidt det var muligt at skaffe de fornødne Befalingsmænd tilveje, vilde han dog foretrække, at Forøgelsen i Styrken tilvejebragtes ved Dannelsen af nye Batailloner paa 4 Compagnier. General Krogh derimod erklærede sig for Bibeholdelsen af de 4 Compagnier, men da han erkjendte det Vanskelige for Compagnicheferne i at lede en Styrke af 250 Mand, foreslog han, at Inddelingen af Bataillonens i taktisk Henseende skulde være i 8 selvstændige Halvcompagnier, saa at Compagniiinddelingen kun fik Betydning i økonomisk Henseende og med Hensyn til den indre Tjeneste. Ligeledes udtalte han, at det, naar Bataillonens erholdt en saa stor Styrke, vil det være nødvendigt ved samme at ansætte en Major som Næstcommanderende eller i hvert Tilfælde en Capitain som Overadjutant. Under 2den Januar 1849 udtalte Ministeriet for General Krogh sin Billigelse af hans Anskuelse om at have 2 Stabsofficerer pr. Bataillon, hvad der dog kun efterhaanden kunde lade sig udføre, men fastholdt Tanken om at formere Bataillonerne paa 5 Compagnier à 200 Mand. I Løbet af Januar Maaned kom Ministeriet imidlertid til Erkjendelse om Vanskeligheden af at realisere denne Plan paa Grund af Mangel paa Compagnicommandeurer, Commandersergenter og Fourerer, og samtidigt med at fremsende de ovenanførte Grundtræk til Hærens Inddeling meddelte Ministeren ham da, at han af foranførte Grunde havde opgivet sin tidligere Anskuelse, og at han vilde lade Inddelingen paa 4 Compagnier vedblive, men give Compagnierne en Styrke af 250 Mand. Af de ovenanførte Grundtræk ligesom af flere tidligere anførte Bemærkninger vil det sees, at enkelte Batailloner ere betegnede som lette Batailloner. Grunden til den ved Benævnelsen tilstrækkeligt betegnede Forandring i Opstilling og Evolutioner var den store Anvendelse, som der i vort Ter-

rain maatte gjøres af den spredte Fægtning. Foranstaltningen omfattede fra først af 4 Batailloner, nemlig 1ste, 2den, 10de og 12te Linie-Bataillon, der ved kongelig Resolution af 29de December beordredes omdannede til lette Batailloner med samme Bevæbning, Beklædning og taktisk Uddannelse som Jægercorpserne, hvad der havde til Følge, at de af disse Batailloner dannede Reserve-Batailloner ligeledes med Tiden skulde omdannes til lette. Tiden for Overgangen og Maaden, hvorpaa Uddannelsen i taktisk Henseende maatte skee, blev det ved en senere Ordre overladt Bataillonscheferne at bestemme.

Denne Foranstaltning gav Anledning til et Forslag fra Oberstlieutenant Trepka om ogsaa ved de øvrige Linie-Batailloner at opgive Skyttepelotonet og gennemføre en fortløbende, lige Inddeling saaledes som ved Jægerafdelingerne. Oberstlieutenanten udtalte den Anskuelse, at dette sikkert vilde føre til Erkjendelse af det store, taktiske Fremskridt, som det vilde være, naar Stillingen af Underafdelingerne i den nærmeste Overafdeling var ligegyldig. Dette Forslag, der fra flere Sider bekjæmpedes, lykkedes det ikke at gennemføre, derimod blev der under 7de Februar givet en Bestemmelse, ifølge hvilken det overlodes Bataillonscommandeurerne at afgjøre, om de vilde samle Skytterne i Tæten af hvert Compagni, naar Bataillonen maatte staae i Colonne, saaledes at Skytterne stedse vare formerede og dog forbleve ved deres Compagni, naar dette maaskee pludseligt skulde detacheres.

Af de nye Infanteriafdelinger, der under Vaabenstilstandsperioden bleve oprettede, ere allerede 2den Forstærknings-Bataillon og 1ste Forstærknings-Jægercorps omtalte; til disse føjedes den 1ste Marts endnu 6te Reserve-Bataillon, hvis Oprettelse var bestemt ved kongelig Resolution af 28de Januar. Bataillonen formeredes den nævnte Dag i Vejle, hvorhen Armatur og

Munderingssager blev sendte, af Reservemandskab fra 9de og 11te Linie-Bataillon samt 5te Reserve-Bataillon og stillede under Commando af Major la Cour. — Iøvrigt søgte man ved en Omfordeling af Mandskabet, som befalede af Krigsministeriet den 16de Februar, at udjevne Linie- og Reserveafdelingernes Styrke. En yderligere Forøgelse fik Infanteriet ved 23 Depot-Compagnier, der blev oprettede i Lobet af Marts Maaned. Disse, der formeredes af det ved de afsluttede Exercerskoler uddannede Mandskab, knyttedes hvert til en af Hærens Afdelinger, som forsynede dem med de fornødne Befalingsmænd. Samtidigt opløstes den i Kjøbenhavn hidtil værende Garnisons-Bataillon, der fra den 2den December havde været commanderet af Major Krabbe.

Hvad Cavaleriet angaaer, da blev den den nørrejydske Generalcommando underlagte Cavaleri-Brigade bestaaende indtil Midten af December, da den blev befaleet opløst, hvornæst Commandeuren over samme, Oberst Juel, overtog Commandoen over 3die Dragon-Regiment. Af særegne Forandringer, der foretoges i dette Vaaben, kan her kun anføres en Omordning af Skolernes Virksomhed, idet det blev befaleet, at Cavalerirekruterne fremtidigt fuldstændigt skulde uddannes i Exercerskolerne i 2 Cursus, medens tidligere en Del af Uddannelsen foregik ved Escadronerne; hver Aargangs Rekruter skulde fordeles i 2 Hold, hvoraf det ene uddannedes fra 16de December til Midten af Juni, og det andet fra 1ste Juli til Begyndelsen af December. For Formeringen af Cavaleriets Reserveafdelinger var der vel allerede under 23de November fra den nørrejydske Generalcommando med Anbefaling fremsendt et Forslag fra Ritmester Bauditz, som gik ud paa, at der pr. Regiment skulde oprettes 2 Reserve-Escadroner, og at disse skulde forenes med Linie-Escadronerne, som formeredes med en Styrke af 140 Menige, i Regimen-

Forskjellige For-
andringer i Ca-
valeriets Organi-
sation.

ter paa 6 Escadroner. Dette Forslag sees imidlertid ikke at have vundet nogen Anklang hos Ministeriet, idet Samme, som anført i de ovenfor meddelte Grundtræk for Hærens Inddeling m. m., bestemte, at Dragon-Regimenterne som hidtil skulde formeres paa 4 Linie-Escadroner og 1 Depot-Escadron. De i Grundtrækkene givne Bestemmelser suppleredes ved en Ordre fra Ministeriet af 27de Februar, ifølge hvilken der af de 3 Husar-Escadroner og de 3 Escadroner af 4de Dragon-Regiment*) skulde formeres 3 selvstændige Cavaleri-Divisioner, hver paa 2 Escadroner, som skulde commanderes af Majorer, og som erholdt det for deres selvstændige Optræden nødvendige, administrative Apparat. 2 af disse Cavaleri-Divisioner, hvoraf den 1ste kom til at bestaae af de 2 Husar-Linie-Escadroner, den 2den af Husar-Reserve-Escadronen og 2den Escadron af 4de Dragon-Regiment, blev tildelte det norske Arméecorps; den 3die Cavaleridivision, der kom til at bestaae af 1ste og 4de Escadron af 4de Dragon-Regiment, tildeltes Flankecorpset. — Med Hensyn til det i Grundtrækkene for Hærens Inddeling omtalte Ordonnantscorps da blev det allerede under 12te Februar af Ministeriet befalet Generalcommandoen strax at paa-begynde Organisationen af et sligt Corps i Horsens. Til Commandeur for Corpset bestemtes Ritmester Pingel, som tillige skulde være Commandant i Hovedquartieret; til Commandeur for den Ordonnantsafdeling, der var bestemt for Als, var først udseet Lieutenant Heramb, istedetfor hvilken imidlertid under 28de Februar Lieutenant Gerlach blev ansat. Det skal sluttelig bemærkes, at General Krogh ifølge Bemyndigelse af Ministeriet bestemte, at Estandarter ikke skulde medføres under

*) Den resterende Escadron af Regimentet forblev paa Sjælland.

Felttoget, da dette ofte vilde kunne hemme Udførelsen af et eller andet Foretagende paa Grund af, at en ikke ringe Del af Styrken maatte anvendes til deres Bevogtning.

Artilleriet var i den her omhandlede Periode ikke undergaaet andre Forandringer af Betydenhed end den allerede tidligere berørte med Hensyn til Batteriet under Capitain Lumholtz. Der blev vel truffet Foranstaltninger til Udrustningen af et nyt, kjørende Espingolbatteri, over hvilket Major Meincke skulde have Commandoen; men dette Batteris Udrustning blev under 2den Marts stillet i Bero indtil videre, og Major Meincke beordredes til at overtage Commandoen over Espingolbatteriet ved det nørrejydske Armee-corps, ligesom det samtidigt blev bestemt, at det paa Als værende Espingolbatteri ikke skulde mobiliseres med Bespænding for Piecerne, men som Fodbatteri. Den sidstnævnte Bestemmelse blev dog under 28de Marts modificeret saaledes, at Espingolbatteriet paa Als' blev normeret med samme Bespænding som det i Nørrejylland. En Afgang led derimod Artilleriet i Brotrainet, som i Henhold til en krigsministeriel Ordre af 9de December den 18de samme Maaned blev afleveret til Ingenieurdetachementet. De i Nørrejylland og Fyen samt paa Als værende Artilleriafdelinger vare stillede under Stabsofficerer som højstcommanderende Artilleriofficerer. Ved Op-løsningen af det nørrejydske Armee-corps blev Oberstlieutenant de Meza ansat som højstcommanderende Artilleriofficer i Nørrejylland, Oberstlieutenant Deichmann i Fyen og Major Fuhrmann paa Als. Den Førstnævnte forfremmedes under 10de December til Oberst og ansattes, som tidligere er seet, ved den paa Grund af Forstærkningen af Besætningen paa Als forandrede Brigadeinddeling som Commandeur for 6te Infanteri-Brigade; Oberstlieutenant Deichmann overtog som en Følge heraf Posten som højstcommanderende Ar-

tillerofficereer i Nørrejyland og Fyen, i hvilken sidste Post han under 27de December befalede afløst fra den 1ste Februar 1849 at regne af Major Bruun, der den 14de Februar afgav sin hidtil havde Commando over 2det Batteri til Capitain Schultz. Ved den den 13de Februar befalede Fordeling af de højere Commandopøster, som skulde træde i Kraft fra den 1ste Marts, blev Oberstlieutenant Deichmann ansat som højstcommanderende Artilleriofficer ved det nørrejydske Armeecorps, og Major Bruun i lignende Egenskab ved Flankecorpset; som højstcommanderende Artilleriofficer i Nørrejyland og Fyen ansattes Major Fuhrmann. De nævnte Artilleriofficerers Virksomhed skulde udøves i Henhold til en Instrux, der allerede inden Armeecorpsets Opøsning, nemlig den 17de October, var udgaaet fra Krigsministeriet, og som findes meddelt i Bilag Nr. 7.

Angaaende Ingenieurstyrken ved Armeecorpset indgav Commandeuren for Detachmentet i Nørrejyland og Fyen, Oberstlieutenant Lunding, under 30te Januar 1849 et Forslag til Organisationen af en Feltingenieur-Brigade ved den active Hær. Dette Forslag, der fordrede en meget betydelig Udvidelse af Ingenieurstyrken og Materiellet, troede hverken Ingenieurcorpset eller Krigsministeriet at kunne see gennemført i den korte Tid, man endnu mente at kunne raade over, og under 18de Februar meddelte Ministeriet Ingenieurcorpset, hvorledes man havde tænkt sig, at Forholdene i saa Henseende kunde ordnes under det forestaaende Felttog. Denne Ordning gik næst efter at fastsætte Omraadet for Ingenieurdetachmentets Virksomhed ud paa, at Detachmentet skulde bestaae af en Stab og en Afdeling af Tropper, førstnævnte sammensat af 1 Stabs-officer som Detachementscommandeur, 1 Capitain som Stabschef og 1 Lieutenant som Adjudant samt des-

Organisationen
af Ingenieur-
styrken ved den
active Hær.

uden 2 Capitainer og 3 Lieutenanter til Raadighed ved Ledelsen af større Arbejder, hvortil endnu føjedes de fornødne, underordnede og administrative Kræfter; Ingenieurtropperne skulde udgjøre et Commando af ialt 1 Capitain, 6 Lieutenanter, hvoraf hver skulde commandere 1 af de 6 Delinger, hvori Commandoet tænktes inddelt, 6 Conducteurer, 24 Underofficerer, 30 Oversappeurer og 300 Menige. Det var Ministeriets Tanke, at der skulde afgives 1 Deling til hver af Hærens 2 Hovedafdelinger, og at Resten skulde være disponibel til Afløsning, Detachering og Udførelse af større Arbejder. Det til Detachementet afgivne Ingenieurtrain skulde deles i 3 Afdelinger, nemlig det biragoske Brotrain, der, som det vil erindres, overgik fra Artilleriet til Ingenieurdetachementet, Parken, der deltes i 6 Delingsparker og 1 Reservepark, og endeligt de ambulante Værksteder til Materiellets Vedligeholdelse. Det blev bestemt, at den nye Organisation skulde træde i Kraft fra den 15de Marts. I Forbindelse med denne Ordre angaaende Organisationen af et Feltingenieurdetachement befalede Krigsministeriet ligeledes under 18de Februar, at der ved Flankecorpset skulde organiseres en egen Ingenieurstab, bestaaende af 3 Capitainer, 1 Lieutenant og de fornødne, underordnede og administrative Kræfter; naar begge Hærens Hovedafdelinger vare samlede, skulde denne Stab, der iøvrigt var uafhængig af Feltingenieurdetachementet, staae under dettes Commandeur.

Følelsen af, at det vilde være af Betydning for Krigsførelsen i det gjennemskaarne Terrain paa Halvøens Østside altid at have de fornødne Pionerer tilstede, hvad man oftere havde savnet under forrige Aars Felttog, lod Krigsministeriet under 15de Marts forlange en Betænkning fra det norrøjske Armee-corps og Flankecorpset over, hvorvidt det vilde være praktisk udførligt at lade endel Cavalerister uden Hin-

der for deres Kampdygtighed i Geledet medføre de fornødne Pionerredskaber, navnlig Spader og Hakker. I Henhold hertil beordrede det norske Armecorps, at Cavaleriet skulde medføre 2 Spader, 2 store Øxer, 2 Sauge, 2 Hakker og 25 Haandøxer pr. Escadron, saaledes at de 6 Mand, der medførte Redskaberne, ikke skulde være forsynede med Karabin; denne Foranstaltning blev ifølge Befaling fra Krigsministeriet af 26de Marts ogsaa truffen for det Flankecorpset underlagte Cavaleri. Det skal her endnu tilføjes, at Flankecorpset ifølge Indstilling fra 3die Infanteri-Brigade under 27de Marts beordrede dets Ingenieurstab til at foranstalte udleveret til hver Bataillon eller Corps indtil 8 Øxer, 4 Hakker og 8 Spader.

Ogsaa paa Sættningen af de større Stabe havde Krigsministeriet havt sin Opmærksomhed henvendt, hvorved det navnlig var det magtpaaliggende at faae disse organiserede efter en fast Regel saaledes, at paa den ene Side de for Commandoen fornødne Kræfter havdes til Raadighed, og paa den anden Side Ansættelsen af overflødig Personale blev undgaaet, da man ikke kunde undvære mange Befalingsmænd ved Troppesafdelingerne. Disse Hensyn søgte Ministeriet derfor at gjøre gjældende ved de nedenfor anførte Bestemmelser for Officerers Ansættelse ved de forskjellige Hovedkvarterers Stabe, der udgik under 6te Februar 1849.

Sættning
af de større
Stabe ved Hæ-
ren.

1. Det norske Armecorps's Hovedkvarter skal bestaae af:

Den commanderende General;

Staben:

- 1 Stabschef,
- 1 Souschef,
- 3 Adjutanter,
- 1 Søofficer,
- 1 Ingenieur officer,

- 1 Artilleriofficer,
- 1 Stabsofficer af Cavaleriet;
- Commandeuren for Ordonnantscorpset, tillige Com-
mandant i Hovedkvarteret;
- de øvrige ved Ordonnantsafdelingen ansatte Offi-
cerer, der tillige gjøre Tjeneste som Ordonnants-
officerer:
- 1 Trainofficer, som tillige fører Commando over
Hovedkvarterets Bagage.
- 2. Flankecorpsets Hovedkvarter:
- Den commanderende General:
- Staben:
- 1 Stabschef,
- 1 Souschef,
- 2 Adjudanter,
- 1 Ordonnantsofficer,
- 1 Søofficer,
- 1 Ingenieurofficer,
- 1 Artilleriofficer;
- Commandeuren for Ordonnantsafdelingen, tillige
Commandant i Hovedkvarteret;
- ere flere Officerer af denne Afdeling tilstede,
forrette de Tjeneste som Ordonnantsofficerer;
- 1 Trainofficer, som tillige fører Commando over
Hovedkvarterets Bagage.
- 3. En Infanteri-Brigades Stab:
- Brigadecommandeuren,
- 1 Stabschef,
- 1 Adjudant,
- 1 Ordonnantsofficer.
- 4. En Cavaleri-Brigades Stab:
- Brigadecommandeuren, *
- 1 Stabschef,
- 1 Adjudant,

5. De højstcommanderende Artilleriofficerer gives hver 1 Adjudant.

En lignende Opmærksomhed som den, vi have seet, at General Hansen efter at have overtaget Krigsministeriet henvendte paa Forstærkningen af Als's Forsvar ved fortificatoriske Midler, skjenkede han ogsaa Forholdene ved Lille Belt. Det vil erindres af hvad der er anført i den foregaaende Del af dette Værk, at man ved Snoghøj havde anlagt et Brohoved. Ved dette Anlæg havde den tidligere Krigsminister dog ikke troet at burde blive staaende, og paa given Foranledning fra dennes Side blev det i Begyndelsen af September Maaned overdraget Major Lunding at undersøge, hvorledes Communicationen med Fyen kunde sikkres ved yderligere, fortificatoriske Anlæg paa det anførte Punkt. Af den i saa Henseende givne Ordre fremgaaer det, at Ingenieurcorpset tænkte sig Opgaven løst paa den Maade, at der foran det allerede udforte Brohoved, som burde forsynes med Palissader og Stormpæle, blev anlagt flere lukkede Værker, og udenfor disse en Linie Lynetter, forbundne med Løbegrave, samt at der blev sørget for en tilstrækkeligt stor Skibsbro; det fremgaaer endvidere af samme Ordre, at Anlægene ved Snoghøj tænktes at skulle være permanente, men at der dog foreløbigt kun var Tale om provisoriske Værker. Den til Udførelse af dette Arbejde nødvendige Opmaaling blev paabegyndt i October Maaned og var tilendebragt ved Aarets Udgang. Samtidigt var imidlertid efter Krigsminister Hansens Befaling en Recognoscering bleven foretaget med et noget mere udvidet Formaal for Øje. Generalen ansaa det nemlig for magtpaaliggende, paa den jydsk Side af Beltet at træffe saadanne Foranstaltninger af fortificatorisk Natur, at en større Del af Hæren derved kunde blive sat istand til at udholde en Kamp mod en overlegen Fjende og i uheldigt Til-

Overvejer an-
gaaende Befest-
ningsarbejder
ved Lille Belt.

fælde dække sin Overskibning til Fyen. Den 27de November paalagde han derfor Major Lunding, af hvem han udbad sig en Meddelelse om de alt ved Snoghøj foretagne Arbejder, at udarbejde et Project til en forskandset Stilling for hele Armeecorpset foran Snoghøj med det omhandlede Formaal for Øje. Ministeren synes at have heldet til den Tanke, om muligt at forsvare hele Elbo Herred, idet han nemlig tillige beordrede Major Lunding til at lade Elbo Dalen recognoscere for at undersøge, om man ikke var istand til uden altfor stor Styrke at kunne spærre og forsvare Defileerne over Dalen. I en anden Skrivelse af 22de December fremhævede Ministeren det Vigtige i, at der ved den paatænkte Fortification toges Hensyn til den lettest mulige Forbindelse med Fyen, idet Opmærksomheden navnlig henleledes paa det Ønskelige i Anlægget af flere Skibsbroer paa begge Sider af Beltet. For at faae et klarere Overblik over disse Forhold opfordrede Ministeren ved samme Lejlighed den nu til Oberstlieutenant forfremmede Major Lunding til paa en kort Tid at begive sig til Kjøbenhavn.

I Henhold til den ham givne Ordre indsendte Oberstlieutenanten under 22de Januar en udførlig Indberetning til Krigsministeriet om de udførte Recognosceringsarbejder og om det Resultat, hvortil han var kommen med Hensyn til de projecterede Befæstningsanlæg. Angaaende Forsvaret af Elbo Herred udtalte han, at vor Hær ikke vilde kunne tage nogen fordelagtig Slagstilling bag Elbo Dalen, dels fordi Terrainet paa den fjendlige Side paa flere Steder var dominerende og tillige i andre Henseender gunstigere end paa vor Side, dels da Stillingen var saa udstrakt, at de fra Overgangspunktet over Beltet mere fjernede Tropper let vilde være udsatte for at blive afskaarne, naar Fjenden maatte forcere Stillingen; Forposterne for de

længere tilbage cantonnerede Tropper vilde derimod bag Dalen finde en ret god Stilling, naar der foretoges Af-dæmninger i det ubetydelige Vandløb, som gjennemstrømmer samme, og naar der anbragtes Løbegrave og nogle Emplacements for Kanoner. Heller ikke nærmere ved Overgangspunkterne til Fyen begunstigede Terrainforholdene Forsvaret af Elbo Herred; som den Stilling, der nærmest kunde være Tale om, betegnede Oberstlieutenanten den fra Lille Belt over Sønderskovgaard eller bag om Damgaard, tvers over Kolding Chaussee forbi Erritsø Kirke og derpaa Nord om denne By med højre Fløj støttet til Mosedalen, men han fremhævede, at Stillingen kun havde Betydning, forsaavidt som der ved den maaskee kunde vindes nogen Tid for Indskibningen. Som Følge af disse ubeldige Forhold mente Oberstlieutenanten, at det maatte være saameget vigtigere ved selve Beltet at have et fast Punkt, hvorfra der var en sikker og let Overgang til Fyen, og som Steder, der kunde komme i Betragtning i saa Henseende anførte han Fredericia, Lyngsodde og Snoghøj samt fremsendte for hver af disse 3 Punkter et Project til et provisorisk Befæstningsanlæg. Alle 3 Projecter gik ud paa at anvende et større, lukket Værk, der efter Oberstlieutenantens Mening frembød de største Fordele som defensiv Stilling for en retirerende Armee, samt at tilvejebringe de fornødne Skibsbroer. Med Hensyn til, hvilket af Stederne man skulde give Fortrinet, bemærkede Oberstlieutenanten, at Valget absolut burde falde paa Fredericia, naar vor Armee i fuldstændigt slagfærdig Stand trak sig tilbage for en decideret Overmagt, men ønskede at blive i Jylland dels for at hindre Fjendens Hovedstyrke i at rykke højere op i Landet, dels for strax at kunne gaae frem igjen, naar Lejlighed tilbød sig. Dersom det derimod gjaldt om efter et tabt Slag saa hurtigt som muligt at føre Hæren over til Fyen,

saa vilde det under saadanne. ulykkelige Omstændigheder være af største Vigtighed at have flere Overgangspunkter, hvorfor man sikkert ogsaa i dette Tilfælde burde dirigere en Del af Hæren paa Fredericia. Havde man kun Tanken henvendt paa i Jylland at holde et Brohoved med tilstrækkeligt stor Besætning til derfra at kunne forurolige Fjendens Communicationslinie, da forekom det Oberstlieutenanten, at Snoghøj burde foretrækkes som det nærmest Fyen liggende Punkt, hvis Forsvar desuden lettedes ved Flankering af Batterier paa Hindsgavlsodde; forsaavidt man fra Brohovedet vilde debouchere med hele Hæren for at gaae angrebsvis tilværks, formenter han, at Snoghøj atter vilde frembyde de største Fordele. Det Resultat, som Oberstlieutenanten kom til gjennem sine Overvejelser, var da, at Fredericia vel burde foretrækkes til provisorisk Hovedbefæstning, men at det tillige var højst ønskeligt, at Brohovedet ved Snoghøj gaves en passende Udvidelse. De Arbejder, han som en Følge deraf foreslog, vare for Fredericias Vedkommende foruden en Forstærkning af de alt tilstedeværende, passive Hindringer en Omdannelse af 3 af Bastionerne til Redouter, en Forandring af Castellet til et indre Afsnit og Anlægget sammesteds af en Redoute med Blokhús, hvortil endnu sluttede sig Forslag til en Palissadering om Havnen og Bygning af en Skibsbro paa Castelsodden samt af 2 lignende Broer ved Strib; ved Snoghøj foreslog han en Udvidelse af Jordværkerne, Opførelsen af et Blokhús og Bygningen af de fornødne Skibsbroer. Med Hensyn til Skibsbroernes Construction og Beliggenhed og til Skytsets Emplacement udtalte han det Ønskelige i, at der, forinden endelig Bestemmelse toges derom, fandt Conferencer Sted med dertil comiterede Officerer henholdsvis af Marinen og Artilleriet.

Omtrent samtidigt med Indsendelsen af denne Be-

retning begav Oberstlieutenanten sig efter Krigsministerens Ønske til Kjøbenhavn.

En væsenlig Indflydelse paa Afgjørelsen af den her foreliggende Sag maatte der naturligvis tillægges Spørgsmaalet om den Maade, hvorpaa man tænkte sig, at Operationerne eventuelt burde ledes, og Ministeriet havde derfor ogsaa under 7de Januar udtalt for Generalcommandoen i Nørrejylland, at det ansaa Stillingen ved Vejle for precair, og at det derfor var tilbøjeligt til at lade en Stilling paa Lyngsodde fortificere, i hvilken Anledning det udbad sig Generalcommandoens Betænkning, ligesom denne ogsaa senere erholdt Meddelelse om de forskjellige, af Oberstlieutenant Lunding indgivne Projecter. General Kroghs Betænkning, der indsendtes til Ministeriet under 4de Februar, gik ud paa, at man ikke kunde anstille en directe Sammenligning mellem Stillingen ved Vejle og den paa Lyngsodde, idet den første var en Frontalstilling, som man under forrige Aars Felttog havde indrettet til directe Forsvar af Jylland mod en ikke meget overlegen Fjende, der desuden, naar han betraadte jydsk Grund, truedes af den paa Fyen staaende, svenske Hærafdeling, den anden derimod en Flankestilling, som Hæren kunde indtage, naar den vilde unddrage sig Kampen paa Halvøen og lade sig nøje med at true Fjendens Flanke og Ryg. Det forekom derfor Generalcommandoen, at Stillingen paa Lyngsodde kunde have sit store Værd og fortjene at forstærkes ved Befæstning uden Hensyn til den større eller mindre Værdi, der kunde tillægges Stillingen ved Vejle, idet nemlig meget let andre Omstændigheder kunde indtræde end de, der fandt Sted i den sidst forløbne Sommer, og Hæren derved nødes til at opgive Jyllands directe Forsvar. Hvad Oberstlieutenant Lundings Projecter angik, da sluttede General Krogh sig til Hovedtanken i samme,

Betænkning fra
Generalcommandoen i Nørrejylland angaaende de projecterede Befæstningsanlæg.

nemlig at man burde søge ved Beltet at forskaffe sig en Befæstning, som kunde sikre Hærens Overskibning til Fyen. Angaaende Valget af Stedet for Befæstningen fremhævede Generalcommandoen dens Beliggenhed med Hensyn til Operationerne, Terrainets Beskaffenhed i fortificatorisk Henseende og Kystens og Farvandets Beskaffenhed med Hensyn til Overskibningen som de 3 Momenter, der væsenligst maatte komme i Betragtning. For det første af disse Momenter Vedkommende gav den vel Snoghøj og Lyngsodde Fortrinet, men mente dog, at Fredericias Beliggenhed ikke var synderlig uheldigere; desuden havde Fredericia med Hensyn til det andet Moment den Fordel, at der dersteds allerede existerede en Befæstning, som muligen kunde benyttes, om den end var temmelig udstrakt. Men de 2 første Momenter maatte efter Generalcommandoens Formening underordnes det tredje Moment, idet den Modstandskraft, man maatte forde hos Befæstningen, og Varigheden af Overskibningen ganske vare afhængige af hinanden, saa at den Fordel, som Terrainets Beskaffenhed frembød for Befæstningen paa et Sted, muligvis ganske kunde ophæves ved de Vanskeligheder, som Kystens og Farvandets Beskaffenhed paa dette Sted lagde i Vejen for Overskibningen. Til at bedømme dette Spørgsmaal forment imidlertid Generalcommandoen ikke at besidde de fornødne Oplysninger hverken med Hensyn til Kystens Beskaffenhed eller Antallet af de Transportmidler, hvorpaa Hæren turde gjøre Regning i et kommende Felttog; først naar de fornødne Data i saa Henseende vare tilvejebragte, troede den sig istand til at udtale en Formening om, hvilket Sted der burde vælges, og den androg derfor paa, at en sagkyndig Søofficer i Forening med Ingenieurer paa selve Stedet maatte anstille de i saa Henseende fornødne Undersøgelser.

Ministeren var vel utilfreds med, at Generalcommandoen ikke uforbeholdent havde udtalt sig om, hvilket af de 3 foreslaaede Alternativer den mente at burde give Fortrinet, og anerkjendte ikke Gyldigheden af de Grunde, som havde bevæget Generalcommandoen til at tilbageholde sin Formening i saa Henseende. I Realiteten havde dog denne Sag mindre Betydning, da de Overvejelser, som havde fundet Sted i Kjøbenhavn efter Oberstlieutenant Lunding's Ankomst, havde ført til det Resultat, at man helst burde anlægge en forskandset Lejr eller Vaabenplads paa Lyngsodde af en saadan Størrelse, at den ogsaa omfattede Snoghøj, men at et saadant Anlæg vilde kræve en langt større Tid, end man under de nærværende, politiske Forhold kunde gjøre Regning paa at have til Raadighed, hvorfor Ministeriet besluttede sig til at opgive denne Tanke og sætte Fredericia i saa god Forsvarsstand, som Tid og Omstændigheder maatte tillade. Idet Krigsministeriet under 8de Februar meddelte General Krogh denne sin Beslutning, gjorde det ham endvidere bekjendt med, at han kunde regne paa, at 2 Dampskibe og 12—14 til Transport af Heste og Voiturer indrettede Kanonbaade foruden andre, tilfældige Transportmidler ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse vilde være disponible i Lille Belt. Under 9de Februar erholdt Generalcommandoen i Nørrejylland nærmere Ordre angaaende de Forstærkningsarbejder, der skulde udføres ved Fæstningen, i hvilken Henseende man i alt Væsenligt havde holdt sig til det tidligere omtalte Forslag fra Oberstlieutenant Lunding. Samtidigt blev der af Ministeriet taget de fornødne Forholdsregler, forat Arbejdet hurtigst muligt kunde komme i Gang. Det blev saaledes paalagt Ingenieurcorpset strax at indkalde sit Mandskab af Krigsreserven og Forstærkningen til Møde

Raadslagnin-
gerne i Kjøben-
havn med
Oberstlieutenant
Lunding føre til
Beslutning om
at forstærke Fre-
dericias Befæst-
ning.

Forholdsregler
for, at Befæst-
ningsarbejderne
kunne komme
igang.

i Middelfart samt at forstærke Detachementet i Nørrejylland med 5 ældre og yngre Officerer eller Conducteurer ligesom ogsaa med de Underofficerer og det Mandskab, som kunde undværes fra Kjøbenhavn og Als, deri indbefattet Mandskabet paa den for Tiden i Gang værende Rekruttskole, der strax skulde sluttes. Generalcommandoen i Nørrejylland erholdt Befaling til at concentrere 8de og 9de Linie-Bataillon i Fredericia eller dennes nærmeste Omegn og at lade de 2 nævnte Batailloner samt 12te lette, 13de Linie- og 4de Reserve-Bataillon ligesom ogsaa 1ste Reserve-Jægercorps's jydsk Afdeling strax indkalde alt permitteret Mandskab. Det blev paalagt Generalcommandoen at tage under Overvejelse, ihvorvidt desuden 1ste og 2den Forstærknings-Bataillon behøvedes tildragne.

Endeligt blev Marineministeriet anmodet om at sende en Søofficer til Generalcommandoen i Nørrejylland for at deltage i Raadslagningerne med Hensyn til de nødvendige Foranstaltninger for at tilvejebringe en sikker Forbindelse mellem Fyen og Jylland. Marineministeren beordrede strax Capitainlieutenant Muxoll til at afrejse til Fredericia, hvor han traadte i Forbindelse med Oberstlieutenant Lunding, hvem Ledelsen af Arbejderne var betroet. Ved de nu stedfindende, fornyede Undersøgelser fandtes det nødvendigt for at erholde Dækning for Adgangen til Skibsbroen og behørig Plads ved denne at rykke den højre Fløj af Citadellet noget mere frem end oprindeligt paatænkt, til hvilken Forandring Ministeriet under 18de Februar ogsaa gav sit Minde.

Med Hensyn til den paatænkte Concentration af Tropperne viste der sig imidlertid Vanskeligheder ved Forplejnings- og Indquarteringsforholdene i Fredericia, og Indkaldelsen af Mandskabet ved Infanteriet blev derfor foreløbigt indskrænket til de i Fæstningen liggende

Afdelinger, nemlig 12te lette Bataillon, 13de Linie-Bataillon og 1ste Reserve-Jægercorp's jydske Afdeling, ligesom ogsaa kun 1ste og 2den Forstærknings-Bataillon bleve dirigerede til Omegnen af denne By; 1 Compagni af sidstnævnte Bataillon blev efterladt i Kolding. Fra den 20de Februar indtraadte Naturalforplejning for de Tropheafdelinger, der concentreredes paa dette Punkt.

Den 15de Februar begyndte Arbejderne, for hvilke der var udarbejdet et særligt Regulativ, først med en Styrke af 160 Mand, men denne Styrke forøgedes efterhaanden meget betydeligt, saa at der for den sidste Del af Marts Maaned gjordes Regning paa en daglig Arbejdsstyrke af c. 3000 Mand. I Slutningen af Februar blev 1ste Forstærknings-Bataillon trukken ind i Fredericia, og da denne Bataillon samt 2den Forstærknings-Bataillon, saaledes som det senere vil sees, i den første Halvdel af Marts bleve overførte til Fyen, erstatte de ved 8de og 9de Linie-Bataillon, der vel allerede under 17de Februar havde erholdt Ordre til at indkalde det permitterede Mandskab, Aargangen 1845 inclusive, men foreløbigt vare forblevne i deres Cantonnements i Egnen om Vejle. Senere, nemlig den 18de og 19de Marts, bleve 4de Reserve-Bataillon, 1 Compagni af 6te Linie-Bataillon og 2 Compagnier af 1ste Jægercorp's trukne ind i Fredericia; 12te lette og 13de Linie-Bataillon samt 1ste Reserve-Jægercorp's jydske Afdeling vare nemlig paa denne Tid afgaaede fra Byen, idet forstnævnte var bleven skudt frem til Egnen om Gudsø, og de to sidstnævnte overførte til Fyen. Da endeligt Hæren i Slutningen af Marts samledes i Anledning af de forestaaende Operationer, bleve Arbejderne, som endnu langt fra vare færdige, fremmede ved, at der efterhaanden til Fæstningen henlagdes 12 af de tidligere omtalte Depotcompagnier; de øvrige Depotcompagnier

forbleve foreløbigt i Garnison paa Sjælland og Fyen med Undtagelse af 2, der, som det senere vil blive omtalt, dirigeredes til Hjerting for at være til Raadighed for Chefen for Escadrillen paa Vestkysten, Commandeurcapitain Ellbrecht. I naturlig Forbindelse med de ved Fredericia foretagne Forskandsningsarbejder stod Retableringen af Batterierne ved Strib og Middelfart; disse Batteriers Montering fuldendtes i de sidste Dage af Marts Maaned. Endvidere havde Ministeriet sin Opmærksomhed henvendt paa Frederiks Skandsen paa Helgenæs, som Artilleri-Brigaden under 15de Februar erholdt Ordre til at give en fast Besætning og Com-mando ligesom før Vaabenstilstanden.

Helgenæs gives
etter fast Besæt-
ning og Com-
mando.

Samtidigt med Spørgsmaalet om Forskandsningsarbejderne var naturligvis det om den eventuelle Ledelse af Operationerne kommet paa Bane. Krigsministeren havde nemlig under 11te Februar meddelt General Krogh, at den foreløbige Fordeling af Hæren ved Felttogets Aabning vilde være saaledes, at der i Jylland befandt sig 18 Batailloner, 16 Escadroner og 5 Batterier, medens Styrken paa Als udgjorde 10 Batailloner, 2 Escadroner og 3 Batterier. Spørgsmaalet om Operationernes Natur afgang væsenligt af, om Krigen, hvad der endnu var uvist, vilde blive ført med Insurgen-terne alene eller med disse, understøttede af faa, tyske Tropper, eller om Tydskland ligesom det foregaaende Aar vilde komme Insurgen-terne til Hjælp med en større Styrke. Ministeriet forment, at man i de to første Tilfælde fra vor Side kunde tage Offensiven, hvorimod man i sidste Tilfælde vilde være indskrænket til Defensiven, dog saaledes at man vilde kunne foretage betydelige Diver-sioner i Fjendens Ryg; det norrøyske Corps burde i dette Tilfælde efter Ministerens Formening helst tage Elbo Dalen til Operationsbasis og saaledes opgive Stil-lingen bag Vejle Aa. Ved den allerede paabegyndte

Overvejelser med
Hensyn til Le-
delsen af de
eventuelle Opera-
tioner. — Mini-
sterens og Gene-
ral Kroghs An-
skuelser i saa
Henseende.

Befæstning af Fredericia og det ved Snoghøj værende Brohoved, ved en hensigtsmæssig Cooperation af Marinen, ved Tilvejebringelse af de til Overskibning af Tropper og Materiel fornødne Transportfartøjer og ved Fortsættelse af den mellem Sønderborg og Bøjden oprettede Telegraflinie gennem Fyen henholdsvis til Fredericia og Nyborg vilde Ministeriet skaffe de nødvendige Betingelser tilveje, forat Hæren kunde være istand til at forfølge de militaire Formaal, som Omstændighederne maatte frembyde. Ministeriet udtalte dernæst Ønskeligheden af at erfare General Kroghs Formening om, hvorledes Hærens offensive Operationer burde foretages under de 2 førstnævnte Forudsætninger, ligesom ogsaa om, hvorledes en Defensiv burde indledes, naar Fjenden viste sig med en stor Overmagt.

General Kroghs Svar paa denne Opfordring indsendtes til Ministeriet under 14de Februar; den krydsedes imidlertid af en anden Skrivelse om det samme Emne fra Ministeriet til Generalen, der afsendtes den 15de Februar. Ministeren udtalte heri, at, naar Felttogget kunde begyndes med en offensiv Bevægelse fra vor Side, burde Hæren ved en rask Indrykning i Slesvig søge at sætte sig i Besiddelse af dette Hertugdømme. Der frembød sig da efter hans Formening 2 Alternativer, nemlig enten at samle hele Hæren til et Angreb mod Fjendens Front eller at lade Flankecorpset gjøre en Diversion i hans Ryg, medens det nørrejydske Corps førte Angrebet i Fronten. Ministeren formente, at, dersom Fjenden, naar det første Alternativ valgtes, kun havde en ringere Styrke concentreret ved den jydske Grændse, vilde han søge at naae tilbage til Bov, og Foreningen af det nørrejydske Corps og Flankecorpset kunde da skee i Omegnen af Kvers. Foretrak man derimod det andet Alternativ, da ansaa Ministeren det for hensigtsmæssigt at landsætte den største

Del af Flankecorpset i Landskabet Svansen i Nærheden af Sliminde, hvorfra det strax skulde besætte Overgangsstederne over Slien, navnlig ved Kappel, Arnæs og Mysunde, og dernæst bemægtige sig Ekernførde og true Slesvig. Naar en slig Diversion udførtes samtidigt med, at det nørrejydske Armeecorps satte sig i Besiddelse af Aabenraa, antog han, at man vilde tvinge Fjenden til at splitte sine Kræfter og muligen kunde manoeuvrere ham ud af den største Del af Hertugdømmet Slesvig. Ved den hele Operation vilde det være af den største Vigtighed, at det nørrejydske Corps ikke tabte Fjenden af Sigte, men bestandigt fulgte ham i Hælene under hans Tilbagegang. De saaledes fremførte Momenter bad Ministeren Generalen at tage under Overvejelse ved Udarbejdelsen af den Operationsplan, som han ventede indsendt fra ham, og henstillede til ham, om han vilde lade sin skriftlige Formening overbringe ved Chefen for hans Stab, Oberstlieutenant Læssøe, som da mundligen kunde udvikle og udjevne de mulige Meningsforskjelligheder.

Som alt berørt, havde General Krogh allerede den 14de indsendt sin Betænkning med Hensyn til Planen for de forskjellige Operationer. Han gik i denne ud fra 3 forskjellige Forudsætninger, nemlig at Fjenden var svagere, ligesaa stærk eller stærkere end vi.

I førstnævnte Tilfælde forment Generalcommandoen, at Fjenden aldrig kunde tænke paa at holde det nordlige Slesvig besat. Han kunde ikke sætte sig fast nordligere end ved Bov. Dersom han ikke var altfor svag, vilde han rimeligvis tage denne Stilling og risikere et Slag for at soutenere den, da han ellers uden Sværds slag tabte næsten hele Slesvig. Det antoges, at Fjenden vel var svagere end vi, men dog saa stærk, at vi maatte gaae frem med en vis Varsomhed, hvilket allerede vilde være Tilfældet, naar Fjenden kunde concentrere c. 20000 Mand. Det turde da være

raadeligt at slaaes ved Bov med næsten hele vor Styrke eller med henved 30000 Mand. Det vilde være rigtigst at gaae frem imod Bov med næsten hele Armeen samlet for at være sikker paa, at Fjenden ikke skulde kaste sig over et af vore Corpser og opnaae en Fordel, inden vi havde samlet vor Styrke. Da det vilde medføre megen uforudtænkt Kraft- og Tidsspilde at sætte Massen af Cavaleriet og Artilleriet over paa Als, og da disse Vaaben burde følge med Massen af Infanteriet, saa syntes det i dette Tilfælde rettest at concentrere saa meget som muligt af Armeen i Jylland og kun at lade et mindre Corps rykke frem fra Als.

Blev Fjenden under vor Fremrykning staaende ved Bov uden at gaae os imøde, hvilket var det Sandsynligste, forenede vi os med Besætningen fra Als ved Holbøl og Vilsbæk, bivouakerede om Natten i Egnen fra Bommerlund over Vejebæk til Skytterhuset, om muligt med et højre Flankecorps fremskudt til Østerby, og angreb den næste Morgen tidligt over Frøslev og Ellund, observerende Bov. Vi opgave ved dette Angreb begge vore Operationslinier, men kunde gjøre det paa Grund af vor Overlegenhed, der sikrede os imod et alvorligt Nederlag. Selv om vi skulde blive slaede og trængte tilbage ad Vejene over Valsbøl og Kravlund, vilde vi kunne formere os igjen ved Tønder.

Var Fjenden slaaet ved Flensborg, og havde han sat sig fast igjen i Slesvig, eller havde han strax sat sig fast der, vilde vort Hovedcorps gaae fra Flensborg over Vedelspang ved Langsøen til Set. Jürgen. Partiet om Slesvig selv var svagt mod et Angreb Nord fra.

Hovedsagen i det her omhandlede Tilfælde var efter Generalcommandoens Formening, at man ikke lod sig forlokke af sin Overlegenhed til at forsøge for adspaltende Bevægelser, men at man pressede Fjenden ved directe at gaae paa ham med sin samlede Styrke.

Det var naturligvis bestandigt forudsat, at Fjenden var saa stærk, at han endnu havde Chancer for sig.

Naar Fjenden var ligesaa stærk som vi og i det Hele havde en Armee paa c. 40000 Mand til Raadighed, vilde han efter at have efterladt den fornødne Bevogtning ved Kiel, Ekernförde, Rendsborg m. m. kunne tage Stilling ved Flensborg, men ikke nordligere med nogle og tredive tusinde Mand. Skulde han vove sig videre, vilde en Concentration af vor Armees Hovedstyrke paa Als og dens Fremrykning over Graasten snart bringe ham tilbage. Stod Fjenden ved Bov med ovennævnte Styrke, og vi vilde angribe ham med vor Armee, da var det naturligvis endnu nødvendigere end i forrige Tilfælde at nærme sig ham med en samlet Armee og ikke at udsætte sig for, at Foreningen af de adskilte Corpser blev umulig ved en Fremrykning af Fjenden mod Aabenraa, hvor han kunde slaae det norrøyske Corps, medens han indskrænkede sig til at observere og opholde Flankecorpset med en mindre Styrke. Man burde altsaa ogsaa i dette Tilfælde rykke frem fra Jylland med saa meget af Armeen som muligt.

Men naar Fjenden havde en Armee ved Bov, som var lig med vor i Styrke, var det Generalcommandoens Formening, at man ikke burde forhaste sig med at levere et Slag, hvis ugunstige Udfald kunde gjøre os ham underlegne, hvad vi ikke havde været fra Begyndelsen af. Man burde i dette Tilfælde vistnok benytte vor maritime Styrke til Foretagender, der kunde svække og vildlede Fjenden saalænge, indtil han begik en Fejl, og et gunstigt Øjeblik gav os gode Chancer. Efter Generalcommandoens Formening burde i dette Tilfælde næsten hele Infanteriet og Størstedelen af Cavaleriet og Artilleriet concentreres paa Als og derfra rykke frem i Sundevad og sætte sig fast ved Graasten og Bøgeskov. I

denne Stilling kunde vi modtage eller undvige et Slag, som vi vilde, med en aldeles sikkert Retraite; vi kunde med Lethed være i stadig Forbindelse med Aabenraa, ja endogsaa holde denne By besat, idet Besætningen støttede sig til Krigsskibe foran Byen, og vi vilde saaledes være i Besiddelse af hele Nordslesvig. Til ydermere Sikkerhed for Stillingen burde et Punkt ved Nordkysten af Sundeved befæstes; dertil kunde enten vælges et Punkt ved Sandbjerg Skov ligeoverfor Arnkilsøre, hvor Befæstningen vilde have den Fordel, at den kunde understøttes af Batterier paa Als; eller man kunde vælge et Punkt ved Ballegaard, hvilket havde den Fordel, at det bedre vilde understøtte vor højre Fløj i Sundeved og sikkrede os Herredømmet over en større Landstrækning. Medens Armeen holdt denne Stilling, burde man ængste og true Fjenden ved Diversioner i hans Ryg og Flanke. De Punkter, der især egnede sig hertil, vare Holdnæs, Maesholm, Ekernførde og Femern. Paa Holdnæs vilde en Styrke kunne holde sig, naar den understøttedes af Marinen; men det Observationscorps, som Fjenden maatte sende imod Holdnæs, vilde staae i saa god og nær Forbindelse med Flensborg, og Fjenden vilde saa hurtigt faae Underretning om den større Styrke, der maatte landsættes paa Holdnæs, naar man vilde foretage noget Alvorligt herfra, at dette Foretagende ikke syntes at kunne ængste ham betydeligt. Maesholm derimod syntes at egne sig fortrinligt til at holdes af en mindre Styrke og til at være Udgangspunkt for Diversioner, som kunde faae en meget alvorlig Betydning. Den var meget større end Holdnæs, den havde en stor Herregaard og en By paa 400 til 500 Mennesker; der fandtes en Del Skov; store Skibe kunde ankre langs den smalle Landtunge, som forbandt Øen med Fastlandet, og vare sikre mod alle vestlige Vinde.

En Landingsbro vilde vistnok kunne anlægges her, og en Forskandsning ved den nordlige Ende af Landtungen vilde kunne flankeres fra Skibene. Øen var saa stor, at et betydeligt Troppcorps kunde opholde sig paa den. En Del af Noret, som adskilte Øen fra Fastlandet, havde været inddæmmet, men efter Topografien skulde denne Inddæmning være aldeles odelagt af en Stormflod. Selv om den atter skulde findes der nu, var det dog meget sandsynligt, at man ved at gennemstikke Dæmningen kunde skaffe Vand ind over det inddæmmede Land. Ved Dæmningens Yderside var der nemlig 8 Fod Vand. Ved at lægge en Skandse ved Dæmningens Vestende kunde man maaskee endmere lette Offensiven fra Øen.

Naar man kastede blot en Bataillon med noget Skyts iland paa denne Ø, vilde der herfra kunne foretages Strejftog ind i Angeln, der vilde være Fjenden saa meget mere til Skade, som Øen laa 5 til 6 Mile fra Flensborg, og Fjendens Observationscorps altsaa maatte være meget langt borte fra hans Hovedstyrke; heller ikke vilde Fjenden let kunne have Kundskab om, hvor stor en Styrke der fandtes paa Øen. For senere Krigsbegivenheder, f. Ex. for Retraiten af en Armee, der vilde holde en Stilling ved Slesvig og Slien, kunde dette Punkt blive af megen Vigtighed. Det var muligt, at man ogsaa burde bemægtige sig den lille Ø med Lodshuset ved den nordlige Side af Slimundingen for at beherske denne og have et Tilflugtsted for de Partier, man vilde poussere ind i Svansen.

Ekernfærde var et meget farligt Punkt for en fjendelig Hær, der stod ved Flensborg eller nordligere, fordi en Styrke, der landede her, et Par Timer efter kunde være i Slesvig. Der burde vistnok gjøres saadanne Demonstrationer imod denne By, at Fjenden blev nødt til at holde en betydelig Styrke der eller i Sles-

vig. At sætte sig blivende fast i Ekernførde vilde kræve en altfor stor Styrke, da Byen kunde angribes og beskydes baade fra Nord- og Sydsiden.

Femern laa for langt borte fra Krigstheatret, saalænge Kampen dreiede sig om Slesvig, til at dens Besættelse kunde have nogen stor Betydning for os. Det var muligt, at Besiddelsen deraf kunde være os saa meget værd, at man til en vis Tid vilde undvære 600 til 800 Mand for at besætte den.

Var det lykkedes os ved at besætte Maesholm og ved derfra at gjøre Strejftog ind i Angeln samt ved Demonstrationer eller maaskee et virkeligt Angreb paa Ekernførde at nøde Fjenden til betydelige Detacheringer fra Hovedstillingen ved Flensborg, saa havde vi vel derved opnaaet en væsenlig Fordel, men vi maatte dog tilsidst prøve Vaabenlykken ved Bov. Man turde i dette Tilfælde ikke gjøre en saa stærkt omgaaende Bevægelse, som naar man havde decideret Overmagt. Man vilde vist gjøre bedst i at angribe med en betydelig Styrke langs Stranden, sætte sig i Besiddelse af Skoven ved Kysten paa den østlige Side af Mølleaaen, lade en Flotille med Landingsfartøjer løbe ind i Bugten ved Klusris og forsøge at kaste en Styrke iland S. for Mølleaaens Udløb. Havde man først fæstet Fod i Cluesris, vilde Stillingen ved Bov og Krusaa falde af sig selv. Men Detaillen af Angrebsplanen vilde afhænge for meget af Øjeblikkets Forhold, til at den forud kunde bestemmes. Efter et vundet Slag ved Flensborg maatte Hæren gaae imod Slesvig som i forrige Tilfælde. Fandt vi os foranledigede til at standse Offensiven ved Hertugdømmet Slesvigs Indtagelse, enten fordi Fjenden fik Forstærkning i Holsten, eller fordi de politiske Forhold ikke tillode os at rykke ind i dette Hertugdømme, saa vilde Stillingen ved Slesvig være den bedste, vi kunde indtage. Besætninger i Mysunde og

Ekernførde vilde dække vor venstre Fløj, den højre var tildels dækket af Under-Ejderen og Marskegnene ved denne Flod. Omegnen af Byen Slesvig egnede sig til et haardnakket Forsvar, og flere Stillinger tilbøede sig, der kunde benyttes saavel af en større som af en mindre Hær.

Vare vi uheldige i et Slag ved Bov, maatte vi helst gaae tilbage med vor Hovedstyrke til Sundeved. Skulde vi blive trængte bort fra denne Retraitelinie og nødte til at gaae mod Nord, var den østlige Landevej den simpleste og bedste. Trængte Fjenden stærkt paa, maatte vi hellere overnatte ved Hammelev og Magstrup end i Haderslev.

Naar Fjenden var stærkere end vi og havde c. 60000 Mand, kunde han efterlade henved 10000 Mand i Rendsborg, Ekernførde, Slesvig m. m., sætte sig med 30000 Mand ved Kvers, efterlade et Par tusinde Mand i Haderslev og Kolding og gaae ind i Jylland med 16000 til 18000 Mand. Med denne Styrke kunde han vel vove sig et Par Dagmarcher ind i Jylland, men maatte dog altid ved mindste Allarmering trække sig tilbage for at samle sine 16000 til 18000 Mand ved Kolding. Thi vilde han forsøge paa at sætte sig fast blot ved Horsens med et større Corps, da vilde dette være fjernet 6 Dagmarcher fra Hovedarmeen og udsat for Nederlag, saasnart vi kastede vor Hovedstyrke over ved Fredericia eller Orøund.

I dette Tilfælde vilde Fyen blive Centralpunktet for vor Armee, der imidlertid maatte have Als besat, saa at vi vare sikke paa dens Besiddelse, og tillige have et Corps paa 4000 til 5000 Mand i Jylland for at forhindre Fjenden i ved Strejfcorpser at underkaste sig Landet. Dette Corps vilde neppe være udsat for nogen Fare, da Fjenden ikke vel kunde forfølge det ud over Aarhus.

Var vor Hovedstyrke saaledes paa Fyen, da maatte dens Hverv være at passe det belejlige Øjeblik til at tilføje Fjenden partielle Tab. Tropperne burde derfor være concentrerede imellem Middelfart, Assens og Faaborg, Als og Maesholm burde være i vor Magt. Fra begge Steder burde vore Tropper hyppigt gribe Offensiven. Skulde Fjenden gaae mere end et Par Dagmarcher ind i Jylland, vilde en Landgang fra Fyen paa et eller andet Punkt af Jyllands Østkyst rimeligvis bringe os en Fordel.

Svækkede Fjenden sin Styrke ved Kvers, burde vi efter en Concentration af vor Styrke paa Als forsøge et Angreb gjennem Sundeved. Det vilde paa denne Maade rimeligvis lykkes os at holde Fjenden næsten ganske ude af Jylland, og det vilde være rimeligt, at vi kunde skaffe os partielle Fordele, der lidt efter lidt vilde svække Fjenden.

Dersom Fjenden med den omtalte Styrke lod sig nøje med Besiddelsen af Slesvig og holdt sin Hær concentreret imellem Aabenraa og Flensborg, var der fra vor Side ikke Andet at gjøre end at sætte os ret fast paa et Par Kystpunkter og derfra at udstrække vort Herredømme saa langt som muligt over det tilstødende Land. Foruden Als og Maesholm fortjente da ogsaa Orø med en Forskandsning paa Fastlandet ved Orøund at komme i Betragtning.

Det directe Forsvar af Jylland var neppe tilraadeligt uden under saadanne, særegne, politiske Forhold som dem, der havde fundet Sted i forrige Sommer. Et Flankeangreb var altid stærkere end et Frontalangreb, og jo længere tilbage man kunde ramme Fjendens Operationslinie, desto bedre.

At forsøge paa at holde sig i Elbo Herred vilde neppe heller være tilraadeligt for vor Hær. Dersom Fjenden rykkede ind i Jylland med c. 20000

Mand, var det sikkert nok, at vor Armee ikke alene kunde holde sig i Elbo Herred, men endogsaa angribe ham. Men Fjenden vilde ikke forsøge paa nogen Indrykning i Jylland med en saa ringe Styrke, naar vi bleve staaende i Elbo Herred. Saa han, at en betydelig Del af vor Armee stod paa dette Sted, da vilde han efterlade et meget mindre Observationscorps ved Kvers end de forudsatte 30000 Mand og angribe os med en betydeligt overlegen Styrke i vor Position i Elbo Herred, hvor han upaatvivleligt meget snart vilde nøde os til at søge Fredericia og Snoghøj for at indskibe os. Udsatte vi os for et Slag her mod en Overmagt, havde vi Sandsynlighed for at tabe det, og ovenpaa det tabte Slag vilde da følge hele Forvirringen ved Indesluttelsen i en Fæstning og en besværlig Overskibning. Elbo Herred vilde aldrig kunne blive noget Als for os. Det vilde aldrig lykkes os at holde os i længere Tid i Elbo Herred, naar Fjenden for Alvor vilde drive os ud deraf. Derfor tabte dette Sted imidlertid ikke sin Betydning, hvilken Nærheden af Fyens Kyst altid vilde hævde det. En Befæstning af Fredericia sikrede os en Retraite, naar vi sloges ved Kolding eller Haderslev, og der vilde kunne indtræffe mange Eventualiteter, der kunde medføre en Kamp ved disse Steder. Lykkedes det os at befæste Fredericia saaledes, at der ikke behøvedes en altfor stor Styrke til at forsvare den, saa kunde den gjøre Fjenden hans Fremrykning i Jylland meget betænkelig ved den Lethed, den gav os i at gjøre Landgang fra Fyen.

General Krogh sluttede sin Betænkning med at opkaste det Spørgsmaal, hvorledes man, da Størrelsen af den fjendlige Styrke var ubekjendt og muligen vilde vedblive at være det indtil kort før Fjendlighedernes Udbrud, burde fordele vor Troppestyrke for at være beredt paa alle Eventualiteter. Han bemærkede hertil,

at dersom Fjenden benyttede den Maaned, der skulde forløbe fra Vaabenstilstandens Opsigelse til Fjendlighedernes Udbrud, til at samle en os meget overlegen Hær i Slesvig, saa vilde det efter hans Formening være rigtigst at lade 4000—5000 Mand tage Stilling i Egnen ved Horsens, at besætte Fredericia med den mindst mulige Styrke og paa Als holde et Commando af en Styrke af 8000—10000 Mand, men at samle Hærens Hovedstyrke ved Fyens vestlige Kyst, hvorhos han udtalte, at Fjendlighederne fra vor Side i saa Tilfælde maatte aabnes med Anlæget af en Forskandsning paa Nordsiden af Sundeved og med en Besættelse af Maesholm og Oro. Var den Styrke, Fjenden havde kastet ind i Slesvig, ikke den, som vi raadede over, meget overlegen, saa ansaa Generalen det for rettest at concentrere hele Hæren med Undtagelse af et Par tusind Mand paa Als, og at aabne Fjendlighederne med at bemægtige sig hele Sundeved og rykke frem til Graasten. Var Fjendens Styrke endeligt svagere end vor, da ansaa Generalen det beqvæmest og sikkrest at samle Størstedelen af vore Stridskræfter ved Kolding for derfra at rykke ind i Slesvig. Saalænge man var i Uvished om Fjendens Styrke, syntes det derfor Generalen heldigst at concentrere Størstedelen af vor Hær paa Vestkysten af Fyen, hvorved man opnaaede ikke at behøve at rømme Jylland med Hovedstyrken af Hæren, saasnart en betydelig, fjendlig Styrke samlede sig ved Sydgrændsen, og desuden at holde Fjenden i Uvished om, hvor vi agtede at anvende vor Hovedstyrke. Som en Følge heraf foreslog Generalen, at Garden til Fods, 1ste, 2den og 3die Reserve-Bataillon, den sjællandske Afdeling af 1ste Reserve-Jægercorps, 3die Reserve-Jægercorps, 6te Dragon-Regiment og 4de Batteri (Marcussen) samt Halvbatterierne under Capitainerne Jonquières og Tillisch skulde samles paa

Fyens Vestkyst, hvorhen desuden 11te Linie-Bataillon, 5te Reserve-Bataillon, 1ste Jægercorps samt Husar-Divisionen skulde dirigeres, medens de øvrige, i Jylland værende Afdelinger concentreredes ved Arbejderne i Fredericia. —

Oberstlieutenant
Læssøe afgaav
til Kjøbenhavn
for at conferere
med Ministeren
om Operations-
planen og sam-
tidigt at berøre
flere Punkter,
Hærens Ordning
vedrørende.

Efterat General Krogh havde modtaget Krigsministerens føromhandlede Skrivelse af 15de Februar, beordrede han sin Stabschef til den 19de at afrejse til Kjøbenhavn; foruden Spørgsmaalet om Operationerne blev det Denne tillige paalagt at berøre forskjellige Punkter, vedrørende Hærens Ordning under et forestaaende Felttog; Bemærkningerne i saa Henseende vare fremkaldte ved et i Slutningen af Ministeriets Skrivelse af 15de Februar udtalt Onske om at erholde meddelt, hvad der efter General Kroghs Mening endnu kunde gjøres for at forøge Hærens Kampdygtighed. Efter Krigsministerens Ordre fremsatte Stabschefen den 23de Februar disse Punkter skriftligt. Han fremhævede først med Hensyn til Hærens Overcommando det Onskelige i, at den fornødne Bestemmelse i saa Henseende kom til at udgaae saa tidligt, at alle Forhold vare klare, naar Operationerne skulde tage deres Begyndelse; som det Heldigste fremhævede han den Bestemmelse, at een Mand udnævntes til Hærens commanderende General, og at Denne kunde begive sig derhen, hvor han fandt sin Nærværelse nødvendig, altsaa baade til Als, Fyen og Jylland. Hvad Hærens Inddeling angik, da udtalte han den Formening, at den efter sin Størrelse helst burde deles i 3 Divisioner, men at disse, da Omstændighederne let kunde medføre, at mindre end en Trediedel af Hæren kom til at agere alene f. Ex. i Jylland, ikke burde være af samme Størrelse, men at den ene f. Ex. kunde bestaae af 3, den anden af 2, og den tredie af 1 Brigade Infanteri. Denne sidste Division, hvis Bestemmelse var at agere i Jyl-

land, naar Hovedstyrken blev dragen andetsteds hen, skulde der desuden tildeles 4 à 6 Escadroner, 1 Batteri og en Afdeling Espingoler; for det Tilfælde, at hele Hæren forblev samlet, kunde denne Division være Avantgarde for samme. De 2 andre Divisioner formentes efter Omstændighederne at kunne formeres af 2 eller 3 Brigader; under en Kamp kunde de saaledes begge bestaae af 2 Brigader, medens den femte Brigade dannede Reserven. Med Hensyn til selve Personernes Anvendelse i de højere Commandoposter blev den Formening udtalt, at hvis Overcommandoen blev given til General Krogh, kunde General Schleppegrell commandere 1ste Division, medens Førstnævnte kunde overtage denne Commando, saafremt en Anden blev udseet til Højstcommanderende. Til Commandeur for 3die Division ansaaes Oberst Rye i alle Tilfælde for bedst egnet.

For de enkelte Vaabens Vedkommende udtaltes fremdeles det Ønskelige i, at den Corpsaand, som var vunden i forrige Felttog ved de da bestaaende Brigader, ikke gik tabt, og at derfor de Batailloner, som dengang kjæmpede sammen, ogsaa forbleve sammen for Fremtiden; navnlig blev det fremhævet som vigtigt, at Brigaderne vare saa ligeligt sammensatte, at de nogenlunde havde samme Værd, hvorfor det antoges for hensigtsmæssigt, at Linie-Bataillonerne og de nyformerede Batailloner fordeltes efter et vist Forhold til Brigaderne, en Fordeling, der lettest vilde kunne skee, naar Tropperne sammendroges paa Als, Vestkysten af Fyen og ved Fredericia.

Hvad Cavaleriet angik, bemærkede Oberstlieutenant Læssøe, at selv kun til Udførelsen af Forposttjenesten vilde den tilstedeværende Cavaleristyrke neppe være tilstrækkelig for en Hær paa 32000 Mand, og at, hvis det var muligt at foreøge Escadronernes Styrke til 150

Menige og derved gjøre Cavaleriet c. 500 Mand stærkere, saa vilde dette være en meget anbefalelig Foranstaltning.

For Artilleriets Vedkommende blev det udtalt, at 8 Batterier maatte ansees for et Minimum ved en Hær paa 32000 Mand, hvorfor det vilde være heldigt at forøge den nærværende Artilleristyrke med et Par Batterier; hertil kom endnu, at Vanskelighederne ved Transporten gjorde det ønskeligt at have saa meget Artilleri paa Als, at det Infanteri, der under visse Eventualiteter maatte sendes derhen som Forstærkning, ikke behøvede at føre nogen Artilleristyrke med sig.

Med Hensyn til Generalcommandoerne i de forskjellige Provindser blev der udtalt det Ønske, at disse skulde beordres til at understøtte den active Hær, naar denne helt eller delvis befandt sig i Generalcommandodistrictet, men at Hæren iøvrigt skulde være aldeles uafhængig af Generalcommandoerne. —

I Overensstemmelse med Armeebefalingen af 4de September skulde det permitterede Mandskab møde den 1ste Marts. Denne Befaling blev opretholdt for Cavaleriets og Artilleriets Vedkommende, hvorimod dens Udførelse for Infanteriafdelingernes Vedkommende, forsaavidt som ingen Indkaldelse af tidligere anførte Grunde havde fundet Sted, udsattes til den 7de s. M.

Forholdsregler
med Hensyn til
Concentrationen
af Hæren.

Efterat Krigsministeriet havde modtaget de foromhandlede, forskjellige Indstillinger og Betænkninger, befalede det den 2den Marts, at 1ste Jægercorps skulde overgaae fra 1ste til 5te Infanteri-Brigade, og at 1ste og 2den Infanteri-Brigade skulde samles paa Fyen, hvorfor de paa Sjælland og i Jylland værende Afdelinger af disse Brigader skulde overføres til den nævnte Ø. I Henhold til denne Befaling overskibedes den 6te Marts 2den Forstærknings-Bataillons 3 Compagnier til Fyen; det fjerde Compagni, der foreløbigt forblev i Kolding, fulgte efter den 16de. 1ste Forstærknings-Bataillon afgik samme-

steds hen den 8de, og 1ste Reserve-Jægercorp's jyske Afdeling den 14de, medens 13de Linie-Bataillon forblev i Fredericia til den 18de Marts, da den fulgte efter de fornævnte Batailloner. Af de sjællandske Batailloner beordredes under 8de Marts 1ste og 2den Reserve-Bataillon samt 1ste Reserve-Jægercorp's sjællandske Afdeling til henholdsvis den 15de, 16de og 17de samme Maaned at afgaae fra Kjøbenhavn for den 18de, 19de og 20de at overføres til Nyborg. Den samme Ordre indeholdt Befaling for 4de Dragon-Regiments 4de Escadron til den 11te Marts at afmarchere fra Nestved til Korsør, hvorfra den den 13de overførtes til Als, samt til Regimentets 2den Escadron om at bryde op fra Vordingborg den 14de Marts ligeledes til Korsør, hvorfra den overskibedes til Nyborg den 17de. Det Samme var Tilfældet den 21de med Husar-Reserve-Escadronen, der den 17de var afmarcheret til Korsør. Paa Vestkysten af Fyen, hvorhen de forannævnte Infanteriafdelinger efterhaanden dirigeredes, formeredes 1ste og 2den Infanteri-Brigade; sidstnævnte forøgedes med Livgarden til Fods, der ved kongelig Resolution af 12te Marts blev stillet til Krigsministeriets Raadighed og den 21de Marts afgik fra Kjøbenhavn til Korsør, hvorfra den den 24de overførtes til Fyen.

Krigsministeriets Ordre om Hærens Inddeling fra den 1ste Marts at regne i 2 Armeecorpsere fremkaldte, da der ikke samtidigt blev truffet nogen Bestemmelse om en Overcommando for den samlede Hær, hos General Bülow en Uvished angaaende Armeecorpsernes tjenstlige Stilling til hinanden, og dette Forhold forekom ham endnu mere uklart, efterat Krigsministeriet under 18de Februar havde givet de tidligere berørte Bestemmelser om Organisationen af et Feltingenieurdetachment og om Oprettelsen af en særlig Ingenieurstab for

Forhandlinger
angaaende de 2
Armeecorpsers
tjenstlige Stilling
til hinanden.

Flankecorpset samt under 20de Februar havde ansat Overlæge Bendz og Overkrigscommissair v. Schmidten henholdsvis som Corpsstabslæge og Corpsintendant for hele den active Hær, altsaa baade for det norrøyske Armeecorps og for Flankecorpset. Under 2den Marts udtalte Generalen sig derfor i saa Henseende for Ministeriet og indstillede navnlig, at Flankecorpsets Ingenieurdetachment maatte blive normeret med 1 eller 2 selvstændige Ingenieurdelinger med tilhørende Delingsparker og egen Reservepark, som kun skulde staae under Flankecorpsets Ingenieurstab og under selve Flankecorpset, samt at Corpset maatte erholde sin egen Stabslæge og Intendantur, der kun ved en eventuel Forening af Armeecorpsene skulde staae under den egenlige Corpsstabslæges og Corpsintendants Overbestyrelse. I Anledning af denne Indstilling udtalte Ministeriet under 6te Marts, at, indtil muligvis en Øverstcommanderende over hele Hæren blev udnævnt, skulde for Armeecorpsernes gjensidige Stilling den Regel gjælde, at Flankecorpset skulde modtage Ordre af det norrøyske Corps, naar begge Corpser vare forenede. Naar Udførelsen af et Foretagende fordrede en Samvirken af begge Armeecorpsene, da skulde den Højstcommanderende for det norrøyske Corps saa betimeligt som muligt underrette Flankecorpset om den Operation, han agtede at foretage, og om den Cooperation, han forlangte, at Flankecorpset skulde yde. Dette sidste havde i saa Fald af yderste Evne at bidrage til Formaalets Opnaaelse, og hvis der efter dets Skjøn maatte næres store Betæneligheder derved, itide at gjøre det norrøyske Armeecorps opmærksomt derpaa. Forøvrigt skulde den Højstcommanderende for Flankecorpset handle efter bedste Overbevisning, efterdi han ved at unddrage sig en Samvirken, som det stod i hans Magt at yde, vilde paadrage sig et ligesaa stort Ansvar som ved ligefrem at nægte

at efterkomme en given Befaling. Hvad de specielle Spørgsmaal angik, da udtalte Ministeren, at den givne Bestemmelse om, at Flankecorpsets Ingenieurstab skulde være aldeles uafhængig af Commandeuren for Feltingenieurdetachmentet, saalænge begge Armeecorpser vare isolerede, ogsaa skulde være gjældende for den af Detachmentet til Pionertjeneste ved Flankecorpset afgivne Deling, men at denne Uafhængighed selvfølgelig ogsaa maatte bortfalde, naar Foreningen af begge Corpser iværksattes, og at det iøvrigt burde have sit Forblivende ved de under 18de Februar givne Bestemmelser om Feltingenieurdetachmentets Organisation. I Analogi hermed tilkjendegav Ministeriet endvidere, at den højstcommanderende Artilleriofficer ved Flankecorpset, Major Bruun, ogsaa skulde være uafhængig af den højstcommanderende Artilleriofficer ved det nørrejsdske Armeecorps, Oberstlieutenant Deichmann, saalænge begge Corpser vare adskilte, men at denne Sidste skulde fungere som højstcommanderende Artilleriofficer for hele den active Hær, naar begge Corpser vare forenede. — Hvad endeligt Spørgsmaalet om een fælles Corpsstabs-læge og Corpsintendant for begge Armeecorpser angik, da fastholdt Ministeriet sin i saa Henseende trufne Bestemmelse.

Da man i Begyndelsen af Marts Maaned havde Grund til at troe, at Vinteren var overstaaet, og at der ingen Fare var tilstede for, at Alssund og omliggende Farvande skulde fryse til, var General Bülow betænkt paa atter at sætte Als i sin tidligere Forsvarsstand og navnlig at lade de nordligere Kystbatterier monteres med det Skyts, som i Vinterens Løb havde fundet Anvendelse ved Armeringen af de omkring Sønderborg opførte Lynetter; Generalen ansaa det ligeledes for hensigtsmæssigt at lade bygge Barakker for 2 Batailloner henholdsvis N. og S. for Kjør for saaledes at

Als sættes atter i sin tidligere Forsvarsstand. Bygning af Barakker paa Utke-høi Halva.

kunne tilvejebringe Qvarter for en Del af Øens Besætning, naar denne i offensive eller defensive Øjemed maatte blive concentreret paa Ulkebøl Halvø. Efterat Krigsministeriet under 12te Marts havde givet sit Minde til Udførelsen af disse Foranstaltninger, paabegyndtes Arbejderne strax, forat de kunde være tilendebragte inden Udløbet af Vaabenstilstandsperioden; til yderligere Støtte for Forsvaret befalede Flankecorpset under 22de Marts Ingenieurstabten at foranstalte Anlægget af et Batteri ved den ved Sønderborg sydligst liggende Mølle og i saa Henseende at conferere med den højstcommanderende Artilleriofficer.

Foranstaltninger
til Forberedelse
af mulige, offensive
Operationer
fra Als.

Ikke mindre magtpaaliggende maatte det være itide at træffe saadanne Foranstaltninger, som kunde sees fornødne eller i alt Fald hensigtsmæssige, hvis vor Hær ved Gjenoptagelsen af Fjendlighederne maatte beslutte sig til et Frembrud fra Als i det Sundevedske. Spørgsmaalet om Retableringen af Broen over Alssund havde saaledes allerede været paa Bane i den første Halvdel af Februar Maaned. Efterat Commandoen paa Als havde henledet Krigsministeriets Opmærksomhed paa det Bekostelige i at benytte i Transport tagne Skibe som Brounderlag og udtalt, at man hertil hellere burde anvende gamle Kanonbaade eller andet, hensigtsmæssigt Materiale, befalede Ministeriet under 15de Februar Ingenieurcapitain Schovelin og Lieutenant Gandil af Sæetaten at udarbejde et Forslag om, hvorledes Broen over Alssund med mindst Bekostning maatte kunne tilvejebringes navnlig ved Benyttelse af det tilstedeværende Materiel. Allerede under 18de Februar fremsendte Commandoen paa Als et saadant Forslag, der hovedsagelig gik ud paa, at man skulde benytte 16 gamle Kanonbaade eller Pranme som Underlag for den fastliggende Del af Broen og de i Behold værende Tranfader til den bevægelige Del af samme; Materiellet

til Overbygningen var for Størstedelen blevet anvendt til andre Arbejder og maatte derfor skaffes tilveje fra Kjøbenhavn. Iøvrigt henleddes Opmærksomheden paa det Ønskelige i, at Broen blev betydeligt bredere end den tidligere. Den 1ste Marts gav Krigsministeriet Flankecorpset Ordre til at forberede Alt til Brobygningen over Alssund, saa at Broen i ethvert Fald kunde være færdig til den 26de Marts, men hvad selve Bygningsmaaden angik, var der allerede forinden taget den Bestemmelse, at Broen som forhen skulde slaaes med 1 Bane, og at der som Underlag for samme skulde benyttes dertil requirerede Smaafartøjer, da Marineministeriet havde forment, at de ønskede, gamle Kanonbaade ikke i betimelig Tid vilde kunne bringes i forsvarlig Stand.

Den 18de Marts, omtrent samtidigt med at Brobygningen paabegyndtes, indgik Flankecorpset med et fra dets Ingenieurstab modtaget Forslag om Anlægget af fortificatoriske Arbejder i det Sundevedske. Det fremhævedes heri som først og fremmest nødvendigt, at Brohovederne, der i Vinterens Løb havde lidt betydeligt ved Vejrligets Indflydelse, restitueredes i deres oprindelige Form, idet det tillige anførtes som ønskeligt, at de forstærkedes ved, at der imellem dem paa passende Punkter anlagdes tvende Lynetter, hver til en Besætning af c. 100 Mand med et Par Feltpiecer, hvorved man navnlig vilde vinde den Fordel, at en ikke lidet større Troppstyrke vilde kunne finde Plads til Samling og Opstilling bagved og imellem Værkerne. Man ansaa det endvidere for meget hensigtsmæssigt, at Positionen paa Dybbølbjerg forstærkedes ved Anlægget af 5 Redouter eller Lynetter, hver til en Besætning af 300 à 400 Mand med 2 à 4 Feltpiecer, samt at der anlagdes et Værk til en Besætning af c. 400 Mand med nogle Espingoler længer mod Nord i Sundeved

Forslag om Anlæg af fortificatoriske Arbejder i Sundeved.

tæt ved Alssund. For Gjennemførelsen navnlig af de tvende sidste Projecter udtalte Flankecorpset sig meget varmt, idet det gik ud fra, at vi ved at hævde Besiddelsen af Dybbølbjerg ikke alene bedre vilde sikkert Overgangen til Als, men tillige vilde beherske Sundevædet, og for det paatænkte, nordligere Værks Vedkommende, der iøvrigt kun tænktes anlagt under en eventuel Fremrykning af vor Hær, gjorde gjældende, at vi derved, hvis Hæren skulde blive tvungen til atter at gaae tilbage til Als, vilde have Fodfæste paa to Steder af Fastlandet. Dette vilde gjøre det nødvendigt for Fjenden at dele sin Opmærksomhed og Styrke og turde ved en fornyet Fremrykning fra vor Side være af megen Betydning. Krigsministeriet billigede det gjorte Forslag om Brohovedernes Istandsættelse og Udvidelse, ligesom det ogsaa bemyndigede Flankecorpset til efter eget Skjøn fra den 27de Marts af at regne at besætte Brohovederne, hvorimod det udtalte, at de øvrige, foreslaaede, fortificatoriske Anlæg ikke for Tiden vilde kunne bringes til Udførelse.

Foranstaltninger for at hindre enhver hemmelig Forbindelse mellem Fjenden og Als.

Ogsaa paa saadanne Foranstaltninger, som maatte ansees for hensigtsmæssige for at hindre enhver hemmelig Forbindelse med Fjenden, havde Flankecorpset sin Opmærksomhed henvendt. Under 13de Marts anmodede det saaledes Regjeringscommissionen for Als og Ærø om senest inden den 21de Marts at bortvise alle mistænkelige Personer fra Als, og under 19de Marts blev det befalet, at fra den 23de s. M. skulde alle Fartøjer og Baade ved Kysten af Alssund lægges op, saaledes at al Overfart, Fiskeri m. m. paa denne Strækning indtil videre skulde ophøre, idet det dog tillodes enkelte paalidelige Personer om Dagen at drive Fiskeri i Sønderborgs umiddelbare Nærhed; Fartøjerne ved Øens øvrige Kyster skulde sættes under Opsyn og samles fra Kl. 6 om Aftenen til Kl. 6 om Morgenen paa

passende Punkter under tilbørlig Vagt. Under 28de Marts blev det endeligt befalet, at al Passage mellem Als og Fastlandet skulde spærres fra den samme Dag undtagen for de Personer, som vare forsynede med Tegn fra Flankecorpset. — Hvad der væsenligt maatte opfordre Flankecorpset til at være paa sin Post, vare de efterhaanden indløbende Efterretninger om, at en fjendlig Styrke af 20000 Mand befandt sig N. for Flensborg, og at en betydelig Del af Insurgent hæren var indtruffen i Sundeved, samt Uvisheden om, hvorvidt de fjendlige Stridskræfter vilde ansee sig for bundne ved den fra dansk Side skete Tilkjendegivelse om Fjendlighedernes Udsættelse indtil den 3die April. Flankecorpset fandt sig saa meget mere opfordret til at vise den største Aarvaagenhed, som en Skrivelse fra General Bonin, det paa denne Tid modtog, syntes at antyde, at Generalen ikke mere ansaa sig bunden ved Vaabenstilstandsconventionen. Flankecorpset havde nemlig efter at have erholdt Kundskab om, at betydeligere Troppemasser efterhaanden vare blevne satte i Marche Nord paa og navnlig ogsaa havde besat Sundeved, under 20de Marts tilskrevet General Bonin og henedet hans Opmærksomhed paa den i Henhold til Vaabenstilstandsconventionens Artikel 2 i sin Tid truffne Overenskomst, ifølge hvilken en Linie fra Adsbøl over Borup til Varnæs blev fastsat som Demarcationslinie i Tilfælde af Gjenoptagelsen af Fjendlighederne, idet det opfordrede Generalen til i det Mindste ikke inden den 26de Marts at lade sine Tropper overskride denne Linie. I sit Svar derpaa af 21de Marts udtalte General Bonin, at de paaankede Troppebevægelser fandt Sted for efter Udløbet af den fra dansk Side opsagte Vaabenstilstand med væbnet Haand kraftigt at kunne modsætte sig enhver Fremtrængning af vor Hær; iøvrigt indskrænkede han sig til i almindelige Udtryk at anføre,

at han allerede flere Gange havde givet Beviser paa, at han ansaa det for sin Pligt at opfylde Vaabenstilstands-conventionens Betingelser, hvorimod han som Brud paa samme fra vor Side navnlig frembævede Besættelsen af Ribe, Forstærkningen af Als's Besætning og endeligt den paabegyndte Broslagning over Alssund. For at kunne møde ethvert Forsøg, som muligen Natten mellem den 26de og 27de Marts, den oprindeligt fastsatte Termin for Vaabenstilstandens Udløb, fra fjendlig Side maatte blive foretaget i den Hensigt, ved et coup de main at opnaae nogle om end temporaire Fordele, befalede Flankecorpset, at for denne Nat samtlige monterede Batterier skulde forsynes med Betjeningsmandskab, Kystvagnerne betydeligt forøges, og en Styrke af alle Vaaben holdes beredt til hurtig Udrykning; endvidere befalede nogle Transportfartøjer, der skulde besættes med Infanteri og Espingoler, stationerede paa begge Sider af Broen, ligesom ogsaa Chefen for Escadren anmodedes om eventuelt at ville medvirke til et activt Forsvar og navnlig at lade Sundet bevogte ved Patrouillebaade; dette Sidste ansaa man for meget ønskeligt ogsaa for de følgende Nætters Vedkommende, for hvilke iøvrigt de anførte Befalinger ikke skulde være gjældende, uden forsaavidt den forstærkede Kystbevogtning angik.

De paa Als værende Troppers Dislocation var, naar undtages en den 16de Marts foretagen Ombytning af de den 3die og 6te Infanteri-Brigade tildelte Cantonnements, i den sidst omhandlede Periode ikke undergaaet nogensomhelst, væsenlig Forandring; først den 30te Marts concentreredes de paa Als værende Tropper i den sydvestlige Del af Øen for at give Plads for de Afdelinger af det nærrejsdske Armeecorps, der, saaledes som det nu vil blive omtalt, som Følge af den lagte Operationsplan bleve overførte til Als.

Med Hensyn til denne Operationsplan da vil det

Dislocationen af
de paa Als væ-
rende Tropper.

af hvad der tidligere er anført, erindres, at der herskede en Uoverensstemmelse mellem de af Krigsministeren og General Krogh i saa Henseende fremsatte Anskuelser, idet den Første ansaa det for rigtigst at aabne Felttoget med en fra Als udgaaende Diversion ad Søvejen, rettet mod en af de sydligere liggende, slesvigske Havne, hvorimod Generalcommandoen i Nørrejylland under den Eventualitet, at en offensiv Bevægelse mod en en noget overlegen Fjende kunde ansees for tilraadelig, var stemt for med Hovedstyrken at rykke frem i Sundevad, medens en mindre, paa Nordgrænsen af Slesvig concentreret Styrke fremsendte Partier henad mod Aabenraa, og derved søge at dække en større Del af Nordslesvig. En i Begyndelsen af Marts Maaned indtruffen Omstændighed bidrog imidlertid til, at dette Spørgsmaal atter blev draget frem, nemlig Ankomsten til Kjøbenhavn af den franske General Fabvier. Det er paa et tidligere Stadium af denne Fremstilling blevet anført, at der i Begyndelsen af Krigen næredes et Ønske om at faae en prøvet, fremmed General til Fører for Hæren, hvorved man da navnlig havde Opmærksomheden henvendt paa Frankrig. Denne Tanke var man vel senere kommen bort fra, men man nærede dog stadigt Ønsket om, at en fransk General skulde komme til Danmark for at gjøre sig bekendt med Beskaffenheden af vore militaire Forhold, idet man tillige haabede med Hensyn til de eventuelle Operationer at drage Nytte af hans Erfaring; man troede herved samtidigt at fremme militaire og politiske Formaal. Den Personlighed, man navnlig havde ønsket at vinde, var den bekendte Marechal Bugeaud, men da dette ikke lykkedes, paalagdes det under 6te Februar den danske Gesandt i Paris at virke for, at en anden, fransk General kunde blive bevæget til at komme til Danmark, hvad der førte til, at General Fabvier i Begyndelsen af Marts ankom til Ham-

Forhandlinger angaaende Operationsplanen for den danske Hær ved Fjendtlighedernes Gjenoptagelse, tildels foranledigede ved General Fabviers Ankomst til Kjøbenhavn.

borg, hvor den derværende Oberstlieutenant Schlegel fik Ordre til at modtage ham og ledsage ham til Kjøbenhavn. Generalen fandt en meget smigrende og gjæstfri Modtagelse hos Hs. Majestæt Kongen, og den 10de Marts blev General Krogh opfordret til at begive sig til Kjøbenhavn, hvor Ministeren da i Forening med ham og den franske General agtede at træffe endelig Bestemmelse om Operationsplanen for det kommende Felttog. Efter forskjellige Forhandlinger blev der endeligt i en Conference, som den 17de Marts fandt Sted mellem Krigsministeren, Marineministeren og General Krøgh, taget Beslutning angaaende den omhandlede Sag, en Beslutning, hvori den af Krigsministeren nærede Anskuelse angaaende Aabningen af Felttoget trængte igjennem, hvad der vil fremgaae af nedenstaaende Instruction fra Marineministeren til den til Chef for Østerso-Escadren udnævnte Commandeur Garde:

Instruction fra
Marineministe-
ren til Chefen
for Østerso-
Escadren.

Den 26de Marts bør over Assens med saa lidt Opsigt som muligt være concentreret paa Als omtrent 28000 Mand, hvorimellem 7 Batterier Artilleri, men ikkun 2 til 4 Escadroner Cavaleri. Ved Kolding vil staae hele Cavaleriet, 1 Brigade Infanteri og 1 Batteri, tilsammen 6 til 7000 Mand. Af Marinen bør der være samlet ved Als Gefion, Havfruen, Galathea, Najaden, Mercurius, St. Croix, 12 Kanonchalouper, 6 Kanonjoller og følgende Dampskibe: Hekla, Gejser, Hertha, Skirner, Ægir, Valdemar, Slesvig og Caroline Amalie, samt af Armeens: Ophelia og Odin. Paa Bugten imellem Langeland og Kiel Commandeurcapitain Bille med Rota og Bellona. Paa Vejen hen Linieskibet Christian den 8de.

Det kan ej undgaae Fjendens Opmærksomhed, at Hovedstyrken har samlet sig paa Als. Det antages for afgjort, at hans Plan er med sin hele Styrke at ind-

tage en fast Position ved Bov og Krusaa. Broslagningen og alle de Dispositioner, som træffes, bør tilsammen udføres saaledes, at han bestemt venter Angrebet igjennem Sundeved, understøttet af et Angreb fra Søen i Flensborg Fjord, samt en Diversion over Holdnæs igjennem Angel til Flensborg. Han maa muligst forhindres i at beholde Vejen nordefter over Aabenraa aaben, forat han ej skal kaste nogen overlegen Styrke imod det jydsk Cavalericorps. I dette Øjemed bør 1 Skib, f. Ex. Najaden, med 2 Kanonchalouper om Natten til den 27de besætte Aabenraa Fjord, bestryge Chausseen, efter Omstændighederne besætte Byen, røre den danske Befolkning, forjage eller fange de oprørske Embedsmænd, indsætte medhavende Overembedsmænd og en Postmester, og hvis Fjenden har ladet Vejen nogenledes ubesat, da ved Stafet eller sikkert dansk Bud til Haderslev underrette det fremrykkende Corps om Tilstanden. Søfolk udskrives ikke, men bevæbnes tilligemed Tømmermændene til Stadens Forsvar. Capitain Dirckinck ansees meget skikket hertil, og han bør søge saavidt muligt at oplive Omegnens Befolkning til at rejse sig en masse for Kongen og Retfærdighedens Sag og bør i dette Øjemed medgives Proclamationer.

Til Bedækning i Als Sund forblive ved Broen 2 Kanonahalouper og 2 Joller.

Allerede den 26de indtage Havfruen, Mercurius og 2 Kanonchalouper Stationen ved Holdnæs. Disse Skibe gjøre ved Dag gry den 27de et Angreb i Flensborg Fjord, beregnet paa at gjøre megen Spektakel og at allarmere den ved Bov og Krusaa staaende Fjende, for hvem Hovedoperationen forhaabenlig herved saalænge som muligt skal blive skjult.

Denne Hovedoperation skal bestaae i, fra Als at kaste omtrent 24000 Mand med 6 Batterier og 2 Escadroner hurtigst muligt i Land ved Ekernefærde, og

da denne Armee skal have sin eventuelle Retraite igjennem Svansen, da ligetidigt hermed at bemægtige sig Sliminde, befæste begge Halvørne paa Siderne af Sliens Munding og trænge med Kanonflotillen op til Slesvig og Gottorp for saaledes at dække Armeens Flanke, sikre sig Slien og Overgangen ved Gottorp samt den ildesindede Stad Slesvig og fange eller forjage alle Oprørets derboende Overautoriteter og Ledere.

Til denne Sideattaque i Slien er bestemt Dampskibet Ægir med 6 Kanonchalouper, 4 Joller og 1 Bataillon Infanteri samt de fornødne Pionerer og Sappeurer. Disse lande strax ved Sliminde og begynde der at forskandse under Dækning af 2 Kanonjoller. Den øvrige Flotille gaaer rask opefter og lader de 2 andre Joller blive ved Kappel, hvorfra alle Jagter og Fartøjer sendes udefter til Maesholm, eller, hvis Modstand gjøres, øjeblikkeligen brændes, thi paa Sliens Nordside, i Angel, maa ikke forblive en eneste Jolle. Ved Arnæs efterlades paa samme Maade 1 Kanonchaloupe, og ved Mysunde 1 Kanonchaloupe, der holder Færgen paa Svansener Siden. Med de 4 øvrige Kanonchalouper og Bataillonen gaaer Ægir rask op til Slesvig, Soldaterne i Jagter paa Slæbetoug om fornødent. Bataillonen landsættes under Kanonbaadenes Ild, besætter Gottorp og afkaster Broen dertil, 1 Kanonchaloupe iagttager Chausseen over Hadeby Nor, de 3 andre Passet ved Gottorp. Alle Jagter og Baade hales ud eller ødelægges; det lille Dampskib paa Slien besættes. De rebelske Autoriteter fanges eller forjages. Staden skydes i Brand, saafremt den ikke inden 1 Qvarter efter Opfordring sender sin Magistrat for at sværge Kongen Troskab og udlevere alle Vaaben, inclusive Borgervæbningens. Politimester Eggers indsættes med Magt, de offentlige Kasser tømmes; alle Magasiner tages i Besiddelse og brændes, saafremt Fjenden kommer hurtigere fra Flensborg,

and vore Tropper fra Ekernfærde, hvorhen strax sendes Stafet med Efterretning om Besættelsen. Her gaaes frem med al Krigens Strenghed og Opmærksomhed paa enhver Gjenstand; ved mindste Gjenstridighed et Par Bomber midt ind i Staden.

Hovedexpeditionen gaaer imidlertid fra Als, hvor Indskibningen bør skee paa engang fra Sønderborg, Hørup Hav og Mommark, om Aftenen den 26de til Ekernfærde, hvor Udskibning bør skee om Morgenens ved Daggry den 27de og, forsaavidt muligt, i selve Havnen. Man antager, at der paa engang kan overføres mindst 10000 Mand Infanteri med 3 bespændte Batterier og 1 Escadron, da nemlig de 10 Dampskibe kunne tage omtrent 3500 Mand og slæbe dobbelt saa mange, og da Transport-Kanonfartøjerne kunne tage 3 Batterier Artilleri og noget Cavaleri, hvoraf Resten vil gaae i de bedst dertil passende Baade og Fartøjer. Af Vind og Omstændigheder vil det afhænge, hvilken Del Gefion, Galathea og St. Croix kunne tage heri. Det forudsættes, at der ved Ankomsten til Ekernfærde forefindes Commandeurcapitain Bille med Fregatterne Rota og Bellona, da han vil være beordret til om Natten at løbe ind for at forjage Fjenden fra Byen og ødelægge Batteriet paa Sydsiden af Fjorden. For at sikre dette bør den 26de fra Sønderborg et Krydsfartøj sendes ned at lægge sig paa Middelflaket og der om Natten at vise en Lanterne til Advarsel for Fregatterne.

Af alleryderste Vigtighed vil det være, at Debarqueringen udføres med muligste Hurtighed og Orden, og at alle Dampskibe og Transportskibe øjeblikkeligen retournere til Als for med muligst Hurtighed at overføre den næste, lignende Transport, thi af denne Hurtighed afhænger mest det hele Foretagendes Udfald. Denne anden Transport vil følges af flere Transporter, dels til Ekernfærde, dels til Sliminde, men disse maa

skee efter Aftale med den commanderende General. og kan derfor herfra ingen Forholdsregler gives.

Naar denne Hovedoperation er udført, ville de fleste Transportmidler formentligen hensigtsmæssigst kunne henlægges indenfor Sliminde, hvorimod de store Skibe, der ej kunne cooperere med Armeen eller harassere den fjendlige Armeé, ville kunne foretage nyttige Diversioner især til Kiel for at bemægtige sig det Søværn, Fjenden der har begyndt at danne. Denne Operation vilde De derfor behage at udføre med Linieskibet, hvis det til den Tid er ankommet, og ellers med Fregatter alene i Forbindelse med Dampskibe. Efter paa-lidelige Efterretninger staaer der endnu ikkun 16 Kanoner paa Frederiksort, hvoriblandt 2 Stkr. 84 Pds. Bombekanoner, og paa Labo et Blokhús med 4 Kanoner. Fjenden har omtrent 12 Stkr. Kanonbaade, deraf 6 bevæbnede, hver med 2 60 Pds. Bombekanoner, af hvilket Skyts endvidere endel ligger paa Banegaarden i Kiel. Dette er Maximum af hans Kanonfartøjer.

Det vil være overflødigt at anføre, at der i Kiel optrædes med i det Mindste samme Strenghed som i Slesvig, altid truende med Stadens Ødelæggelse. Her bliver at bemægtige sig alle Forraad og Vaaben, Kanonfartøjerne og Dampskibet Løven; paa Stabelen staaer en Damp-Kanonchaloupe, som maa ødelægges, og Dampskibet Christian VIII til Ombygning, hvilket maa medtages eller ødelægges. I Houwalds Maskinværksted har man støbt Kanoner, hvorfor det maa ødelægges, ligesom efter Omstændighederne Jernbanen og Banegaarden for at hemme Forbindelserne. Naar Modstand gjøres mod Udleveringen af al offentlig Ejendom, saa maa dette fremtvinges ved nogle Bomber ind i Byen efter passende Betænkningstid. Opmærksomheden maa strax være rettet paa Mundingen af Schwentinen og Kanalen som Steder, hvor Kanonfartøjerne kunne søge

Tilflugt. Bliver man Herre af Frederiksort og Labe, saa vil Skytset der efter Omstændighederne være at bortføre eller ødelægge, navnlig Lavetterne at brænde.

Det er en Selvfølge, at i hvor ønskelig Hurtighed i Udførelsen af Angrebsplanen end er, hvorfor ogsaa den 27de er berammet som Dagen, saa maa Udførelsen dog afhænge af, at Alt er fuldstændigt forberedt, og at Omstændighederne ved Vind og Vejr ere gunstige, og maa derfor udsættes herefter ifølge Raadslagning med den commanderende General. Commandeurcaptain Bille vil derfor ogsaa blive beordret til ikke at gaae imod Ekernførde, førend han har Efterretning fra Dem, der da kan gives ham paa Bugten med et Dampskib eller en let Krydser.

Opsættes imidlertid Expeditionen, saa maa desuagtet den forkyndte Blokade træde i Kraft den 27de, og Briggen St. Croix maa da detacheres til Neustadt Bugten for der at blokere Neustadt og tillige iagttage Femern Sund. Kiel med hele Kysten af Slesvig vil være fuldkomment blokeret ved Deres hele, derfor posterede Styrke, og det indskjærpes, at Blokaden opretholdes paa den allerstrengeste Maade uden engang at taale Baadefart langs Kysten. Ligeledes gjøres fra den 27de Fjenden ethvert Slags Afbræk langs Hertugdømmernes Kyster, navnlig ved Udskjæring af Fartøjer, Landgang o. s. v.

Zahrtmann.

At General Fabvier under de forud for den ovenomtalte Conference gaaende Forhandlinger har havt Lejlighed til at give sin Mening tilkjende, er en Selvfølge; derimod maa det ansees for lidet sandsynligt, at hans Udtalelser i nogen væsenlig Grad have havt Indflydelse paa Spørgsmaalets endelige Afgjørelse, idet det af et senere Actstykke fremgaaer, at Generalen ved sine

General Fabviers
Indflydelse paa
Operations-
planen.

Overvejelser over Danmarks politiske og militaire Situation var kommen til den Anskuelse, at man burde afholde sig fra alle større, offensive Foretagender, indtil vigtigere og større Begivenheder gjorde Fordring paa Tydsklands Interesse, og under Iagttagelse af en fast, defensiv Holdning afvente Udfaldet af den Krisis, som efter hans Formening nu mere end nogensinde truede dette Land. Generalen anbefalede derfor en rent defensiv Holdning, i alt Fald kun forbunden med mindre Diversioner og med en streng Gjennemførelse af Blokaden. Derimod synes disse Generalens Anskuelser ikke at have været uden Indvirkning paa Krigsministeren senere endnu forinden Fjendlighedernes Gjenoptagelse og, efterat dette var skeet, endog at have faaet en overvejende Betydning med Hensyn til Hærens Optræden. Paa dette Punkt af Fremstillingen, der kun beskæftiger sig med Vaabenstilstandsperioden, skal det saaledes fremhæves, at Ministeren under 24de Marts var kommen paa den Tanke, at man muligen og da navnlig for det Tilfælde, at et stort Antal tyske Tropper maatte overskride Elben og maaskee rykke ind i det sydlige Slesvig, burde indskrænke Offensiven til en Expedition mod Kieler Fjord og da kun med en Styrke af c. 10000 Mand, hvoriblandt en forholdsvis betydelig Styrke af Ingenieurtropper. Hensigten dermed maatte da fortrinsvis være at bemægtige sig Frederiksort og at ødelægge det Blokhús, som ifølge indløbne Efterretninger skulde være anlagt ved Labø; det var Ministerens Anskuelse, at der da samtidigt med denne Expedition skulde skee en Fremrykning af det i Nørrejylland staaende Corps og en Demonstration fra Als i det Sundevedske. Nogen endelig Bestemmelse angaaende den Operationsplan, som skulde følges, blev imidlertid ikke tagen forinden Krigsministerens tidligere omtalte, efter Statsraadets Beslutning foretagne Afrejse til Hæren,

og der blev derfor heller ikke truffet nogen Forandring med Hensyn til de allerede tagne Beslutninger om Hovedstyrkens Concentration paa Vestkysten af Fyen for derfra at overføres til Als.

Ordrene til Concentrationen vare alt udgaaede fra Krigsministeriet den 18de Marts og lode paa, at alt Infanteriet og Artilleriet paa Fyen strax skulde samles i Egnen om Assens for, saasnart de fornødne Transportmidler vare tilvebragte, at afgaae til Als. Samme Befaling tildeltes 4de Infanteri-Brigade og 2det Batteri (Schultz); 5te Infanteri-Brigade tilligemed 1ste Cavalieri-Brigade og 6te Batteri (Haxthausen) samt 1ste Espingolbatteri skulde concentreres i Nærheden af Kongeaaen. Til dette Commando, der stilledes under den til Generalmajor fremmede Oberst Rye, skulde Ingenieurdetachementet afgive 1 Deling med Park og Bromateriel; en anden Deling skulde forblive i Fredericia, og Resten afgaae til Als. Regjeringens tidligere omtalte Beslutning om at udsætte Fjendlighedernes Gjenoptagelse til den 3die April foranledigede en Standsning i den her omhandlede Concentration; Ordren i saa Henseende blev for de fyenske Afdelingers Vedkommende given directe af General Krogh paa hans Tilbagerejse fra Kjøbenhavn til Fredericia. 1ste og 2den Infanteri-Brigade indtog Cantonnements i Egnen mellem Assens, Faaborg og Middelfart, 4de og 5te Infanteri-Brigade mellem Vejle, Kolding og Fredericia, og 1ste Cavalieri-Brigade mellem Horsens og Vejle. Endeligt beordredes efter Befaling fra Krigsministeriet af 21de Marts en Dislocation af 6te Dragon-Regiment og 2den Cavalieri-Division fra Fyen til Jylland. De nævnte Afdelinger, der, som det vil erindres, skulde formere 2den Cavalieri-Brigade, vare samme Dag blevne underlagte Oberst Flindts Commando

Ordre til Concentration af Hæren; — foreløbig Standsning i samme.

Under 23de Marts befalede Ministeriet, at General Krogh fra den 27de s. M. skulde overtage Over-

General Krogh
udnævnes til
Overgeneral over
hele den active
Hær. Oberst
Astrup overtager
Generalcomman-
doen i Nørre-
jylland.

commandoen over hele den active Hær og over Befæstningerne og Batterierne i Jylland, paa Als og paa Fyen samt over de paa samme Steder for Hæren oprettede Magasiner og Depoter. Til fra denne Tid at overtage Generalcommandoen i Nørrejylland var allerede tidligere Oberst Astrup udseet; ligeledes var det ved en tidligere Bestemmelse fastsat, at den active Hær i alle Henseender skulde være uafhængig af Generalcommandoerne, og at disse efter bedste Evne skulde assistere den, naar den enten helt eller delvis befandt sig i Generalcommandodistrictet. Med Hensyn til Concentrationen af Tropperne blev der ligeledes under 23de Marts givet fornyet Ordre fra Ministeriet, der befalede, at 2det Batteri (Schultz), 4de Batteri (Marcussen) og 5te Batteri (Dinesen) samt Halvbatterierne under Capitainerne Tillisch og Jonquières skulde overskibes fra Assens til Als i Tiden fra den 27de til den 31te Marts, at Infanteriet, nemlig 1ste, 2den og 4de Infanteri-Brigade, skulde være færdigt til Indskibning i Assens den 1ste April, samt at 2den Cavaleri-Brigade skulde indlemmes i Corpset under General Rye.

Forberedelser
ved det nørre-
jydske Armeecorps
til at møde
et muligt Angreb
ved Udlobet af den
op-rindelige Frist
for Vanbenstil-
standen.

Skjøndt der efter Krigsministeriets tidligere omtalte Meddelse ikke var Tale om nogen Gjenoptagelse af Fjendlighederne fra vor Side før den 3die April, saa maatte man ved det nørrejydske Armeecorps, ligesom tidligere omtalt ved Besætningen paa Als, vare forberedt paa Muligheden af, at en lignende Passivitet ikke vilde blive iagttagen fra Insurgenttroppernes Side efter den 28de Marts, og da ifølge de indløbne Efterretninger en større Del af disse Tropper vare concentrerede i den nordlige Del af Slesvig, blev der under 25de Marts af det nørrejydske Armeecorps givet forskjellige Bestemmelser, sigtende til at imødegaae en saadan Eventualitet, idet det dog paalagdes Afdelingerne at forholde sig passive, naar de ikke bleve angrebne. Ifølge disse Bestemmelser skulde

ved et overlegent, fjendligt Angreb de sydligst disloce- rede Afdelinger dels repliere sig paa Fredericia, dels gaae tilbage bag Vejle Aa, hvor de nordligere dislo- cerede Afdelinger tillige skulde tage Post; General Rye skulde overtage Commandoen over de Tropper, der saa- ledes samledes i Fredericia, General Moltke over dem ved Vejle Aa.

Den 28de Marts forlagde General Krogh sit Hoved- kvarter til Assens. Forinden sin Afrejse udstedte han under 27de Marts en Ordre til General Rye, ifølge hvil- ken Denne erholdt fuld Raadighed over de Tropper, der skulde forblive i Jylland, dog saaledes at han skulde forholde sig passiv indtil den 3die April om Morgenen, medmindre han blev angreben, og der tilsagdes ham nærmere Ordre inden denne Dag. For det Tilfælde, at Fjenden maatte angribe ham, vilde Forholdet blive no- get forskjelligt, eftersom Angrebet skete, førend de un- der General Moltke staaende Tropper, der den 29de og 30te Marts skulde gaae over til Fyen, vare komne bort, eller senere: i første Tilfælde ansaa General Krogh det for rettest, at det havde sit Forblivende ved den tidligere Bestemmelse, idet der tilsagdes Undsætning fra Fyen; angreb Fjenden der- imod først, efterat denne Overgang havde fundet Sted, ansaa Overcommandoen det for rettest, at alle i Jylland værende Tropper gik tilbage bag Vejle Aa, da Frede- ricia nemlig ikke kunde være armeret før efter Vaaben- stilstandens Udløb, hvorfor ogsaa Alt hvad der befandt sig i Fæstningen, burde evacueres efter Omstændighe- derne enten til Vejle eller til Fyen. Til de Afdelinger, der tidligere ere anførte som bestømte til at henhøre til General Rye's Corps, blev endnu føjet det 2det Batteri (Schultz), ligesom ogsaa en Intendantur blev organiseret for Corpset og beordret til at begive sig til Vejle, hvorhen Overcommandoen antog, at Generalen

Hovedkvarteret
forlægges til
Assens. — In-
struction for
General Rye.

muligt vilde forlægge sit Hovedkvarter. Fæstningen Fredericia stillede ligeledes under Overcommando af Generalen. Ved Troppefordelingen blev det paalagt General Rye ikke at tabe af Sigte, at han rimeligvis kunde faae Ordre til at gaae over den slesvigske Grændse den 3die April. Nærmere Bestemmelse i sidstnævnte Henseende erholdt Generalen gennem en directe Befaling fra Krigsministeriet af 28de Marts, ifølge hvilken han skulde holde sig beredt til paa første Ordre uopholdeligt at rykke ind i Slesvig. Denne sidste Ordre foranledigede Generalen til at befale en Concentration af de ham underlagte Afdelinger, der hidtil havde cantonneret spredt imellem Horsens, Fredericia og Kolding, nærmere ved Grændsen, hvilken Concentration blev udført den 2den April. Om noget Angreb paa General Rye's Corps forinden den 3die April syntes der efter de indløbne Efterretninger ikke at kunne blive nogen Tale, idet disse gik ud paa, at der N. for Flensborg kun fandtes Insurgenttropper, og at disse hovedsagelig vare concentrerede i Egnen mellem Aabenraa og Flensborg samt i det Sundevedske, medens der længere Nord paa kun fandtes enkelte frempousserede Afdelinger, og de af dem foretagne Forsvarsarbejder tydede paa det Modsatte af en offensiv Bevægelse.

Som tidligere berort, afrejste Krigsministeren den 28de Marts fra Kjøbenhavn til Als for efter Omstændighederne at lade Hæren rykke frem. I Assens, hvor han indtraf den 29de om Aftenen, havde han en Conference med General Krogh. De Efterretninger, som i Løbet af de sidste Par Dage vare modtagne dels igjennem Hr. Stedmann, der den 26de om Eftermiddagen var ankommen til Sønderborg for at søge Underretning om, hvorvidt Vaabenstilstanden virkelig var forlænget, og som havde meddelt, at 5—6 Batailloner vare rykkede ind i Slesvig, dels ad andre Veje, ad

Conference i Assens mellem Krigsministeren og Overcommandoen om Operationsplanen.

hvilke man erholdt Bekræftelse paa, at en større Styrke fjendlige Tropper stod ved Rendsborg og N. for denne By, vakte imidlertid store Betæneligheder hos ham med Hensyn til det Rigtige i at lade Hæren marchere ind i det Slesvigske. I en Henvendelse til Conseils-præsidenten af 30te Marts udtalte han, at Hærens Foretagender væsenligt vilde afhænge af den Assistance, Marinen kunde yde, men tilføjede, at, da de til et offensivt Foretagende nødvendige Bevægelser og Forberedelser ikke paa Grund af det ugunstige Vejrlig havde kunnet fremmes efter Ønske, saa vilde der endnu hengaae nogle Dage, inden noget saadant fra vor Side kunde iværksættes. Med Hensyn til den nævnte, offensive Bevægelse da synes man ved Conferencen i Assens udelukkende at have beskæftiget sig med det Overcommandoen senest af Ministeren meddelte Project, og Meningsforskjellen nærmest at have drejet sig om den gjensidige Betydning, der skulde lægges paa Operationen i Sundeved og den i Kieler Fjord. Resultatet af Overvejelserne blev da det, at Expeditionen mod Frederiksort og Kiel skulde indskrænkes til et coup de main, hvortil man tænkte at anvende c. 5 Batailloner med nogle Kanoner; man tænkte sig kun at ville foretage denne Demonstration i roligt Vejrlig og efter at have skaffet de fornødne Midler tilveje for at kunne passere de vaade Grave ved Frederiksort og for at kunne foretage de fornødne Sprængninger og andre Ødelæggesarbejder. Hovedformaalet blev derimod en Fremrykning i Sundeved for at sætte sig fast sammesteds og ved Frempousseren af stærke Recognosceringer over Adsbøl og Ullerup at søge bragt i Erfaring, hvorvidt Fjenden vilde hindre os i at sætte os fast i Sundeved eller forholde sig mere defensivt i Stillingen ved Bov. Ved feltfortificatoriske Arbejder agtede Overcom-

mandoen at gjøre Stillingen paa Dybbølbjerg saa stærk som muligt, ligesom den ogsaa mente, at et andet Punkt ved Allsund f. Ex. ved Sandbjerg Skov burde befæstes saaledes, at det kunde tjene som et andet Brohoved. Om muligt vilde man søge at sætte sig fast saa langt fremme, at Forbindelsen med Aabenraa kunde blive muliggjort; saafremt man fra vor Side jevnlig kunde trænge frem over Felsted, og et Par Krigsskibe bleve stationerede ved Aabenraa, formenter Overcommandoen, at Nordslesvig ikke permanent vilde falde i Fjendens Haand, men at General Rye ved fremposserede Commandoer vilde kunne saa godt som dominere denne Del af Landet.

Troppernes
Overskibning
til Als. — Ho-
vedqvarterets
Forlæggelse
sammestedsen.

I Dagene mellem den 28de Marts og 2den April foregik Overskibningen fra Assens og Faaborg af de til Als bestemte Afdelinger; Vejret var slet, og Overskibningen forsinkedes derved endel. Fra Flankecorpsets Side var der sørget for, at der var søkyndige Folk tilstede ved de forskjellige Udskibningssteder, ligesom ogsaa at Officerer vare beordrede derhen for at anvise de ankommende Afdelinger deres Cantonnements, der strakte sig over hele den ikke alt af den tilstedeværende Besætning belagte Del af Øen, altsaa navnlig dennes nordligste, mellemste og sydøstligste Del. Den 31te ankom Ministeren og General Krogh til Sønderborg, ledsagede af General Fabvier, der den 26de var afrejst fra Kjøbenhavn til Fredericia og derfra havde begivet sig til Assens. Situationen var i de forløbne Dage ikke væsenligt forandret: Efterretninger om Rigestroppers Marche til Hertugdømmerne vare blevne tilstillede Krigsministeren fra Udenrigsministeren, ligeledes indløb der Efterretninger fra General Rye om, at c. 12000 Mand Rigestropper skulde staae N. for Ejderen, og at der arbejdedes paa Forskandsninger ved Bov og Krusaa.

De fjendlige Poster, der hidtil havde været frempousserede i Sundeved, vare gaaede tilbage til en Linie mellem Varnæs og Adsbøl, og man saa kun dagligt Patrouiller henimod Allsund. Atter i Sønderborg blev Planen for de forestaaende Operationer underkastet en Drøftelse, hvorved den til Kieler Fjord paatænkte Expedition af alle de Officerer af Sø- og Landetaten, med hvem Ministeren confererede derom, erklæredes for forbunden med saa store Vanskeligheder og Betæneligheder, at han kom til det Resultat, at den maatte opgives eller i ethvert Tilfælde udsættes. Man kom saaledes stedse Overcommandoens Tanke nærmere, idet Planen kom til at gaae ud paa at rykke frem i Sundeved med Armeecorpsets Hovedstyrke for at sætte sig fast der saa langt fremme som muligt, medens Marinens Medvirkning foruden til en Diversion mod Flensborg og Aabenraa Fjord benyttedes til en Alarmering paa et Punkt af Slesvigs sydøstlige Kyst, til hvilken sidste Expedition der dog kun skulde anvendes et ganske ringe Commando af Landtropper. Med Hensyn til Corpset under General Rye sees der at have hersket delte Meninger mellem Ministeren og Overcommandoen, idet Sidstnævnte holdt fast ved sin tidligere omtalte Anskuelse, at Generalens Corps skulde forblive i Nærheden af den jydsk Grændse og kun ved fremsendte Partier gjøre sig til Herre over Nordslesvig, naar det var lykkedes Hovedstyrken at skyde sig tilstrækkeligt langt frem i det Sundevedske, medens Krigsministeren ansaa en samtidig Fremrykning i Slesvig af det Ryeske Corps for hensigtsmæssig og satte denne sin Mening igjennem. Den endelige Anordning af den hele Operation udgik fra Overcommandoen den 1ste og 2den April. Dens Indhold vil nærmere blive meddelt i denne Dels 2det Afsnit.

Fornyet Drøftelse i Sønderborg af Operationsplanen. Overcommandoens Tanker i saa Henseende blive paa det Nærmeste antagne som Grundlag for samme.

Oversigt over
Formationen og
Inddelingen af
den active Hær

Til Fuldstændiggjørelse af det Foranførte angaaende de forskjellige, militære Foranstaltninger, der bleve truffene før Fjendlighedernes Gjenoptagelse, gives nedenfor en Oversigt over den active Hærs Formation og Inddeling, der tillige viser de Personalforandringer, der i Løbet af Vaabenstilstandsperioden vare foregaaede i Afdelingernes Commando; ligeledes skal kortelig anføres, hvorledes Udviklingen var foregaaet i de mange forskjellige, indre Forhold, der spille en saa væsenlig Rolle for en Hærs Existents.

Overcommandoen:

Commanderende General.	General Krogh (tillige særlig Commandeur for det nørre-jydske Armee-corps);
Stabschef	Oberstlieutenant Læssee.
Souschef	Major J. Bülow.
Højstcommanderende Artilleriofficer	Oberstlieutenant Deichmann.
Højstcommanderende Ingenieurofficer	do. Lunding.
Corpsintendant	Overkrigscom. v. Schmidten.
Corpsstabslæge	Overlæge Bendz.
Corpsstabsdyrlæge	Regimentsdyrlæge Ringheim.
Corpsauditeur	Overauditeur Paulsen.
Til Ledelse af Recognosceringsarbejder	Major Caroc.
Commandant i Hovedquarteret	Ritmester Pingel (tillige Commandeur for Ordonnants-corpsset).
Marineofficer i Hovedquarteret	Capitainlieutenant Muxoll.
Traincommandeur	Capitain Wegener.

. Det nørrejydske Armeecorps:

1ste Infanteri-Brigade Oberst Krabbe*)

Stabschef Capitain W. C. Stricker.

1ste Reserve-Bataillon . . Major Henckel**)
 3die do. do . . do. Lorentzen.
 3die do. Jægersorps . . do. Gosch.
 2den Forstærkn.-Bataillon do. du Plat.

2den Infanteri-Brigade Oberstlt. Thestrup.***)

Stabschef Capitain Kranold.

Livgarden til Fods . . . Major Kirchhoff.
 13de Linie-Bataillon . . . Oberstlieutenant Trepka.
 2den Reserve-do. . . . do. Schow.
 1ste do. Jægercorps . Major Bonnez.****)
 1ste Forstærkn.-Bataillon . do. Stockfleth.

*) Ifølge Ministeriets Befaling af 19de Marts overtog Commandeuren for 2den Forstærknings-Bataillon, Oberst Krabbe, Commandoen over Brigaden istedetfor General Hagemann, der afgik til Kjøbenhavn.

***) Major Henckel overtog ifølge Ordre fra Ministeriet af 3die December Commandoen over 1ste Reserve-Bataillon efter Major Gerlach, der afløste Major Ph. Ræder i Commandoen over 3die Forstærknings-Bataillon.

****) Ifølge Ministeriets Befaling af 19de Marts overtog Commandeuren for 9de Linie-Bataillon, Oberstlieutenant Thestrup, Commandoen over Brigaden istedetfor Oberst Wickede, der forblev til Disposition for Ministeriet.

*****) Den til Major forfremmede Capitain Bonnez overtog efter Ordre fra Ministeriet af 22de December Commandoen over Jægercorpset.

4de Infanteri-Brigade . General Moltke.

Stabschef Capitain Abrahamson.

8de Linie-Bataillon	Major Wagner.
9de do. do.	do. Krabbe*).
11te do. do.	Oberst Staggemeier.
5te Reserve- do.	Oberstlt. Arenfeldt.**)
6te do. do.	Major la Cour.

5te Infanteri-Brigade. . General Rye.

Stabschef Capitain Beck.

6te Linie-Bataillon	Major Bentzen.
7de do. do.	Oberstlieutenant Ernst.
12te lette do.	do. Irminger.
1ste Jægercorps	Major Wilster.
4de Reserve-Bataillon . . .	do. Thrane***)

1ste Cavaleri-Brigade . Oberst Juel.

Stabschef Ritmester F.C. Bauditz.

*) Ifølge Ministeriets Ordre af 1ste April overtog Major Krabbe, tidligere Commandeur for Garnisons-Bataillon, Commandoen over 9de Linie-Bataillon.

***) Oberstlieutenant Arenfeldt afløste ifølge Ministeriets Ordre af 23de November Major Suckow i Commandoen over Bataillon.

***) Den til Major forfremmede Capitain Thrane overtog efter Ministeriets Ordre af 22de December Commandoen over Bataillon efter Oberstlieutenant Bartels, der afgik til Kjøbenhavn.

3die Dragon-Regiment . . . Oberstlt. Freiesleben. *)

5te do. do.: . . . do. Voigt. **)

2den Cavaleri-Brigade . Oberst Flindt.

Stabschef Ritmester Bardenfleth.

6te Dragon-Regiment . . . Oberst Pfaff.

1ste Cavaleri-Division . . . Major C. Torp.

2den do. do. . . . do. Hegermann-Linden-
crone.

Artillericommandoen . . Oberstlt. Deichmann.

Stabschef Capitain Reich.

2det Batteri Capitain Schultz.

4de do. do. Marcussen.

5te do. do. Dinesen.

6te do. do. Haxthausen.

Granat Halvbatteri do. Tillisch.

do. do. do. Jonquières.

1ste Espingolbatteri Major Meincke.

*) Oberstlieutenant Freiesleben overtog ved Oprettelsen af 1ste Cavaleri-Brigade Commandoen over Regimentet efter Oberst Juel.

**) Da Oberst Astrup, der i Slutningen af December atter havde overtaget Commandoen over Regimentet, den 27de Marts overtog Generalcommandoen i Nørrejylland, efterfulgtes han i sin Post som Regimentscommandeur af Oberstlieutenant Voigt.

Feltingenieurdetache-
 mentet Oberstlt. Lunding.
 Stabschef Capitain Ernst.

Af ovennævnte Tropper dannede 5te Infanteri-
 Brigade, 1ste og 2den Cavaleri-Brigade, 2det Batteri
 (Schultz), 6te Batteri (Haxthausen), 1ste Espingol-
 batteri (Meincke) og 1 Ingenieurdeling Corpset un-
 der General Rye.

B. Flankecorpset:

Commandeur General Bülow.
 Stabschef Oberstlt. Flensburg*
 Souschef Capitain H. A. Kauffmann.
 Højstcommanderende Ar-
 tilleriofficer Major Bruun.
 Højstcommanderende In-
 genieurofficer Capitain Dreyer.

3die Infanteri-Brigade . General Schleppegrell.
 Stabschef Capitain Neergaard.

3die Linie-Bataillon Oberstlt. Paludan.
 4de do. do. . . . do. Blom.
 5te do. do. . . . Major Schindel.

*) Oberstlieutenant Flensburg havde hidtil været Directeur
 for Armeens Personel; han afløstes i denne Post af Oberst-
 lieutenant Baggesen, der under Krigsministerens Ophold
 ved Hæren tillige paa Ministerens Vegne overtog Le-
 delsen af de uopsættelige Forretninger.

10de lette Bataillon . . . Oberstlt. J. Ræder.
 3die Jægercorps Major Coch.

6te Infanteri-Brigade. . Oberst de Meza.
 Stabschef Capitain Wörishöffer.

1ste lette Bataillon Major Walther.
 2den do. do. do. Hindenburg.
 2det Jægercorps do. Branner.
 3die Forstærkn.-Bataillon . Oberstlt. Gerlach. *)
 1ste do. Jægercorps . do. Ph. Ræder.

3die Cavaleri-Division . Major Saurbrey.

Artillericommandoen . . do. Bruun.
 1ste Batteri Capitain Lumholtz.
 3die do. do. Jessen.
 7de do. do. Baggesen.
 2det Espingolbatteri do. Schøning.

Ingenieurafdelingen . . do. Dreyer.

Den active Hærs Styrke udgjorde ialt c. 41000
 Mand med c. 6000 Heste.

Ved kongelig Resolution af 27de December 1848 Ny Ordning af
 Krigsministeriet
 bestemtes der en ny Ordning af Krigsministeriet. Dettes

*) Oberstlieutenant Gerlach overtog, som berørt, efter Mini-
 steriets Ordre af 3die December Commandoen over
 Bataillonen.

siden den 25de Marts bestaaende Inddeling i 4 Afdelinger forblev uforandret, dog saaledes at 1ste Afdeling (Secretariat, Commandosager og Personel) fremtidigt skulde tillægges Benævnelsen »Directionen for Armeens Personel», hvoraf en særskilt Underafdeling skulde staae under speciel Bestyrelse af Krigsministerens Adjudant*). Med Hensyn til Forretningernes Fordeling mellem Afdelingerne da bestod den væsenligste Forandring deri, at endel Sager, som hidtil havde henhørt under Armeens Intendantur, overgik til Directionen for Personellet.

Hærens Bevæbning og Udrustning.

Jevnsides med de Foranstaltninger, som i Løbet af Vaabenstilstanden vare truffene for at forøge Hærens Styrke, havde Ministeriet selvfølgelig iligemaade arbejdet hen paa Tilvejebringelsen af det fornødne Materiel. Hvad Hærens Forsyning med Vaaben angaaer, da var der for Infanteriets Vedkommende ved de alt tidligere omtalte Anskaffelser fra Frankrig tilvejebragt et tilstrækkeligt Antal Geværer. Omdannelsen af nogle af Linie-Bataillonerne til lette foranledigede en Beslutning om at forøge de Tapriffelbevæbnedes Antal i Hæren, idet hver af de lette Batailloner ligesom Jægercorpserne normeredes med 200 Taprifler, medens deres øvrige Mandskab bevæbnedes med franske Geværer; de fornødne Rifler bleve dog først paa et senere Tidspunkt bragte tilveje. Til Brug for Cavaleriet, som man til Foraaret 1849 agtede at forsyne med nye Skydevaaben, var der med Vaabenfabrikker i Belgien blevet contraheret om Leveringen af 2400 Karabiner

*) Det skal her anføres, at ifølge Armeebefaling af 27de November 1848 afgik Major Harbou og Lieutenant Lehmann fra deres Ansættelse som Adjudanter hos Krigsministeren; som Adjudant ansattes Capitain Diederichsen af Generalstaben.

og 4200 Pistoler; da disse sidste imidlertid ifølge Indberetning fra den i Lüttich sig opholdende Controlofficer*) paa Grund af særegne Omstændigheder ikke vilde kunne leveres til den fastsatte Tid, henvendte Krigsministeriet sig i Slutningen af December Maaned til Generalconsul Delong med Anmodning om at forsøge paa at erholde disse Vaaben ved Vaabenfabrikker i Frankrig og ved den franske Regjerings Assistance, i hvilken Anledning det tillige udbad sig den danske Gesandt i Paris, Grev Moltkes Medvirkning. Det fik imidlertid ikke dette sit Ønske opfyldt, hvorfor der atter sluttedes Contract med det belgiske Firma, der tidligere havde paataget sig at levere ovennævnte Vaaben, hvilke dog bleve saa sent færdige, at de først kunde udleveres til enkelte Afdelinger henimod Slutningen af Felttoget. Iøvrigt skal her bemærkes, at de 2 Husar-Linie-Escadroner i Slutningen af December Maaned erholdt tildelt et Antal af 140 riflede Baglædekarabiner.

Med Hensyn til Beklædningen da havde Krigsministeriet allerede kort efter Afslutningen af Vaabenstilstanden gjort Skridt for itide at skaffe det fornødne Materiale tilveje, ligesom det for Justitsministeriet havde udtalt Ønsket om, at Mandskabet for Fremtiden ved Indkaldelse kunde møde i en saadan Klædning, f. Ex. kort Trøje og hvide Benklæder, som det senere kunde føre med sig i Tornysteren; skjøndt en almindelig Bekjendtgjørelse herom udgik den 30te September, synes dog denne Tanke snart atter at være opgiven. Uagtet der under Vaabenstilstanden blev udfoldet en betydelig Virksomhed for at tilvejebringe de for Hæren

*) Under 11te December 1848 erholdt Artilleri-Brigaden Ordre til at lade Capitain Boeck afrejse til Lüttich for dersteds at afløse Capitain Raasloff som Controlofficer.

fornodne Udrustningsgjenstande, stillede dog de forhaandenværende, betydelige Mangler saa store Krav, at Ministeriet saavel af denne Grund som af Hensyn til den betydelige Vægt, Soldaten havde at bære i Felten, havde sin Opmærksomhed henvendt paa det Onskelige i at indskrænke Antallet af de for den enkelte Mand bestemte Beklædningsstykker. Under 19de Januar forlangte derfor Directionen for Armeens Materiel saavel af Generalcommandoen i Nørrejylland som Commandoen paa Als Betænkning angaaende en tilsigtet Forandring ved Beklædningen for Artilleriet, Infanteriet og Jægerne; Forandringen skulde bestaae i, at disse Vaabenarter, som hidtil havde været reglementerede med Vaabenfrakker, Klædestrøjer og Feltkapper, enten skulde undvære Vaabenfrakke og alene reglementeres med Klædes Trøje og Feltkappe, eller at Feltkappen skulde bortfalde, og Vaabenfrakke og Klædes Trøje alene reglementeres, i hvilket sidste Tilfælde man gik ud fra, at Vaabenfrakken skulde kunne bæres enten ene eller over Trøjen. Iligemaade forlangtes de Paagjældendes Erklæring angaaende en paatænkt Forandring i Cavaleriets Udrustning, der skulde bestaae i, at Mandskabet skulde medføre et mindre Quantum af Ammunition end hidtil, og at der istedetfor 2 Par Kirsejs Benklæder skulde medføres 1 Par saadanne og 1 Par Ravndugs Benklæder, medens man paa den anden Side forment, at hver Mand burde medføre 2 Par Støvler med Sporer. Efter de indhentede Erklæringer opgav man Tanken om nogen Forandring i Beklædningen for Artilleriets, Infanteriets og Jægernes Vedkommende, hvorimod det under 24de Februar bestemtes, at hver Mand af Cavaleriet fremtidigt skulde medføre et mindre Quantum Ammunition, nemlig for den med Karabin og Pistol Bevæbnede 6 Kuglepatroner og 10 Rendekuglepatroner til Karabinen samt 4 Kuglepatroner og 10 Rendekuglepatroner

til Pistolen, for den med 2 Pistoler Bevæbnede 10 Kuglepatroner og 10 Rendekuglepatroner; samtidigt befalede det, at hver Cavalerist skulde medføre 2 Par Støvler med Sporer. Iøvrigt skal her bemærkes, at der for Infanteriets Vedkommende allerede tidligere var truffet en Bestemmelse om, at Antallet af de medførte Rendekuglepatroner noget skulde formindskes, idet hver med glatløbet Gevær bevæbnet Mand skulde være forsynet med 45 Kuglepatroner og 10 Rendekuglepatroner. At de fleste Afdelinger efterhaanden vare blevne forsynede saavel med Vaaben som andre Udrustningsgjenstande af forskjellige Modeller og forskellig Art, var naturligvis en følelig Ulempe, som Ministeriet dog i Begyndelsen af Marts Maaned stræbte saavidt gjørligt at raade Bod paa ved at befale, at en Ombytning af Sagerne mellem Afdelingerne skulde finde Sted.

Hvad Hærens Forsyning med Heste angaaer, da var Behovet for Størstedelen blevet tilfredsstillet ved Modtagelsen af de ifølge Anordningen af 22de Juni 1848 udskrevne Heste, og der blev derfor i den her omhandlede Periode af Remontecommissionen kun indkjøbt et mindre Antal, nemlig 200 Rideheste og 400 Trækheste; disse Heste fordeltes foreløbigt til Depoter i Skanderborg, Horsens og Randers. — For de Officerers Vedkommende, som vare forpligtede til selv at sørge for deres Remontering, havde der under Feltforholdene vist sig store Vanskeligheder ved at opfylde denne Forpligtelse, og det havde derfor ofte været nødvendigt at tillade dem at benytte Tjenstheste. Da Cavaleriet ved saadanne Afgivelser var udsat for selv under et kort Felttog at blive berøvet en stor Del af sine bedste Heste, indstillede Generalcommandoen i Nørrejyland under 16de Marts, at der i Kjøbenhavn og om muligt ogsaa i Odense maatte blive oprettet Depoter for tilredne Officersheste, som af de paagjældende Offi-

Hærens Forsyning med Heste.

cerer skulde kunne kjøbes til Indkjøbsprisen, en Indstilling, der dog ikke toges til Følge.

Hærens Depot-
væsen.

Hærens Depotvæsen var under den første Del af Vaabenstilstandsperioden ikke undergaaet nogen væsentlig Forandring. Da den Tid nærmede sig, at Mandskabet atter skulde møde ved Afdelingerne, befalede Krigsministeriet, at de paa de forskellige Steder etablerede Infanteri-Depoter skulde afsendes til de respective Afdelinger. Under 7de Marts bestemtes det, at det i Odense værende Cavaleri-Centraldepot skulde underlægges Intendanturen paa Fyen og bestyres af en civil Inspecteur. Nogle Dage senere befalede Krigsministeriet, at der i Odense skulde organiseres et Traindepot, som Commandeur for hvilket ansattes Lieutenant N. T. Juel. Sandsynligheden for, at det norrejydske Armecorps under det forestaaende Felttog i det Mindste for en Del vilde forsyne sig med Ammunition fra de paa Als værende Depoter, bevægede Flankecorpset til under 11te Marts hos Ministeriet at andrage om, at Ammunitionsbeholdningen paa Øen maatte blive forøget, ved hvilken Lejlighed det tillige fremhævede som sin Anskuelse, at de reglementerede Patronvognes Antal var for ringe, og at det derfor burde forøges med 1 Ammunitionskarre pr. Afdeling eller ialtfald med 1 à 2 Patronvogne pr. Brigade. Under 20de Marts indgik Flankecorpset endvidere med et Forslag til Krigsministeriet om, at 1 à 2 Skibe maatte indrettes til Depot for Vaaben og Ammunition for under en eventuel Fremrykning at følge Flankecorpsets eller den hele Hærs Bevægelser langs Fastlandets Østkyst, hvorved man stadigt vilde kunne have sine Reservevaaben og sin Reserveammunition ved Haanden. Dette Forslag blev dog kun tildels billiget, idet det blev tilladt, at et Skib særligt indrettedes til Depot for Ammunition, medens det ikke blev anset for nødvendigt at medføre en større Reserve af Vaaben. Endeligt skal anføres, at det

nørrejydske Armeecorps under 24de Marts gav Oberst Juel Ordre til at træffe de fornødne Foranstaltninger til Oprettelsen af et mobilt Hestedepot paa c. 120 Heste.

Hvad Retsplejen angaaer, da bragte Vaabenstillandsperioden ingen væsenlige Forandringer i denne Tjenestes Bestyrelse; det, der i saa Henseende skete, drejede sig navnlig om Tilstaaelse af Jurisdictionsmyndighed til Autoriteter, der ifølge de gjældende Bestemmelser ikke havde nogen saadan, men som ifølge deres Stilling ansaaes for naturligt berettigede dertil. Dette gjaldt saaledes navnlig om Commandeurerne for Forstærknings-Bataillonerne, og Ministeriet indstillede derfor ogsaa under 19de Januar til Hs. Majestæt Kongen, at der maatte tillægges alle Commandeurer for Batailloner og Jægercorpser, forsaavidt de vare Stabsofficerer, Jurisdictionsmyndighed, hvilken Indstilling approberedes den 22de s. M. Dette fremkaldte en Indstilling fra Commandoen paa Als om, at en lignende Myndighed maatte tilstaaes den højstcommanderende Artilleriofficer sammesteds, hvilket Andragende imidlertid, efterat Generalauditeurens Betænkning var indhentet, ikke toges tilfolge; heller ikke blev en slig Myndighed tilstaaet den højstcommanderende Artilleriofficer paa Fyen. Derimod blev der senere tilstaaet den højstcommanderende Artilleriofficer ved Hæren paa Krigsfod Jurisdiction over alle de ham underlagte Afdelinger af Artilleriet, der befandt sig i saadan Nærhed af hans Stabsqvarter, at Jurisdictionen uden Ophold for Sagerne beqvemt kunde udøves, i hvilken Henseende den højstcommanderende General havde at bestemme den nærmere Begrænsning. — Angaaende Ordningen af Retsplejen under det forestaaende Felttog udbad Generalauditeuren sig den nørrejydske Generalcommandos Betænkning, og denne, der afgaves under 1ste Marts, gik ud paa at fremhæve det Ønskelige i, at der ansattes en Corpsauditeur ved Overcommandoen,

Retsplejen i
Hæren

og en Auditeur ved hver Brigade. Generalcommandoen fremhævede endvidere det Hensigtsmæssige i, at Brigadecommandeurerne erholdt Jurisdictionsmyndighed, samt at der blev truffet saadanne Modificationer i de bestaaende Former, navnlig vidtløftige Forhørers Optagelse og Sagernes Paakjendelse ved Krigsretter, at der kunde skaffes en Afgjørelse paa en hurtigere Maade end hidtil. Paa Generalauditeurens Indstilling angaaende disse Spørgsmaal billigede Ministeriet, at der ansattes en Corpsauditeur ved den active Hær, til hvilken Post Overauditeur Paulsen blev udseet. ligesom ogsaa at der blev tillagt Brigadecommandeurerne Jurisdictionsmyndighed med Hensyn til de Afdelinger og Personer, som ikke stode under ordinaire Jurisdictionschefer, dog kun forsaavidt den, der blev at tiltale, ikke var Stabsofficer og heller ikke havde en ligesaa høj eller højere Tjenstgrad. — Paa Udarbejdelsen af en Straffelov for den danske Krigsmagt havde man i længere Tid havt Opmærksomheden henvendt: henimod Midten af Marts Maaned var man naaet hen til, at der forelaa et af Generalauditeuren udarbejdet Udkast til en saadan, hvilket under 22de Marts tilstilledes de forskjellige, højere, militaire Autoriteter til Betænkning.

Sundhedstjenesten i Hæren.

Med Hensyn til Sundhedstjenesten i Hæren da vil det erindres, at det strax, da der var nogen Sandsynlighed for, at Vaabenstilstanden vilde blive afsluttet, var blevet paalagt Stabslægen at indrette Hospitalsvæsenet paa en til de forventede, nye Forhold svarende Maade, ligesom ogsaa at Corpsintendanten fik Ordre til i Forening med Corpsstabslægen, hvem der blev anvist Opholdssted i Odense, at gjøre Forslag til en Reorganisation af denne Tjenestes Materiel for Feltforhold. De ofte berørte Omstændigheder foranledigede en Standsning i denne Retning som i de fleste andre, idet Hærens Fordeling i Udskrivningsdistricterne foreløbigt stilledes i Bero

paa Grund af Forholdene i Hertugdømmerne. Først under 30te October fremkom der derfor fra Corpsstabslægen, Overlæge Bendz, et Forslag til Ordningen af Sundhedstjenesten under Vaabenstilstanden, navnlig af dennes Overbestyrelse, der efter Forslaget skulde overtages umiddelbart af Stabslægen for de paa Sjælland, Laaland og Falster værende Troppers Vedkommende, medens den som hidtil skulde føres af Corpsstabslægen for de i Nørrejylland, paa Fyen og paa Als værende Afdelinger. Denne Ordning af Forholdene, som foreløbigt traadte i Kraft, modificeredes under 13de December saaledes, at Brigadelæge van Deurs erholdt Befaling til at overtage Bestyrelsen af Sundhedstjenesten paa Als, der skulde sortere directe under Stabslægen. Samtidigt hermed sammentraadte en under 26de November udnævnt Commission, der under Stabslægens Forsæde og med Major Ulstrup, Corpsstabslæge Bendz, Overlæge Djørup og Overkrigscommissair v. Schnidten som Medlemmer skulde undersøge og indgive Forslag om Ambulance- og Felthospitalsvæsenets fremtidige Ordning. Resultaterne af Commissionens Arbejder fremtraadte i »Reglementariske Bestemmelser for Sundhedsvæsenet ved Armeen i 1849« og i Instructioner for det overordnede som for det underordnede Personale ved Sundhedsvæsenet ved Armeen paa Feltfod, hvoraf de fornødne Exemplarer tilgik Hærens Afdelinger henholdsvis i Midten af Februar og Begyndelsen af Marts. Overlæge Bendz designeredes under 20de Februar til Corpsstabslæge under det forestaaende Felttog, og det blev bestemt, at hans Myndighed skulde udstrække sig over hele den active Hær. Capitain Holten-Bechtolsheim bestemtes til Commandeur for de i Henhold til ovennævnte, reglementariske Bestemmelser ved Ambulancerne og Lazaretherne af 1ste Linie ansatte Forvaltere, Sergenter, Undercorporaler og Menige. Af Bri-

gade-Ambulancer oprettedes der ialt 8, nemlig 1 for hver af Infanteri- eller Cavaleri-Brigaderne, som ved den i Marts Maaned skete Fordeling af Lægerne ved Hæren efter Brigadernes Numerorden bleve underlagte Overlægerne Jacobsen, Thune, v. Deurs, Rørbye, Djørup, Clemmensen, Hahn og Petersen*). Af disse Læger skulde endvidere Overlægerne Djørup og v. Deurs under Corpsstabslægens Fraværelse overtage den overordnede Ledelse af Sundhedstjenesten henholdsvis ved det nørrejydske Armeecorps og paa Als, medens Overlæge Nielsen ansattes som overordnet Læge paa Fyen og skulde overtage Styrelsen af de paa denne O værende Lazarether af 2den Linie. — Allerede da der paa Grund af Befæstningsarbejderne ved Fredericia concentreredes flere Tropper i Nærheden af denne By, begyndte man at udvide og paany etablere enkelte af de henholdsvis bibeholdte eller nedlagte Lazarether af 2den Linie. Efterat de reglementariske Bestemmelser vare udkomne, indgav Corpsstabslægen et Forslag angaaende Tilvejebringelsen af de fornødne Lazarether under den forestaaende Krig, og i Begyndelsen af Marts gav Intendanturen Ordre til at completere eller oprette disse Lazarether, hvis Antal ialt var 11, hvoraf 3 paa Als, 7 paa Fyen og 1 paa Taasinge.

*) Foruden ovennævnte Læger var der ved Hæren ansat ialt c. 100, hvoraf dog endel ikke havde absolveret den fuldstændige Lægeexamen. Det skal iøvrigt her anføres, at Krigsministeriet for ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse at sikre sig det fornødne Antal Læger under 12te December 1848 havde bestemt, at der maatte tilstaaes de civile Læger, der i det forløbne Aars Felttog havde været ansatte til Tjeneste ved Hæren, i Ventepenge under Vaabenstilstanden 20 Rdl. maanedlig for en Overlæge og 12 Rdl. maanedlig for en Underlæge mod Forpligtelse til, naar Saadant maatte fordres, atter at gjøre Tjeneste ved Hæren.

Et af Lazaretherne paa Fyen, nemlig det i Odense, var villige bestemt til Depot for 200—250 Reconvalescenter. Tilsammen skulde disse Lazarether kunne rumme 1710 Patienter; de paa Augustenborg og Valdemar Slot vare de største, nemlig henholdsvis paa 500 og 300 Senge, de øvrige havde 100—150 Pladser med Undtagelse af de i Nordborg og i Middelfart, der kun kunde optage henholdsvis 80 og 32 Patienter. Lazarethet paa Augustenborg blev under 1ste April befalet yderligere udvidet, saa at det blev paa 700 Senge. Foruden de heromhandlede Lazarether fandtes der endnu flere andre, saasom i Kolding, Fredericia og Vejle. Corpsstabslægen ansaa det for urigtigt, at disse Lazarether under de nærværende Omstændigheder bibeholdtes, og stræbte derfor at faae de Syge evacuerede, men dette Ønskes Opfyldelse vanskeliggjordes ved Manglen paa Transportmidler. Der fandtes nemlig kun 1 Lazarethskib med 30 Køjer, men det var et Sejlskib, og da hele vort Lazarethvæsen ifølge Forholdenes Natur maatte være baseret paa hurtig Evacuation mellem de forskellige Hospitalslinier, var denne Mangel af ikke ringe Betydning, hvis Fjendlighederne udbrøde, og man pludseligt fik en Mængde Syge og Saarede, idet man saa tidligt paa Aaret aldeles ikke vilde kunne benytte den 3die Hospitalslinie i Kjøbenhavn uden Dampskib. Saaledes som Forholdene vare ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse, havde man altsaa i Lazaretherne af 2den Linie paa Fyen, Taasinge og Als ialt Plads til c. 2000 Syge og Saarede; for Kjøbenhavns Vedkommende regnede man paa i fornødent Fald at have Plads for c. 1500.

Veterinairvæsenets Ordning ved Hæren lod endel tilbage at ønske, og den nørrejydske Generalcommando havde ogsaa i Følelsen af det Nødvendige i, at der indtraadte en Forandring i disse Forhold inden Krigens Fornyelse, allerede under 23de November henledet Ministeriets

Veterinairtjenesten i Hæren.

Opmærksomhed herpaa og indstillet, at denne Sag maatte blive tagen under Overvejelse af Sagkyndige, som derefter kunde indkomme med Betænkninger og Forslag i saa Henseende. Krigsministeriet gik ind paa Forslaget og nedsatte under 18de Januar en Commission under Forsæde af Major Voigt af 4de Dragon-Regiment for at afgive Betænkning om en Reorganisation af det militaire Veterinairvæsen. Resultatet af denne Commissions Arbejder var: »Reglementariske Bestemmelser for Veterinairtjenesten for 1849,« som i Begyndelsen af Marts tilstilledes Afdelingerne.

Intendanturforholdene i Hæren.

I Intendanturforholdene ved Hæren var der efter Ministerskiftet foregaaet endel Forandringer. Ved kongelig Resolution af 1ste December var saaledes det hidtilværende Generalstabens Bureau blevet ophævet, og endel af de under dette liggende Forretninger overdragne til Armeens Intendantur, ved hvilken der oprettedes et nyt Contoir. Under 15de December meddeltes det de forskjellige Autoriteter, at Hærens Forsyning med Brød, Fourage og andre Forplejningsgjenstande, ligesom ogsaa Udfærdigelsen af Marchebestemmelser, Qvarteranvisninger og Fribefordringspas var underlagt Intendanturen istedetfor som tidligere Generalqvartermesteren. — Forplejningen var iøvrigt efter Afdelingernes Fordeling i Udskrivningsdistricterne den sædvanlige hos Qvarterværterne, og kun Tropperne paa Als erholdt Naturalforplejning. Da Vejrliget blev koldere, indstillede Commandoen paa Als den 19de December, at Portionen paa Grund af Forholdene maatte blive forøget, i hvilken Anledning Ministeriet af de nævnte Grunde fastsatte, at Portionen fra den 1ste Januar 1849 at regne skulde noget forøges. Fra den samme Dag blev Tropperne paa Als og ved den jydse Grændse betragtede som staaende paa Feltfod, men først fra den 20de Februar indtraadte Naturalforplejning ved de Troppe-

afdelinger, som for Befæstningsarbejdernes Skyld vare concentrerede i Fredericia. Under samme Dato designeredes Overkrigscommissair v. Schmidten til Corpsintendant under et kommende Felttog, og hans Myndighed udstraktes til at gjælde for hele Hærens Vedkommende. Vaabenstilstandsperioden blev iøvrigt benyttet til at bringe Enøartethed i de forskjellige Intendanturers Virksomhed og Intendanternes Stilling og Functioner; der udgik saaledes under 13de Marts fra Armeens Intendantur: »Bestemmelser for de hos de commanderende Generaler under Felttoget 1849 ansatte Intendanter m. Fl.» og under 26de Marts »Reglementariske Bestemmelser for Forplejningsvæsenet for Hæren paa Feltfod i 1849.« Af disse Bestemmelser skal her blot fremhæves, at den sædvanlige Portion Naturalforplejning ansattes til:

- 1 $\frac{1}{2}$ Pd. blødt Brød eller 1 Pd. Biscuit,
- 20 Lod ferskt Oxekjød eller $\frac{1}{2}$ Pd. saltet eller roget Kjød eller Flæsk,
- $\frac{3}{4}$ Pægel Byggryn eller $\frac{2}{3}$ Pægel Kogeærter,
- 1 $\frac{1}{2}$ Lod Salt og
- $\frac{1}{2}$ Pægel Brændevin.

Som den sædvanlige Ration pr. Hest fastsattes:

- $\frac{9}{16}$ Skp. Havre,
- 5 Pd. Hø og
- 8 Pd. Halm.

Disse Bestemmelser suppleredes ved en Meddelelse fra Krigsministeriet af 2den April, hvorefter der fra den paafølgende Dag og indtil videre blev tilstaaet Officerer og Ligestillede hver 1 Portion Naturalforplejning frit leveret, naar denne Forplejningsmaade blev anvendt ved Tropperne.

Park- og Trainvæsenet var ligesom de andre Hærens Park- og
Trainvæsen. Tjenstgrene Gjenstand for Overvejelse saavel i Ministeriet som ved Hæren. For Parkvæsenets Vedkom-

mende havde Directionen for Armeens Materiel i December Maaned gennem den nørrejdyske Generalcommando udbedt sig en Betænkning fra Oberstlieutenant Deichmann angaaende Indretningen af en Park for Hæren, naar denne atter maatte gaae i Felten. Oberstlieutenanten erkjendte i denne sin Betænkning, at den heldigste Ordning af dette Forhold vilde være den, at have en mindre, mobil Park, der fulgte Hærens Bevægelser, og en større, stationeret paa Operationslinien eller i Nærheden af samme. Sidstnævnte skulde have en Forsyning af samme Størrelse som den, Afdelingerne medførte, medens den førstnævnte kun skulde medføre Halvdelen deraf. Paa Grund af Ulemperne ved at bevæge den første af de nævnte Parker foreslog Oberstlieutenanten imidlertid, at man skulde indskrænke sig til 1 Park, som han antog bedst at kunne placere i Middelfart, og hvis Forsyning med Personel og Materiel han antog tilstrækkelig, naar den sattes til:

- 1 Commandeur (Capitain),
 - 1 Fyrværker,
 - 4 Underofficerer,
 - 6 Overconstabler,
 - 50 Constabler foruden
 - 3 Haandværkere,
 - 4 Trankudske
 - 8 Heste
- } til øjeblikkelige Kjørsler.

En lignende Park ansaa han for nødvendig for Als's Vedkommende, idet Hæren, hvis den rykkede længere Syd paa end til Slesvig By, maatte kunne forsyne sig derfra.

Med Hensyn til Trainet da tog Oberstlieutenant Deichmann paa et senere Tidspunkt Initiativet til et Forslag om samme, idet han under 5te Marts i en Indstilling til Generalcommandoen i Nørrejyl-

land fremsatte den Formening, at Trainet, hvad Administration og Commando angik, burde inddrages under Artillericommandoen istedetfor som hidtil at sortere under Intendanturen, hvortil han desuden knyttede Forslag til nogle Detailbestemmelser af underordnet Betydning. Allerede under 17de s. M. meddelte Directionen for Armeens Materiel Resultatet af de Overvejelser, der havde fundet Sted i denne Sag, gennem de »Bestemmelser for Trainvæsenet ved den danske Armee paa Feltfod i 1849«, som paa dette Tidspunkt bleve fastsatte, og hvortil der blev knyttet Udnævnelse af det Personale, der skulde ansættes ved Trainet.

Dette bestod ved det nørrejydske Armeecorps af:

- 1 Traincapitain (Capitain Wegener),
- 1 Vognmester,
- 1 Dyrlæge,
- 9 Delingsførere,
- 5 Quarter- og Vagtmestre,
- 10 Corporaler,
- 5 Trompetere,
- 72 Overtrainconstabler,
- 3 Beslagsmede,
- 2 Smedemestre,
- 2 Hjulmagere,
- 2 Sadelmagere. } med de fornødne Svende og Dreng,

og for Flankecorpssets Vedkommende af:

- 1 Trainofficer (Capitain Jensen-Tusch),
- 1 Vognmester,
- 1 Dyrlæge,
- 2 Delingsførere,
- 1 Quarter- og Vagtmester,
- 4 Corporaler,
- 2 Trompetere,
- 26 Overtrainconstabler,

1 Smedemester, }
 1 Hjulmager, } med de fornødne Svende og Drengene.
 1 Sadelmager, }

Afdelingernes Train vilde man kun meget nødigt forøge; der var imidlertid ved enkelte Afdelinger en Grund, der i det Mindste under visse Forhold kunde gjøre dette ønskeligt, nemlig den, at de vare forsynede med Kobberkogekjedler til 6 Mand; det blev derfor under 1ste April tilladt at forøge disse Afdelingers Train, dog kun forsaavidt det antoges at være ganske nødvendigt.

Politi- og Efterretningsvæsenet ved Hæren.

Det vil erindres, at det norrejsdske Armeecorps allerede under 22de Juni 1848 havde anmodet Krigsministeriet om at søge udvirket, at Adjudanten ved Politiet i Kjøbenhavn, Hr. Leerbek, ansattes ved Hovedkvarteret dels for at foretage Undersøgelserne angaaende de mistænkelige Personer, dels for at ordne Efterretningsvæsenet, men at dette Skridt foreløbigt var blevet uden Resultat. Heller ikke under Vaabenstilstanden skete der Noget for at afhjælpe Savnet af en særskilt Bestyrelse for denne Tjenstgren og for i det Hele taget at faae den ordnet paa en tilfredsstillende Maade; de overordnede Autoriteter havde hver for sit Vedkommende søgt at sikre sig Forbindelser, hvorved de kunde vente at erholde Efterretning om Forholdene i Hertugdømmerne, men om nogen planmæssig Samvirken havde der ikke været Tale. Først under 27de Marts ansattes Politiajudant, Lieutenant Leerbek, ved den active Hær for at assistere ved Ledelsen af det executive Politi udenfor Hæren, ligesom det ogsaa blev ham overdraget at træffe hensigtsmæssige Foranstaltninger til Efterretningsvæsenets Ordning; samtidigt paalagdes det Corpsauditeuren, Overauditeur Paulsen, om fornødent at afhøre de Krigsfanger, politiske Fanger og mistænkelige Personer, som maatte blive indbragte til

Hovedkvarteret. — Ligesom der paa Als af Flankecorpset var truffet særlige Foranstaltninger for at vanskeliggjøre enhver Spioneren fra Fjendens Side, saaledes blev der ogsaa i den sidste Halvdel af Marts Maaned af Ministeriet gjort Skridt, forat der ligesom i det foregaaende Aar kunde blive ført Tilsyn med de Rejsende og navnlig med dem, som passerede Færgestederne.

Efterat der, som tidligere omtalt, allerede i April ^{Feltpostvæsenet.} 1848 var blevet oprettet en særegen Feltpost, saaledes at Feltpostmesteren stilledes under Tilsyn af Stabschefen ved Overcommandoen, var Forholdet senere under Feltoget blevet noget forandret, idet der af Generalpostdirecteuren var blevet ansat en Feltpostinspecteur, Capitain F. Moltke, hvem Ledningen af hele Feltpostvæsenet var bleven overdraget, og som, iøvrigt uafhængig af Armeecorpset, havde fulgt det danske Hovedkvarter for at conferere med Stabschefen angaaende Postforbindelserne og Feltpostcontoirernes Oprettelse eller Flytning. De Uregelmæssigheder, som af og til vare fremkomne med Hensyn til en sikker og hurtig Befordring af den militaire Correspondance, hidrørte efter Feltpostinspecteurs Formening mest derfra, at der oftere var blevet nægtet ham Underretning om Tropernes Opholdssted. For at Saadant ikke skulde gentage sig, hvis et Feltpostvæsen under et muligt forestaaende Felttog skulde gjenoprettes under samme Form som tidligere, indgav Capitain Moltke i Slutningen af December Maaned et Forslag angaaende Ordningen af Feltpostvæsenet under et kommende Felttog, hvilket af Generalpostdirecteuren blev tilstillet Krigsministeriet til Betænkning. Næst efter at give endel detaillerede Bestemmelser, saasom at Feltposten ved Foranstaltning fra Armeecorpsets Side skulde sikkres den fornødne personelle Assistance og i Tilfælde af Opbrud det for-

nødne Antal Vogne, samt endel Regler, der vilde være at iagttage af Tropperne ved Indleveringen og Afhentningen af Breve m. m., gik Forslaget fornemmelig ud paa, at Feltpostinspecteuren altid betimeligt skulde underrettes om, naar Hovedkvarteret skulde forlægges, og om Troppeafdelingernes Dislocation. Angaaende dette Forslag udtalte Krigsministeriet sig under 8de Februar efter desangaaende at have indhentet en Erklæring fra Oberstlieutenant Læssøe. Det gjorde gjældende, at det i Reglen vilde være rettest, at Hærens Dislocation saavidt muligt holdtes hemmelig, og om der end ikke kunde være Noget i Vejen for, at Feltpostinspecteuren blev sat i Kundskab om samme, saa vilde dette dog ikke altid kunne skee betimeligt, da de militaire Operationer vilde kunne udkræve en hurtig Bevægelse og en stor Hemmelighedsfuldhed. I saa Fald maatte det være tilstrækkeligt, at Feltpostinspecteuren, saasomt Omstændighederne tillode det, sattes i Kundskab om Hovedkvarterets Opholdssted, hvorhen saa alle Breve, det hele Armeecorps vedkommende, maatte forsendes for at fordeles af den med Hovedkvarteret følgende Feltpostmester. Hvad de øvrige Punkter angaaer, skal her blot anføres, at Krigsministeriet kun gik ind paa at tildele hver Feltpostmester en fast Ordonnans af Trainkudskeklassen, hvorimod det forment, at det øvrige Personale maatte tages af Civilestaten. Sluttelig fremhævedes det, at en stor Del af de Vanskeligheder, Ordningen af Feltpostvæsenet maatte møde, lettere vilde kunne overvindes, naar Feltpostvæsenet, istedetfor udelukkende at sortere under Generalpostdirecteuren, i alle Sager, Hærens Postvæsen angaaende, underordnedes Stabschefen ved Overcommandoen, da der herved lettere vilde fremkomme det Tillidsforhold, hvorpaa Forslaget lagde saa megen Vægt; det gjordes dog samtidigt gjældende, at alle Udgifter som hidtil skulde af-

holdes af Postvæsenet. Tanken om en saadan Indordning af Feltpostvæsenet i Hæren vandt dog ikke Generalpostdirecteurs Bifald, idet han insisterede paa, at ingen militair Autoritet kunde være berettiget til at udstede Ordre til Feltposterne eller til at oprette nye Postlinier uden hans Samtykke, saalænge han maatte bære Ansvaret for Forsendelserne med Feltposten, og saalænge Omkostningerne til samme maatte udredes af Postkassen. Resultatet af disse Forhandlinger blev derfor, at Feltpostvæsenet i det Væsenlige blev etableret efter de samme Regler som i 1848. — Den de Militaire under Felttoget tilstaaede Portofrihed for Breve og Pengeforsendelser var fra den 4de November bortfalden, idet der dog var blevet tilstaaet Underklasserne den Moderation i Betalingen, at de uden Hensyn til Afstanden mellem Afsendelses- og Modtagelsesstedet kun erlagde en fast Brevporto af 4 Skilling i Forhold til et enkelt Brev. Paa Grund af forefaldne Misbrug nærede man Betæneligheder ved paany under det forestaaende Felttog at indføre Portofriheden, og det blev derfor fastsat, at den ovenanførte, Underklasserne tilstaaede Moderation i Betalingen ogsaa skulde være gjældende under Felttoget og udvides til at gjælde for alle Officerer og Ligestillede af Land- og Søetaten, ligesom der ogsaa for Pengeforsendelser fra og til Militaire kun vilde være at erlægge en i Forhold til sammes Størrelse bestemt, mindre Tillægsporto til ovennævnte, faste Brevporto.

Ligesom under forrige Felttog blev der ogsaa for det forestaaende ansat Feltpræster ved Hæren, idet Krigsministeriet under 7de Marts anmodede Kultusministeriet om at ansætte en Feltprovst og 2 Feltpræster ved det nærrejske Armeecorps samt 1 Feltpræst ved Flankecorpset. Som Feltprovst blev ansat Pastor Bojsen og som Feltpræster efterhaanden i Løbet af Feltto-

Ansættelse af
Feltpræster.

get Pastorerne Hammerich, Helveg, Carstensen og Hertel.

Bestemmelser
om Skibenes Sta-
tionering under
Vaabenstilstan-
den; — Udrus-
ninger i Anled-
ning af dennes
Opsigelse.

Efterat den danske Regjering havde opgivet enhver Tanke om med Magt at søge at gennemføre Vaabenstilstandsconventionen, vare selvfølgelig efterhaanden de fleste af Marinens Skibe afgaaede til Kjøbenhavn, hvor de indlagdes. Den 1ste October beordredes Commandeurcapitain Ellbrecht til at retournere fra Fanø, den 23de samme Maaned Commandeurcapitain Bille, der ligeledes var retourneret med sin Escadre, til at stryge sin Stander, og den 3die November fik endeligt Commandeurcapitain F. Paludan Befaling til at nedlægge Commandoen som Escadrechef paa Østkysten af Hertugdømmerne Stationerede ved Als forbleve kun Briggen Mercurius, Capitainlieutenant Raffenberg, samt Dampskibene Gejser, Capitainlieutenant I. P. Wulff, og Skirner, Lieutenant Seidelin; de 6 Kanonjoller overvintrede i Svendborg og stode under Tilsyn af Lieutenant Duntzfeldt; i de vestindiske Farvande vare endeligt Briggerne Ørnen, Capitain Irminger, og St. Thomas, Capitainlieutenant M. Suenson. — Da Regjeringen havde besluttet at opsigte Vaabenstilstanden, og det altsaa blev sandsynligt, at Fjendlighederne vilde blive gjenoptagne, begyndte der naturligvis en travl Virksomhed for Marinen. Allerede den 6te Februar befaledes saaledes Capitain Aschlund at overtage Commandoen over Dampskibet Hekla, der skulde udrustes hovedsagelig for at anvendes i Transportvæsenets Tjeneste; under 13de Februar gaves Ordre til, at 12 Kanonchalouper skulde sættes i Vandet inden den 15de Marts, og at 10 Kanonchalouper, som skulde indrettes til Transportfartøjer, skulde være færdige til den 1ste Marts. — Den 20de Februar beordredes følgende Skibe udrustede:

- Linieskibet Christian den 8de, Commandeurcapitain F. Paludan, Commandoen hejst den 12te Marts,
- Fregatten Havfruen, Capitain Petersen, Commandoen hejst den 10de Marts,
- do. Thetis, Captain Secher, Commandoen hejst den 10de Marts.
- do. Bellona, Capitain Fæster, Commandoen hejst den 10de Marts,
- do. Rota, Capitain Christmas, Commandoen hejst den 10de Marts,
- do. Gefion. Capitain J. A. Meyer, Commandoen hejst den 10de Marts,
- Corvetten Valkyrien, Capitain Polder, Commandoen hejst den 1ste Marts,
- do. Galathea, Capitain Præsilius, Commandoen hejst den 1ste Marts.
- do. Flora. Capitain van Dockum, Commandoen hejst den 1ste Marts,
- do. Najaden, Capitain Dirckinck-Holmfeld, Commandoen hejst den 1ste Marts,
- do. Diana *) Capitainlt. E. Suenson, Commandoen hejst den 12te Marts.
- Barkskibet Saga, Capitainlt. Flensborg, Commandoen hejst den 10de Marts,
- Briggen St. Croix, Capitainlt. Holm, Commandoen hejst den 1ste Marts.
- Dampskibet Ægir, Capitainlt. C. N. Wulff, udlagt den 17de Marts,

*) Denne Corvet, der tidligere havde tilhørt Flaaden, men var gaaet over i privat Besiddelse, befalede i Midten af December modtagen ved Holmen og blev i Løbet af Vinteren armeret for at kunne benyttes som Vagtskib i Sundet.

Dampskibet Hertha*), Capitainlt. Sommer, Commandoen hejst den 2den Marts.

Samtidigt bestemtes Commandeur Garde til Chef for en Escadre paa Hertugdømmernes Østkyst, Commandeurcapitain Bille til Chef for en Escadre i Nordseen, Commandeurcapitain Ellbrecht til Chef for en Escadrille paa Slesvigs Vestkyst, Capitain Krenchel til Chef for en Division Kanonbaade, og Capitainlieutenant van Dokum til Chef for en lignende; Kanonbaadene udlagdes i de første Dage af Marts i Trekroners Havn, og Commandoen hejstes for de to Divisioners Vedkommende henholdsvis den 10de og 16de Marts.

I Løbet af Februar og Marts bleve endvidere følgende Skibe udrustede:

Under 22de Februar Dampskibet Slesvig**), Lieutenant G. F. Wrisberg, udlagt den 28de Februar.

„ 24de „ Skonnerten Delphinen, Lieutenant Moe, Commandoen hejst den 1ste Marts.

„ 27de „ Skonnerten Pilen, Capitainlt. Købke, udlagt den 13de Marts.

„ 1ste Marts Dampskibet Valdemar, Lieutenant Agerskov (under Dennes Fraværelse: Lieutenant C. F. G. Wrisberg), Commandoen hejst den 15de Marts.

*) Dette Skib stilledes i December til Marinens Disposition og armeredes.

**) Skibet førte oprindeligt Navnet Kopenhagen; det blev købt af Finantsministeriet og for Krigens Tid stillet til Marineministeriets Disposition for ligesom de private Skibe, Caroline Amalie og Valdemar, at anvendes til Troppetransport o. desl.

- Under 3die Marts Kutteren Neptun, Capitainlieutenant Smidth, udlagt den 11te Marts.
- „ 5te „ Dampskibet Caroline Amalie, Lieutenant Grove, udlagt den 9de Marts.
- „ 22de „ Fregatten Freya, Capitainlieutenant E. Wulff, Commandoen hejst den 24de Marts.

Endvidere beordredes under 1ste Marts Capitainlieutenant Gottlieb til at overtage Commandoen over de 6 i Svendborg værende Kanonjoller, som vare befalede eqviperede til den 15de Marts, og under 13de Marts befaledes det, at Kutteren Helsingør skulde medgives Vagtskibet i Sundet som Tender. Endeligt vare Forberedelser truffne til Udrustningen af Fregatten Nymphen, ligesom man i en nær Fremtid ventede Antallet af disponible Skibe forøget ved Hjemkomsten af Briggen Ørnen fra Vestindien og med et i England for Finantsministeriets Regning under Bygning værende Dampskib, Ejderen. Med Hensyn til Personellet skal bemærkes, at nogle Lieutenanter af den norske Marine vare blevne ansatte til Tjeneste paa Flaaden, og at Maanedslieutenanternes Antal var blevet forøget ved Udnævnelsen af endel Skippere og Styrmand, som i Vinterens Løb havde gennemgaaet en Artilleri-Exercerskole. Den største Del af Mandskabet var ligesom ved Hæren tilsagt at møde i de første Dage af Marts, og endel flygtede Slesvigere havde meldt sig frivilligt til Tjeneste paa Flaaden. — I Vinterens Løb var der blevet udarbejdet et Udkast til Instructioner og Reglementer for Tjenesten ombord samt et nyt Signalsystem for Rofflotillen, hvilke autoriseredes til Iagttagelse under den forestaaende Campagne.

Med Hensyn til Transportvæsenet da havde Krigs-

ministeriet allerede under 13de November anmodet Marineministeriet om at drage Omsorg for, at der i Vinterens Løb tilvejebragtes et passende Antal lette Transportfartøjer, egnede til hurtig Ind- og Udskibning af Tropper, med Tilføjende, at de til Transport indrettede Kanonbaade syntes at være vel egnede i saa Henseende. Der fortsattes derfor med Indretningen af disse Fartøjer, hvoraf der, som ovenfor berørt, i Marts Maaned vare 10 færdige foruden de 2 tidligere indrettede, som vare blevne henlagte til Fredericia. hvor den der-værende Generalcommando lod anstille endel Forsøg med dem med Hensyn til Ind- og Udskibning saavel af Artilleri som af Infanteri. Med disse 12 særligt indrettede Transportfartøjer, som den 23de Marts vare samlede i Assens, lod man sig foreløbigt nøje; derimod requirerede man et Antal private Skibe, som anvendtes ved de i den nævnte Maaned stedfindende Troppetransporter, og deres Antal forøgedes selvfølgelig betydeligt, da man havde fattet Tanken om Udførelsen af den tidligere berørte, større Landgangs-expedition. For at skaffe en større Dampkraft til Raadighed, end der til enhver Tid kunde gjøres Regning paa i Transportvæsenets Tjeneste, havde Krigsministeriet udvirket, at Marinelieutenant Agerskov i Slutningen af Februar blev sendt til Sverig for at leje 2 kraftige Dampskibe, hvilket dog ikke lykkedes. Iligemaade havde Krigsministeriet under 2den Marts befalet General Bülow at conferere med de paa Als værende Søofficerer angaaende Hensigtsmæssigheden af at medføre 1 à 2 lette Tømmerflaader eller bevægelige Flydebroer for ved Hjælp af disse at lette Landgangen af Infanteriet paa Kysterne og derved tillige at forhindre Nødvendigheden af, at Tropperne maatte vade iland; de fra Søofficererne indhentede Bétænkninger gik imidlertid ud paa ikke at tilraade Forfærdigelsen af disse Flaader, som ikke vilde svare til Ojemedet, og hvoraf 2 ialtfald vilde være aldeles

utilstrækkelige, hvorimod de anbefalede at indskrænke sig til de almindelige Landgangsbræder, som havdes til alle vore Fartøjer. — Til at lede Transportvæsenet bestemtes ligesom i det forrige Aar Capitain Tegner, der den 9de Marts afrejste til Korsør. Under 18de Marts erholdt han Ordre til at afgaae til Assens og derfra, naar Overskibningen var endt, til Als, hvor han umiddelbart under Escadrechefen skulde organisere og lede Transportvæsenet. Den 23de Marts underrettede Escadrechefen, Commandeur Garde, General Krogh om, at han med de Midler, der stode til hans Raadighed, vilde være istand til paa engang at kunne transportere 12000—14000 Mand Landtropper.

Som det vil erindres, havde Regjeringen i det Haab, at Stridighederne med Tydskland muligt vilde kunne udjevnes ad Underhandlingernes Vej, foreløbigt bestemt at indskrænke Blokaden alene til Hertugdømmernes Havne fra den 27de Marts at regne, hvorfor ogsaa de fleste af Marinens Kræfter indtil videre tænktes anvendte med dette Maal for Øje og for kraftigt at kunne understøtte Hæren i dens Operationer. Den 19de Marts erholdt Commandeur Garde Ordre til den følgende Dag at hejse sin Stander paa Dampskibet Skirner og at afgaae til Als for at overtage Commandoen over Escadren paa Hertugdømmernes Østkyst. Denne Escadre, over hvilken Commandeuren den 22de Marts overtog Commandoen, var den 25de samlet ved Als og nærliggende Farvande og bestod af følgende Skibe:

Fregatten	Gefion,
do.	Havfruen,
Corvetten	Galathea,
do.	Najaden.
Briggen	Mercurius,
do.	St. Croix,
Skonnerten	Delphinen,
Kutteren	Neptun,

¹ Escadren paa Østkysten af Hertugdømmernes — Foreløbig Fordeling af Marinens øvrige Skibe.

Dampskibet Hekla,
 do. Gejser,
 do. Skirner,
 do. Ægir*),
 do. Slesvig,
 do. Hertha,
 do. Valdemar,
 do. Caroline Amalie.

Rofflotillen, 12 Kanonchalouper og 6 Kanonjoller, der ved Escadrechefens Anordning var delt i 3 Divisioner, hver paa 4 Chalouper og 2 Joller, henholdsvis under Capitain Krenchel og Capitainlieutenanterne van Döckum og Gottlieb.

Transportflaaden, 12 Transportbaade og et Antal Skonnerter, Jagter m. fl.

Af ovennævnte Skibe vare Corvetterne Galathea og Najaden samt Briggen St. Croix efter Ordre fra Ministeriet allerede den 14de Marts afsejlede fra Kjøbenhavn til under Rügen og derfra mod Vest langs Preussens, Meklenborgs og Hertugdømmernes Kyster for at vise Flaget og allarmere.

Den 16de Marts indtog de til Blokaden af Havnene paa Hertugdømmernes Østkyst bestemte Skibe deres Stationer, nemlig:

Briggen St. Croix for Neustadt og Femern Sund,
 Fregatten Gefion for Kiel,
 Corvetten Galathea for Ekernförde,
 Briggen Mercurius for Sliminde,
 Fregatten Havfruen for Holdnæs,
 Corvetten Najaden for Aabenraa,
 Skonnerten Delphinen for Haderslev og Orø Sund.

*) Dette Dampskib var oprindeligt stillet til Disposition for Hs. Majestæt Kongen.

Efter Begjæring af den engelske Gesandt i Kjøbenhavn effectueredes imidlertid Blokaden ikke før den 3die April, dog forblev en tidligere given Befaling om, at alle holstenske og slesvigske Skibe, som ikke farede under dansk Flag, skulde opbringes fra den 27de Marts, uforandret i Kraft.

Under 20de Marts havde Commandeurcapitain Bille erholdt Befaling til, saasnart de ham underlagte Fregatter Rota og Bellona vare sejlklare, at staae Drogden ud og i Kjøgebugt at aabne en ham medgiven, forsegleet Ordre, der var affattet i Henhold til den mellem Krigsministeren, Marineministeren og General Krogh aftalte Operationsplan. De ved Vaabenstilstandens Forlængelse indtraadte, forandrede Forhold bevirkede imidlertid, at denne Ordre tilbagekaldtes, hvorimod Commandeurcapitainen den 28de fik Befaling til at afsejle med Fregatterne til Højden af Kegenæs, hvor han skulde sætte sig i Forbindelse med Commandeur Garde og underlægge sig hans Commando. Den følgende Dag erholdt Chefen for Linieskibet, Commandeurcapitain Paludan, en lignende Ordre, idet det dog betydedes ham indtil videre at holde sig ude af Sigte af Slesvigs Fastland, hvor man ikke burde være bekjendt med Skibets Nærværelse, førend det skulde optræde som virkende. Idet Commandeur Garde under 29de Marts underrettedes herom, paalagdes det ham tillige at foretage det Fornødne efter de Forandringer, der som Følge af Omstændighederne havde fundet Sted i den tidligere lagte Operationsplan, hvorom Krigsministeren vilde have meddelt ham det Nærmere, og navnlig ikke tilbageholde mere end det fornødne Antal Transportfartøjer. Da Modvind og stormende Vejrlig imidlertid endnu den 30te hindrede Skibenes Afgang, og man paa den Tid var kommen til saa temmelig klar Erkjendelse af, at Krigen med Tydskland maatte

gjenoptages, og som Følge heraf Blokaden af dets Havne effectueres, ansaa man det for rettest ikke at afsende de 2 Fregatter til Østersøen, men foreløbigt at holde dem tilbage ved Kjøbenhavn for at være ved Haanden til paa første Vink at afsejle til Nordsøen, hvorhen, som nedenfor nærmere vil blive omtalt, allerede Corvetten Valkyrien og Fregatten Thetis vare afgaaede henholdsvis den 15de og 19de Marts. Den 31te Marts bedrede Vejrliget sig, saa at Linieskibet, assisteret af Dampskibet Slesvig, kunde afsejle. — Af Marinens øvrige, fuldt udrustede Skibe var paa dette Tidspunkt Corvetten Diana med Kutteren Helsingør som Tender stationeret som Vagtskib i Sundet, Skonnerten Pilen som Vagtskib i Store Belt, Corvetten Flora og Barkskibet Saga ved Dragør; sidstnævnte Corvet havde fra den 17de til den 24de Marts foretaget et Krydstogt i Østersøen for at vise Flaget fra Swinemünde østerefter langs Preussens Kyster.

Efterat Regjeringen den 2den April havde besluttet, at Fjendlighederne skulde gjenoptages, udfærdigedes endnu samme Dag de fornødne Ordre til at opbringe alle Skibe under preussisk og alle tyske Flag, det østerrigske alene undtaget, samt til at effectuere Blokaden af de preussiske og tyske Østersø- og Nordsøhavne; det Nærmere herom vil finde sin Omtale i denne Dels næste Afsnit.

Forholdene ved
Escadrillen paa
Vestkysten.

Den til Chef for Escadrillen paa Vestkysten udnævnte Commandeurcapitain Ellbrecht afrejste den 5te Marts til Fanø, hvor han ankom den 8de. Ved den ham tilstillede Instruction var det befalet ham strax efter sin Ankomst at requirere de Fartøjer, som bedst maatte egne sig til at bevæbnes; disse Fartøjer vilde hurtigst være at indrette og bevæbne, saasnart en fra Kjøbenhavn med de fornødne Inventariesager lastet Jagt maatte ankomme, og tilligemed Krydstoldbaa-

dene at bemande med det udskrevne Mandskab, c. 100 Mand, der den 15de Marts vilde give Mode paa Oen. Omtrent den 24de Marts skulde han fra Hjerting eller Fano indskibe nogle dertil bestemte Landtropper og da med Fartøjerne afgaae Syd efter, saa at han senest den 26de kunde landsætte Tropper paa Sild og Før, som den følgende Dag uopholdeligt skulde besætte disse Øers slesvigske Dele. Som Højstcommanderende over den til Besættelse af Øerne paa Vestkysten bestemte Styrke beordredes han til at operere med størst mulig Kraft og Hurtighed. Han maatte ikke vige selv for en noget stærkere Fjende, men skulde denne stille aldeles overlegne Kræfter imod ham, saa blev det ham paalagt at retirere saa langsomt som muligt til Fano, men paa ingen Maade videre, da han med sine Undergivne maatte staae og falde med denne Oes Forsvar. Han skulde paasee, at Sømærkerne ved List udlagdes, og søge at indhente Efterretninger fra Slesvigs Vestkyst samt stadigt give Meddelelser til Marineministeriet, den commanderende General og Chefen for Escadren i Nordsøen.

De ovennævnte Landtropper vare 2 Depotcompagnier, nemlig 6te og 9de Linie-Bataillons, som den 12te Marts bleve organiserede i Horsens og Randers, hvorfra de beordredes til snarest at afgaae til Hjerting. De skulde her stilles under Commando af Capitain S. C. F. Krieger for under Commandeurcapitain Ellbrechts Overbefaling at samvirke med Escadrillen i Vesterhavet; det blev yderligere bestemt, at der skulde tildeles Commandoet 4 Espingoler. Capitain Krieger ankom til Hjerting den 17de Marts, og i en Samtale, som han den følgende Dag havde med Commandeurcapitain Ellbrecht i Strandby, blev det bestemt, at Commandoet skulde den 21de overføres fra dette Sted til Fano for derfra den 23de atter at afgaae med c. 100 Mand til List og c. 300 Mand til den vestlige Del af Før, saa at Keitum og

Vyk samtidigt kunde besættes den 27de. Forskjellige Forsinkelser ved Oversendelse af Materiel fra Kjøbenhavn og Mandskabets Udrustning foranledigede imidlertid, at Depotcompagnierne først den 20de Marts afgik fra deres Standquarterer, ligesom ogsaa de 4 Espingoler, til hvilke Betjeningsmandskabet skulde afgives af 1ste Espingolbatteri, først den 22de bleve afsendte fra Kjøbenhavn til Fredericia. 6te Linie-Bataillons Depotcompagni ankom derfor først til Strandby den 27de Marts, 9de Linie-Bataillons og Espingolerne den 29de og overførtes paa de samme Dage til Fanø; den samlede Styrke af Landtropper udgjorde ialt 453 Mand, hvoraf 10 Officerer.

Imidlertid havde Commandeurcapitain Ellbrecht, efterat det for Stationen bestemte, søværnepligtige Mandskab var mødt, med Kraft paadrevet Indretningen af de til Bevæbning bestemte Fartøjer, ligesom ogsaa nogle Transportskibe vare blevne samlede. Udeblivelsen af den fra Kjøbenhavn ventede Jagt, der blev opholdt paa Grund af Modvind og først i Slutningen af Marts ankom til Fanø, forvoldte endel Vanskeligheder, da den blandt Andet medførte 4 3 Pds. Kanoner med tilhørende Ammunition samt Køjetøjet for Mandskabet. Ikke desto mindre lykkedes det foreløbigt nogenlunde at erstatte dette Savn, og en fra det foregaaende Aar paa Øen værende Beholdning af 8 Stykker 4 Pds. Haubitzer og endel Geværer satte Commandeurcapitainen istand til at kunne armere nogle dertil udsøgte Everter; ved disses saavel som Transportfartøjernes Udtagelse var der taget Hensyn til, at de overalt, hvor det gjordes nødvendigt, vilde kunne passere Indreløbene. En særdeles væsentlig Støtte for de ham paalagte Operationer blev Commandeurcapitain Ellbrecht tildel derved, at Marineministeriet under 13de Marts befalede Chefen for Corvetten Valkyrien, Capitain Polder, at gaae

under Sejl og søge Listerdyb. hvor han foreløbigt skulde tage Station, og underlægge sig Commandeur-capitainens Commando. Det blev endvidere Capitain Polder paalagt at forberede Alt til ved Vaabenstilstandens Slutning, den 27de Marts, at kunne gaae offensivt tilværks mod Sild og Før efter nærmere Aftale med Commandeurcapitainen, overalt, saavel paa Øerne som paa Fastlandet, søge at hæve Modet hos den dansksindede Del af Befolkningen, opfordre alle Søfolk til at stille sig til Tjeneste paa Krigsskibene og, naar Sild var taget, med Magt at udskrive Søfolk der, endog om der ingen Trang dertil maatte have. Naar Tropperne rykkede længere Syd paa, maatte han fra Corvetten ikke alene holde Sild i Ave, men ogsaa iagttage Fastlandet, navnlig Højer. Naar Før og Amrum vare besatte, og man var sikker paa Sild, ansaaes det for hensigtsmæssigt, om Corvetten gik mere sydlig f. Ex. Smaldyb ind, dog kun naar man var fuldkomment sikker paa, at alle Tønder i dette Farvånd laa paa deres Plads, og man fra Amrum var forsynet med paalidelig Lods. Der medgaves Corvetten 2 18 Pds. Karonader, som man antog at kunne anvende ved Vyk til Dækning af Havnen, og endeligt paalagdes det Chefen at søge at komme i Forbindelse med en Fregat, som ved Vaabenstilstandens Udlob vilde befinde sig udenfor Ejderen og Heverstrømmen. — Denne Fregat var Thetis, hvis Chef, Capitain Secher, under 17de Marts erholdt Ordre til, saasart Skibet var sejlklart, at afsejle til Nordsøen, hvor han skulde søge Helgoland for fra den 27de Marts at udføre den anordnede Blokade af Hertugdømmernes Vestkyst fra Elben til Heverstrømmen. Han skulde søge at forhindre enhver Kystfart selv med de mindste Fartøjer og overhovedet at tilføje Oprørerne al Slags Skade og Afbræk. Hvis han maatte opbringe Fartøjer, som maatte egne sig

dertil, da skulde de armeres og bemandedes og anvendes til Angreb paa Havnene, hvor alle de Fartøjer, som ikke kunde bortføres, skulde odelægges; hvor ingen Modstand gjordes, skulde han derimod vise Skaansel og saavidt muligt sætte sig i venskabelig Forbindelse med de velsindede Indvaanere. Endeligt paalagdes det ham efter Evne at understøtte den tilsigtede Expedition mod Vesterhavsoerne.

Den Commandeurcapitain Ellbrecht givne Instruction suppleredes ved en Ordre fra Marineministeriet af 18de Marts, hvorved Commandeurcapitainen indtrængende opfordredes til at have Alt saaledes forberedt, at det slesvigske Gebet paa Sild og Før kunde besættes den 27de om Morgen, da man vidste, at Fjenden ikke var behørigt forberedt. Med c. 50 Mand ved Keitun, et bevæbnet Fartøj ved Næsset og c. 100 Mand i Vyk vilde man formentlig kunne holde disse Øer, og det vilde da være gavnligt uden mindste Ophold at trænge frem og besætte Husum og lade borttage alle Fartøjer fra Hojer Syd efter, en Operation som man ansaa for kun lidet farefuld efter Corvettens og Fregattens Ankomst til Vestkysten.

Af nysnævnte Skibe ankom Corvetten Valkyrien den 21de Marts til sin Station ved List; for at lette Skibets Indsejling ved Anbringelsen af Sømærker og for paa anden Maade at være til Hjælp havde Commandeurcapitain Ellbrecht nogle Dage forinden afsendt et armeret Toldkrydsfartøj til List. Corvettens Chef havde forberedt Alt for at kunne handle efter sin Instruction, da han fra Fano modtog Ministeriets Ordre om ikke at begynde Fjendlighederne før den 3die April og den senere om Udsættelsen af Blokaden til samme Dag. Fregatten Thetis afsejlede fra Kjøbenhavn den 19de Marts og tog fra den 27de samme Maaned Station under Helgoland for at udføre det den paalagte Hverv;

de ovennævnte Ordre kunde vel paa Grund af Forholdene ikke bringes til Chefens Kundskab i rette Tid, dog blev denne Forsinkelse uden nogensomhelst Betydning.

Den af Commandeurcapitain Ellbrecht samlede Escadrille bestod af 4 bevæbnede Everter og 10 Transportfartøjer samt af 2 bevæbnede Toldkrydsfartøjer, hvoraf det ene, som ovenfor omtalt, var stationeret ved List og det andet var afgaaet til Amrum for at stilles til Raadighed for Birkedommeren paa Vester Fær og Amrum, Justitsraad Nielsen, der var bestemt til tillige at skulle overtage Posten som Landfoged paa Øster Fær og som Oppebørselsebedsmand paa Fær og Amrum. Commandoen hejstes paa Escadrillen den 30te Marts, og den følgende Dag om Morgenen tidligt indskibedes de Commandeurcapitainen underlagte Tropper, med hvilke nogle for Sild og Fær bestemte Toldembedsmænd fulgte, hvornæst Escadrillen stod Graadybet ud for at begive sig til List; det var da en jevn Kuling med sydøstlig Vind. Da man var kommen ud af Løbet, gik Vinden imidlertid mere sydlig, og Kulingen tiltog efterhaanden med svær Sø, saa at man selv med Floden ingen Fremgang gjorde. Efter at have været 2 Dage under Sejl nødsagedes Escadrillen derfor til at søge tilbage til Fanø, hvor den ankom den 1ste April om Aftenen, og hvor Tropperne atter bleve udskibede. Saavel om Natten som den paafølgende Dag vedblev det at blæse haardt med samme Vind, og man nødsagedes derfor foreløbigt til at udsætte Expeditionen, saameget mere som Indreløbene ikke kunde passeres, da de paa flere Steder vare ganske tørre.

Der staaer endnu tilbage kortelig at omtale, hvad der i den senere Periode havde tildraget sig i Hertugdømmerne, samt at kaste et Blik paa de Stridskræfter, som stode beredte til at optage Kampen med vor Hær.

Fællesregjerin-
gens Optræden
ligeoverfor den
kongelige Pro-
clamation af
15de December

Ligesom Fællesregjeringen tidligere ligeoverfor de to Commissaires Protest og den danske Udenrigsministers Skrivelse af 5te November ved intetsigende Udflugter havde søgt at retfærdiggjøre sin illegale Handlemaade, saaledes bøvarede den ogsaa den kongelige Proclamation af 15de December med en Henvendelse til Befolkningen, hvori den erklærede, at den med Kraft vilde vide at hævde sin Myndighed, og opfordrede Hertugdømmernes Beboere til paa deres Side vedvarende at vise Lydighed mod Regjeringen. Den støttedes i denne sin Optræden af Centralmagten, der gjennem Hr. Stedmann udtalte, at den fremdeles anerkjendte Fællesregjeringen som Hertugdømmernes retmæssige, øverste Myndighed og ansaa den for fuldkomment beføjet til fremdeles i Landsherrens Navn at forestaae Administrationen og med Magt at undertrykke ethvert Forsøg paa Modstand. Samtidigt opfordredes dog Fællesregjeringen til ikke uden i Nødstilfælde at træffe Modforholdsregler, ligesom der udtaltes det Haab, at Landsforsamlingen, som var indkaldt for at forhandle om Budgettet, ikke vilde befatte sig med den kongelige Proclamation og de militaire Forholdsregler, som vare truffne paa Als, og ej heller udøve nogensomhelst anden, lovgivende Virksomhed. Dette Maadehold tiltalte selvfølgelig kun lidet den bevægede Stemning i Hertugdømmerne, der traadte endnu stærkere frem, da man i Begyndelsen af Januar Maa- ned modtog Efterretning om, at der som Basis for Freden tænktes opstillet Hertugdømmernes Adskillelse og Slesvigs selvstændige Stilling. Adresser og Petitioner bleve vedtagne og tilstillede Centralmagten, og med stor Spænding imødesaa man Sammentrædelsen af Landsforsamlingen, der af dens Bureau var bleven indkaldt til at samles i Slesvig den 26de Januar. Alle- rede den 31te Januar vedtog Landsforsamlingen en Adresse, som igjennem de slesvig-holstenske Deputerede

Gjæringen i
Hertugdøm-
merne voxer
ved Efterretnin-
gen om den
paatænkte Basis
for Freden

i Frankfurt blev overrakt Rigsforstanderen, og hvori man søgte at bevise, at enhver Fred, som ikke var baseret paa Anerkjendelsen af Hertugdømmernes uopløselige Forbindelse, vilde være retsligt og politisk umulig. En Adskillelse af Slesvig fra Holsten, hed det blandt Andet, vilde ikke kunne fremtvinges, medmindre det tyske Rige skulde ville vende sine Vaaben mod Hertugdømmerne, og skulde Saadant skee, da vilde Kampen dog dermed ikke være afgjort; Afgjørelsen vilde ikkun blive udsat, de uophørlige Rivninger, som en selvstændig Stilling af Slesvig vilde fremkalde mellem Danmark og Holsten, maatte nødvendigvis føre til nye Krige, og Slesvigs Skjæbne maatte tilsidst dog blive afgjort ved en definitiv Tilslutning af Hertugdømmet enten til Syden eller til Norden. I Adressen fremhævedes det endvidere, hvor stridende mod Tydsklands egen Interesse en Adskillelse af Slesvig fra Holsten vilde være navnlig paa Grund af den Betydning, man maatte tillægge dets Havne, ligesom det udtaltes, at den sikreste Garanti for Hertugdømmernes Forbindelse vilde være Slesvigs Optagelse i det tyske Forbund, og at dette Skridt vilde være ligefrem nødvendigt, naar den nye, tyske Rigsforfatning maatte træde i Kraft, da den andeh, mulige Udvej, en løsere Forbindelse mellem Holsten og Tydskland, vilde være utænkelig. Endeligt tilføjedes det, at Landet var beredt til med de største Offre og Anstrængelser at ruste sig til en Gjenoptagelse af Kampen, saafremt man ikke i den nærmeste Fremtid skulde kunne opnaae en antagelig Fred. — Samtidigt vedtog Landsforsamlingen en Skrivelse til Fællesregjeringen, hvori denne anmodedes om at rette sine Bestræbelser paa at bevirke, at det maatte blive tilladt en Befuldmægtiget for Hertugdømmerne at deltage i Fredsunderhandlingerne, samt om af al Magt at lade foretage de mest udstrakte Rustninger, hvortil de for-

nødne Midler lovedes bevilligede. Paa denne Skrivelse indskrænkede Fællesregjeringen sig imidlertid til at svare, at den modtog den tilbudte, overordenlige Bevilling, men at den ansaa de Forsvarsmidler, som allerede for Tiden vare forberedte, for tilstrækkelige og ikke vilde fremkomme med yderligere Forslag i saa Henseende saavel af Hensyn til Vaabenstilstandsconventionens Bestemmelser, som fordi den, hvad Rustningernes Omfang og Udførelse angik, maatte rette sig efter Centralmagtens Anordninger. Den noget tilbageholdne Stilling, som Fællesregjeringen saaledes indtog, og hvorpaa Hensynet til den preussiske Regjerings Ønsker og det allerede omtalte, netop paa denne Tid stedfindende, om end neppe alvorligt mente Forsoningsforsøg vel har havt en væsenlig Indflydelse, vakte megen Utilfredshed hos en stor Del af Landsforsamlingens Medlemmer, der vare stemte for at nedsætte et Udvalg for at afgive Betænkning angaaende Regjeringens Svar. Denne Anskuelse trængte dog ikke igjennem, og den 11te Februar besluttede Forsamlingen trods Venstres bestemte Modstand at ajournere sine Møder, efterat den et Par Dage tidligere havde bevilliget Budgettet.

Da den fra Danmarks Side skete Opsigelse af Vaabenstilstanden var kommen til offentlig Kundskab, traadte imidlertid Landsforsamlingens Bureau sammen og indkaldte Forsamlingen til Mode den 16de Marts. Skjøndt Hr. Stedmann gjorde Modforestillinger mod dette Skridt, billigedes det dog af Fællesregjeringen, navnlig fordi den Tid nærmede sig, da den skulde nedlægge sit Mandat, og der saaledes maatte træffes Aftale om Indsættelsen af en ny Regjering.

Med Hensyn til dette Spørgsmaal havde Centralmagtet fattet den Plan, strax ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse at udnævne en Regjering for Holsten og at overlade det til Landsforsamlingen ogsaa at overdrage denne

Regjeringen over Slesvig. I en Ministerconference, der fandt Sted den 13de Marts, og hvortil de slesvig-holstenske Deputerede, Hr. Francke og Hr. Beseler, ogsaa vare tilkaldte, havde man imidlertid atter opgivet denne Plan og besluttet at sende en overordenlig Regjerings-commissair, Hr. Schöff Souchay, til Hertugdømmerne for i Tilfælde af Gjenudbruddet af Krigen at indsætte en ny Regjering sammesteds; man ønskede helst, at denne skulde bestaae af 3 Personer, nemlig Hr. Beseler, Grev Reventlow-Preetz og en Tredie, valgt af disse Tvende. Hr. Souchay ankom den 16de Marts til Slesvig, hvor Landsforsamlingen samme Dag aabnede sine Møder. I en Conference, som fandt Sted den 19de med et af Forsamlingen nedsat Udvalg, afgav Commissairen den Erklæring, at han var bemyndiget til at indsætte en Regjering af 3 Personer efter det ovennævnte Forslag af Rigsministeriet, naar Landsforsamlingen gav sit Minde dertil; denne Regjering vilde af Centralmagten blive indsat som Statholderskab under Forbehold af Landsherrens Rettigheder, og det vilde blive den paalagt at regjere efter den i factisk Virksomhed værende Statsgrundlovs Bestemmelser. Den 20de Marts antog Landsforsamlingen Centralmagtens Forslag, idet den dog forbeholdt sit Samtykke med Hensyn til det tredie Medlem af Regjeringen; Fællesregjeringen havde ordnet Alt saaledes, at den kunde fratræde til den bestemte Tid, nemlig den 26de Marts. Saaledes stode altsaa Sagerne, da Hr. Stedmann den 25de Marts gennem den i Kjøbenhavn værende Grev Bismark erholdt Meddelelse om, at den danske Conseilspræsident, Grev Moltke, havde yttret, at den danske Regjering havde erklæret sig beredt til en Forlængelse af Vaabenstilstanden til den 15de April paa den Betingelse, at Rigestropperne ikke overskredte Ejderen, og de slesvig-holstenske Tropper ikke fremkaldte Kampen, og under den Forudsætning, at Fællesregjeringen

Hr. Stedmanns
Bestræbelser for
om muligt at
forhindre et
Gjenudbrud af
Fjendlighederne.

forblev i Virksomhed, indtil der kunde blive indsat en særlig Regjering for Holsten og en lignende for Slesvig. Foranlediget herved søgte Hr. Stedmann ved Modforestillinger hos Hr. Souchay og Fællesregjeringen foreløbigt at forhindre Indsættelsen af Statholderskabet ligesom ogsaa at bevæge den til Hertugdømmerne ankomne, af Centralmagten udnævnte, commanderende General for Rigstropperne, General Prittwitz, til foreløbigt at standse de militaire Operationer. Da denne Sidste dog erklærede, at han ikke vilde kunne træffe nogen Forandring i sine Dispositioner uden særlig Befaling fra Frankfurt, afrejste Hr. Stedmann ufortøvet til Als og udbad sig af General Bülow en skriftlig Erklæring om, hvorledes det forholdt sig med Hensyn til en Forlængelse af Vaabenstilstanden. Generalens Erklæring, der afgaves den 26de Marts om Eftermiddagen, gik ud paa, at saafremt Fjendlighederne ikke begyndte fra Modpartens Side, og de i Hertugdømmet Slesvig allerede indrykkede Rigstropper igjen gik tilbage, saa vilde han ifølge sin Instruction betragte Vaabenstilstanden som bestaaende indtil den 2den April Kl. 12 Midnat; saafremt det ikke skulde være muligt at bevirke en Tilbagegang af de allerede indrykkede Tropper, vilde han ikke desto mindre, indtil han maatte erholde nærmere Instructioner, betragte Vaabenstilstanden som bestaaende til den angivne Tid, dog bestandigt under den Forudsætning, at Modparten afholdt sig fra enhver fjendlig Handling, og at der ikke rykkede flere Rigstropper ind i Hertugdømmet. Med denne Erklæring ilede Hr. Stedmann tilbage til Slesvig, men fandt ved sin Ankomst Forholdene der saaledes forandrede, at der neppe mere vilde kunne være Tale om en Forlængelse af Vaabenstilstanden, idet Fællesregjeringen efter eget Ønske var fratraadt, og Statholderskabet ind-

sat*). Ved denne Act, som bragtes til offentlig Kundskab ved Proclamationer fra Hr. Souchay, Fællesregjeringen og Statholderskabet, maatte Hr. Stedmann ansee sit Hverv som Rigscommissair i Henhold til Malmø-conventionens Artikel 8 for endt, hvorom han underrettede General Prittwitz, idet han oversendte ham General Bülow's Erklæring og meddelte ham, at han nu fra sin Side maatte see bort fra ethvert politisk Hensyn, og derfor henstillede til Generalen at lade de militaire Formaal være eneraadende. Inden sin Afrejse fra Hertugdømmerne meddelte han ogsaa General Bülow Underretning om, at et Statholderskab var indsat, og at hans Hverv som Rigscommissair derfor var endt, samt henviste ham til i Tilfælde af mulige Forhandlinger at henvende sig til General Prittwitz.

Fællesregjerin-
gen fratræder;
Statholderskabet
indsættes.

Som det vil erindres, havde General Bonin ikke alene overtaget Commandoen over de i Hertugdømmerne efterladte, tyske Forbundstropper, men ogsaa Posten som commanderende General over de slesvig-holstenske Tropper. Disse sidste vare efterhaanden i Løbet af Felttoget blevne bragte op til en Styrke af 10 Infanteri-Batailloner, 4 Jægercorpser, 2 Cavalieri-Regimenter, 4 Feltbatterier, 1 Pioner- og Pontonner-compagni, ialt c. 14000 Mand med 32 Stkr. Skyts, men Organisationen af flere af disse Afdelinger, saaledes navnlig af 3 Infanteri-Batailloner og 3 Jægercorpser, var endnu ikke endt, da General Bonin overtog Commandoen, og Troppernes hele Tilstand lod ikke lidet tilbage at ønske. Udrustningen var saaledes mangelfuld, Commandoforholdene slappede, og Disciplinens Baand løsenede, hvortil navnlig bidrog Mangelen paa et til-

Forholdene ved
den slesvig-hol-
stenske Hær; —
dennes Reorgani-
sation, Forma-
tion og Styrke.

*) Statholderskabet blev overtaget af Grev Reventlow og Hr. Beseler; Bestemmelsen om, at disse skulde vælge en Tredie, kom ikke til Udførelse.

strækkeligt, eensuddannet, med Mandskabet indlevet, dygtigt Befalingspersonale og den Omstændighed, at demokratiske Tendentser havde vundet Indpas i ikke faa Afdelinger. Der forelaa flere Exempler paa et stærkt Brud paa Disciplinen; saaledes havde Soldaterne af 5te Infanteri-Bataillon i de første Dage af September erklæret kun at ville adlyde slesvig-holstenske Officerer og ikke de ved Bataillonens ansatte, preussiske, hvilket havde til Følge, at disse sidste forlode Hertugdømmerne. Af endnu alvorligere Betydning var en Begivenhed, som forefaldt i November. Den i denne Maaned stedfundne Opløsning af den preussiske Nationalforsamling og de dermed i Forbindelse staaende Begivenheder havde selvfølgelig vakt megen Misfornøjelse i Tydskland ligesom ogsaa i Hertugdømmerne. En saadan Følelse foranledigede nogle Underofficerer og Menige af den 7de slesvig-holstenske Infanteri-Bataillon til at lade circulere til Underskrift ved Afdelingerne et Udkast til en Adresse til de preussiske Soldater, som havde fægtet i Hertugdømmerne, og som nu vare rykkede ind i Berlin, om ikke at kjæmpe mod Folket, men i saa Henseende at nægte deres Konge Lydighed. Foranlediget herved, lod General Bonin udgaae en Dagsbefaling, hvori han skarpt dadlede de Paagjældendes Forhold og advarede de ham underlagte Tropper mod at gjøre sig delagtige i slige Skridt, ligesom der ogsaa blev indledet en Undersøgelse angaaende Ophavsmændene til Adressen; ikke desto mindre erklærede Mandskabet af Pontonnercompagniet sin Tilslutning til samme. Et saadant Brud paa Disciplinen kunde ikke blive ustraffet, og General Bonin lod derfor nedsætte en Overkrigscommission, der den 5te December samledes i Rendsborg og dømte 8 Overpontonnerer og 36 Pontonnerer til at straffes paa Livet efter Decimering. Nogle herved i Rendsborg opstaaede Uroligheder bleve hurtigt

dæmpede, men foranledigede dog, at de i Hertugdømmerne værende Forbundstropper concentreredes om denne By; den ovennævnte Dom truede derimod med at faae alvorligere Følger derved, at den fremkaldte en Competencestrid mellem General Bonin og Fællesregjeringen, idet denne sidste nægtede Dommens retslige Gyldighed, fordi den iøvrigt meget mangelfulde, provisoriske Krigslov, der var traadt istedetfor den ophævede, danske Militairlov, ikke tillod nogen Nedsættelse af en Overkrigscommission og heller ikke den tildømte Straf ved Decimering. Foranlediget herved, indgav General Bonin sin Begjæring om Afsked som commanderende General for de slesvig-holstenske Tropper, en Begjæring, som han ogsaa fastholdt, efterat den senere nedsatte Krigsret havde idømt de Paagjældende meget alvorlige Straffe paa Friheden, og det var først efter indtrængende Forestillinger, og efterat der var udvirket saavel Centralmagts som Kongen af Preussens udtrykkelige Billigelse deraf, at Generalen erklærede sig beredt til at forblive i sin Stilling.

Det var ingen let Opgave, som paahvilede General Bonin, i Løbet af en kort Tid at tilvejebringe en Hær, som kunde vente i Nødsfald at komme til at optage Kampen alene. En af hans første Bestræbelser maatte selvfølgelig være rettet paa at sikkre Hæren et tilstrækkeligt Antal Officerer, og i saa Henseende var det naturligt, at hans Tanke var henvendt paa at erholde dem navnlig fra Preussen som det Land, han selv tilhørte, og hvis militaire Institutioner allerede tildels havde vundet Indgang i Hæren efter Afskaffelsen af dansk Commando og danske Reglementer. Et betydeligt Antal preussiske Officerer blev saaledes efterhaanden ansat ved Hæren, idet Kongen af Preussen ikke alene gav sit Samtykke til, at de tidligere ansatte Officerer forbleve ved samme, men yderligere ved

en Cabinetsordre af 20de November permitterede et ikke ringe Antal Officerer med Tilladelse til at tage Tjeneste i Hertugdømmerne. Den Virksomhed, som i Løbet af Vinteren udvikledes, gik ud paa at skabe en vel mindre, men ved sit Sammenhold stærk Hær efter preussisk Mønster, hvorfor General Bonin ogsaa vidste at holde de Elementer borte fra Officerscorpset, som hyldede friere Ideer. Disse Bestræbelser fandt just ikke Bifald i Hertugdømmerne, hvor demokratiske Tendenser vare blevne stærkt fremherskende, og hvor man efter Indførelsen af den almindelige Værnepligt, som ovenfor berørt, var stemt for udstrakte Rustninger mere i Retning af en Folkevæbning. General Bonin satte imidlertid sine Anskuelse igjennem; kraftigt understøttet af sin udmærkede Stabschef, den preussiske Generalstabs capitain Delius, formaaede han at overvinde de mange Hindringer, der traadte i Vejen for hans Organisationsværk, og ved Vaabenstilstandens Slutning at stille en dygtig og i enhver Henseende vel udrustet Hær til Raadighed for Hertugdømmerne. Denne Hær bestod af følgende Afdelinger:

	1ste	Infanteri-Bataillon,
1ste Infanteri-Brigade. (Oberst, Grev Baudissin)	2den	do. do.,
	3die	do. do.,
	4de	do. do.,
	9de	do. do. *)
	5te	do. do.,
2den Infanteri-Brigade. (Oberstlieutenant Sachau.)	6te	do. do.,
	7de	do. do.,
	8de	do. do.,
	10de	do. do.

*) Bataillon en var for Størstedelen dannet af det tidligere v. d. Tanske Corps.

Jæger-Inspectionen. (Oberstlieutenant Zastrow.)	{	1ste Jægercorps, 2det do., 3die do., 4de do.		
Cavaleri-Brigaden. (Oberst Fürsen-Bachmann.)	{	1ste Dragon-Regiment, 2det do. do.		
Artilleri-Brigaden. (Oberst Richter.)	{	1ste 6 Pds. Feltbatteri, 2det do. do., 3die do. do., 1ste 12 Pds. do., 2det do. do., ridende 6 Pds. do., Fæstningsartilleri (6 Batta- rier), Tojetat.		
		Ingenieurcorpset. (Oberstlieutenant Dau.)	{	1ste Pionercompagni, 2det do.*), en Fæstningsafdeling.

En Infanteri-Bataillons eller Jægercorps's etatmæssige Styrke var 22 Officerer og 881 Underofficerer og Menige, formerede i 4 Compagnier, et Dragon-Regiments Styrke var 28 Officerer og 751 Underofficerer og Menige, formerede i 5 Escadroner; hvert Feltbatteri havde 8 Piecer, nemlig 2 Granatkanoner og 6 Kuglekanoner.

Foruden de ovennævnte Afdelinger var der i Begyndelsen af Marts Maaned blevet dannet en saakaldt Reserve-Brigade af Mandskabet af den ældste og yngste Aargang, bestemt til saavel at afgive det fornødne Erstatningsmandskab til Linien som ogsaa til at anvendes som Besætningstropper. Brigaden, der stod under

* Det tidligere Pontonnercompagni var blevet indlemmet i Ingenieurcorpset som 2det Pionercompagni.

Commando af Oberst Fabricius, bestod af 4 Reserve-Infanteri-Batailloner og 1 Reserve-Jægercorps samt 1 Reserve-Cavaleri-Division. Hver Bataillon eller Corps var formeret i 4 Compagnier, Cavaleri-Divisionen i 3 Escadroner, men Afdelingerne havde kun et svagt Befalingspersonale, og deres Organisation var ved Fjendlighedernes Gjenoptagelse selvfølgelig endnu meget løs. Den slesvig-holstenske Hær talte i Marts Maaned c. 15500 Mand Infanteri, c. 1650 Mand Cavaleri, c. 2800 Mand Artilleri og c. 350 Mand Ingenieurtropper, ialt lidt over 20000 Mand med henimod 4000 Heste; heraf henhørte til Felthæren c. 11400 Mand Infanteri, c. 1400 Mand Cavaleri, c. 1000 Mand Artilleri og c. 300 Mand Ingenieurtropper, ialt lidt over 14000 Mand med c. 3500 Heste. Den mobile Hærs Styrke var altsaa endel svagere end den etatmæssige, navnlig var Antallet af Officerer over en Trediedel mindre end paaregnet.

Den slesvig-holstenske Marine.

Den væsentlige Stotte, som Besiddelsen af en Marine ydede Danmark, havde allerede i den provisoriske Regjerings Tid fremkaldt Tanken om for Hertugdømmerne at tilvejebringe et Søforsvar, der ikke alene vilde kunne medvirke til Kysternes Dækning, men ogsaa vilde tvinge den danske Marine til at anvende flere Kræfter til Blokadetjenesten, end den hidtil havde haft nødig. Med Iver havde man taget fat paa Sagen, idet man selvfølgelig paa Grund af Tidens Korthed og de indskrænkede Pengemidler, som for en stor Del vare indkomne ved frivillige Bidrag, indskrænkede sig til Bygning af Kanonbaade og til at armere 2 for Haanden værende Dampskibe. Ved Vaabenstilstandens Slutning raadete Hertugdømmerne over 11 Kanonbaade, hvoriblandt 1 Skruedampbaad, v. d. Tann, hver armeret med 2 60 Pds. Bombekanoner, 1 med 4 Bombekanoner armeret Dampskib, Bonin, den tidligere danske

Skonnert Elben samt et uarmeret Dampskib. Højst-commanderende over Søstyrken var den tidligere danske Marineofficer, Capitain Donner, som dog inden Fjendlighedernes Gjenoptagelse afgav Commandoen til en Lieutenant Kjær, idet han blev Medlem af en for Styrelsen af Søforsvarets Anliggender oprettet Commission og iøvrigt ikke lang Tid efter udtraadte af Hertugdømmernes Tjeneste.

Til Dækning af Kieler Havn var det i 1848 ved Labø anlagte Strandbatteri blevet udvidet og stærkere armeret, og nærmere ved Staden var man i Færd med at anlægge 2 nye Batterier; ligeledes arbejdedes stadigt paa Istandsættelsen af Frederiksorts Fæstningsværker, og Armeringen navnlig af Strandbatterierne dersteds blev endel forøget. Ogsaa Ekernförde og Flensborg Havne vare beskyttede ved Kystbatterier, dog bleve de sidstnævnte først monterede efter Krigens Udbrud; til Øen Femern blev der i Slutningen af Marts henlagt c. 400 Mand af 4de Reserve-Infanteri-Bataillon med nogle Stykker Skyts.

Ligesom de Bestemmelser i Malmøconventionen, der vedrørte de politiske Forhold, vare blevne uopfyldte, saaledes var dette ikke mindre Tilfældet med dem af militair Natur. Den paabudte Udskillelse af de slesvigske Tropper var ikke bleven udført, de i Hertugdømmerne efterladte Forbundstropper vare blevne anvendte i politiske Øjemed, og flere af de slesvig-holstenske Troppeafdelinger vare blevne henlagte til slesvigsk Territorium; ligeledes havde den slesvig-holstenske Generalcommando taget sit Hovedkvarter i Slesvig. Efterat Forbundstropperne vare blevne sammendragne til Omegnen af Rendsborg, bleve efterhaanden flere af de slesvig-holstenske Troppeafdelinger fremsendte til Slesvigs nordlige Del, saaledes 1ste Jægercorps til Haderslev, 2det Jægercorps til Tønder og

Fortificatoriske
Arbejder til
Dækning af
Havnene

Løgumkloster, 3die Jægercorps til Flensborg og Sundeved, og 1ste Dragon-Regiment endeligt til Haderslev, Tønder, Flensborg og Sundeved. Vi have tidligere omtalt, hvorledes de anvendtes som Executionscommandoer og til Afspærring i det Sundevedske, og de Conflicter, som derved fremkaldtes med Befolkningen og med vor paa Als værende Militairstyrke. Ved Opsigelsen af Vaabenstilstanden og den derved fremkaldte Sandsynlighed for en Gjenoptagelse af Fjendlighederne besluttedes det at lade hele den slesvig-holstenske Hær rykke ind i Slesvig for som Avantgarde for de efterfølgende Rigstropper at sikre disses Opmarche og om fornødent at søge at modsætte sig enhver Indmarche i Slesvig fra de danske Troppers Side. I Slutningen af Februar og i Begyndelsen af Marts indkaldtes Reservemandskabet; allerede den 8de Marts toge Troppemarcherne deres Begyndelse, og den 12te samme Maaned bleve samtlige til den mobile Hær hørende Afdelinger samt Fæstningsbatterierne satte paa Feltfod. Den 15de Marts befalede General Bonin Hæren formeret i følgende ordre de bataille :

Beslutning om
at lade Hæren
rykke ind i
Slesvig.

Ordre de bataille
for den General
Bonin under-
ligte Styrke.

I. Avantgarde-Brigade.

(Oberstlieutenant Zastrow.)

9de Linie-Infant.-Bataillon,
10de do. do. do.,
1ste Jægercorps,
2det do.,
5te Escadron af 1ste Dra-
gon-Regiment,
5te do. af 2det do.
3die 6 Pds. Batteri.

II. Gros.

1ste Infanteri-
Brigade.

(Oberst, Grev Baudissin)

1ste Linie-Infant.-Bataillon,
2den do. do. do.,
3die do. do. do.,
4de do. do. do.,
3die Jægercorps,
1ste 6 Pds. Batteri.

2den Infanteri- Brigade. (Oberstlieutenant Sachau.)	}	5te Linie-Infant.-Bataillon,
		6te do. do. do.,
		7de do. do. do.,
		8de do. do. do.,
	4de Jægercorps, 2det 6 Pds. Batteri.	

III. Reserve.	}	1ste Dragon-Regiment,
		2det do. do.,
		1ste 12 Pds. Batteri,
		2det do. do., ridende 6 Pds. do.

Særligt Corps. (Oberstlieutenant Porbeck.)	}	Den badensiske Bataillon,
		- würtembergske do.,
		det hessiske Batteri.

Det blev bestemt, at Oberstlieutenant Zastrow fra den 21de Marts skulde overtage sin Commando, at 3die Jægercorps først paa nærmere Befaling skulde underlægges 1ste Brigade, og 4de Jægercorps først fra den 18de 2den Brigade. Denne Befaling suppleredes nogle Dage senere saaledes, at Oberst Baudissin overtog Commandoen over Groset, medens 1ste Brigade stilledes under den preussiske Oberstlieutenant St. Paul, der var bleven ansat i den slesvig-holstenske Hær som Oberst; ligeledes befaledes det, at den hanseatiske Cavaleri-Division skulde underlægges Corpset under Oberstlieutenant Porbeck.

Den 20de Marts forlagde General Bonin sit Hovedkvarter til Flensborg; de af ham anordnede Troppemarcher vare indrettede saaledes, at Afdelingerne paa enkelte Undtagelser nær allerede den 21de indtoge nedestaaende Cantonnements. Avantgarden stod med 9de og 10de Bataillon samt Batteriet i Aabenraa; 2det Jægercorps og 5te Escadron af 2det Dragon-Regiment laa i Egnen om Øster Logum og Nørre Hjarup, 1ste Jæger-

General Bonin
forlægger sit
Hovedkvarter til
Flensborg; —
Hærens Dislo-
cation den
21de Marts.

corps forblev i Haderslev; istedetfor 5te Escadron af 1ste Dragon-Regiment var den hanseatiske Cavaleri-Division med Undtagelse af en til Sundeved detacheret Deling bleven afgivet til Avantgarden; Divisionen var disloceret i Egnen om Christiansfeld og havde et Detachement i Gabol. 1ste Brigade cantonnerede i Egnen om Kvers, Grongroft og Holbøl, dog forblev 3die Jægercorps med en Deling af den hanseatiske Cavaleri-Division i Sundeved og havde Detachementer i Varnæs, Blans, Sottrup, Nybøl, Adsbøl og Graasten samt paa Broagerland; som Soutien for denne Styrke vare 3die og 4de Escadron af 2det Dragon-Regiment henlagte til Ringenæs, Tumbøl og Trاسبøl. 2den Brigade cantonnerede i Egnen om Felsted, Hostrup, Stubbæk, Bolderslev, Uge og Klipleve. Af Reserven laa 1ste Dragon-Regiment og det ridende Batteri i Flensborg, 1ste og 2den Escadron af 2det Dragon-Regiment i Ellund og Frøslev, og de 2 12 Pds. Batterier i Klus, Nyhus og Harreslev. Endeligt laa det særlige Corps under Oberstlieutenant Porbeck i Flensborg.

Allerede i Februar Maaned havde Rigskrigsministeriet i Frankfurt bestemt, at for det Tilfælde, at Opsigelsen af Vaabenstilstanden skulde gjøre et nyt Felttog uundgaaeligt, skulde c. 10000 Mand preussiske Tropper og Dele af 7de, 9de og 10de Armeecorps afgaae til Hertugdømmerne, medens c. 24000 Mand østerrigske og 12000 Mand preussiske Tropper skulde holdes i Beredskab som 2det Opbud; det blev tillige udtalt, at General Wrangel ogsaa i dette Felttog skulde føre Overcommandoen. Dette Sidste blev dog i Midten af Marts forandret derhen, at Overcommandoen blev overdraget til Commandeuren for det preussiske Garde-Infanteri, Generallieutenant Prittwitz, der blev edfæstet

som Rigsgeneral; til Chef for hans Stab blev den preussiske Generalmajor Hahn udnævnt. General Pritt-witz ankom den 24de Marts til Altona og overtog samme Dag Overcommandoen over samtlige for Operationerne i Hertugdømmerne bestemte, tyske Tropper. Han befalede, at de slesvig-holstenske Tropper skulde beholde deres hidtil havde Inddeling, og de øvrige, tyske Tropper formeres paa følgende Maade:

General Pritt-witz overtager Overcommandoen over de for Operationerne i Hertugdømmerne bestemte, tyske Tropper. — Rigs-troppernes Formation og Styrke

Iste Division (Prinds Eduard af Sachsen-Altenburg, bajersk General).

Combineret, kurhessisk Brigade.

(Kurhessisk Generalmajor Spangenberg).

1ste combinerede, kurhessiske Infanteri-Regiment,

2det do. do.,

1 Bataillon Weimar,

1 do. Altenburg,

1 Jægerafdeling Schaumburg-Lippe,

1 combineret, kurhessisk Husar-Regiment (4 Escadroner),

1 kurhessisk, ridende 6 Pds. Bateria,

1 do. 6 Pds. Fodbateria.

Brigadens Styrke blev c. 5700 Mand med 12

Stykker Skyts og c. 900 Heste.

Bajersk Brigade.

(Generalmajor Schmalz.)

2den Bataillon af 4de Infanteri-Regiment,

1ste do. af 7de do.,

1ste do. af 8de do.,

2den do. af 13de do.,

2den Jægerbataillon,

5te Chevauxlegers-Regiment (6 Escadroner),

1 12 Pds. Batteri,

1 6 Pds. do.

Brigadens Styrke blev c. 5700 Mand med 16
Stykker Skyts og c. 1100 Heste.

Divisionens Styrke blev altsaa c. 11400 Mand
med 28 Stykker Skyts og c. 2000 Heste.

2den Division (Hannoveransk Generalmajor Wynecken).

Sachsisk Brigade.

(General Heintz.)

2det Linie-Infanteri-Regiment, Prinds Max,

3die do. do. Prinds Georg,

1 Skyttebataillon,

1 Garderytter-Regiment (4 Escadroner),

1 12 Pds. Batteri,

1 6 Pds. do.,

1 Pionerafdeling,

1 Ambulance.

Brigadens Styrke blev c. 5100 Mand med 16
Stykker Skyts og c. 1100 Heste.

Hannoveransk Brigade.

(Generalmajor Ludowig)

1ste Bataillon af Livregimentet,

1ste do. " 2det Infanteri-Regiment,

1ste do. " 3die do.,

1ste do. " 5te do.,

1ste lette Bataillon,

3die do. do.,

1ste Regiment Kronprinds Dragoner (4 Esca-
droner),

2det ridende 6 Pds. Batteri,

3die 6 Pds. Fodbatteri,

6te 6 Pds. Fodbatteri,
1 Ambulance.

Brigadens Styrke blev c. 4900 Mand med 18
Stykker Skyts og c. 1400 Heste.

Divisionens Styrke blev altsaa c. 10000 Mand
med 34 Stykker Skyts og c. 2500 Heste.

3die (preussiske) Division (Generalmajor Hirschfeldt).

1ste Infanteri-Brigade.

(Oberst Kaminsky.)

1ste Bataillon af 12te Infanteri-Regiment,
2den do. " 12te do.,
Fusilier do. " 12te do.,
1ste do. " 18de Landeværns-Regiment,
2den do. " 19de do.,
3die do. " 19de do.

Brigadens Styrke blev c. 4600 Mand med c.
250 Heste.

2den Infanteri-Brigade.

(Oberst Chamier.)

1ste Bataillon af 15de Infanteri-Regiment,
2den do. " 15de do.,
Fusilier do. " 15de do.,
2den do. " 13de Landeværns-Regiment,
3die do. " 16de do.,
1ste do. " 17de do.,
7de Jægerbataillon.

Brigadens Styrke blev c. 5100 Mand med
c. 250 Heste.

Cavaleri-Brigaden.

(Generalmajor Ledebur.)

8de Husar-Regiment (4 Escadroner),

11te Husar-Regiment (4 Escadroner).

Brigadens Styrke blev c. 1100 Mand med c.
1100 Heste.

Artilleri.

- 4de 6 Pds. Fodbatteri,
- 11te 12 Pds. do.,
- 21de 6 Pds. (ridende) Batteri,
- 1 Raketbatteri,
- 1 Fæstningscompagni.
- 2 Ammunitionscolonner.

Artilleriets Styrke blev c. 1000 Mand med 24
Stykker Skyts og c. 900 Heste.

2det Compagni af 4de Pionerafdeling,
Ambulance, Proviantcolonner m. m.

Ialt c. 200 Mand med c. 100 Heste.

Divisionens Styrke blev altsaa c. 12000 Mand
med 24 Stykker Skyts og c. 2600 Heste.

Reserve-Brigaden (Hertugen af Sachsen-Coburg-Gotha.)

- 1 Bataillon Würtemberg,
- 1 do. Baden,
- 1 do. Coburg-Gotha,
- 1 do. Sachsen-Meiningen,
- 1 do. Reusz-Schleitz,
- 1 hanseatisk Cavaleri-Division (2 Escadroner),
- 1 6 Pds. Batteri Hessen-Darmstadt,
- 1 6 Pds. do. Nassau.

Brigadens Styrke blev c. 4100 Mand med 12
Stykker Skyts og c. 600 Heste.

Af ovennævnte Styrke befaledes 1ste Division at
concentrere sig i og om Slesvig, hvor General Prittwitz

foreløbigt tog sit Hovedkvarter, 2den om Rendsborg, og 3die om Neumünster saaledes, at enhver Division senest ved en halv Dagmarche kunde være samlet og kampberedt. Reserve-Brigaden skulde først formeres paa nærmere Ordre, og de derhen hørende Troppeafdelinger skulde derfor indtil videre være underlagte dels General Bonin, dels General Spangenberg.

Styrken af Rigstropperne blev kort efter forøget ved endel Afdelinger fra de mindre, tyske Stater, der befalede formerede paa følgende Maade:

Reserve-Divisionen (Kurahessisk Generalmajor Bauér)

1ste Brigade.

(Hertugen af Nassau.)

- 1ste Bataillon Nassau,
- 2den do. do.,
- 3die do. do.,
- 1 do. Anhalt-Dessau,
- 1 do. Anhalt-Cöthen-Bernburg,
- 1 Jægercompagni Hessen-Homburg,
- 2 Escadroner brunsvigske Husarer.
- 1 6 Pds. brunsvigsk Batteri.

Brigadens Styrke blev c. 4000 Mand med 6 Stykker Skyts og c. 600 Heste.

2den Brigade.

(Oldenborgsk Generalmajor Rantzau.)

- 1ste Bataillon Brunsvig,
- 2den do. do.,
- 1ste do. Oldenburg,
- 2den do. do.,
- 4de do. do.,
- 1 do. Waldeck,
- 1 do. Lippe-Detmold,
- 1ste 6 Pds. oldenborgsk Batteri,

1 oldenborgsk Ammunitionscolonne,

1 do. Ambulance.

Brigadens Styrke blev c. 5200 Mand med 8
Stykker Skyts og c. 450 Heste.

Divisionen Styrke blev altsaa c. 9200 Mand
med 14 Stykker Skyts og c. 1050 Heste.

Den hele Styrke af Rigestropper, som foreløbigt skulde optage Kampen med Danmark, bestod altsaa ialt af c. 46700 Mand med 112 Stykker Skyts og c. 8750 Heste.

Den fra dansk Side tilsagte Udsættelse af Fjendlighedernes Begyndelse til den 3die April var, som det vil erindres, knyttet til den Betingelse, at de tyske Troppers Indmarche i Hertugdømmerne og navnlig i Slesvig standsedes. Da den General Prittwitz tildelte Instruction blandt Andet gik ud paa, at hans Tropper igjen skulde indtage de Stillinger, som efter Afslutningen af Conventionen i Malmø vare blevne fastsatte mellem Generalerne Krogh og Wrangel, og der ikke tilgik ham nogen modificerende Ordre i saa Henseende, maatte saavel han som General Bonin selvfølgelig være forbedret paa Fjendlighedernes Gjenoptagelse allerede fra den 27de Marts. Den 25de Marts befalede General Bonin, at de længst fremskudte Afdelinger skulde anvende al mulig Omhu for deres Sikkerhed, men afholde sig fra at fremkalde nogen Fjendlighed. De i Egnen om Bolderslev og Uge cantonnerende 2 Batailloner af 2den Brigade forlagdes til Egnen om Bjerndrup og Vilsbæk, medens det i og V. for Flensborg liggende Cavaleri sendtes frem i nordvestlig Retning, nemlig 1ste Dragon-Regiment til Egnen om Bejstrup og Vejbæk, og 1ste og 2den Escadron af 2det Dragon-Regiment henholdsvis til Tinglev og Kravlund; de 2 sidstnævnte Escadroner skulde udstille Feltvagter og observere Terrainet

General Bonins
Dispositioner
med Hensyn til
den forventede
Gjenoptagelse
af Fjendlighe-
derne.

henimod Løgumkloster og Tønder; hvis Cavaleriet blev tvunget til at gaa tilbage, skulde Retraiten rettes paa Froslev. Det i Sundeved staaende 3die Jægercorps erholdt Ordre til den 26de om Aftenen at gaae tilbage til en Linie over Adsbøl og Bøgeskov og sikkre sin venstre Fløj ved Cavaleri, dog skulde Posten ved Dybbøl Mølle forblive staaende til Midnat og saa gaae tilbage til Sottrup og Nybøl Mølle. Fra den 27de underlagdes 3die Jægercorps den 1ste Brigade, der erholdt Ordre til Kl. 9 samme Dags Formiddag at staae med 2 Batailloner og 4 Kanoner mellem Holbøl og Hokkerup for at forsvare Overgangen over Gejlåa, medens 2 Batailloner og 4 Kanoner samtidigt skulde rykke frem i Højde med Ringenæs Kirke for eventuelt at optage det 3die Jægercorps; 4 12 Pds. Kanoner fra det i Harreslev værende Batteri stilledes til Brigadens Raadighed, hvorimod det hanseatiske Cavaleridetachment skulde afgaae til Flensborg. Hvis 3die Jægercorps blev angrebet, skulde det gaae tilbage ad Colonnevejen til Ringenæs, Cavaleriet paa venstre Fløj ad Vejen fra Sottrup til Aabenraa og fra Graasten til Aabenraa og Kvers. Terrainet mellem Kollund og Hønsnap skulde Brigaden dække ved et Cavaleridetachment, og en mulig Landgang fra vor Side skulde energisk inødegaaes. Nødtes Brigaden til Retraite, skulde denne rettes paa Krusaa, hvor .da Understøttelse kunde ventes fra 2den Brigade, der fra Kl. 10 om Formiddagen skulde være concentreret mellem Søgaard, Kvers og Lundtoft. General Bonin havde sluttelig udstedt en Proclamation til sine Tropper og befalet, at den tyske Fane den 27de Marts skulde hejses paa alle faste Pladser og Kystbatterier; Generalen vilde selv næste Dags Morgen være at træffe ved Holdbi.

Da det forventede Angreb udeblev, befalede Gene-

ral Bonin, at Troppeafdelingerne indtil videre skulde forblive i de dem anviste Cantonnements, men iøvrigt træffe alle nødvendige Sikkringsforanstaltninger og være beredte til hurtig Udrykning. I Lobet af denne og de nærmest paafølgende Dage befaledes nogle Dislocationsforandringer foretagne, idet $\frac{1}{2}$ 12 Pds. Batteri blev forlagt fra Harreslev til Krusaa, den i Kvers liggende Bataillon af 1ste Brigade til Ringenæs, medens Kvers belagdes af den hidtil i Bjerndrup værende Bataillon af 2den Brigade; det i Stubbæk staaende 4de Jægercorps fik Ordre til at tage Cantonnement med 3 Compagnier i Svejrup og 1 Compagni i Borup for at tjene som Soutien for den venstre Floj af Forposterne, der her bestode af Cavaleri, og endeligt blev 5te Escadron af 1ste Dragon-Regiment fremsendt til Hellevad og Alslev, medens 5te Escadron af 2det Dragon-Regiment erholdt Ordre til at afløse det i Gabel staaende, hanseatiske Cavaleridetachment, der skulde støde til Divisionen i dens Cantonnement om Christiansfeld. Saafremt vore Tropper maatte gaae over til Sundeved, da skulde 1ste Brigade forholde sig som for den 27de befalet, og Commandeuren for de i Sundeved staaende Forposter, Major Stuckradt, skulde da sende skriftlig Melding saavel til Commandeuren for Avantgarden, Oberstlieutenant Zastrow, i Aabenraa som til Commandeuren for Groset, Oberst Baudissin, hvilken Sidste da strax skulde beordre 2den Brigade concentreret mellem Søgaard, Kvers og Lundtoft. Det paalagdes endvidere Major Stuckradt i saa Fald at fremsende stærke Cavaleripatrouiller til lagttagelse af Vejen over Sottrup til Sonderborg og af Alssund henimod Snogbæk og Sandbjerg.

De General Bonin underlagte Troppers Dislocation den 2den April

Den 2den April forlagde General Bonin sit Hovedkvarter til Aabenraa, hvorhen Corpset under Oberstlieutenant Porbeck ligeledes afgik, medens den hidtil i Aabenraa værende Avantgardes Hovedstyrke forlagdes

til Egnen om Hoptrup. De hidtil i Tinglev og Kravlund staaende Escadroner af 2det Dragon-Regiment toge Qvarter i Almstrup og Povlskro og observerede ved mindre Detachementer Vandløbet mellem Torp og Lavtrup; 1ste og 2den Escadron af det i Egnen om Bejstrup og Vejbæk cantonnerende 1ste Dragon-Regiment henlagdes til Bjerndrup, Perbøl og Klipleve, i hvilken sidste By ogsaa Cavaleri-Brigadens Stabsqvarter blev etableret. Samtlige Troppeafdelinger fik Ordre til fra Daggry den 3die April at være marchefærdige, og de tidligere givne Befalinger om Forholdet under et eventuelt Angreb bleve gjentagne med Tilføjende af, at de to 12 Pds. Batterier den 3die om Morgenen Kl. 9 skulde staae i Egnen ved Holdbi, dog med Undtagelse af $\frac{1}{2}$ Batteri, som var placeret i et Strandbatteri ved Wassersleben.

Hvad Rigstropperne angaaer, da var den befalede Concentration af disse først tilendebragt ved Marts Maanedes Udgang. Den 31te Marts stod den combinerede, kurhessiske Brigade i og om Slesvig, den bajerske i Egnen mellem denne By og Ekernførde, den sachsiske i Rendsborg og Ø. for samme, den hannoveranske mellem denne By og Slesvig, den preussiske Division i Egnen om Neumünster og Deutsch-Nienhof, og de under General Spangenberg staaende Afdelinger af Reserve-Brigaden i Slesvig; Reserve-Divisionen var endnu ikke concentreret, og dens forreste Afdelinger vare kun naaede til Egnen om Hamborg. Løvrigt var det fra den 27de Marts ogsaa befalet Rigstropperne at iagttage den samme Forsigtighed, som om de allerede stode ligeoverfor Fjenden.

Den 2den April forlagde General Prittwitz sit Hovedqvarter til Flensborg. Samme Dag naaede Têten af de tyske Rigstropper, den combinerede, kurhessiske Brigade, frem til denne By og Egnen Ø. for samme;

Concentrationen af Rigstropperne; disses Dislocation den 2den April.

Brigaden havde detacheret 1 Bataillon og 2 Kanoner til Lyksborg og Omegn. Den bayerske Brigade var den 2den April naaet frem til Egnen mellem Oversø og Siversted, den hannoveranske til Slesvig, Ny Bjerent, Nybøl og Arnholt, den sachsiske til Egnen mellem Krop, Brekendorf, Husby og Slesvig, og den preussiske Division til Rendsborg og nærmeste Omegn; Reserve-Divisionen befandt sig paa dette Tidspunkt under Concentration i den sydlige Del af Holsten. Endeligt var Commandeuren for Reserve-Brigaden, Hertugen af Sachsen-Coburg-Gotha, med de i Slesvig værende Afdelinger af denne afmarcheret til Gettorf, Wittenbek og Egnen om Ekernförde, idet det var paalagt ham i Forening med de i dette Terrainafsnit værende, slesvig-holstenske Besætningstropper at imødegaae mulige, fjendlige Foretagender mod Kiel, Frederiksort og Ekernförde eller andre Punkter af den derværende Kyst og navnlig med Kraft at modsætte sig ethvert Landgangsforsøg.

Trykfejl.

Side.

- 15 Corpus 7de L. f. o. Maud, læs: Mand.
 24 — 15de L. f. o. atkomme, læs: at komme.
 48 — 16de L. f. o. Øjemed ikke, læs: Øjemed, ikke.
 49 — 11te L. f. n. Forplign, læs: Forplig-
 49 — 10de L. f. n. de-, læs: den.
 65 — 5te L. f. n. Ansettelse, læs: Indsættelse.
 81 — 1ste L. f. o. fremhævede for det, læs: fremhævet.
 85 Marginal 5te og 4de l. f. n. Tilvejebringel- læs: Tilvejebringel-
 len, sen.
 100 Corpus 3die L. f. n. provsoriske, læs: provisoriske.
 105 — 11te L. f. n. Stilling og, læs: Stilling, og.
 112 Anmærkning 3die L. f. n. at til, læs: til at.
 123 Corpus 7de L. f. n. Qvalificerede: som, læs: Qvalificerede;
 som.
 141 — 7de L. f. n. Regjkeing, læs: Regjering.
 145 Marginal 8de L. f. o. og for, læs: og.
 149 Corpus 17de L. f. o. Offre Som, læs: Offre. Som.
 152 — 1ste L. f. n. Rusland, læs: og som Rusland.
 169 — 13de L. f. n. Udenrigsminister. læs: Udenrigs-
 minister.
 178 — 6te L. f. o. Samfærsel, læs: Samfærdsel.
 187 — 9de L. f. o. fortkommende, læs: førstkommende.
 192 Marginal 2den L. f. o. Opsigels, læs: Opsigelse.
 200 Corpus 10de L. f. o. Krone lades, læs: Krone, lades.
 200 — 16de og 17de L. f. o. Hol- læs: Hol-
 sten, stens.
 201 Marginal 2den L. f. n. 17de, læs: 13de.
 202 Corpus 5te L. f. n. forbin r ep, læs: forbinder.
 207 — 1ste L. f. o. Spersmaal, læs: Spørgsmaal.
 216 Marginal 6te og 7de L. f. o. Militær- læs: Militair-
 cordon, cordon.
 223 — 7de L. f. n. Commandanten, læs: Commandoen.

Bilag.

10 Bundescorps entbunden, wogegen die abcommandirt gewesene, mecklenburgische Brigade wieder ganz unter die Befehle des letzteren gestellt.

3. Das Commando über die nach dem Armeebefehl vom gestrigen Tage in Schleswig und Holstein zurückbleibenden Bundestruppen,

1 Bataillon würtemberger Infanteri,

1 „ badenscher „

2 Schwadronen Hanseaten,

übernimmt der preussische Generalmajor v. Bonin, der dem Armeecommando unmittelbar untergeordnet wird. — Seine Instruction wird ihm besonders gegeben werden.

Zu diesen Truppen tritt noch die grossherz. hessische Batterie hinzu.

Nach der Convention soll die Totalstärke dieser Truppen 2000 Mann betragen, die Infanterie und Artillerie ist hier in einer Stärke von 1774 Mann incl. Officiere und ausschliesslich der Nichtcombattanten zu formiren, da die hanseatische Cavallerie nach dem Rapport 226 Mann stark ist, und in ihrer vollen Stärke hier bleiben soll.

Die Dislocation dieser Truppen wird unter Vorbehalt späterer nothwendiger Veränderungen folgendermaassen bestimmt:

In Hadersleben	1 Comp. badenscher Infanterie,
	2 Züge hanseatischer Cavallerie;
„ Apenrade	1 Zug hanseatischer Cavallerie;
„ Tondern	1 Comp. badenscher Infanterie,
	1 Zug hanseatischer Cavallerie;
„ Flensburg	2 Comp. badenscher Infanterie mit dem Bataillons-Stab, mit kleinen Commandos in Alsnoer und Kupfermühle zur Bewachung der dortigen Fortifications-Anlagen;
	3 Züge hanseatischer Cavallerie mit

	dem Divisions-Stab und 1 grossherz. hessische Batterie;
in Schleswig	ein Commando badenscher Infanterie von 100 Mann,
	1 Zug hanseatischer Cavallerie;
„ Rendsburg	3 Comp. würtemberger Infanterie mit dem Bataillons-Stab, mit einem kleinen Detachement in Friedrichsort;
„ Altona	1 Comp. würtemberger Infanterie.

Alle im Lande zurückbleibenden Truppen werden resp. vom 10 Corps und der combinirten Division des 8 Corps als abcommandirt geführt.

4. Die hanseatische Cavallerie bleibt bis auf Weiteres in ihren jetzigen Cantonnements. Der Divisions-Stab derselben wird aber am 5ten nach Flensburg verlegt, wo ihm die weiteren Befehle zugehen werden.
5. Ueber den Marsch der in Schleswig und Holstein zurückbleibenden württembergischen, badischen und hessischen Truppen nach ihren künftigen Garnisonen, wird das Erforderliche besonders befohlen werden.
6. In Flensburg bleibt das frankfurter Bataillon und in Schleswig die schleswig-holsteinische Infanterie-Compagnie bis zum Eintreffen der badenscher Infanterie, beide Truppentheile marschiren dann zurück; dem Erstern wird die Marschrouten von hier aus direct zugeschickt werden, während die Letztere ihre Bestimmung von dem schleswig-holsteinischen Generalcommando erhalten wird.

Die in Hadersleben und Apenrade auf dem Marsche zurückbleibenden, holsteinischen Schwadronen werden resp. am 11ten und 10ten ihren Marsch nach Holstein fortsetzen.

7. Die Commandanturen:

In Rendsburg bleibt der preussische Major Schmitt als Commandant der Festung.

In Altona werden die Commandanturgeschäfte wie bisher von der dortigen holsteinischen Commandantur fortgeführt.

In Schleswig, Flensburg, Tondern, Apenrade, Hadersleben und Friedrichsort werden vom Generalmajor v. Bonin von den im Lande zurückbleibenden Truppen neue Commandanten ernannt werden. — Die jetzigen Commandanten bleiben, wie es bereits unterm 31 v. M. befohlen worden, in ihre Functionen, bis die sämtlichen Marschcolonnen der Armee die betreffenden Orte passirt sind, und die neuen Commandanten zu ihrer Ablösung eingetroffen. — Die sämtlichen Commandanturen treten unter die unmittelbare Befehle des Generalmajors v. Bonin, so wie derselbe seine Function antritt, was besonders bekannt gemacht werden wird.

8. Nach der Convention sollen alle bestehenden, fortificatorischen Anlagen während des Waffenstillstandes in ihrem jetzigen Stande erhalten werden; die Commandanturen haben daher die zu diesem Behuf erforderlichen Sicherheitsmaassregeln anzuordnen. — Die Küstenbatterie bei Alsnoer und die Befestigung der Kupfermühle werden hiermit der Commandantur zu Flensburg zugewiesen.
9. Alle Küstenbatterien werden desarmirt, und die Geschütze p. p. nach Rendsburg gebracht; im Betreff der Batterie bei Eckernförde ist das Erforderliche bereits unter dem 31 v. M. verfügt. — Die Geschütze aus den Batterien bei Flensburg und Wassersleben werden den 8ten der Marschcolonne angeschlossen, worüber das Specielle vom schleswig-holsteinischen Generalcommando anzuordnen ist.

- Desgleichen ist Friedrichsort zu desarmiren, und das dortige Materiel ebenfalls nach Rendsburg zu bringen.
10. Das Hauptquartier wird am 5ten nach Schleswig und am 8ten nach Rendsburg gelegt. — Das Weitere in dieser Beziehung wird später bekannt gemacht werden

Der Oberbefehlshaber der Armee
v. Wrangel.

Bilag 2.

Staatsgrundgesetz für die Herzogthümer Schleswig-Holstein.

Rendsburg, den 15 September 1848.

Nachdem kraft des mit Zustimmung der vereinigten schleswig-holsteinischen Ständeversammlung erlassenen Wahlgesetzes vom 13 Juli d. J. alle mündigen Staatsbürger jeden Standes aufgefordert waren, Abgeordnete für eine neue, volksvertretende Versammlung zu berufen, um in Uebereinstimmung mit der Landesregierung die Verfassung des Landes festzustellen; nachdem ferner die solchergestalt gewählte, am 15 August d. J. zusammengetretene Landesversammlung nach vorgängiger Berathung und Beschlussnahme, auch nach bewirkter Verständigung mit der provisorischen Regierung über mehrere einzelne Artikel das gegenwärtige Staatsgrundgesetz zur Genehmigung vorgelegt hat und solchem am 9 d. M. von der provisorischen Regierung Namens des Landesherrn ihre Zustimmung ertheilt worden: So wird gegenwärtiges Gesetz als Grundgesetz für die Herzogthümer Schleswig-Holstein hierdurch zur öffentlichen Kunde gebracht.

I.

Vom Staatsgebiet.

Art. 1.

Die Herzogthümer Schleswig-Holstein sind ein einiger, untheilbarer Staat.

Art. 2.

Jede Veränderung der Grenzen des Staatsgebiets enthält eine Aenderung der Verfassung.

II.

Vom Verhältnisse zu Deutschland.

Art. 3.

Die Herzogthümer Schleswig-Holstein sind ein Bestandtheil des deutschen Staatsverbandes.

Art. 4.

Die Verfassung Deutschlands, wie sie jetzt ist, oder künftig sein wird, findet auf die Herzogthümer ihre volle und unbeschränkte Anwendung.

Art. 5.

Die für ganz Deutschland oder die Herzogthümer insbesondere von den gegenwärtigen oder zukünftigen, verfassungsmässigen Gewalten Deutschlands erlassenen oder zu erlassenden Gesetze und Anordnungen sind für die schleswig-holsteinischen Staatsgewalten und Staatsbürger verbindlich.

III.

Von den Staatsbürgern.

Art. 6.

Der Vollgenuss der bürgerlichen und öffentlichen Rechte ist durch das schleswig-holsteinische Staatsbürgerrecht bedingt.

Art. 7.

Das schleswig-holsteinische Staatsbürgerrecht steht Allen zu, welche, ohne in einem fremden Staatsverbande zu

stehen, bereits am 15 August 1848 ihren ordentlichen Wohnort im Lande hatten, und, insofern sie eingewandert sind, ohne Vorbehalt das Recht sich hier niederzulassen erworben hatten, so wie allen an dem gedachten Tage abwesenden, welche von einem in Schleswig-Holstein gebürtigen, nicht ausgewanderten Vater stammen, und auch selbst nicht ausgewandert sind. Bei unehlichen Kindern kommt in diesem Falle die Abstammung von einer in Schleswig-Holstein gebürtigen Mutter in Betracht.

Art. 8.

Das Staatsbürgerrecht wird, vom 15 August 1848 an gerechnet, erworben:

- a) durch eheliche Abstammung von einem Vater oder uneheliche von einer Mutter, welche das schleswig-holsteinische Staatsbürgerrecht entweder zur Zeit der Geburt des Kindes schon besaßen oder vor der Mündigkeit desselben erworben haben;
- b) von deutschen Staatsbürgern durch feste Niederlassung im Lande, nachdem sie ihr bisheriges, particulaires Staatsbürgerrecht aufgegeben haben;
- c) durch Abstammung von Fremden, welche in Schleswig-Holstein sich niedergelassen und zur Zeit der Geburt des Kindes bereits die Bedingungen der festen Niederlassung erfüllt haben;
- d) durch Verheirathung mit einem Manne, der das schleswig-holsteinische Staatsbürgerrecht besitzt;
- e) durch ein Naturalisationsgesetz.

Art. 9.

Das Staatsbürgerrecht wird durch Auswanderung verloren.

Art. 10.

Jeder Staatsbürger männlichen Geschlechts legt nach erreichter Mündigkeit vor seiner Obrigkeit mittelst Handschlages folgendes Gelöbniß ab:

„Ich gelobe unverbrüchliche Beobachtung der Verfassung, Gehorsam der Gesetze und Treue dem Herzoge.“

Von Denjenigen, welche nach erlangter Mündigkeit das Staatsbürgerrecht erwerben, ist dieses Gelöbniss bei der Erwerbung desselben zu leisten.

Art. 11.

Alle Staatsbürger sind gleich vor dem Gesetze.

Art. 12.

Alle Staats- und Gemeinde-Aemter sind für alle Staatsbürger gleich zugänglich. Alle Privilegien, welche hiemit in Widerspruch stehen, sind aufgehoben.

Art. 13.

Das Waffenrecht und die Wehrpflicht sind für Alle gleich. Stellvertretung findet nicht Statt.

Art. 14.

Durch das religiöse Glaubensbekenntniss wird der Genuss der bürgerlichen und staatsbürgerlichen Rechte weder bedingt noch beschränkt.

Die staatsbürgerlichen Pflichten sind von Jedem ohne Unterschied des Glaubensbekenntnisses zu erfüllen; gesetzliche Ausnahmen bleiben vorbehalten.

Art. 15.

Niemand kann durch eine Verfügung der Regierung seinem ordentlichen Richter entzogen werden.

Art. 16.

Die Freiheit der Person ist unverletzlich.

Die gerichtliche Verhaftung einer Person soll — ausser im Fall der Ergreifung auf frischer That — nur geschehen in Kraft eines richterlichen, mit Gründen versehenen Befehls.

Dieser Befehl muss im Augenblick der Verhaftung oder spätestens innerhalb der nächsten 24 Stunden dem Verhafteten zugestellt werden.

Die Polizeibehörde muss Jeden, den sie in Verwahrung genommen hat, im Laufe des folgenden Tages entweder freilassen oder der richterlichen Behörde übergeben.

Jeder Angeschuldigte soll gegen Stellung einer vom

Gerichte zu bestimmenden Caution oder Bürgschaft der Haft entlassen werden, sofern nicht dringende Anzeigen eines schweren peinlichen Verbrechens gegen denselben vorliegen.

Wegen unbefugt verhängter oder wiederrechtlich verlängerter Gefangenschaft haften die daran Schuld Tragenden und nöthigenfalls der Staat dem Gefangenen für Entschädigung und Genugthuung.

Art. 17.

Die Haussuchung findet nur auf Verfügung des zuständigen Gerichts oder der Ortsobrigkeit in den gesetzlich bestimmten Fällen und Formen Statt.

Art. 18.

Die Beschlagnahme und Einsicht von Privatpapieren darf nur auf Grund einer richterlichen Verfügung vorgenommen werden.

Art. 19.

Das Briefgeheimniss darf nicht verletzt werden. Ausnahmen davon können nur in Folge einer richterlichen Verfügung Statt finden, oder in Kriegsfällen angeordnet werden.

Art. 20.

Jeder hat das Recht, sich mit Bitten und Beschwerden schriftlich an den Herzog, an die Landesversammlung und an die Behörden zu wenden. Dies Recht kann sowohl von Einzelnen, als von Mehreren gemeinschaftlich ausgeübt werden. Bitten oder Beschwerden unter einem Gesamtnamen sind nur Behörden und Corporationen gestattet.

Art. 21.

Das Recht, Vereine zu bilden, wird anerkannt. Dasselbe darf durch keine vorbeugende Maassregel beschränkt werden.

Art. 22.

Die Schleswig-Holsteiner haben das Recht, sich friedlich und ohne Waffen zu versammeln. Volksversammlungen un-

ter freiem Himmel können bei drohender Gefahr für die öffentliche Ordnung und Sicherheit verboten und aufgelöst werden.

Art. 23.

Jeder Schleswig-Holsteiner hat das Recht, durch Wort und Schrift seine Meinung frei zu äussern. Die Censur ist und bleibt aufgehoben. Die Pressfreiheit darf weder durch das Erforderniss von Concessionen noch durch Sicherheitsleistungen beschränkt werden.

Die Postbeförderung findet für alle Zeitungen und Zeitschriften unter gleichen Bedingungen Statt.

Art. 24.

Der bestehende Gebrauch der Sprachen in Kirche und Schule, Rechtspflege und Verwaltung ist gewährleistet.

Die Gesetze werden in deutscher Sprache erlassen; denselben wird für diejenigen Districte, in denen die dänische Sprache Kirchen- und Schulsprache ist, eine beglaubigte dänische Uebersetzung hinzugefügt.

Art. 25.

Die Auswanderungsfreiheit ist von Staatswegen nicht beschränkt. Abzugsgelder werden von Auswandernden nicht erhoben.

Art. 26.

Das Eigenthum und alle Privatrechte sind unverletzlich.

Eine Enteignung kann nur aus Gründen des gemeinen Besten in den Fällen und in der Art, welche das Gesetz bestimmt, und gegen Entschädigung vorgenommen werden.

Art. 27.

Vermögensconfiscation darf nicht Statt finden.

Art. 28.

Kein Staatsbürger ist verpflichtet und kann gezwungen werden, eine Steuer oder Abgabe an den Staat zu bezahlen, welche nicht auf die durch das Staatsgrundgesetz vorgeschriebene Weise bewilligt ist.

Art. 29

Alle Bannrechte und Grundlasten, soweit letztere in Naturalleistungen bestehen, sind auf Antrag der Belasteten ablösbar. Das Gesetz wird die Art und Weise der Ablösung bestimmen.

Prohibitivrechte, welche dem Gemeinwohl widerstreiten, sollen durch das Gesetz entfernt werden.

Art. 30.

Das Jagdrecht steht Jedem auf eigenen Grund und Boden zu; die Ausübung dieses Rechts wird nach Gründen des öffentlichen Wohls durch das Gesetz geordnet werden.

Art. 31.

Die den Gemeinden oder Privaten zustehende Gerichtsherrlichkeit und die gutsherrliche Polizei werden aufgehoben werden.

Mit diesen Rechten fallen auch die Gegenleistungen und Lasten weg, die den bisher Berechtigten dafür oblagen.

Art. 32.

Kein schleswig-holsteinischer Staatsbürger darf von einer fremden Macht Titel oder Orden annehmen.

IV.

Vom Herzoge.

Art. 33.

Dem Herzog steht als Oberhaupt des Staats die vollziehende Gewalt, in Gemeinschaft mit der Landesversammlung die gesetzgebende Gewalt mit Einschluss des Rechts der authentischen Gesetzauslegung zu; Er übt diese Gewalten in dem Umfange und in den Formen aus, wie durch dieses Grundgesetz bestimmt wird. Er befiehlt die Verkündigung der Gesetze und erlässt die zu deren Vollziehung nöthigen Verordnungen.

Art. 34.

Vor dem Antritt der Regierung leistet der Herzog den folgenden Eid entweder schriftlich oder vor der Landesversammlung persönlich:

„Ich gelobe und schwöre die Verfassung und die Gesetze der Herzogthümer Schleswig-Holstein zu beobachten und die Rechte des Volks aufrecht zu halten. So wahr mir Gott helfe und sein heiliges Wort.“ Die Urkunde über den geleisteten Eid wird in dem Archiv der Landesversammlung aufbewahrt. Bevor der Herzog den Eid geleistet hat, steht ihm keine Regierungsgewalt zu.“

Art. 35.

Die Person des Herzogs ist unverletzlich. Seine Minister sind verantwortlich.

Art. 36.

Keine Anordnung des Herzogs in Regierungsangelegenheiten ist gültig, wenn die Urkunde über dieselbe nicht von einem Minister gegengezeichnet ist. Die Gegenzeichnung macht den Minister verantwortlich.

Art. 37.

Der Herzog kann eben so wenig von der Anwendung eines Gesetzes Ausnahmen machen, als ein Gesetz aufheben, vorbehältlich derjenigen Fälle, in denen die bestehenden Gesetze eine Dispensation ausdrücklich zulassen.

Art. 38.

Der Herzog ernennt und entlässt die Minister.

Art 39.

Der Herzog führt den Oberbefehl über die Land- und Seemacht.

Art. 40.

Der Herzog besetzt alle Civil- und Militair-Staatsämter, soweit das Gesetz nicht eine andere Art der Besetzung bestimmt.

Art. 41.

Der Herzog schliesst Verträge mit andern Staaten. Alle Verträge, welche den Herzogthümern Schleswig-Holstein oder einzelnen Staatsbürgern Verbindlichkeiten oder

Lasten auferlegen, bedürfen zu ihrer Gültigkeit der Zustimmung der Landesversammlung.

Art. 42.

Der Herzog hat das Recht der Begnadigung. Ein wegen seiner Amtshandlungen verurtheilter Minister kann nur auf Antrag der Landesversammlung begnadigt werden.

Art. 43.

Der Herzog hat das Recht, Geld prägen zu lassen. Das Gesetz bestimmt den Münzfuss, die Münzeintheilung und das Gepräge.

Art. 44.

Der Herzog kann nur an Militairpersonen Orden und Ehrenzeichen ertheilen. Adel und persönliche Titel können vom Herzoge nicht verliehen werden.

Art. 45.

Der Herzog kann ohne Zustimmung der Landesversammlung nicht Oberhaupt eines andern Staates werden. Schon begründete, agnatische Rechte sind vorbehalten. Die Zustimmung der Landesversammlung kann nur in der für Aenderungen des Grundgesetzes Artikel 154 festgesetzten Weise erfolgen.

Die ohne die Zustimmung der Landesversammlung erfolgte Erklärung des Herzogs, die Regierung eines fremden Staates übernehmen zu wollen, gilt als Verzicht auf die herzogliche Gewalt zu Gunsten des nächsten Thronerben.

Art. 46.

Wenn der Herzog zugleich Oberhaupt eines nicht deutschen Staates sein sollte, so lässt er, so oft und so lange er sich ausserhalb der Grenzen der Herzogthümer befindet, alle kraft dieses Grundgesetzes und der Gesetze ihm zustehenden Rechte durch einen Statthalter selbstständig ausüben. Der Statthalter kann durch keine Befehle und Instructionen des Herzogs beschränkt werden.

Art. 47.

Der Herzog ernennt und entlässt den Statthalter. Nur

Mitglieder deutscher Fürstenhäuser oder schleswig-holsteinische Staatsbürger können zu Statthaltern ernannt werden.

Art. 48.

Die Ernennung und Entlassung des Statthalters geschieht in einer von dem Herzoge zu unterzeichnenden und von mindestens zwei Statsministern gegenzuzeichnenden Urkunde. Die Ernennung wird wirksam, nachdem sie verkündigt ist, und der Statthalter vor dem versammelten Staatsministerium den folgenden Eid geschworen hat:

„ich gelobe und schwöre als Statthalter der Herzogthümer Schleswig-Holstein in Ausübung der mir anvertrauten Gewalt die Verfassung und die Gesetze der Herzogthümer Schleswig-Holstein zu beobachten und die Unabhängigkeit des Staates, so wie die Rechte des Herzogs und des Volks aufrecht zu erhalten. So wahr mir Gott helfe und sein heiliges Wort!“

Art. 49.

Der Statthalter wohnt am Sitz der Regierung, und kann in einem Jahre nicht länger als drei Monate ausserhalb der Grenzen des Staatsgebiets sich aufhalten.

Art. 50.

Nach dem Tode oder Abgange des Statthalters bis zum Wiederantritt eines neuen, oder wenn der Statthalter sich in der Unmöglichkeit befindet, die ihm anvertraute Gewalt auszuüben, übernimmt der älteste Staatsminister, nachdem er den im Art. 48 vorgeschriebenen Eid geleistet hat, die Gewalt desselben.

Art. 51.

Dem Statthalter wird ein den Verhältnissen seines Amtes angemessenes Einkommen ausgesetzt.

Art. 52.

Der Statthalter hat dem Herzoge über die Geschäftsführung Bericht zu erstatten.

Art. 53.

Alle, die Unterschrift des Herzogs erfordernden Ge-

setze, Verordnungen und Befehle werden während der Abwesenheit des Herzogs vom Statthalter Namens desselben unterschrieben, und soweit es dieses Grundgesetz vorschreibt, von den Ministern gegengezeichnet.

Art. 54.

Wenn der Herzog zugleich Oberhaupt eines andern Staats ist, so können Verträge mit diesem Staate nur unter Zuziehung von besonders Bevollmächtigten der Landesversammlung und unter Vorbehalt der Ratification unterhandelt werden. Die Ratification geschieht von dem Herzoge und der Landesversammlung.

Art. 55.

Die herzogliche Gewalt vererbt im Mannsstamme des oldenburgischen Fürstenhauses vermöge Abstammung aus rechtsgültiger Ehe nach dem Rechte der Erstgeburt und der agnatischen Linealfolge, ohne Rücksicht auf die Nähe des Grades.

Art. 56.

Vom Tode des Herzogs an, bis sein Nachfolger oder der Regent den verfassungsmässigen Eid geleistet hat, wird die herzogliche Gewalt durch den Ministerrath Namens des Herzogs verantwortlich ausgeübt.

Dasselbe tritt in dem Falle ein, wenn beim Tode des Herzogs eine Statthalterschaft bestehen sollte. Die Statthalterschaft erlischt mit dem Tode des Herzogs.

Art. 57.

Nach dem Tode des Herzogs versammelt sich sofort die Landesversammlung ohne Zusammenberufung. War dieselbe vorher aufgelöst, und fällt der Termin des Zusammentretens der neu berufenen Landesversammlung später, so tritt die aufgelöste Landesversammlung wieder in Wirksamkeit und bleibt bis zum Zusammentreten der in der Auflösungsacte zusammenberufenen vereinigt.

Art. 58.

Der Herzog wird mit Vollendung des achtzehnten Lebensjahres mündig.

Art. 59.

Wenn der Herzog unmündig ist, oder er sich in der Unmöglichkeit zu regieren befindet, tritt eine Regentschaft ein.

Dieselbe wird Namens des Herzogs von dem nächsten regierungsfähigen Agnaten geführt.

Der Regent leistet den im Artikel 34 vorgeschriebenen Eid.

Art. 60.

Ob die Voraussetzungen einer Regentschaft vorhanden sind, sowie darüber, ob sie aufgehört haben, entscheiden in Verbindung mit dem Staatsministerium die im Lande anwesenden, mündigen Agnaten mit Ausschluss des nächsten durch absolute Stimmenmehrheit. Die nöthigen Einleitungen für die Entscheidung trifft das Staatsministerium. Wenn kein zur Theilnahme an der Entscheidung berechtigter Agnat im Lande vorhanden ist, entscheidet das Staatsministerium allein.

Art. 61.

Die Civilliste des Herzogs wird zu Anfang jeder Regierung durch ein Gesetz bestimmt.

Art. 62.

Etwanige Apanagen, Ausstattungen und Witthümer des herzoglichen Hauses bestimmt das Gesetz.

V.

Von den Ministern.

Art. 63.

Niemand kann zum Minister ernannt werden, welcher nicht das schleswig-holsteinische Staatsbürgerrecht besitzt.

Art. 64.

Das Gesetz bestimmt die Abtheilungen der Verwaltung. Jeder besonderen Abtheilung der Verwaltung steht ein Minister vor.

Nur ausserordentlich und auf kurze Zeit kann ein Minister mehreren Abtheilungen der Verwaltung vorstehen.

Art. 65.

Die Minister vereinigen sich unter Vorsitz des Herzogs oder Statthalters zum Staatsrath.

Der Staatsrath beräth über Gesetzentwürfe und über Anträge der Landesversammlung sowie über alle wichtigeren Angelegenheiten, und entscheidet über Zweifel hinsichtlich der Zuständigkeit der einzelnen Ministerien.

Ueber die im Staatsrath gefassten Beschlüsse wird ein Protocoll geführt, welches die Vota der einzelnen Mitglieder enthält. Dies Protocoll nebst dessen Beilagen wird einem Ausschusse der Landesversammlung auf deren Verlangen zur Einsicht vorgelegt.

Art. 66.

Die Minister haben freien Zutritt zu den Sitzungen der Landesversammlung und müssen auf ihr Verlangen gehört werden.

Auf Verlangen der Landesversammlung sind die Minister verpflichtet in der Versammlung zu erscheinen.

Die Minister können Mitglieder der Landesversammlung sein.

Art. 67.

Durch keine Anordnung des Herzogs oder Statthalters können die Minister der ihnen wegen der Verwaltung ihres Amtes obliegenden Verantwortlichkeit entoben werden.

Art. 68.

Nur Kraft eines Beschlusses der Landesversammlung kann gegen die Minister, wegen der Verwaltung ihres Amtes ein Strafverfahren eingeleitet werden.

Das Gesetz bestimmt die Fälle, wegen welcher ein Strafverfahren Statt findet, die Strafen, das Gericht und die Art des Verfahrens.

Art. 69.

Ist das in dem gegen Minister eingeleiteten Strafver-

fahren erfolgende Endurtheil nicht freisprechend, so hat dasselbe stets den Austritt aus dem Amte zur Folge.

VI.

Von der Landesversammlung.

Art. 70.

Die Landesversammlung übt in Gemeinschaft mit dem Herzoge die gesetzgebende Gewalt.

Jedes Gesetz erfordert zu seiner Gültigkeit die Uebereinstimmung des Herzogs und der Landesversammlung. Wird, während der Herzog Oberhaupt eines andern, nicht deutschen Staates ist, ein Gesetzantrag auf drei verschiedenen Landtagen von der Landesversammlung mit einer Stimmenmehrheit von zwei Drittheilen unverändert angenommen, so kann der Herzog seine Zustimmung zu demselben nicht verweigern und verkündigt ihn als Gesetz.

Art. 71.

Der Landesversammlung gebührt gleich dem Herzoge, das Recht des Gesetzesvorschlages.

Art. 72.

Die Landesversammlung hat das Recht, Adressen und Anträge zu beschliessen.

Art. 73.

Die Landesversammlung kann in Ausführung der in Betreff des Staatshaushalts und sonst zustehenden Befugnisse, Ausschüsse zur Untersuchung von Thatsachen ernennen und denselben das Recht verleihen, allein oder unter Zuziehung von richterlichen Beamten, Vernehmungen vorzunehmen und die Behörden zur Hülfe zu requiriren.

Art. 74.

Die Landesversammlung besteht aus 100 gewählten Abgeordneten.

Art. 75.

Die Wahl der Abgeordneten ist eine unmittelbare. Die einfache Stimmenmehrheit entscheidet bei derselben.

Art. 76.

Von den 100 Abgeordneten werden 50 Abgeordnete durch allgemeine Wahlen gewählt.

Zum Behuf dieser allgemeinen Wahlen wird das Land in 50 Wahldistricte getheilt, in denen je Ein Abgeordneter gewählt wird.

Wahlberechtigt und wählbar in diesen Wahldistricten ist jeder mündige, schleswig-holsteinische Staatsbürger, welcher nicht für seine Person oder sein Vermögen unter gerichtlicher Curatel steht, während des letzten Jahres, vom Wahltage angerechnet, keine Armenunterstützung genossen hat, und nicht wegen eines in der öffentlichen Meinung entehrenden Verbrechens oder Vergehens verurtheilt ist, oder sich wegen eines solchen in Untersuchung befindet.

Die anderen 50 Abgeordneten werden auf folgende Weise gewählt:

- 1) in den Städten und den Orten, die vorzugsweise städtisches Gewerbe treiben, von den Einwohnern, welche einen Grundbesitz zum Brandcassenwerth von mindestens 600 Rthlr. besitzen, oder ein reines Einkommen von mehr als 150 Rthlr. jährlich haben, in 20 verschiedenen Wahldistricten 20 Abgeordnete;
- 2) in den ländlichen Districten von denjenigen Einwohnern, welche einen Grundbesitz zum Steuerwerth von nicht weniger als 600 Rthlr. und nicht mehr als 30000 Rthlr. besitzen, oder ein reines Einkommen von mehr als 150 Rthlr. jährlich haben, ebenfalls in 20 verschiedenen Wahldistricten 20 Abgeordnete;
- 3) von den grösseren Landbesitzern, welche einen Grundbesitz zum Steuerwerth von mehr als 30000 Rthlr. besitzen, in einem gemeinschaftlichen Wahldistricte 10 Abgeordnete.

Die Wählbarkeit ist auch in diesen städtischen und ländlichen Wahldistricten weder durch Grundbesitz, noch durch einen bestimmten Census bedingt. Dagegen müssen

auch für diese Wahlen die oben angegebenen, allgemeinen Erfordernisse der Wahlberechtigung und der Wählbarkeit vorhanden sein.

Die näheren Bestimmungen über die Ausführung dieser Grundsätze werden im Wahlgesetze enthalten sein.

Art. 77.

Die Wahlhandlung ist öffentlich. Die Abstimmung ist mündlich.

Art. 78.

Das Wahlrecht kann nur in Person ausgeübt werden.

Art. 79.

Die Wahlperiode umfasst 4 Jahre und beginnt mit dem Tage der Eröffnung der neugewählten Landesversammlung.

Art. 80.

Jede erledigte Stelle eines Abgeordneten wird sofort durch neue Wahl wieder ersetzt.

Wenn ein Abgeordneter 14 Tage nach Eröffnung des Landtags, ohne von der Landesversammlung gebilligte Gründe angeführt zu haben, sich nicht eingefunden hat, so kann die Landesversammlung die Vornahme einer neuen Wahl beschliessen.

Art. 81.

Für das bei den Wahlen der Abgeordneten zu beobachtende Verfahren werden die näheren Bestimmungen in einem besonderen Wahlgesetze festgesetzt.

Art. 82.

Der gewählte Abgeordnete vertritt das gesammte schleswig-holsteinische Volk, nicht allein die Wähler seines Districts.

Art. 83.

Beamte, die zu Abgeordneten gewählt werden, bedürfen keines Urlaubs.

Art. 84.

Nimmt ein Abgeordneter ein besoldetes Staatsamt an,

so hört er auf, Mitglied der Landesversammlung zu sein, kann indessen sofort wieder gewählt werden.

Art. 85.

Die Landesversammlung tritt ein Mal im Jahre, und zwar am 1 November, und wenn dieser Tag auf einen Sonntag fällt, am folgenden Tage, auch ohne besondere Berufung, zu dem ordentlichen Landtage zusammen. Dem ordentlichen Landtage ist jedes Mal der jährliche Vorschlag zum Staatshaushalt vorzulegen.

Ausserordentlich wird die Landesversammlung vom Herzoge berufen, so oft er es für nöthig erachtet.

Art. 86.

Dem Herzoge steht die Befugniss zu, den Landtag zu vertagen, zu schliessen und die Landesversammlung aufzulösen. Der ordentliche Landtag kann ohne Zustimmung der Landesversammlung nicht vor Ablauf von 30 Tagen vertagt oder geschlossen werden.

Art. 87.

Zur Gültigkeit jeder Auflösung der Landesversammlung wird erfordert, dass die Auflösungsacte die Anordnung neuer Wahlen, so dass dieselben innerhalb 30 Tagen nach dem Auflösungstage beendet sein können und die Berufung der neugewählten Landesversammlung, so dass dieselbe innerhalb fernerer 30 Tage zusammentrete, enthalte.

Art. 88.

Der Sitz der Regierung ist der regelmässige Versammlungsort der Landesversammlung.

Art. 89.

Die Landesversammlung wird von dem Alterspräsidenten für eröffnet erklärt. Sie wählt ihren Präsidenten, ihre Vicepräsidenten und Schriftführer. Sie prüft die Legitimation ihrer Mitglieder und ordnet ihren Geschäftsgang durch eine Geschäftsordnung.

Die Landesversammlung wählt am Anfang jeder Le-

gislaturperiode für die Dauer derselben einen Justizausschuss von 13 Mitgliedern und einen Finanzausschuss von 5 Mitgliedern.

Art. 90.

Dem Präsidenten der Landesversammlung steht während der Dauer des Landtags die Polizei im Versammlungshause zu.

Art. 91.

Zu einer gültigen Beschlussnahme der Landesversammlung wird erfordert, dass von der gesetzlichen Anzahl ihrer Mitglieder die Mehrheit anwesend ist.

Art. 92.

Bei jeder Beschlussnahme der Versammlung entscheidet die absolute Stimmenmehrheit, soweit nicht das Grundgesetz Anderes bestimmt. Bei Wahlen entscheidet relative Stimmenmehrheit, ausgenommen bei den Wahlen des Präsidenten und der Vicepräsidenten, welche durch absolute Stimmenmehrheit erwählt werden.

Art. 93.

Die Sitzungen der Landesversammlung sind öffentlich. Auf Verlangen des Präsidenten oder einer Anzahl von 5 Mitgliedern kann die öffentliche Sitzung in eine geheime übergehen, und es hängt dann von der Entscheidung der Versammlung ab, ob Grund vorhanden ist, in geheimer Sitzung zu berathen.

Art. 94.

Ueber jeden Gesetzesvorschlag sowie über alle Anträge, zu deren Annahme eine grössere als die absolute Stimmenmehrheit erfordert wird, muss regelmässig an 2 nicht unmittelbar auf einander folgenden Tagen berathen werden. Ausnahmen hiervon können nur mit einer Stimmenmehrheit von zwei Drittheilen der anwesenden Mitglieder beschlossen werden.

Art. 95.

Kein Abgeordneter kann wegen seiner Abstimmungen

oder Aeusserungen in der Landesversammlung von Staatswegen gerichtlich verfolgt oder zur Rechenschaft gezogen werden.

Art. 96.

Nur mit Erlaubniss der Landesversammlung kann ein Mitglied derselben während des Landtages verhaftet oder einem Strafverfahren unterworfen werden, es sei denn, dass es bei einem Verbrechen auf offener That ergriffen wäre.

Art. 97.

Es ist untersagt, der Landesversammlung in Person oder durch Deputationen Bittschriften zu überreichen. Die Landesversammlung hat das Recht, die an sie gerichteten Bittschriften an die Minister zu überweisen. Die Minister sind verbunden über deren Inhalt Auskunft zu ertheilen, wenn die Landesversammlung es verlangt.

Art. 98.

Jeder Abgeordnete ist berechtigt, von den Ministern Aufschlüsse zu verlangen, wenn er seine Absicht, eine Frage zu stellen unter Bezeichnung des Gegenstandes derselben, in einer vorhergehenden Sitzung angekündigt hat.

Art. 99.

Jeder Abgeordnete erhält während des Landtags ein Tagegeld von 2 Species und als Ersatz der Reisekosten einen halben Species für jede Meile.

VII.

Von dem Verhältniss des Staates zu den religiösen Gemeinschaften.

Art. 100.

Der Staat gewährt allen Kirchen- und religiösen Gemeinschaften gleichen Schutz. Er wacht indessen darüber, dass alle sich innerhalb der Grenzen des Gehorsams halten, den sie den Gesetzen des Staats schuldig sind.

Art. 101.

Die Freiheit des Bekenntnisses, der Bildung neuer

Religionsgesellschaften und der gemeinsamen Religionsübung wird gewährleistet.

Art. 102.

Corporationsrechte sind einer religiösen Gemeinschaft nur in dem Falle zu verweigern wenn Lehre, Verfassung und Disciplin den Staatszwecken zuwiderlaufen.

VIII.

Von der Schule.

Art. 103.

Die Verwaltung der Schule wird einer besonderen Behörde anvertraut werden.

Art. 104.

Die Theilnahme der Geistlichen an der Beaufsichtigung der Schulen wird durch ein Gesetz regulirt werden.

IX.

Von der richterlichen Gewalt.

Art. 105.

Die Gerichte sind innerhalb der Grenzen ihres richterlichen Berufes unabhängig.

Art. 106.

Eine richterliche Behörde kann nur in Folge eines Gesetzes errichtet oder aufgehoben werden.

Art. 107.

Die innere Einrichtung und die Zahl der Mitglieder der Gerichte wird durch das Gesetz bestimmt.

Art. 108.

Ein Richter kann nur auf Lebenszeit ernannt werden.

Art. 109.

Kein Richter kann ausser durch Urtheil und Recht seines Amtes entsetzt werden.

Eine Suspension vom richterlichen Amte kann nur Kraft richterlicher Verfügung Statt finden.

Art. 110.

Ein Richter darf wider seinen Willen nur in den durch das Gesetz näher zu bestimmenden Fällen und Formen in Ruhestand versetzt werden.

Art. 111.

Kein Richter kann zugleich ein anderes vom Staate besoldetes Amt bekleiden.

Art. 112.

Einem Richter können ausser seinem Gehalte keine Nebengehalte oder Gratificationen irgend einer Art von der Regierung zu Theil werden.

Art. 113.

Die Frage, ob ein Gesetz auf verfassungsmässigem Wege zu Stande gekommen, gehört nicht zur gerichtlichen Beurtheilung.

Art. 114.

Die Trennung der Rechtspflege von der Verwaltung soll auch bei den unteren Behörden eingeführt werden.

Art. 115.

Jeder, der sich durch eine Handlung der Staatsgewalt in seinem Rechte verletzt glaubt, hat Anspruch auf gerichtliches Verfahren.

Ein besonderes Gesetz wird die näheren Bestimmungen und nothwendigen Beschränkungen festsetzen, damit durch die Ausübung dieser Befugniss der freie Fortgang der Verwaltung nicht gehemmt werde.

Art. 116.

Alle bevorrechteten Gerichtsstände der Personen und Grundstücke werden aufgehoben werden.

Art. 117.

Das Gerichtsverfahren wird regelmässig öffentlich und mündlich sein.

Art. 118.

In Strafsachen wird regelmässig der Anklageprocess Statt finden.

Art. 119.

Ueber schwerere Strafsachen und über alle politische und Pressvergehen werden Schwurgerichte urtheilen.

Art. 120.

Rechtskräftige Urtheile deutscher Gerichte sind in den Herzogthümern Schleswig-Holstein gleich den Erkenntnissen der einheimischen Gerichte vollziehbar.

X.

Von den Staatsbeamten.

Art. 121.

Es können nur schleswig-holsteinische und andere deutsche Staatsbürger als Staatsbeamte angestellt werden.

Art. 122.

Kein ohne Zeitbeschränkung angestellter Staatsbeamter kan ohne gerichtliches Urtheil des mit seinem Amte verbundenen Gehaltes oder Einkommens verlustig erklärt werden, vorbehältlich der Ausnahmen und Bestimmungen, welche das Gesetz machen wird.

Die Anstellung von Staatsbeamten auf bestimmte Zeit kann nur kraft Gesetzes Statt finden.

Art. 123.

Kein Staatsbeamter kann ohne seine Einwilligung versetzt werden, vorbehältlich der Ausnahmen und Bestimmungen welche das Gesetz machen wird.

Art. 124.

Staatsbeamte können nur kraft des Gesetzes Gebühren erheben.

Art. 125.

Die Staatsbeamten sind bei Ueberschreitung ihrer Amtsbefugnisse jedem Beschädigten verantwortlich.

XI.

Von der bewaffneten Macht.

Art. 126.

Die bewaffnete Macht besteht aus dem Landheere, der Seemacht und der Bürgerwehr.

Art. 127.

In der bewaffneten Macht Schleswig-Holsteins können nur Schleswig-Holsteiner und andere deutsche Staatsbürger dienen. Ausnahmen können nur kraft eines Gesetzes Statt finden.

Art. 128.

Die Art und Weise der Einstellung zum Landheer und zur Seemacht, sowie die Dienstzeit, bestimmt das Gesetz.

Art. 129.

Die Officiere des Landheeres und der Seemacht können, wenn sie ohne Zeitbeschränkung angestellt sind, nur kraft richterlichen Spruches des ihnen ertheilten Grades und des mit demselben verbundenen Gehaltes verlustig werden, vorbehältlich der Ausnahmen und Bestimmungen, welche das Gesetz machen wird.

Art. 130.

Die bewaffnete Macht kann gegen Staatsbürger nur auf Verlangen der Civilbehörde und in den vom Gesetze bestimmten Fällen und Formen verwandt werden.

Art. 131.

Schleswig-holsteinische Staatsbürger können nicht in der bewaffneten Macht eines nicht deutschen Staates dienen. Ausnahmen können nur mit Einwilligung der Landesversammlung Statt finden.

Art. 132.

Schleswig-holsteinische Truppen können nur mit Einwilligung der Landesversammlung oder auf Verfügung der deutschen Centralgewalt die Grenzen des deutschen Staatsgebiets überschreiten.

Art. 133.

Die Seemacht hat ihre Stationen, Werften und Arsenale in Schleswig-Holstein. Ausnahmen können nur mit Einwilligung der Landesversammlung Statt haben.

Art. 134.

Es kann Truppen nicht deutscher Staaten nur mit Einwilligung der Landesversammlung die Betretung des Staatsgebiets gestattet werden.

Art. 135.

Die Verhältnisse der Bürgerwehr werden durch ein besonderes Gesetz geordnet werden.

XII.

Vom Staatshaushalt.

Art. 136.

Alles bisher als landesherrlich bezeichnete Eigenthum und Vermögen jeder Art in den Herzogthümern ist, da die regierende Linie hier kein Privat- oder Familienvermögen besitzt, Staatseigenthum.

Alles aus Staatsmitteln oder für den Staat Erworbene wird Theil des Staatsvermögens. Kriegscontributionen, Entschädigungsgelder und sonstige Erwerbungen, welche dem Landesherrn zufolge eines Staatsvertrages, Bündnisses oder Krieges zu Theil werden, sind daher ebenfalls Staatseigenthum.

Ueber das gesammte Staatsvermögen, namentlich über die grundherrlichen Abgaben und Leistungen, welche die Staatskasse zu erheben berechtigt ist, sowie über die ausstehenden Forderungen werden genaue und vollständige Inventarien aufgenommen.

Einzelne Theile des Staatsvermögens, wie z. B. gewisse Schlösser und Gärten, werden dem Herzoge bei Bestimmung seiner Civilliste oder den Mitgliedern der fürstlichen Familie bei Bestimmung ihrer Apanagen und Wittthümer zur Benutzung übergeben. Alles übrige Staatsver-

mögen wird den einzelnen Abtheilungen der Staatsverwaltung zur Verwaltung und Verwendung überwiesen. Jede Abtheilung der Staatsverwaltung hat jährlich mit der Rechnungsablage einen genauen Nachweis über die Vermehrung oder Verminderung des ihr anvertrauten Staatsvermögens einzuliefern.

Das unbewegliche Staatsvermögen soll in seinem wesentlichen Bestande erhalten werden und kann daher ohne Einwilligung der Landesversammlung weder durch Veräusserung vermindert, noch mit Schulden oder sonst mit einer bleibenden Last beschwert werden.

Art. 137.

Die Beibehaltung, Einführung oder Abschaffung von Regalien hängt von dem Beschlusse der Landesversammlung ab, welche die Art ihrer Verwaltung bestimmt.

Art. 138.

Die Erhebung von Gebühren für die Benutzung öffentlicher Anstalten, wie z. B. Chausseegelder, Fährgelder u. s. w. oder für Dienste der Staatsbeamten und für die Ausübung sogenannter Fiscirechte, wie Gerichtssporteln, Dispensationsgelder u. s. w. kann nur durch ein Gesetz angeordnet werden.

Art. 139.

Alljährlich wird der ordentlichen Landesversammlung ein Voranschlag über alle zu erwartenden Ausgaben des Staats, unter Nachweis ihrer Nothwendigkeit oder Nützlichkeit zur Genehmigung vorgelegt.

Abweichungen von dem genehmigten Voranschlage im Ganzen oder in seinen einzelnen Positionen bedürfen der nachträglichen Genehmigung der Landesversammlung.

Art. 140.

Soweit der Ertrag des Staatsvermögens, der Regalien und die Gebühren nicht ausreichen, um die bewilligten Ausgaben zu decken, wird der Staatsbedarf durch Steuern und Abgaben bestritten.

Der Voranschlag über die Ausgaben muss von Vorschlägen über die Behufs der Deckung des Staatsbedarfs erforderlichen Steuern und Abgaben begleitet sein, über deren Erhebung die Landesversammlung beschliesst. Die Bewilligung der Steuern und Abgaben gilt nur für ein Jahr.

Die bewilligten Steuern und Abgaben werden jährlich durch ein Steuergesetz ausgeschrieben.

Keine Behörde ist berechtigt, Steuern und Abgaben zu erheben, wenn die Erhebung nicht durch das Gesetz angeordnet ist.

Art. 141.

Die jährliche Staatsrechnung über alle Statt gehaltenen Einnahmen und Ausgaben des Staats wird mit allen Belegen dem von der letzten, ordentlichen Landesversammlung erwählten Finanzausschuss zwei Monate vor der Eröffnung der nächsten, ordentlichen Landesversammlung zur Prüfung mitgetheilt. Derselbe hat das Recht, jede Art der Aufklärung von dem Ministerium zu verlangen. Die Staatsrechnung sammt ihren Belegen wird mit dem Berichte des Finanzausschusses der nächsten, ordentlichen Landesversammlung bei ihrer ersten Sitzung vorgelegt.

Art. 142.

Der Staat wird durch Anleihen und Garantien nur dann verpflichtet, wenn dieselben von der Landesversammlung genehmigt sind.

Art. 143.

Die Staatshauptkasse bleibt in Rendsburg, bis ein Gesetz anders darüber verfügt.

Art. 144.

Bevorzugen können in Betreff der Steuern und Abgaben nicht eingeführt werden.

Die bestehende Steuergesetzgebung wird einer Revision unterzogen werden.

XIII.

Allgemeine Bestimmungen.

Art. 145.

Das Staatswappen bilden zwei blaue Löwen im goldenen Felde und ein silbernes Nesselblatt im rothen Felde.

Art. 146.

Jeder Deutsche genießt in den Herzogthümern des den schleswig-holsteinischen Staatsbürgern gewährleisteten Schutzes.

Art. 147.

Der Sitz der Regierung kann nur innerhalb der Landesgrenzen sein und wird durch das Gesetz bestimmt.

Art. 148.

Die Gemeindeverfassungen für Stadt und Land werden auf Grund freier Wahl der Vorsteher und Vertreter, regelmässiger Oeffentlichkeit der Gemeindeberathungen und selbstständiger Verwaltung des Gemeindevermögens unter Aufsicht des Staats gegründet werden.

Art. 149.

In jedem Gesetze muss ausdrücklich erwähnt werden, dass es in Uebereinstimmung mit dem Beschluss der Landesversammlung erlassen werde.

Art. 150.

Zur Ausführung der in den Artikeln 17, 29, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 119, 130 ausgesprochenen Grundsätze werden besondere Gesetze ergehen. Bis zum Erlass dieser Gesetze bleiben die in Bezug auf Gegenstände derselben bestehenden Gesetze und Rechtsnormen in Gültigkeit. Alle den übrigen Bestimmungen des Staatsgrundgesetzes entgegenstehenden gesetzlichen Vorschriften und Rechtsnormen treten sofort ausser Kraft.

Art. 151.

Alle durch dieses Grundgesetz nicht aufgehobenen ge-

setzlichen Bestimmungen und ihnen gleichstehenden Rechtsnormen bleiben in Kraft.

Art. 152.

Die Artikel 13, 16, 18, 19 und 22 können zur Zeit eines Krieges oder Aufruhrs für bestimmte Districte und auf bestimmte Zeit durch besonderes Gesetz ausser Kraft gesetzt werden. Ist die Landesversammlung nicht versammelt, so kann die provisorische Suspension durch Anordnung des Herzogs unter Gegenzeichnung und Verantwortlichkeit aller Minister ausgesprochen werden. Eine solche Verfügung ist dem Justizausschuss der Landesversammlung unverzüglich mitzutheilen, und auf dessen etwaniges Verlangen ist die Landesversammlung sofort zu berufen.

Art. 153.

Die Mitglieder der Landesversammlung, alle Staatsbeamte und die bewaffnete Macht haben dem Herzoge und dem Staatsgrundgesetz Treue und Gehorsam zu schwören.

Art. 154.

Eine Abänderung dieses Grundgesetzes erfordert zu ihrer Gültigkeit die Uebereinstimmung des Herzogs und der Landesversammlung, und zwar mit einer Stimmenmehrheit von zwei Drittheilen der gesetzlichen Anzahl ihrer Mitglieder.

XIV.

Transitorische Bestimmungen.

Art. 155.

Die verfassunggebende Landesversammlung bleibt nach Verkündigung dieses Staatsgrundgesetzes bis zum Zusammentreten der ersten, ordentlichen Landesversammlung bestehen und hat alle Rechte und Pflichten, welche dieses Grundgesetz einer ordentlichen Landesversammlung beilegt.

Art. 156.

Die constituirende Landesversammlung kann wider ihren Willen weder aufgelöst noch vertagt werden.

Jede Veränderung in der bestehenden Landesregierung bedarf der Zustimmung der Landesversammlung.

Alle seit dem 24 März 1848 von der provisorischen Regierung Schleswig-Holsteins erlassene Gesetze können nur mit Zustimmung der Landesversammlung verändert oder aufgehoben werden.

Ohne Zustimmung der Landesversammlung kann kein neues Gesetz erlassen und keine Steuer neu aufgelegt werden.

Alle bestehenden Steuern und Abgaben, sowie andere Staatseinkünfte werden bis zum 31 December 1848 von der durch die Landesversammlung anerkannten Landesregierung forterhoben.

Art. 157.

Alle bestehenden Gebühren werden bis zum Erlass neuer gesetzlicher Bestimmungen darüber forterhoben.

Art. 158.

Die Bestimmungen dieser Verfassung bleiben nur so weit gültig, als sie mit der künftigen, definitiven Verfassung Deutschlands in Uebereinstimmung stehen.

Bis zur Feststellung der deutschen Verfassung gehen die einstweiligen, die Verfassung Deutschlands bestimmenden, grundgesetzlichen Anordnungen, soweit der Inhalt dieses Grundgesetzes mit ihnen nicht in Uebereinstimmung ist, demselben auch ohne Zustimmung der schleswig-holsteinischen Staatsgewalten ihrer Geltung nach vor, und sind für die schleswig-holsteinischen Staatsgewalten und Staatsbürger verpflichtend.

Art 159.

Bei der nächsten Revision des Staatsgrundgesetzes können Abänderungen in demselben durch einfache Majorität beschlossen werden.

Allen Einwohnern des Landes, insonderheit allen Obrigkeiten, Behörden und Beamten wird geboten, den vor-

stehenden grundgesetzlichen Vorschriften in allen Stücken zu geleben.

Rendsburg, den 15 September 1848.

Die provisorische Regierung.

Beseler. F. Reventlow. M. T. Schmidt.
J. Bremer.

Lüders.

Bilag 3.

Mitbürger!

Sieben Monate sind verflossen, seitdem wir die Leitung der Staatsgeschäfte in unsere Hand genommen. Es war die Stimme des Gewissens, welcher wir folgten; wir wollten das Land vor dem Unglücke bewahren, eine Beute der Gesetzlosigkeit und äusserer Feinde zu werden; wir vertrauten der Begeisterung, welche alle edlen Gemüther im deutschen Vaterlande ergriffen hatte, der Begeisterung für Erringung staatsbürgerlicher Freiheit, für den Wiederaufbau der Macht und des Ruhmes unseres deutschen Volkes.

Theure Landsleute! Ihr habt uns treu zur Seite gestanden in den Tagen der Gefahr. Wir haben fest zu einander gehalten, haben einmüthig gehandelt, wie wir es vor dem ganzen deutschen Volke und eingedenk der Vorzeit unseres Landes verantworten können; wie wir es vertreten können als Männer, welchen die Achtung vor dem Gesetze unzertrennlich ist von der Liebe zur Freiheit. Das Ziel unseres Strebens war der Anstrengungen und Opfer würdig; sind wir auch nicht raschen Laufes an dasselbe

gelangt, so halten wir doch die Zuversicht fest, dass wir es erreichen werden. Wir Schleswig-Holsteiner bauen auf die Gerechtigkeit unserer Sache, auf den Beistand Deutschlands und auf die Festigkeit unseres eigenen Willens.

Die provisorische Regierung ist ihrer Pflichten gegen das Land enthoben. Nach Anordnung der deutschen Reichsgewalt und im Einverständnisse mit der schleswig-holsteinischen Landesversammlung haben wir heute die uns anvertraute Gewalt in die Hände derjenigen Männer niedergelegt, welche kraft der geschlossenen Verträge bis weiter die Regierung des Landes führen werden.

Indem wir in das Privatleben zurücktreten, danken wir Euch, Mitbürger, für die freudige und aufopfernde Unterstützung, welche Ihr der provisorischen Regierung gewährt habt. Schenkt den Männern, welche an unsere Stelle getreten sind, das Vertrauen, welches Ihr uns in so reichem Maasse bewiesen; unterstützt sie, wie Ihr uns unterstützt habt in der Erfüllung ihrer schweren Pflichten, damit sie das von uns begonnene Werk der Vollendung entgegenführen können.

Schleswig, den 22 October 1848.

(gez.) Beseler. F. Reventlow. M. T. Schmidt.
J. Bremer.

Bilag 4.

Protocoll,

betreffend die Einführung der gemeinsamen Regierung der Herzogthümer Schleswig-Holstein.

Auf dem Schlosse Gottorff hatten sich am heutigen Tage eingefunden: Der Commissarius der deutschen, provisorischen Reichs-Centralgewalt Herr Carl Stedmann, Abgeordneter zur constituirenden, deutschen Nationalversammlung

und der königlich-dänische Bevollmächtigte Herr Holger Christian von Reedtz, Kammerherr, Commandeur des Dannebrogordens und Dannebrogsmann, Commandeur des königlich-schwedischen Nordsternordens, des französischen Ordens der Ehrenlegion und des königlich-belgischen Leopoldordens, um die in Gemässheit der zu Malmö unterm 26 August d. J. abgeschlossenen Waffenstillstandsconvention und der zu Berlin zwischen dem königlich-preussischen Minister der auswärtigen Angelegenheiten, dem Herrn Grafen von Dönhoff, in Vertretung der deutschen Reichs-Centralgewalt, und dem Kammerherrn von Reedtz resp. am 27 September und am 12 October d. J. getroffenen Vereinbarungen für die Dauer des Waffenstillstandes eintretende, gemeinsame Regierung für die Herzogthümer Schleswig und Holstein zu installiren und in ihr Amt einzuführen.

Die Herrn Bevollmächtigten theilten sich die ihnen ausgestellten, in Abschrift diesem Protocoll angehefteten Vollmachten gegenseitig mit und befanden dieselben in gehöriger Form.

Der Herr Bevollmächtigte Stedmann legte ferner vor: ein gleichfalls in Abschrift diesem Protocoll angeheftetes Schreiben des königlich-preussischen Ministers der auswärtigen Angelegenheiten, Grafen von Dönhoff, vom 13 October d. J., durch welches die im Art. VIII des Malmöer Waffenstillstandstractats vom 26 August d. J. dem von Sr. Majestät dem König von Preussen zu ernennenden Commissair beigelegten Befugnisse und Gewalten mit Zustimmung der königlich-dänischen Regierung dem Herrn Carl Stedmann als Bevollmächtigten Sr. kaiserlichen Hoheit des Erzherzogs-Reichsverwesers übertragen werden.

Es hatten sich ferner eingefunden: die in Gemässheit des Art. VII des Malmöer Waffenstillstandstractats vom 26 August d. J. und der obgedachten Vereinbarungen vom 27 September und 12 October d. J. zu Mitgliedern der

gemeinsamen Regierung für die beiden Herzogthümer bestimmten Herrn, nämlich:

Paul Johann Friedrich Boysen, Landvogt zu Heyde,
 Josias Friederich Ernst Baron von Heintze, Amtmann zu
 Bordesholm,

Adolph Bernhard Wilhelm Erdmann von Moltke,
 Alexander Frederich Wilhelm Preusser, Oberappellationsge-
 richtsrath zu Kiel,

Theodor Graf von Reventlow zu Jersbeck.

Die Herrn Bevollmächtigten erklären, dass sie kraft der ihnen ertheilten Vollmachten und in Gemässheit des Malmöer Waffenstillstandstractats vom 26 August d. J., sowie der am 1 September zwischen der Krone Preussen und der Krone Dänemark ausgewechselten Ratificationen und der am 16 September d. J. erfolgten Genehmigung Seitens der deutschen National-Versammlung die genannten fünf Herren in die gemeinsame Regierung der Herzogthümer hiermit einsetzen und eingesetzt haben, und zwar dergestalt, dass dem Herrn Grafen von Reventlow zu Jersbeck das Präsidium der gemeinsamen Regierung übertragen wird.

Die mehrgedachten fünf Herrn erklären darauf, dass sie auf Grundlage des Waffenstillstandstractats, wie derselbe ratificirt und genehmigt ist, die gemeinsame Regierung für die beiden Herzogthümer übernehmen und im Namen Sr. Majestät des Königs von Dänemark in Ihrer Eigenschaft als Herzog von Schleswig und Holstein führen werden.

Dessen zur Urkund ist dieses Protocoll von den Anwesenden unterzeichnet und von den beiden Commissarien besiegelt worden.

Geschehen auf dem Schlosse zu Gottorff, den 22 October 1848.

(gez.) Stedmann.	(gez.) Reedt.
(L. S.)	(L. S.)
(gez.) Th. Reventlow.	Boysen. Heintze.
A. Moltke.	Preusser.

Bilag 5.

Am 28 October 1848 haben die Herrn Stedmann und Reedt, Commissarien beziehungsweise der provisorischen deutschen Centralgewalt und Sr. Majestät des Königs von Dänemark, in Ihrer Eigenschaft als Herzog von Schleswig und Holstein, an die gemeinsame Regierung letztgedachter Herzogthümer zwei Schreiben folgenden, gleichlautenden Inhalts erlassen:

Der unterzeichnete Commissarius (Tit.), in Betracht des Art. 7 des Waffenstillstands-Vertrages vom 26 August d. J., welcher bestimmt, dass die gesetzgebende Gewalt in den Herzogthümern Schleswig und Holstein während der Dauer des Waffenstillstandes ruht, und des Art. 11, aus welchem hervorgeht, dass den Bedingungen des definitiven Friedens in keiner Weise präjudiziert werden soll:

in Betracht ferner der Bekanntmachung vom 22 d. M. der an demselben Tage installirten, gemeinsamen Regierung der beiden Herzogthümer betreffend die seit dem 17 März d. J. erlassenen Gesetze, Verordnungen und Verwaltungsmaassregeln:

kann nicht umhin der genannten Regierung — Namens (Tit.) — zu eröffnen, dass er im Geiste gewissenhafter Beobachtung des gedachten Waffenstillstands-Vertrages ausdrücklich und feierlich gegen den rechtlichen Bestand aller präjudiciellen Bestimmungen, welche durch die erwähnte Bekanntmachung wieder ins Leben gerufen worden sind, sich erklären muss, und dass als solche namentlich folgende unter den früher erlassenen bezeichnet werden müssen:

1. Das Reglement der provisorischen Regierung vom 18 April d. J. betreffend die vorzunehmenden Wahlen zur deutschen National-Versammlung, insofern dieses Reglement künftig auf Schleswig Anwendung finden könnte:

2. Die Bekanntmachung der provisorischen Regierung vom 23 September d. J. betreffend den unzulässigen Gebrauch dänischer Fahnen und Cocarden;
3. Die Bekanntmachung der provisorischen Regierung vom 30 September d. J. über die Vertretung schleswig-holsteinischer Schiffer im Auslande während des Waffenstillstandes;
4. Die Verfügung vom 21 October betreffend die von den Handelsschiffen zu gebrauchende Flagge.

Ein Gleiches gilt hinsichtlich des Rechtsbestandes des am 15 September publicirten Staatsgrundgesetzes mit specieller Beziehung auf die staatsrechtlichen Dispositionen desselben und namentlich mit Rücksicht auf die Bestimmungen im Art. 1, 3, 55 und 140.

Im Uebrigen ist der unterzeichnete Commissarius (Tit.) nicht gesonnen den im gedachten Staatsgrundgesetze ausgesprochenen Grundsätzen bürgerlicher Freiheit, so weit sie mit wohlerworbenen Rechten vereinbarlich sind, sowie tatsächlichen Anordnungen der gemeinsamen Regierung der Herzogthümer, welche zur Wohlfart des Landes, sowie der einzelnen Bewohner, und zur Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung beitragen können, irgendwie hinderlich entgegen zu treten.

Stedmann.

Reedtz.

Bilag 6.

Da Vi indvilligede i den Bestemmelse af Vaabenstillstandsconventionen af 26de August d. A., at der under Vaabenstillstanden skulde — dog uden Præjudice for Betingelserne ved den endelige Fredsslutning — oprettes en Fællesbestyrølse for Hertugdømmerne Slesvig og Holsten,

hvilke ifølge Conventionens Art. 7. skulle bestyres i Vort Navn, skete det under den Forudsætning, at de Mænd, til hvem dette Hverv maatte blive overdraget, vilde agte det som ubrødelig Pligt, at holde sig Vaabenstilstandens Indhold i alle dens Dele efterrettelig, og med det Haab, at der saaledes vilde indtil Forholdenes endelige Afgjørelse kunne ventes tilvejebragt en taalelig Tilstand navnlig for det store Flertal af den slesvigske Befolkning, som havde bevaret Troskabseden mod sin Konge ukrænket, og paa Grund deraf havde været givet til Pris for den tidligere Oprørsregjærings Undertrykkelser.

Denne Forudsætning og dette Haab er ikke gaaet i Opfyldelse. Den nuværende Bestyrelse har tiltraadt sin Myndighed med at misbruge den i Conventionens 7de Artikel betegnede Myndighed til at stadfæste Love og Anordninger, som ligefrem krænke Vor Landshøjheds Ret; og paa den Indsigelse, som under 28de October er bleven nedlagt herimod af de tvende Commissarier paa Vor Regjærings og paa den provisoriske, tyske Centralmagts Vegne, har den givet et intetsigende Svar. Den har fortsat denne Virksomhed aldeles paa den af den oprørske Regjærning tidligere anviste Vej, og midt under den personlige Forfølgelse, rettet imod Alt, hvad der i Hertugdømmet Slesvig har bevaret den undersaatlige Troskab, har den navnlig i det til Nordslesvigerne henvendte Opraab af 29de November ikke undseet sig ved at paaberaabe sig Vort Navn som Bemyndigelse.

Fra det Øjeblik af, da Fællesbestyrelsen har nægtet at tage den af de tvende Commissarier nedlagte Protest imod dens egenmægtige og conventionsstridige Handlinger til Følge, har der fra vor Regjærings Side ikke kunnet være Tale om at forhandle med samme som lovlige Autoritet. Den danske Commissair er bleven tilbagekaldt, og den provisoriske, tyske Centralmagts Afsending er i en officiel Note af 25de November, som er bleven meddelt de venskabelige Magter, og hvis Hovedindhold har været bragt

til offentlig Kundskab, bleven underrettet om den Stilling, hvori Vor Regjering maatte finde sig sat til en Bestyrelse, som vedvarende gjør sig skyldig i øjensynlige Brud paa Vaabenstilstandsconventionens væsenligste Bestemmelser.

Men, efterat Fællesbestyrelsen er i det foranførte, offentlige Actstykke gaaet saa vidt, at den — i erklæret Fjendlighed mod Vor Regjering — ikke desto mindre vil indskyde sig under Kongenavnets Skjold og paa den lovlige Landsherres Vegne kræver Lydighed imod ulovlige Fordringer, opfylde Vi en Pligt, som Vi skyldte i lige Grad Vor kongelige Værdighed og Vort Folk, navnlig Vore troe, slesvigske Undersaatter, ved at forvare Os imod den Maade, hvorpaa hine til Haandhævelse af Ret og Retfærdighed udnævnte Mænd formaste sig til at misbruge Vort kongelige Navn til at besmykke en retløs Fremfærd imod Vore Undersaatter i Slesvig.

Vi kunne i det nærværende Øjeblik, fornømmelig med Hensyn til Hertugdømmernes eget Tarv, ikke bestemme Os til at søge Magtens Misbrug hemmede og en lovordnet Tingenes Tilstand gjenoprettet uden ad Underhandlingens Vej. Indtil dette — som Vi haabe, snart — vil være naaet, maa Vi med dyb Beklagelse udtale, at der i Vore Hertugdømmer Slesvig og Holsten ikke findes nogen lovlig, i Landsherrens Navn og efter Vaabenstilstandens Ord og Aand styrende Øvrighed, som Vore Undersaatter kunne være pligtige at agte og lyde. Men, forsaavidt som tvingende Nødvendighed byder at vige for den for Øjeblikket herskende Magts Fordringer, meddele Vi enhver af Vore trofaste Undersaatter det Tilsagn, at en saadan nødvendigheden Eftergivet ingensinde af Os skal blive betragtet som Anerkjendelse fra deres Side af Voldsmagtens Retmæssighed, altsaa som Affald fra undersaatlig Pligt og Ed.

Medens der fjern og nær skeer Brud paa Tro og Love, har Slesvigs Befolkning, omlejet af Trængsel og Fristelse, givet lysende Exempler paa urokkelig Troskab imod Konge og Fædreland. Denne Troskab har været Os trøstende i

mørke Dage, og den skal være Os uforglemmelig i de lyse Dage, som ved den retfærdige Guds Bistand snart ville oprinde for Os og for Vort trofast befundne Folk.

Frederiksborg, den 15de December 1848.

Frederik R.

A. W. Moltke.

Bilag 7.

I n s t r u x.

Da det har vist sig, at Betydningen af den højstcommanderende Artilleriofficers Stilling ved Hæren i Felten er bleven misforstaaet, idet man har anseet den Officer, som beklæder denne Post, bestemt til hovedsageligen at lede Artilleri-Batteriernes taktiske Foretagender, istedetfor at det især paaligger ham at virke for, at hele Krigsmateriellet ved Armeecorpsen er i tilbørlig Stand, skikket til at følge Hærens Bevægelser og til at yde Bistand, hvor det paakræves, ligesom han desuden er at betragte som Stabschef for Hærens eller Hærafdelingens Artilleristab, hvisaarsag han stedse skal være paa rede Haand for at give den commanderende General Raad og Oplysning i Alt, hvad der angaaer Artilleri- og Transportvæsen, kunne give Forklaring om alt Didhørendes Fordeling, Styrke, Tilstand, Bevægelighed etc., hvorved fremdeles ikke maa oversees, at i vort Land sorterer baade Trainvæsenet og Haandvaaben under Artilleriet, saa at den højstcommanderende Artilleriofficer ogsaa maa

have Tilsyn hermed — saa er med Hensyn hertil følgende Instrux punktvis udarbejdet.

1. Ved enhver særskilt agerende, større Hærafdeling, det være nu Armeecorps eller Division, ansættes en Stabs-officer af Artilleriet som Højstcommanderende for Artilleriet.
2. I denne Egenskab har han strax efter Udnævnelsen at melde sig skriftligt eller mundligt hos den commanderende General, under hvem han hører, for at erfare, om Denne har nogle nærmere Meddelelser at gjøre og for at give de Oplysninger, han formaaer.
3. Samtidigt hermed henvender han sig til Krigsministeriet for at erholde ansat det til hans Stab fornødne Personale og for at skaffe sig alle foreløbige Oplysninger angaaende Formationsplanerne, Materiellets Beskaffenhed, Dislocationen under Sammen dragging, Personellets Udnævnelse etc.
4. Saa betimeligt som muligt begiver han sig til det for Hæren bestemte Forsamlings- og Hovedudrustningssted, her paaskynder han af al Kraft Udrustningen, holder Skue over de færdigt udrustede Artilleri- og Trainafdelinger, lader sig af dem opgive Styrke- og Udrustningslister, hvori han paaseer, at der nøje anføres, hvad der antages at henhøre til den fuldstændige Udrustning, hvad der haves, og hvad der mangler. Disse Lister affattes i tofoldig Udfærdigelse, hvoraf 1 Exemplar beholdes af ham selv, og 1 indsendes til Materielbestyrelsen. Foregaaer Udrustningen paa et Sted, hvor der findes et Hovedarsenal og Artilleribestyrelse, som i Kjøbenhavn, da foregaaer Udrustningen under dennes Ansvarlighed, og den ved Hæren udnævnte, højstcommanderende Artilleriofficer controllerer dens Fremskriden.
5. Naar Udrustningen udføres meget ilsomt, saa at denne Orden ikke kan iagttages, saa sørger han for snarest muligt at indhente det Forsømte.

6. Han forlader ikke Hovedudrustningsstedet, førend det Væsenligste af hele Udrustningen er udført, og Alting nøje efterseet.
7. Medføre Krigsbegivenhederne Afvigelse herfra, kalde de den Højstcommanderende selv nødvendigvis i Hærførerens Nærhed, da efterlader han en Officer af sin Stab eller en anden af sine mest betroede Officerer for at udføre denne saa vigtige Del af Artillericommandantens Forretninger.
8. Han søger under Felttoget for, at Parkvæsenet ordnes paa en for den særlige Krigsføring hensigtsmæssig Maade, at de faste Oplagssteder indrettes paa bequemme Steder, at der, hvor saadant findes hensigtsmæssigt, haves Parkfartøjer, skikkede til at gaae fra Havn til Havn, stedse følgende Hærens Bevægelser for derved saavel at spare Transportmidler som at sikre mod Fare fra Fjenden.
9. Den højstcommanderende Artilleriofficer har ogsaa Tilsyn med Hærens Forsyning med Ammunition. I det Mindste hver Maaned og ellers efter hver Fægtning modtager han Beretning over Tilgang og Afgang i Forraadenes Størrelse og indgiver derover Beretning til Krigsbestyrelsen og til Tøj-Etaten, ledsaget af motiverede Requisitioner, for at der betimeligen kan træffes Foranstaltninger til det Manglendes Anskaffelse.
 Hvor Lejlighed gives, og Forsyningen fra Arsenalerne er langsom, tages de fornødne Forholdsregler enten ved Parker eller paa fjernere Depotsteder for at forfærdige de almindeligste Ammunitionssorter og for stedse at holde Forsyningen vedlige.
10. Ved Haandvaabnernes og dertil hørende Ammunitions behørig Vedligeholdelse har Artillericommandanten for saa vidt Indseende, at han bør sørge for med passende Mellemlum at udvirke Bemyndigelse hos den commanderende General for de af ham foreslaede Commissairer (en Artilleriofficer og en Bøsemager) til

at eftersee Vaabnene og afgive Beretning om deres Beskaffenhed, af hvilke Beretninger Afskrifter indsendes til Directionen for det Materielle. For at lette denne Control bør der gives ham maanedlige Rapporter og ellers efter hver Fægning, for at han derpaa kan begrunde sine Forlangender om Erstatning.

11. Som Inspecteur over det hele Trainvæsen holder han med passende Mellemrum og efter dertil at have begjæret den commanderende Generals Bemyndigelse Skue over de didhørende, forskjellige Afdelinger. Han undersøger Kjøretøjers, Hestes og Seletøjers Beskaffenhed, skaffer sig fuldstændig Optegning over Afgang og Tilgang, paaseer, at alle Kjøretøjer ere saaledes betegnede, at de kunne gjenfindes. Over alt dette indgiver han Beretning til den commanderende General og Directionen for det Materielle. Rapporterne fra Trainvæsenet om dets Tilstand, Af- og Tilgang indsendes gennem Hærens Generalvognmester eller Traincapitain.
12. Under Hærens Bevægelser sørger han for stedse og betimeligt at være underrettet om de tilsigtede Krigsforetagender, har derefter at bestemme Parkens Forbindelse med Hæren, Tilstedebbringelse af de fornødne Artillerigjenstande, forandret Fordeling af Artilleriet, de for Transportvæsenets Skyld nødvendige Afvigelser i de almindelige Marchebestemmelser.
13. Armeecorpsets Brovæsen og Brotrain er ligeledes den højstcommanderende Artilleriofficer underlagt. Dettes Bevægelser i Forhold til den Lejlighed, der kunde tilbyde sig for sammes Brug, maa være Gjenstand for hans Overvejelse og Forslag til den commanderende General; dets Materiel maa stadigt være hans Control undergivet.
14. Paa Kamppladsen holder Artillericommandanten sig saavidt muligt i Nærheden af den commanderende General for derfra at kunne modtage de almindelige

Bestemmelser om Gangen i Fægtningen og efter Omstændighederne samle eller fordele Artilleri-Batterierne, paavise for Hærførerens de for Artilleriet gunstige Opstillinger, paaskynde disses Afbenyttelse, forhindre utidig Skyden, paasee, at naar der skydes, det da skeer med Virkning o. s. f.

15. Saavel for som uuder Træfningen maa han henvende en særlig Opmærksomhed paa Artilleri-Reserven. Han maa paasee, at den saa lidt som muligt trættes med unyttige Bevægelser, at den ikke spredes og kaldes i Ilden for at vinde spredte og ubetydelige Fordele, at Vejene, hvorpaa den kan kaldes frem, betimeligt aabnes, at den stælse har et sikkert Tilbagetog, at den bringes i Ilden paa en efter Vejr og Vind og andre Omstændigheder hensigtsmæssig Maade, at Reserve-Ammunition og andre Reservesager holdes i Nærheden, men dog skjult og færdig til paa første Vink at gaae tilbage for ikke at hindre Hærens Bevægelser.
16. Efter endt Træfning maa Artillericommandantens Opmærksomhed med fornyet Iver være henvendt paa at afhjælpe alle Savn. For at kunne dette maa han strengt overholde, at alle Underafdelinger ufortøvet opgive til ham Fortegnelser over Tab, Forbrug og Beskadigelser, ligesom han ogsaa maa paasee, at han ufortøvet faaer opgivet, hvilke Gjenstande det har lykkedes at fratage Fjenden, og hvilken Nytte der kan drages af disse. Det er især efter et tabt Slag, at Artillericommandanten maa udfolde sin Virksomhed; han maa ikke fordybe sig i Detaillerne af Ulemperne, der følge med de retirerende Colonner; dette bør han overdrage til En af sine Underordnede, medens han selv efter nærmere at have modtaget Hærførerens Ordre søger at vinde Forspring til det nærmeste Punkt bag Hæren, hvorfra han kan nogenlunde overse de lidte Uheld og finde Ro til at tage Forholdsregler for at bøde paa dem.

17. Det maa ikke oversees, at der ved slige Lejligheder ikke alene er Spørgsmaal om det svære Skyts, men ogsaa om Haandskyts og dertil hørende Ammunitions-sorter. Det gjælder her om at have nøje Kjendskab til de Hjælpekilder, man er i Besiddelse af, at have vænnet Troppeafdelingerne til ufortøvet at gjøre Melding om Savn og endeligt om selv at kunne gjøre sig en nogenlunde rigtig Forestilling om Forholdene.
18. For at udføre disse Hverv maa Artillericommandanten have en vel sammensat Stab, der staaer i Forhold til Hærens Størrelse, hvorved han fungerer. Personelsammensætningen bestemmes for hver given Lejlighed i Overensstemmelse med de særlige Forhold og under Krigsministerens Approbation.
19. For Forretningsordenens Skyld deles Staben i Personalbestyrelse og Materielbestyrelse. Ved hver af disse Grene ansættes et passende Antal Officerer og Underofficerer. Den Officer, som staaer i Spidsen for Materielvæsenet, er herved tillige Controlleur for hele Parkvæsenet og Trainvæsenet.

Tscherning.

DET KGL. GARNISONSBIBLIOTEK
HÆRENS HOVEDBIBLIOTEK
H. C. ANDERSENS BOULEVARD 20 KBH. V.
MINERVA 25 04. PALÆ 25 27